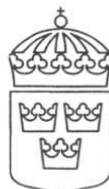

Riksdagens protokoll

1993/94:87

Protokoll
1993/94:87

Onsdagen den 13 april

Kl. 9.00–18.00
19.00–20.47

1 § Ny riksdagsledamot m.m.

Upplästes och lades till handlingarna följande från valprovsningsnämnden inkomna

Berättelse om granskning av bevis för riksdagsledamot och ersättare för riksdagsledamöter

Till valprovsningsnämnden har från Riksskatteverket inkommit bevis om att Kjell Nordström (s), Skara, utsetts till ny ledamot av riksdagen fr. o. m. den 18 april 1994 sedan Jan Fransson (s) avsagt sig sitt uppdrag som riksdagsledamot. Till ersättare har utsetts Monica Green, Skövde, Carina Ohlsson, Lidköping, och Peter Karlsson, Falköping, (alla s).

Valprovsningsnämnden har denna dag granskat bevisen och därvid funnit att de blivit utfärdade i enlighet med 15 kap. 1 § vallagen.

Stockholm den 11 april 1994

Lars Tottie

Sven-Georg Grahm

2 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades

Propositionerna

1993/94:174 till arbetsmarknadsutskottet

1993/94:210 till näringsutskottet

1993/94:243 till finansutskottet

Motionerna

1993/94:Ju34 till justitieutskottet

1993/94:Sf35–Sf37 till socialförsäkringsutskottet

1993/94:Jo54–Jo57 till jordbruksutskottet

1993/94:Sk41 och Sk42 till skatteutskottet

3 § Förnyad bordläggning

Föredrogs men bordlades åter
Konstitutionsutskottets betänkande 1993/94:KU24
Trafikutskottets betänkande 1993/94:TU24

Meddelande om samlad votering

Talmannen meddelade att näringsutskottets betänkanden NU15 och NU16 skulle avgöras i ett sammanhang efter avslutad debatt.

4 § Näringspolitik

Föredrogs
näringsutskottets betänkande
1993/94:NU15 Näringspolitik (prop. 1993/94:100 delvis och förs.
1993/94:RR4).

Anf. 1 MATS LINDBERG (s):

Fru talman! Den näringspolitik som den borgerliga regeringen och näringsminister Per Westerberg nu bedriver är ett misslyckande för vårt land. Utfallet av regeringens näringspolitik skall värderas utifrån de målsättningar och löften som ställts upp i de regeringsdeklarationer som avlämnats sedan 1991.

Det sades att 1990-talet skulle bli en renässans för små- och nyföretagandet. Detta utlovades i oktober 1991. Sverige skulle återupprättas som en tillväxt- och företagarnation med en stark och växande ekonomi. Regeringens näringspolitik har i olika avseenden utformats utifrån mer renodlat ideologiska hänsyn än vad som varit sakligt motiverat. Och det är moderat ideologi som har fått färga den politik som förts.

Det är nu dags att jämföra regeringens stolta paroller med vad som faktiskt har hänt. Bruttonationalprodukten har sjunkit tre år i följd. Detta har aldrig tidigare hänt under 1900-talet. Fallet uppgår till 5 %, vilket motsvarar ca 75 miljarder kronor i bortfall av produktion. Nedgången har varit särskilt stark i industrin. Antalet konkurser har aldrig varit större. Sedan regeringen Bildt tillträdde i oktober 1991 har över 45 000 företag gått i konkurs. För första gången överstiger antalet konkurser antalet nyetablerade företag. Det som skulle bli en småföretagarnas renässans har i stället blivit en utslagning av småföretag utan motstycke.

Ett grundläggande fel i regeringens politik är att man betraktar näringspolitik som ett avvecklingsområde. Landets näringsminister vill uppenbarligen med sina insatser avveckla sitt fögderi, och inte utveckla möjligheterna för svenska företag och svenskt näringsliv.

Enligt min mening finns det två nyckelfrågor när det gäller den framtida näringspolitiken. Den ena är att stärka den inhemska efterfrågan, den andra

är att stärka den strukturella utvecklingen av näringslivet. Här handlar det bl.a. om hur innovationsklimatet kan förbättras.

Näringspolitikens uppgift är också att med utgångspunkt i en sund penning- och finanspolitik främja en god utveckling av näringslivet. Alla politikområden måste samverka för att målet om en uthållig tillväxt skall kunna uppnås. Staten måste utforma fasta spelregler för företagen och genom bl.a. selektiva insatser stödja utvecklingen av framför allt små och medelstora företag. Här handlar det bl.a. om olika typer av branschprogram.

En god lönsamhet i näringslivet är nödvändig av två skäl: det gäller dels att generera kapital för egna investeringar, dels att attrahera placerare i en ökad internationell konkurrens.

Vi socialdemokrater har en annan näringspolitisk grundsyn än regeringen. Marknaden styrs inte av en osynlig hand som automatiskt leder till det bästa samhällsekonomiska resultatet. I vårt komplexa samhälle, där den viktigaste produktionsfaktorn är den kunskap och kompetens som människor besitter, blir insatser av det offentliga allt viktigare. Statliga och kommunala insatser inom näringspolitiken spelar – tvärtom vad som påstås i nyliberala ideologier – en allt större roll än tidigare. Detta är ett synsätt som vunnit allt större gehör i vår omvärld.

Ett bärande tema i den socialdemokratiska näringspolitiken är att stärka småföretagandet. Vi har föreslagit olika åtgärder för att åstadkomma detta. Vi har bl.a. krävt att regeringen skall återkomma till riksdagen med ett samlat näringspolitiskt program för små och medelstora företag. Programmet bör utformas i ett Europaperspektiv och särskilt beakta två saker: dels en samordning med EU:s näringspolitik, dels förslag om stöd och stimulans till små och medelstora företag att komma ut på Europamarknaden. Det finns en risk att svenska företags konkurrenskraft allvarligt försämras jämfört med företag i andra europeiska länder. Svenska småföretag behöver t.ex. någon form av exportstöd. Vi har föreslagit att 50 miljoner kronor anslås för detta.

Vad det framför allt handlar om är en satsning på olika branschprogram. Vi måste rikta in våra ansträngningar på att delta i dessa program. Annars kommer vi på efterkälken i förhållande till utvecklingen i de andra europeiska länderna. Samtidigt måste vi upprätta egna nationella program på olika områden. I den näringspolitik som framför allt Moderaterna bedriver har man av ideologiska skäl avvisat alla selektiva insatser.

Områden som är viktiga att satsa på är skogsbruk, träteknik, verkstadsteknik, informationsteknologi och livsmedelsfrågor. Den verkstadstekniska delegation som tidigare funnits bör återskapas. Det är också angeläget att slå vakt om vår svenska gruvindustri. För att gruvnäringen långsiktigt skall överleva måste en kraftfull satsning ske på baskartering och mineralprospektering. Vi har föreslagit att 350 miljoner kronor skall avsättas för satsningar på olika branschprogram.

Fru talman! När det gäller kapitalförsörjningen till små och medelstora företag saknas ett helhetsgrepp. I ett läge där marknaden erbjuder få eller inga lösningar av hur svenskt näringsliv skall kunna förses med riskvilligt kapital saknas konkreta och verkningfulla initiativ från regeringen. Den verksamhet som bedrivs i de riskkapitalbolag som fått tillgång till löntagarfondsmedlen har inte kommit småföretagen till del. Vi anser att det statliga kapita-

let i förvaltningsbolagen Atle och Bure kan göra bättre nytta på annat sätt. Därför har vi krävt att staten skall sälja sina aktier i dessa bolag och tillföra den centrala fonden för utvecklingsbolagen dessa 300 miljoner kronor.

Näringspolitiken måste också prioritera åtgärder för att främja kvinnors företagande och nyföretagande i kooperativ form. Särskilda insatser måste göras för att stödja kvinnor som vill starta eget företag eller på annat sätt engagera sig i små och medelstora företag. Detta gäller inte minst på mindre orter i glesbygd. Det sistnämnda gäller också för det kooperativa nyföretagande som nu är på frammarsch. Här måste lagstiftning och andra former av stödåtgärder anpassas till de särskilda villkor som gäller för kooperativ verksamhet.

För att fullfölja bl.a. de uppgifter som vi redovisat behövs en kompetent och kraftfull statlig aktör. Den centrala myndigheten för näringslivet är Närings- och teknikutvecklingsverket NUTEK. NUTEK:s roll och uppgift är att främja nyföretagandet och att utveckla befintliga små och medelstora företag samt att ansvara för att företagen får information och kunskap om näringslivets villkor. NUTEK är en samordnande myndighet för utvecklingsbolagen och spelar därför en viktig roll när det gäller kapitalförsörjningen till företag. NUTEK är också ett kontaktorgan för EU:s program för små och medelstora företag.

Alla de uppgifter som NUTEK har är viktiga för att stödja och stimulera småföretagen i vårt land. Därför är det obegripligt att den borgerliga regeringen har fråntagit NUTEK medel som var avsedda för att man skulle kunna fullfölja dessa viktiga uppgifter. Det är angeläget att ge NUTEK rejält med resurser så att man där kan fullfölja de för de svenska småföretagen så viktiga uppgifterna.

Fru talman! Jag har här redovisat en del av de satsningar som vi socialdemokrater vill göra för att stödja och utveckla svenskt näringsliv och svenska småföretag.

Det är med tillfredsställelse som jag kan konstatera att utskottets majoritet har följt den socialdemokratiska linjen när det gäller de kooperativa företagen, stödet till varvsindustrin, attachéverksamheten och den geologiska undersökningsverksamheten. Det är min förhoppning att denna linje nu även vinner gehör här i kammaren, så att dessa åtgärder som är av mycket stor betydelse för utvecklingen i Sverige också genomförs.

Fru talman! Jag övergår till att kortfattat kommentera några av de övriga socialdemokratiska reservationerna. Förutom den försäljning av Atle och Bure som jag redovisat tidigare vill vi ytterligare underlätta situationen på riskkapitalmarknaden genom att AP-fonderna skall medges rätten att placera ytterligare 10 miljoner kronor i aktier i mindre och medelstora företag.

Vi anser också att det kvinnliga företagandet, som har haft en positiv utveckling, bör ges ytterligare förstärkningar med 10 miljoner kronor, detta för att öka stödet till utbildning, kunskapsöverföring, rådgivning och bildande av nätverk för kvinnligt företagande. Det har visat sig att det finns många hinder för kvinnor att etablera sig som företagare. Detta bör man med dessa nya resurser kunna avhjälpa.

Stödet till uppfinnare har vi socialdemokrater påtalat vid ett antal tillfällen i denna kammare. Jag tror också att vi varit överens om de behov som finns.

Men regeringen har nu förhållat dessa insatser under i stort sett två år. Det är beklagligt att det skall ta så lång tid innan man åstadkommer något. Vi socialdemokrater vill förstärka rådgivningen genom att produktråden förstärks. Vi vill också att Svenska Uppfinnareföreningen får utökade resurser för sin verksamhet. Därför föreslår vi en utökning med 25 miljoner kronor, varav 19 miljoner skall avse produktråden och 6 miljoner skall avse Svenska Uppfinnareföreningen.

Fru talman! När det gäller prospektering har utskottets majoritet inte heller denna gång beaktat förhållandet att den svenska gruvnäringen utan statliga insatser på prospekteringsområdet kommer att försvinna. Sverige är det enda land i världen som har rika förekomster av mineraler och där man inte genom statliga insatser prospekterar. Det har också visat sig att vår prospekteringsnivå drastiskt har minskat och i stort sett halverats under de senaste åren. Den borgerliga tron på att marknaden skulle lösa detta har än en gång visat sig vara felaktig. Vi socialdemokrater anvisar därför 85 miljoner kronor till prospektering.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag framhålla att vi socialdemokrater står bakom samtliga s-reservationer. Men jag yrkar endast bifall till reservationerna 1, 3, 5, 11, 18, 20, 21, 22 och 24. I övrigt yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Anf. 2 BENGT DALSTRÖM (nyd):

Fru talman! Det är rätt fantastiskt att lyssna till Mats Lindbergs uttalande om regeringens stora misslyckande med näringspolitiken. Han gör det utan att beröra den förutsättning som socialdemokraterna lämnade över till den borgerliga regeringen. Men det finns säkert andra företrädare i regeringspartierna som kommer att utveckla sina synpunkter på det. Att vi i Ny demokrati inte delar Socialdemokraternas grundsyn på näringspolitiken innebär emellertid inte att vi i vissa frågor inte kan ha en samsyn. Det kommer också att framgå av bl.a. våra ställningstaganden i vissa frågor som behandlas i det aktuella betänkandet.

Fru talman! Jag känner mig djupt besviken över hur riksdagen hanterar näringspolitiken och möjligheterna att diskutera denna för vårt samhälle och välfärd så viktiga fråga. Näringspolitiken är visserligen, som många andra politiska områden, mångfasetterad till sitt innehåll. Vi får emellertid sällan tillfälle att diskutera helhetsbilden, med dess ingredienser av skatte- och arbetsmarknadsfrågor, konkurrenslagstiftning, exportfrämjande åtgärder, småföretagsproblem, innovationsklimat etc.

Näringspolitiken är ändå navet i den svenska ekonomin. Alla partier är överens om att tillväxten i svensk industri är avgörande för vårt trygghetssystem och för möjligheterna att få en bättre balans i statsbudgeten.

För att åstadkomma en hög aktivitet i samhällsekonomin finns inga genvägar. Det går inte att ingripa för mycket i enskilda branschers och företags förhållanden. Det är de allmänna förutsättningarna som måste vara utformade så att det finns incitament att starta och driva företag. Sverige har under många år av socialdemokratiskt styre genomgått av en som jag uppfattar det rent företagsfientlig inställning.

Dessutom har konkurrensen varit – och är fortfarande – hämmad av en

enorm offentlig sektor och av förekomsten av monopol och oligopol. Se bara på banksektorn! Där håller bristande konkurrens räntemarginalerna uppe och medverkar till kreditproblem för många småföretagare. Genom medverkan från Ny demokrati har ett antal skattelättnader som främjar nyföretagandet kunnat genomföras. Dubbelbeskattningen av aktier slopas, reavinstskatten halveras, periodiseringsfonder och mer lika skatter för enskilda företag och aktiebolag genomförs samt kvittning av underskott mot inkomst av tjänst etc. Detta har redan börjat speglas i synliga ökade investeringar och fler nya jobb.

I alla dessa sammanhang har socialdemokraterna röstat mot det genomförande som stimulerar just småföretagarna, dem som man här i kammaren säger att man vill värna. Det är ett mycket underligt resonemang. Men det finns en rad andra åtgärder som också borde ha genomförts enligt Lindbeck-kommissionens förslag, främst inom bank- och finanssektorn. Men tyvärr har regeringen hänvisat ekonomikommissionens förslag till byrålådan.

På initiativ av Ny demokrati omvandlades en del av löntagarfonderna till riskkapitalbolagen Atle och Bure och till en industri- och nyföretagarfond. Atle och Bure med sina riskkapitalbolag har inte fungerat på det sätt som Ny demokrati förväntat sig. På den punkten har vi faktiskt en samsyn med socialdemokraterna. Kapitalet har visserligen förvaltats väl, men det har inte kommit de medelstora och små företagen till del, vilket var meningen.

Industri- och nyföretagarfondens arbete här däremot medverkat till många nyföretagsetableringar och nya projekt som inneburit nyskapade jobb.

Vad gäller omorganisationen av utvecklingsfonderna ser vi fram emot en kompetensförstärkt produktrådsverksamhet. Vi hoppas att det blir av och att det kommer att genomföras i snabb takt. Utskottet har också här enats om utökade medel för en kompetensförstärkning och utbyggnad av produkt-råden och en utökad kontakt med SUF, Svenska Uppfinnareföreningen – detta inom en rätt blygsam kostnadsram på 5 miljoner kronor.

I avvaktan på regeringens förslag om innovationsstöd har Ny demokrati avstått från att driva frågan om ytterligare satsningar på exempelvis produkt-råden. Det gäller även en rad övriga innovationsfrämjande åtgärder. Vi ville, i motsats till Socialdemokraterna, vänta och se; vad kommer att hända? Det har nu hänt. Det förslag om innovationsstöd som regeringen har presenterat anser vi är helt otillräckligt. Jag kommer att säga mer om detta i samband med behandlingen av det aktuella betänkandet i den frågan. Vi kommer att utveckla det mycket mera i detalj, och vi kommer att ställa många krav och framföra synpunkter på den mycket generella och alltför förenklade syn som regeringen har när det gäller att tackla hela innovationsbiten.

Fru talman! Jag vill gärna också ytterligare utveckla några allmänna synpunkter på näringspolitiken innan jag går in i mer detaljerade kommentarer, som har direkt anknytning till det aktuella betänkandet.

Låt oss se på konkurrenslagstiftningen. Den har stor betydelse för landets alla företagare, inte minst för de 300 000 småföretagarna. Vi vet att en konkurs främst drabbar leverantörer. Under 1992 och 1993 förlorade de 25 respektive 17 miljarder, dvs. enorma belopp.

Ny demokrati har två gånger tidigare motionerat om en ändring av kon-

kurrenslagstiftningen, som skulle ge leverantörerna en högre prioritet vid konkurser. Det förslaget kom också från Innovationsutredningen, som startade sin verksamhet 1988. Förslaget presenterades för något år sedan, men det behandlas fortfarande.

Konkurrenslagstiftningen ifrågasätts också från andra utgångspunkter i den allmänna debatten, men fortfarande drabbas leverantörerna av miljardförluster, med åtföljande arbetslöshet – detta på grund av den gamla lagstiftningen. Det är onödigt.

Vi i Ny demokrati har svårt att acceptera denna politiska tröghet i hanteringen. Kan frågan om en förändrad prioritering vid konkurser verkligen inte ryckas ut ur den stora, komplexa bit som konkurrenslagstiftningen representerar?

I tidigare motioner har vi tagit upp det angelägna i att förändra förutsättningarna för Exportkreditnämndens verksamhet, såväl dess organisation som kreditregler – tyvärr utan att vinna gehör här i kammaren. Svensk exportindustri borde kunna konkurrera på lika villkor som de som gäller i våra konkurrentländer.

En av våra mest inkomstbringande näringar är turismen. Totalt omsätts över 100 miljarder inom den branschen, varav närmare 20 miljarder är intäkter från utländska turister. Vi brukar säga att fem tyska turister ger Sverige samma inkomst som en exporterad Volvo.

Ändå hanterar regering och riksdag turismen och dess organisation sorgligt oprofessionellt. När skall regeringen komma till insikt om att man med nuvarande satsningar är på väg att bli helt akterseglad av våra närmaste konkurrentländer? Det finns anledning att återkomma till detta, kanske redan nu på fredag, i samband med en aktuell interpellationsdebatt med näringsministern i just de frågorna. Då kan vi också ta upp den splittrade bilden utomlands, som Sverige fortfarande inte har tacklat. Man genomförde en utredning för att finna en lösning. Regeringen utlovade först en proposition och sedan en skrivelse, som numera ligger i byrålådan. Ingenting händer. Man bör agera på ett helt annat sätt.

Min kollega Bo G Jenevall kommer att ta upp och belysa ytterligare några intressanta frågor i direkt anslutning till det aktuella betänkandet.

Fru talman! Även om vi i Ny demokrati i stort sett delar regeringens grundsyn på näringspolitiken anser vi att det behövs ytterligare insatser i enlighet med innehållet i Lindbeckkommissionens förslag.

Jag yrkar därför bifall till vår reservation 2, vid mom. 1, och bifall till vår reservation 8, vid mom. 8, om stöd till kvinnligt företagande. I övrigt yrkar jag bifall till utskottsmajoritetens förslag enligt mom. 2–54.

Anf. 3 MATS LINDBERG (s) replik:

Fru talman! Jag skulle vilja ställa några frågor till Bengt Dalström, som tydligen tycker att regeringens politik i stort sett har varit och är bra. Har Bengt Dalström inte kunnat se att innovationsfrågan och frågan om riskkapital till småföretagen har förhalats och förfelats? Jag har i många sammanhang uttryckt detta och varit kritisk. Är det inte så att Ny demokrati också är kritiskt mot regeringens politik i en rad frågor?

Jag tog upp frågan om turismen. Vi pekar på att regeringen inte för någon

konkret näringspolitik och att det är det som är problemet. Det vore bra om Bengt Dalström också sade det.

Anf. 4 BENGT DALSTRÖM (nyd) replik:

Fru talman! Mats Lindbergs observation är i och för sig korrekt, men att påstå att regeringen generellt sett saknar en aktiv näringspolitik är att skjuta över målet. När det gäller de aktuella bitarna – t.ex. innovationsbiten, för att vara mer konkret, som ligger mig varmt om hjärtat och där jag medverkade till att få till stånd Innovationsutredningen, som kom med många bra och vettiga förslag – finns det förväntningar om att regeringen skall göra en rejäl satsning. Det som nu har presenterats överensstämmer inte med de tankegångar och förhoppningar som vi i Ny demokrati har haft. Vi är överens om att satsningen i det fallet har varit dålig.

När det gäller turismen har tyvärr också Mats Lindbergs parti framfört olika förslag och tankegångar utan att komma till rätta med frågan, efter kanske 17 utredningar sedan 1972. Det finns organisatoriska problem. Svaret är delat på två departement, Närings- och Utrikesdepartementen, och man slår uppenbarligen vakt om reviren. Jag tror ändå att vi någon gång får uppleva en effektiv tackling av turismen. Vi kommer att verka för det.

Anf. 5 MATS LINDBERG (s) replik:

Fru talman! Det är bra att Bengt Dalström tar upp just den här frågan. Det visar att vi har samma uppfattning. Det som är olyckligt i det här sammanhanget och som gör att vi säger att det inte förs en riktig näringspolitik är just att regeringen inte lägger fram förslag som långsiktigt löser problemen. Det gick alltså mer än två år innan det kom ett förslag om just innovationer. Det hade ju varit oerhört värdefullt om det hade kommit redan i ett tidigt skede.

När det gäller turismen delar jag Bengt Dalströms uppfattning. Turismen har inte heller av socialdemokratiska regeringar setts som en näringspolitisk fråga, och det är beklagligt. Men synen på turismen har förändrats, och vi är beredda att föra diskussionen ganska långt.

Anf. 6 BENGT DALSTRÖM (nyd) replik:

Fru talman! Förvisso är turism och innovationer stora bitar i näringspolitiken. Men just på grund av att regeringen tar upp hela skatteproblematiken ansluter vi oss till regeringens politik, trots att man missar de här två viktiga punkterna, som finns med i bilden. Mats Lindberg företräder socialdemokratin, som vill förhindra det vi vill åstadkomma. Ni har röstat emot alla förslag på skatteområdet som skulle underlätta för småföretagarna att skapa nya jobb, att satsa på nya projekt, osv. Det är de tunga bitarna. Till det kommer anställningsförhållandena, LAS och allt detta; även där strekar ni emot. Ni vill inte se till att det blir lättare för företagare att anställa folk, osv.

Det finns alltså en rad områden där ni inom socialdemokratin inte ställer upp på en aktiv näringspolitik – tvärtom: ni motverkar den. En aktiv näringspolitik tycker vi är väl så viktigt – kanske t.o.m. viktigare än både innovationer och turism.

Fru talman! Vi kan nu i riksdagsperiodens slutskede konstatera att det finns en spridd, djupgående brist på förtroende för regeringens näringspolitik. Jag tycker att det är olyckligt att det är så. En bra näringspolitik måste ha ett brett stöd – den skall vara förankrad i breda företagargrupper och vinna förtroende hos stora företag, medelstora företag och småföretag. Den skall accepteras och t.o.m. gillas bland de anställda i företagen.

Vi kan nu i slutet av perioden konstatera – det redovisas t.ex. i nr 13 av Veckans Affärer – att det finns en djup misstro mot regeringens näringspolitik hos storföretagen. Vi kan också konstatera att regeringens näringspolitik inte har varit någon succé bland småföretagarna. Vi kan vidare konstatera att regeringens näringspolitik avskys av de fackliga organisationerna.

Det här skulle ju kunna vara uttryck för en mängd olyckliga omständigheter; man har velat väl men misslyckats. Men jag tror inte att det är så. Jag tror att det är en medveten satsning som har lett till det här resultatet. Vid den här riksdagsperiodens början gjordes det en klar programdeklaration från regeringen genom näringsminister Per Westerberg att det inte skulle bedrivas någon näringspolitik. Näringsministern skulle avveckla näringspolitiken och syssla med konkurrenspolitik och konkurrensfrämjande åtgärder. Jag vet inte om han har lyckats helt med detta, men spåren av den här periodens politik förskräcker.

En sådan näringspolitik strider enligt vad jag kan förstå mot uppfattningar som finns representerade bland regeringspartierna. Den strider t.ex. mot den politik som Centerpartiet bedrev så sent som förra regeringsperioden. Då förordade man åtgärder som stimulans av branscher och stimulans av regioner, ett aktivt samhälleligt engagemang i näringspolitiken.

Tyvärr kan bristen på näringspolitik från departementet och ministern inte sägas ha kompensats av ett aktivt näringsutskott, av en självständig, framtidsytande politik som har drivits av regeringspartiernas representanter och majoriteten i utskottet. Tyvärr måste man konstatera att de har suttit passiva och inte agerat, inte ens när de har varit övertygade om att den politik som har föreslagits av regering och departement har varit dålig. Det tycker jag är illa.

De fel som regeringen har begått är att man ensidigt har satsat på avregleringar och skattesänkningar – två områden som har nämnts tidigare.

När man talar om avregleringen tänker man på de attacker som regeringen har gjort mot arbetsrätten och som har varit direkta provokationer mot de anställda, på såväl stora som medelstora och små företag. Det visar på en bristande känsla för vad arbetsrätten är och vad den har för bakgrund. Den är ett skydd för de anställda som dessa i facklig kamp har skaffat sig därför att de har befunnit sig i en underlägsen situation gentemot företagsägarna och företagsledningen. Den är ett självförsvar, som samtidigt har inneburit att man har skaffat sig en självständigare ställning och en självrespekt. Man har blivit mer av en likvärdig part på företaget och kunnat agera utifrån det.

Det som regeringen har gjort och som är till skada för det svenska näringslivet och de svenska företagen är att man har försökt rulla tillbaka positionerna, och man har i viss mån lyckats att skapa ett mer föråldrat förhållnings-sätt mellan företagare och anställda. Detta är till skada för svenska företag

och svensk företagsamhet på så vis att det innebär att personalens kritik hålls tillbaka och ersätts med tystnad, försiktighet och acceptering av villkor som man inte gillar. De anställda är som kreativa personer en resurs för företaget, och deras kritik och ifrågasättande av verksamhet är en oerhört viktig drivkraft för hela utvecklingen av svenskt näringsliv och för utvecklingen av enskilda företag.

Det andra området som man har inriktat sig på har varit skattesänkningar. Det har genomförts skattesänkningar för företag och aktieägare, och de har bl.a. inneburit att regeringen har givit sina egna medlemmar med stora aktieposter miljonvinster. Det är provocerande. Och det har man gjort samtidigt som man har lagt på de anställda i företagen ökade bördor i form av egenavgifter, dvs. ökade skatter. Den här typen av ensidigt gynnande, betonandet av företagaren som något viktigare och bättre, något som är värdefullare för näringslivets utveckling än de anställda, är också till skada för svenskt näringsliv.

Det är inte nog med att regeringen har givit sig själv gåvor – här har också förekommit att riksdagsledamöter som har ett inflytande över näringspolitiska frågor haft sådana relationer till företag att deras agerande har kunnat uppfattas som rena tjänster till enskilda företag. Detta skadar förtroendet för regeringens näringspolitik, och det skadar förtroendet för näringsutskottets verksamhet.

Slutsatsen är alltså att vi kan se tillbaka på en misslyckad näringspolitik.

Det har också förekommit motdrag. Det bedrivs näringspolitik, riktad näringspolitik, av den nuvarande regeringen, men inte genom Näringsdepartementet eller via näringsutskottet utan genom Arbetsmarknadsdepartementet och arbetsmarknadsutskottet. Man kan säga att Börje Hörnlund och Centern har hittat en krypväg eller har lurat sina moderata kolleger. Via regionalpolitiken och via Arbetsmarknadsdepartementet bedriver man litet av den gamla vanliga folkrörelse-näringspolitiken, som byggde på breda majoriteter av Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Centerpartiet. Jag tycker att det är bättre än ingenting, men det vore rimligare om näringspolitiken bedrevs av dem som har kompetens på området – Näringsdepartementet, NUTEK och näringsutskottet – och om de verkliga insatserna för svenskt näringsliv och företagande debatterades när näringsutskottet hade sina debatter och inte senare när regionalpolitiken kommer upp.

Vänsterpartiets näringspolitik har under den här perioden byggt på tanken att det är viktigt att det under lågkonjunkturer blir en omställning av svenskt företagande så att det anpassas till framtiden. Det skall vara en omställning till en ekologiskt hållbar produktion. Det betyder att det skall vara ett skatte- och avgiftssystem – ett regelsystem – som uppmuntrar att man snålar med resurser och energi och att man tar vara på råvaror och har den inställningen till produkten att man kan ta ansvar för den från vaggan till graven.

Detta är viktigt från oerhört många synpunkter. Det är en sorts hållbar överlevnadsstrategi som man satsar på världen över. Det är viktigt eftersom det bl.a. är på detta område som Sveriges framtida exportvinster ligger. Svenska företag är på en del av dessa miljöanpassade områden föregångsföretag. Marknaden för miljöanpassad produktion är en av de snabbast växande marknaderna om man ser det i ett världsperspektiv. Vi menar att rege-

ringen och riksdagen bör göra tydligare markeringar för att uppmuntra en utveckling i denna riktning.

En bra näringspolitik under en lågkonjunktur, när det finns chans att göra en omställning, innebär en allmän satsning på förnyelse av produktionen och på utveckling av olika näringar. Nu verkar vi ha kommit ur den värsta konjunktursvackan. Det går bra för svenska exportföretag. Då finns det en risk att vi glömmer de lärdomar som vi drog av den förra långa högkonjunkturen. Då glömde den svenska industrin och det svenska företagandet den nödvändiga förnyelsen.

Vänsterpartiet föreslår att det skall inrättas en framtidsfond som möjliggör och kan bidra till en omställning av produktionen under uppgången. De vinster som kommer in nu skall gå tillbaka till företagen i form av investeringar för att ändra arbetsorganisationer, tekniker och produktion så att framtidens krav på ekologisk hållbarhet uppfylls.

En bra näringspolitik måste handla om en utveckling av hela landet. Samhället har ett ansvar för att prospektera malm och mineralfyndigheter i Norrland. Det måste skapas förutsättningar för kvinnligt företagande såväl i glesbygd som i tätort och i storstäder. En bra näringspolitik innebär en satsning på kooperation. Vänsterpartiet har gjort sådana markeringar. När det gäller kooperationen har utskottet gått på samma linje som Vänsterpartiet och Socialdemokraterna.

Självfallet måste en bra näringspolitik innebära arbete för både män och kvinnor. Det måste finnas arbete för både låg- och högutbildade. Det skall finnas ett allmänt stöd och ett gott klimat för små och medelstora företag.

Vänsterpartiet har gjort framstående insatser för att medverka till en sådan politik. Vi har accepterat behovet av slopad beskattning på arbetande kapital i småföretagen. Vi har velat ha en samsyn när det gäller former för finansiering, kapitalförsörjning och utveckling av småföretag. Samhället, staten, skall ha en aktivare roll än regeringen föreslår, men det skall inte införas någon centralstyrning – någon statlig planering. Det skall vara ett flexibelt heltäckande system.

I detta avseende tycker vi att regeringen har varit alldeles för ideologisk. Regeringen har slagit sönder ett fungerande system för kapitalförsörjning. Man har gjort ändringar när det gäller utvecklingsfonderna och Industrifonden. Nu verkar bitarna ha kommit på plats, men det har tagit alldeles för lång tid. Man borde ha satsat på innovationer tidigare än vad man nu har gjort. Nu kommer man till skott i slutet av en period, då det börjar rulla på i näringslivet. Det är synd att det kommer så sent.

Vi har lyft fram ett antal branscher. Vi har gjort det under hela perioden. Vi har lyft fram gruv- och stålindustrin i norra Sverige. Vi har lyft fram behovet av forskning och utveckling samt av nya tekniker och produkter inom den träbaserade industrin i princip hela landet. Den finns nämligen i hela landet. Vi föreslår ökade anslag till sådant.

Vi tycker att det var väldigt olyckligt att vi fick rätt i fråga om konsekvenserna av att regeringen och riksdagen avbröt den verkstadstekniska delegationens utvecklingsprogram för underleverantörerna till främst bilindustrin. Man stoppade verksamheten ett år för tidigt. Den kunde gott ha fått pågå under den treårsperiod som var avsedd från början. Utvärderingar har visat

att denna delegation var oerhört effektiv och billig när det gällde att få fram nya produkter, skapa nya jobb och rädda jobb som var hotade att försvinna. Då är det illa att av ideologiska skäl säga att delegationen inte skall vara kvar. Vi vill ha in verkstadsdelegationen i den svenska näringspolitiken igen, med ett breddat mandat.

När det gäller Europa och den internationella konkurrensen finns det brist på tradition i fråga om samverkan bland småföretagen. Samhället kan hjälpa till, skapa nätverk, uppmuntra samarbete och ge stöd till en exportinriktning av svenska småföretag. Vi har speciellt betonat livsmedelsindustrin. Den har möjligheter men är också i en rätt pressad och hotfull situation i och med EES-avtalet och ett eventuellt svenskt medlemskap i EU. Man tror mycket på de egna möjligheterna att klara sig på de stora, nya marknaderna, men detta kommer inte gratis. Samhället skall gå in och stötta med forsknings- och utvecklingsatsningar.

Jag skall avsluta med att gå över till mina yrkanden. Vänsterpartiet har gjort markeringar på en mängd punkter i betänkandet. Det finns också en samsyn mellan Vänsterpartiet och Socialdemokraterna. Jag står bakom alla de markeringar som vi har gjort i utskottet och som finns med i betänkandet, men jag nöjer mig med att yrka bifall till meningsyttringen under några moment. Det gäller mom. 1 som handlar om näringspolitikens inriktning, som jag har redogjort för i mitt anförande. Det gäller mom. 14 som handlar om ett ökat anslag till småföretagsutveckling; det innebär satsningar på innovation, Kooperation och kvinnligt företagande. Det gäller mom. 33, som handlar om ett program för miljöteknik, och mom. 38 som handlar om ett i förhållande till regeringen ökat anslag till teknisk forskning och utveckling med 250 miljoner. Det momentet behandlar livsmedelstekniken, VT-delegationen m.m.

Anf. 8 BENGT DALSTRÖM (nyd) replik:

Fru talman! Inledningsvis påstod Rolf L Nilson att regeringspolitiken när det gäller skatter och kapital hade främjat företagen på bekostnad av de anställda, som hade drabbats av vissa negativa åtgärder.

Det ligger möjligen i er grundsyn att tycka så, men jag skulle ändå vilja ta upp detta och fråga Rolf Nilson om han inte inser att vi, om vi stimulerar kapitaltillväxten inom företagen, skapar förutsättningar för investeringar. Därmed öppnar vi möjligheter för nya jobb.

Anf. 9 ROLF L NILSON (v) replik:

Fru talman! Jag sade i mitt anförande att Vänsterpartiet har varit lyhört för välmotiverade krav på skatteförändringar för små och medelstora företag. Det bästa exemplet, som jag vet uppskattades, är att vi ställde upp på avskaffandet av beskattningen av arbetande kapital i små företag. Det var en fråga som småföretagarna ansåg var viktig. Det var litet av en symbolfråga. Jag tror att frågan betonades mer än som egentligen motsvarar dess praktiska betydelse, men vi ställde upp på detta.

Däremot ställer vi inte upp på en skattepolitik som skapar klyftor och motsättningar mellan anställda, ägare och företagsledare helt i onödan. Sverige har ett mycket förmånligt beskattningssystem för företag. Det har påpekats

gång på gång. I varje skattepolitisk debatt har Lars Bäckström utförligt redogjort för detta. Vi har sagt att om man skall göra omfördelningar eller sänka skatten för små och medelstora företag måste man klara det inom företagssektorn. Det får vara ett nollsummespel så att man flyttar över belastning på de större företagen och lindrar för de mindre. Att man gör påtagliga sänkningar samtidigt som man höjer skatten, vilket sker med egenavgifter för de anställda, för folk som lever på vanliga arbetsinkomster, accepterar vi inte. Det leder nämligen inte till några positiva effekter för det svenska näringslivet. Det skapar onödiga spänningar. Det skapar misstro mot avsikterna med politiken. Det skapar också en obalans som hindrar kreativiteten i företaget.

Anf. 10 KJELL ERICSSON (c):

Fru talman! Efter en lång och kall vinter kan vi nu känna att våren är i starkt antågande. Sol och värme smälter undan snön, och tjällossningen är på väg.

Så är det också i vår svenska ekonomi. Tjällossningen inom svensk ekonomi och vårt näringsliv pågår för fullt.

Vi har haft några tuffa år efter det glada 80-talets spekulationsekonomi. Detta har inneburit stora påfrestningar både för enskilda och för företagen. Men man kan nu se att olika insatser och åtgärder börjar ge resultat.

Flera år av ekonomisk stagnation är på väg att brytas. Vi kan se allt fler ljuspunkter och exempel på återhämtning i svensk ekonomi. De senaste årens dystra kurvor har vänt och pekar nu uppåt. Detta kan man dagligen läsa om i svensk press.

Opinionsundersökningar visar också att svenska folket återfått framtidstron. Det yttrar sig på många sätt. Bilförsäljningen har bl.a. börjat öka, inte minst försäljningen av svenska bilar.

Allt fler villor och bostadsrätter finner nya ägare. Det beror inte minst på den låga räntenivån. Investeringarna ökar. Företagens orderböcker fylls på nytt. Exporten ökar kraftigt, och handelsbalansen visar överskott.

Ökad produktivitet, lägre arbetsgivaravgifter, sänkta skatter och konkurrenskraftiga löner har tillsammans med deprecieringen av den svenska kronan gett Sverige och svenska företag förbättrade möjligheter att öka sin del av världshandeln.

Till de positiva faktorerna måste också räknas att inflationen är låg. Förr låg inflationen på 8–10 %. Nu är den endast 2–3 %. Det är viktigt att vi i fortsättningen kan föra en finanspolitik som gör att vi även i framtiden kan behålla inflationen på en låg nivå.

Att våra banker har börjat tillfriskna hör också till de positiva begivenheterna. Under de senaste årens många bankkriser fungerade inte relationerna mellan kunderna och bankerna på ett bra sätt. Därför är det nu bra att ett tillfrisknande har skett och att samtliga banker har lämnat bankakuten. Normala relationer kan nu återupprättas mellan banker och kunder.

Förr var räntorna höga. Nu ha vi den lägsta räntenivån under de senaste 20 åren. Det underlättar också för den enskilde och för företagen. Det underlättar investeringar i företag, maskiner, byggnader och bostäder.

Fortfarande är dock differensen mellan bankernas in- och utlåningsräntor

ganska stor. I takt med bankernas tillfrisknande och genom ökad utlåning kommer räntedifferensen att minska. I dag finns det faktiskt ganska mycket pengar, ca 500 miljarder, som är disponibla för utlåning.

Förr flyttade företag och investerare utomlands. Nu flyttar företagen hem igen. Det gäller inte bara Ericsson och Volvo. Även många andra företag kommer hem till Sverige. Orsaken är det förbättrade klimatet för företagande och investeringar i Sverige.

Målet för den politik som nu förs i vårt land är att bryta den ekonomiska stagnationen och att sänka arbetslösheten. Det är viktigt att Sverige återigen blir en tillväxtnation med stark ekonomi. Att genomföra detta tar tid och kraft och kräver åtskilligt av omvandling och förnyelse.

Genom omfattande satsningar på utbildning, forskning och infrastruktur och med en lindrigare företagsbeskattning moderniseras nu Sverige för att bli Europas bästa företagareland.

Inriktningen av skattepolitiken är i första hand att sänka eller avskaffa sådana skatter som hämmar företagande, sparande och investeringar.

Vi har hört att förmögenhetsskatten på arbetande kapital har sänkts. Det är bra att Vänsterpartiet instämmer i detta. Omsättningsskatten på aktier – den s.k. valpskatten – och den allmänna löneavgiften har slopats. Arbetsgivaravgifter har sänkts liksom gåvoskatten. Det underlättar bl.a. generationsväxling i företagen.

Visserligen blir det lönsammare att äga aktier, men det är riskvilligt kapital som vi vill få fram. Det blir också lönsammare att genomföra generationsväxlingar i företag. Men vi vill ju att företagen skall leva vidare, inte säljas och inte läggas ner.

Jag har nu berört en del av de insatser som den här regeringen har gjort för att vi skall få ett bättre företagsklimat. Det betänkande som vi nu diskuterar behandlar en del anslag till näringspolitiska insatser. Det finns många olika avsnitt. Jag skall beröra några av dem. Olle Lindström, Gudrun Norberg och Roland Lében kommer också att ta upp vissa avsnitt i betänkandet.

Mats Lindberg började sitt anförande med att tala om hur bedrövt allt är. Han tog fram siffror över hur konkurserna ökar osv. Jag förstår inte vilka siffror Mats Lindberg har fått fram. De måste vara mycket gamla. Ingenting stämmer. I dagens Svenska Dagbladet kan man läsa följande: Uppåt på hemmaplan. Konkurserna minskar med 23 %. Svensk varuexport steg med 28 % osv. Detta är helt andra siffror än de som Mats Lindberg nämnde. De siffror han framställde är inte aktuella. Han talade om sådant som berodde på den förra regeringens försyndelser med spekulationsekonomi och allt vad det förde med sig. Därigenom har vi hamnat i den situation som vi i dag befinner oss i.

Vi har lång väg att gå och ett hårt arbete att ta igen. Men vi är på rätt väg, och det visar alla siffror.

I inledningen av mitt anförande tillbakavisade jag de påståenden som framförs av socialdemokraterna i reservation nr 1. Den förda politiken har lett till att svensk ekonomi har renoverats och att svenska företag börjar få mycket goda möjligheter att hävda sig i internationell konkurrens.

Socialdemokraterna säger i sin reservation att det krävs en god lönsamhet i näringslivet av två skäl, dels för att generera kapital till investeringar, dels

för att attrahera placerare i en ökad internationell konkurrens. Det är just detta som regeringen gör. Regeringen stimulerar till investeringar för att locka hit utländska placerare. Det har skett, och kommer att ske.

Innehållet i det program som efterfrågas är också i flera fall redan genomfört eller kommer att genomföras. Vi har EU-program, forskningsprogram, riskkapitalförsörjning för små och medelstora företag, insatser för uppfinnare och innovatörer, kvinnligt företagande m.m. Allt detta har gjorts eller är på gång.

När det gäller reservation nr 3 vill jag påpeka litet av det som har gjorts under den här mandatperioden för att förbättra riskkapitalförsörjningen. Industri- och nyföretagarfonden har bildats och tillförts 2,4 miljarder. Många nyföretagare – långt över 1 000 – har redan fått lån genom denna låneform.

Atle och Bure har tillförts 6,5 miljarder. Förvisso har kanske inte inledningen av deras verksamhet blivit vad vi önskade från början. Genom konstruktionen kommer bl.a. avkastningen att tillföras de nya utvecklingsbolagen. Det ger också pengar till de små och medelstora företagen.

Atle har t.ex. också engagerat sig i olika företag. Atle har förklarat sig villigt att starta och delta i lokala investmentbolag. Här finns många nya idéer på gång.

De nya regionala utvecklingsbolagen tillförs ca 2,5 miljarder. Det innebär att den miljard som den tidigare regeringen beslutade om att dra in nu också kan disponeras för riskkapitalförsörjning för de små och medelstora företagen.

De sju teknikbrostiftelser som bildades 1993 har till uppgift att bistå företag i tidiga skeden och disponerar ett kapital på 1 miljard.

Skatterna har, som jag tidigare anförde, sänkts med ca 14 miljarder för småföretagen. Kvittningsrätten har t.ex. återinförts för nystartade företag. När man ser på vad som har gjorts är det inte svårt att avvisa kritiken från Socialdemokraterna.

Det finns här i landet intresse för att starta regionala och lokala investmentbolag. Det kanske man kan göra med t.ex. Atles medverkan. Det kan också ske genom regionalpolitiska anslag till sådana företag.

AP-fondens placeringsrätt har vi många gånger tidigare debatterat. Inställningen är inte förändrad nu heller. Vi menar att statens roll är att främja det enskilda företagandet genom att skapa stabila och fungerande spelregler.

Stödet till uppfinnare och innovatörer har berörts av samtliga talare. Det är en synnerligen angelägen fråga. Det är en fråga som inte har fått sin lösning tidigare. Svenska uppfinnare har under lång tid inte fått den hjälp de har behövt i det här landet. De har sålt sina uppfinningar till andra länder och där fått hjälp. Därför är det angeläget att det också vidtas åtgärder för uppfinnare och innovatörer. Det har både näringsutskottet och regeringen tagit fasta på. Den utredning som har nämnts här, som Bengt Dalström har varit aktiv i, har också tagit fram olika förslag för att förbättra möjligheterna för uppfinnare och innovatörer.

I det här betänkandet ökar vi som en första åtgärd på anslaget till produkt-råden med 5 miljoner, bl.a. för att man skall kunna genomföra ett kompetensutbildningsprogram och göra eventuella personalförstärkningar inom produkt-råden.

Regeringen har också lagt fram en proposition där man föreslår en utökning av stödet till innovatörer. För ändamålet bildas en stiftelse, Innovationscentrum, med ett kapital på 500 miljoner från de förutvarande löntagarfonderna.

Innovationsstödet föreslås lämnas dels till olika former av tekniska utvärderingar, tester, prototyper o.d., dels till kommersiell utvärdering i form av enklare marknadsundersökningar och inledande kundkontakter, finansiering m.m. Den här summan är så tilltagen att den vida överträffar vad Socialdemokraterna har föreslagit i sin reservation. Man måste fråga sig varför inte någon tidigare regering har gjort detta. Ingen har insett behovet av att göra det. Det är först den här regeringen som gör detta. Behovet har funnits en lång tid utan att det har gjorts något. Men nu tas det ett kraftfullt initiativ.

Kvinnors företagande nämns också i olika sammanhang. Det är mycket viktigt att främja deras företagande. Det har vidtagits en rad åtgärder. Bl.a. har NUTEK fått i uppgift att genomföra åtgärder för att främja kvinnors företagande. Åtgärderna avser utveckling av rådgivnings- och utbildningsverksamhet, insatser för kunskapsuppbyggnad och rådgivning till kvinnor som vill starta företag inom offentlig sektor m.m. Även i beslutet om utvecklingsfonderna angav vi att insatser för kvinnligt företagande skall vara en naturlig del av de nya utvecklingsbolagens verksamhet.

Vi har också förslag i den nya regionalpolitiska propositionen, där kvinnligt företagande berörs i flera olika avsnitt. Bl.a. införs ett s.k. mikrostöd på 20 000 kr för investering i småföretag. Det är ett stöd som jag vet att många kvinnor är intresserade av. Där föreslås också ett småföretagsstöd på 15 %. Det kan vara tillämpligt för den här kategorin av företagare. Även här anser jag att socialdemokraterna slår in öppna dörrar.

Kompetensutveckling för småföretagare är av stor betydelse. Sådan har också bedrivits på olika sätt från den här regeringens sida. Småföretagare har bl.a. kunnat få låna arbetslösa civilingenjörer. Genom arbetsmarknadspolitiska åtgärder har kompetenshöjande insatser också gjorts. Regeringen arbetar även med Agenda 2000, som syftar till kunskap och kompetens för framtiden.

Även den proposition om utbildning och forskning som regeringen nu har lagt på riksdagens bord syftar till detta. Där finns också med sådana inslag som här nämns.

Att kooperativa företag skall behandlas som andra företag är för mig en självklarhet. Det är en bra företagsform som passar både inom producent- och konsumentkooperativa verksamheter. Därför är det angeläget att t.ex. konkurrenslagstiftningen justeras så att likabehandling sker.

När det gäller stödet till kooperativ verksamhet i just detta betänkande har regeringen anvisat ca 4,5 miljoner. Av det vi i näringsutskottet själva har kunnat höra från statssekreteraren räcker dessa medel till det stöd som efterfrågats. Det har inte framförts önskemål om mera medel från lokala kooperativa utvecklingscentrum.

Jag har själv en mycket positiv syn på kooperativa företag. Man kan också få stöd till den här verksamheten direkt från länsanslagen. Också här finns det medel i den nya regionalpolitiska propositionen, nämligen ca 2,5 miljoner just för kooperativa företag.

När det sedan gäller stödet till varvsindustrin blir man litet konfunderad när Socialdemokraterna och Ny demokrati återinför varvsstödet.

Regeringspartierna vill med all kraft verka för att finna vägar så att den svenska varvsindustrin klarar internationell konkurrens. Uppdraget till EKN att utreda möjligheten att lämna garantier med särskilda villkor vid fartygsförsäljning är ett led i detta. Från regeringspartiernas sida menar vi att det är angeläget att EKN skyndsamt redovisar sitt uppdrag. Om EKN:s uppdrag resulterar i förslag som syftar till likvärdiga garantivillkor för den svenska varvsnäringen skall regeringen genomföra dessa.

Att införa varvsstöd i enlighet med utskottsmajoritetens förslag rimmar väldigt illa med vårt mål att vi skall arbeta iom OECD för att helt avveckla varvssubventionerna. De förhandlingar som sker – dessutom under svenskt ordförandeskap – går ut på att vi skall avskaffa varvsstödet. Jag undrar hur trovärdiga vi blir när vi nu själva inför ett varvsstöd.

Fru talman! Som jag tidigare har angivit har regeringen vidtagit många olika åtgärder som har lett till att vårt näringsliv nu är på rätt väg. Jag vill yrka bifall till utskottets hemställan med undantag för de reservationer som regeringspartierna står bakom och avslag på reservationer och meningsyttring från Socialdemokraterna, Ny demokrati och Vänsterpartiet. Jag yrkar således bifall till reservationerna 14, 15, 17 och 26.

Anf. 11 ROLF L NILSON (v) replik:

Fru talman! Jag sade i mitt inledningsanförande att den näringspolitik som regeringen har drivit har varit mer ideologiskt motiverad och mindre praktiskt inriktad. Jag tycker att det är bra att ta upp exemplet med de svenska varven i det här sammanhanget. En enig riksdag har beslutat att avskaffa varvsstödet därför att vi alla tycker att svensk industri skall klara sig av egen kraft med sin egen kompetens. Den skall kunna konkurrera med sina utländska motparter.

Vi trodde när vi fattade detta beslut att konkurrentländerna skulle följa sina löften och avveckla varvsstödet. Det har inte skett. Tvärtom har man på sina håll ökat det rejält och skapat nya möjligheter. Det visar att vi inte lever i den bästa av världar.

För att klara sig fram på den svåra och snåriga väg som företagande och företagsamhet är behöver man kanske vara litet praktisk och flexibel. Vi som nu bildat majoritet i utskottet resonerar praktiskt. Vi vill inte ha något varvsstöd. Vi vill inte ha subventioner till industrin. Men vi har insett att det vi riskerar om vi inte håller varvsindustrin under armarna en kort period är att den slås ut och att den inte finns kvar och kan konkurrera när vi förhoppningsvis får en rimligare situation.

Här är alltså regeringen och utskottsmajoriteten i de frågor som Kjell Ericsson stödde stelbent och onödigt ideologisk. Det är en illustration till det man säger i artikeln i Veckans Affärer, som det har refererats till tidigare. De som är glada för den här typen av politik är möjligtvis moderata ideologer, kanske t.o.m. ungmoderata ideologer.

Den beskrivning som Kjell Ericsson gjorde av effekterna av näringspolitiken är fullständigt obegriplig när man hör att storindustrin misstror detta,

att små och medelstora företag inte riktigt tror på det och att de anställda är djupt missnöjda med det ni har åstadkommit.

Om man vill göra framsteg och vinna framgång för företagande gäller det inte att driva politik stelbent efter någon sorts ideologisk kokbok – om denna är grön, röd eller blå spelar ingen roll. Det gäller i stället att vara praktisk och ödmjuk inför de problem som vi står inför. Jag tycker inte att regeringen uppfyller det kravet.

Anf. 12 KJELL ERICSSON (c) replik:

Fru talman! Rolf L Nilson talar om hur illa regeringen har skött näringspolitiken, att man har varit stelbent och inte gjort någonting.

Allt det jag räknade upp här är positiva insatser som lett till att både små och medelstora och stora företag har fått förtroende för Sverige. De som flyttade ut från Sverige under 80-talet återvänder nu och börjar investera i Sverige. Det är ett positivt tecken. Svenska företag börjar åter investera i Sverige, orderingången ökar både i Sverige och på exportmarknader. Det är inte bara exporten som ökar. Som framgår av den artikel jag hänvisade till är det också en kraftig ökning på hemmamarknaden. Det här visar att olika åtgärder har gett resultat.

När det gäller varvsstödet har vi gett EKN i uppdrag att se över vad man skall göra för att kunna ge likvärdiga garantivillkor. Det vill man inte avvakta i det här fallet, utan man skall införa varvsstödet omedelbart, heter det. Jag tycker att det rimmar illa när vi just nu förhandlar. Det är viktigt för förtroendet vilka signaler man ger i ett sådant läge. Vi måste åtminstone få avsluta förhandlingarna. Nu kommer man med ett sådant krav under pågående förhandlingar, och det tycker jag är helt fel.

För övrigt tycker jag att Rolf Nilsons beskrivning stämmer mycket dåligt överens med hur verkligheten upplevs av de svenska företagen i dag.

Anf. 13 ROLF L NILSON (v) replik:

Fru talman! Det är väl snarast så att de positiva effekter som vi nu ser inte så mycket beror på regeringens framgångsrika politik som på regeringens misslyckanden. Det verkliga genomslaget var när valutapolitiken misslyckades och kronans värde sjönk. Det innebar ett lyft för exporten. Svenska produkter blev billigare. Det gick att sälja i princip vad som helst. Det har ett pris både på kort sikt och på lång sikt. Det är inte gratis att låta kronans värde falla.

Produktionen kom ju i gång, och det har positiva effekter. Långsiktigt finns dock risken att om det går att sälja utan ansträngningar är vi snart tillbaka i samma situation som i slutet på 80-talet, då man inte riktigt brydde sig om framtiden. Det har kommit sådana signaler. Det har stått i Dagens Industri att svenska småföretagare tror att de är världs bästa därför att de tagit hem några utlandsorder. Det är oerhört farligt.

I en ansvarsfull näringspolitik måste man reagera direkt. Det har vi gjort i vår motion, där vi har sagt att vi skall fundera över de "övervinster" som är ett resultat av deprecieringen av kronan. Det är pengar som skall tillbaka till industrin, till branscherna, för att utveckla produktion i en framsyftande riktning, miljövänlig, resurssnål, energisnål och högteknologisk pro-

duktion. Om omvandlingstrycket faller bort får vi inte framtidssatsningarna automatiskt. Detta lär oss historien. Så kloka är inte företagare. Om de är så kloka finns det krafter som är starkare än dessa kloka företagare som strekar emot. Här måste samhället ta ett stort ansvar.

Varför detta motstånd mot selektiva insatser, Kjell Ericsson, i en näringspolitik som heter näringspolitik, när ni accepterar sådana i regionalpolitiken? Hade det inte varit bättre att man drev näringspolitiken där den hör hemma och där kompetensen finns, åtminstone de huvudsakliga inslagen, i stället för att smyga in den bakvägen under en annan varubeteckning?

Anf. 14 KJELL ERICSSON (c) replik:

Fru talman! Rolf L Nilson talar om att den höjda konkurrenskraften endast beror på kronans depreciering. Det finns många olika åtgärder som gjort att konkurrenskraften stärkts i det här landet, inte minst de sänkta skatterna och avgifterna, sänkta arbetsgivaravgifter, den sänkta skatten på arbetande kapital, sänkt turistmoms, sänkta energiskatter, sänkt skatt för egenföretagare och fåmansbolag, återinförd kvittningsrätt.

Sammanlagt har man sänkt skatter för småföretagen med 14 miljarder och för företagen med 40 miljarder totalt. Detta har en mycket stor betydelse för konkurrenskraften i svenskt näringsliv. Deprecieringen av kronan har sedan gjort sitt. Det gör att svenska företag faktiskt har en mycket god möjlighet att återta de marknader som man tappade under 80-talet då man inte klarade att konkurrera. Det är kolossalt viktigt att återta dessa marknader.

Företagen har också sett om sitt hus. Man har slimmat organisationen. Man har också höjt kompetensen genom att ha haft utbildning under denna svåra period. Det gör att företagen är väl rustade i dag.

Företagen vill nu satsa på miljöteknik. Jag tror att vi har mycket att hämta där i framtiden. Man straffar miljöfarliga ämnen och gynnar de miljövänliga. Det ligger helt i linje med regeringens politik för kretsloppstänkande och sådant.

Näringspolitiken är generell och gäller hela landet. Den kompletteras med regionalpolitik. Vi får en heltäckande politik som täcker alla delar av Sverige. Det är regeringens samlade insatser som räknas. De samlade insatserna inom regionalpolitiken och näringspolitiken kommer att ge god effekt.

Anf. 15 MATS LINDBERG (s) replik:

Fru talman! Kjell Ericsson har redovisat utskottsmajoritetens näringspolitik, eller icke-näringspolitik, på ett något häpnadsväckande sätt. Han har radat upp ett antal förslag och nämnt ett antal saker som har genomförts. Det är väl riktigt.

När det gäller skatterna vill jag bara säga att det är deprecieringen av kronan som företagen haft nytta av och som gett resultat, inte sänkningen av skatterna, framför allt när det gäller småföretagen. Om Kjell Ericsson känner till några småföretag som inte behövt betala vissa skatter under de senaste åren, är han förmodligen den ende i denna kammare som hittar några sådana företag. Det är deprecieringen av kronan som har gett företagen en expansionsmöjlighet och en vinst.

På den inhemska marknaden har ett mycket stort antal företag gått i kon-

kurs, och många är på väg att gå i konkurs. Det tror jag är oerhört viktigt att ledamöterna i denna kammare och framför allt ledamöterna i näringsutskottet har klart för sig.

Börje Hörnlund, Kjell Ericssons kollega i Centerpartiet, lade fram en proposition för drygt en vecka sedan som innehåller en rad åtgärder som Kjell Ericsson nu tar upp som argument för en näringspolitik. Det är viktigt att göra kammarens ledamöter uppmärksamma på att det är – det bekräftar Kjell Ericsson – via regionalpolitiken som näringspolitiken skall föras i Sverige.

Jag skulle vilja att Kjell Ericsson förklarar varför inte förslag till åtgärder som skall vidtas av Näringsdepartementet också går genom näringsutskottet, som borde vara mest kompetent på området.

Anf. 16 KJELL ERICSSON (c) replik:

Fru talman! Jag vill återkomma till deprecieringen. Som jag tidigare sade har denna del i att konkurrenskraften för svenska företag har höjts, och det är nog så viktigt. Men skattesänkningarna har enbart för små företag inneburit 14 miljarder. Jag träffar många företagare som har haft nytta av dessa skattesänkningar. Framför allt de åtgärder som nu är på gång och som har beslutats om, t.ex. kvittningsrätten som får genomslag under detta år, kommer att innebära fördelar för nystartande av företag. Så kan man räkna upp det ena efter det andra. Inte minst den sänkta turistmomsen är en åtgärd som redan har lett till en förbättring för de svenska turistföretagen. De åtgärder som regeringen har vidtagit har alltså verkligen haft effekter. De är också en del i småföretagspolitiken.

När det gäller den inhemska marknaden måste jag ta upp det som står i Svenska Dagbladet av i dag, nämligen att antalet konkurser kraftigt har gått ner. Det är inte som Mats Lindberg säger. Det har varit många konkurser beroende på 80-talets spekulationsekonomi, efter vilken vi inte klarade att konkurrera vare sig hemma i Sverige eller utomlands. Nu har vi återhämtat oss, nu minskar konkurserna och det startas nya företag. Det är en helt annan bild som gäller nu än den som illustreras av de siffror som Mats Lindberg har tagit fram. Jag tycker att man skall ta vara på detta. På hemmaplan går efterfrågan på olika produkter uppåt. Den svenska varuexporten ökade med 28 % under januari. Man skall se positivt på dessa siffror. Det är viktigt att vi politiker har ett positivt anslag i tonen. Om vi säger att allt är jämmer och elände, tror en del också att det är så. Men så är icke fallet. Jag har under den senaste tiden träffat många företagare som ser framtiden an med tillförsikt.

Som jag sade är näringspolitiken mer generell medan regionalpolitiken kompletterar denna. Det gäller att skaffa nya arbetstillfällen via det departement som arbetsmarknadsministern har ansvar för. De 800 miljonerna som har anslagits skall användas till insatser för att skapa långsiktiga arbetstillfällen. Som exempel kan nämnas mikrostödet till hjälp för kvinnliga företagare och det generella småföretagarstödet på 15 %.

Jag har själv suttit med i den referensgrupp som har tagit fram dessa förslag till insatser, vilka är ett mycket bra komplement till näringspolitiken. Det visar att regeringen tar detta på allvar, att se till att man har ett näringsliv

som fungerar i hela landet. Det får man om man kompletterar näringspolitiken med regionalpolitik.

Prot. 1993/94:87
13 april 1994

Näringspolitik

Anf. 17 MATS LINDBERG (s) replik:

Fru talman! Jag vill börja med konkurserna. Med statistik kan man alltid bevisa saker och ting, Kjell Ericsson. Det är riktigt att antalet konkurser har gått ner. Men det är klart att antalet går ner när konkurserna under det senaste året har varit i storleksordning dubbelt så många som något annat år i historien. Det är klart att de då minskar året efter. Om man ser till det totala antalet konkurser under den borgerliga regeringen, är mina siffror faktiskt riktiga.

Kjell Ericsson sade också att det är bra med fasta spelregler. Jag delar uppfattningen att det viktigaste som vi politiker kan ge till företagen, både de internationella och de svenska, är klara, fasta och långsiktiga spelregler. I det fallet har vi samma uppfattning.

Jag vill ställa en fråga till Kjell Ericsson. Centerns partiledare Olof Johansson gick för några dagar sedan ut och sade att det nu var dags att kraftigt höja koldioxidskatten. Är detta att ge klara och fasta spelregler? Vad svarar Kjell Ericsson en utlandsinvestor som ställer denna fråga? Den frågan får också vi andra besvara. Det vore skojigt om Kjell Ericsson som är för fasta spelregler svarade på en sådan fråga.

Anf. 18 KJELL ERICSSON (c) replik:

Fru talman! Det har varit många konkurser. Men vad berodde de på? Var konkurserna den borgerliga regeringens fel? Med handen på hjärtat, Mats Lindberg, var det inte så, att de berodde på den gamla regeringens olika försvand. Spekulationsekonomin gjorde att vi förlorade marknader och lönsamhet. Det fanns inte möjlighet att klara av detta. Då föll många fastighetsbolag, som följdes av många småföretag. Sedan blev det konkurs på konkurs, vilket var efterspelet till det som hände på 80-talet. Men nu har antalet konkurser gått ner med 23 %. Det visar att kurvorna går åt rätt håll.

Det är självklart att vi skall ha fasta spelregler för vårt näringsliv. Det är viktigt också för omvärlden. Därför vill jag fråga Mats Lindberg vad han anser om detta med skatterna. Om ni kommer tillbaka till makten, kommer ni att riva upp dessa skattesänkningar? Kommer ni att försämma för företagen, så att de skräms bort från landet igen? De insatser som nu har gjorts är oerhört värdefulla för framtiden. Man har alltså gjort en satsning för framtiden. Kommer ni att riva upp dessa beslut, om ni kommer tillbaka till makten? Detta är en väldigt viktig fråga att besvara. Att man vet vad man har att vänta är också en fråga om långsiktiga spelregler. Detta är erhört viktigt för näringslivet.

Energipolitiken och energiskatterna har diskuterats i olika utredningar. Det finns ännu inget förslag. Men det är också viktigt att det finns fasta spelregler för biobränslen, så att man vet vad man har att rätta sig efter vid investeringar. Det förslag om koldioxidskatten som har diskuterats gäller inte de energikrävande industrierna. Det är alltså viktigt med fasta spelregler, inte minst för att man skall kunna satsa på biobränslen.

Anf. 19 OLLE LINDSTRÖM (m):

Fru talman! Näringsutskottets betänkande 15, som vi i dag skall ta ställning till, innefattar, förutom näringspolitikens inriktning, ett antal delområden. I mitt anförande kommer jag att ta upp näringspolitikens inriktning och något delområde. Jag kommer också att kommentera de socialdemokratiska reservationerna.

En av regeringens främsta uppgifter har varit, och är fortfarande, att återupprätta Sverige som en tillväxt- och företagarnation. Det är regeringen på god väg att lyckas med. Trots en besvärlig lågkonjunktur under många år är trendförändringen odiskutabel. Vändpunkten har äntligen infallit.

Efter Socialdemokraternas 80-tal pekade alla för Sverige viktiga kurvor åt fel håll. Nu, tre år senare, pekar samtliga kurvor åt rätt håll. Näringslivet upplever det som positivt och har också återfått en del av framtidstron. Denna förändring har givetvis inte skett av en slump. Den har skett genom att man har skapat de rätta drivkrafterna i ekonomin. Som exempel kan nämnas avskaffandet av tillväxthämmande skatter, avregleringar och främjande av konkurrens samt effektivisering och privatisering av statliga företag. Denna tillväxtfrämjande politik måste vi fortsätta med. Annars kan vi inte pressa ner arbetslösheten.

Näringspolitiken måste därför inriktas på att man skall ange de ramar inom vilka företagen fritt skall få verka. Näringslivet skall ges de fasta spelregler som flera talare här har talat om. Spelreglerna skall också vara långsiktiga, och det skall finnas planeringsförutsättningar som är så klara att ingen behöver känna tvivel. Detaljstyrning och byråkratiska inslag måste avskaffas.

Bakom ökad tillväxt står ju också de enskilda människorna. Vi måste våga lyfta fram människorna, innovatörerna, entreprenörerna och finansierarna. Tillåter vi inte vinster som belönar risker, kommer vi inte att få en bra och positiv utveckling. Då är det ingen som vågar satsa på de riktigt spännande och bra projekten. Har vi inte ett spritt kapital, utan enbart fonder och och utvecklingsstyrelser, är det färre som får chansen. Därför är det viktigt att regeringen fortsätter på den inslagna vägen och värdesätter kreativiteten och kompetensen hos enskilda människor och företag.

Allt fler sakkunniga ekonomer, såväl svenska som utländska, näringslivets organisationer m.fl. ger regeringen ett mycket högt betyg för den näringspolitik som nu förs. Senast var det Nordbankens ekonomer företrädade av Nils Lundgren som redovisade sina bedömningar. Systemskiftet börjar bära frukt. Nils Lundgren säger att vi nu har en renoverad ekonomi som kommer att ge en tillväxt som är bland de bästa i västvärlden. Han tror också på en tillväxt på uppemot 5 % redan 1995.

Som också andra talare här har sagt redovisade Ekonomiekot i går att den inhemska efterfrågan har ökat, att varuexporten har ökat och att även den inhemska efterfrågan på industriprodukter har ökat. Detta måste ju ändå vara positivt.

Mot denna bakgrund är den inledande meningen i Socialdemokraternas reservation märklig. Där står att regeringens politik för näringslivsutveckling är misslyckad. Mats Lindberg var också inne på det i sitt anförande här. Man måste då ställa frågan: Var har Mats Lindberg och Socialdemokraterna

hållit hus? Har inte Mats Lindberg och Socialdemokraterna följt debatten? Har de inte tagit intryck av den samlade ekonomiska expertis som redovisat den förbättrade konkurrenskraft som svenskt näringsliv nu fått? Märk väl, Mats Lindberg, att deprecieringen av kronan bara har bidragit med en liten del till den konkurrensförbättring som har skett.

Det som har åstadkommit vändpunkten är en strategisk näringspolitik byggd på marknadsekonomi, där tillväxthämmande skatter och statliga regleringar minskats.

I en annan del av reservationen säger Socialdemokraterna att staten har två huvudfunktioner. Den ena är att utforma fasta spelregler för företagen. Den andra är att agera på ett aktivt sätt, bl.a. genom selektiva insatser. Den första är helt riktig och sammanfaller med mångas, även vår, syn på näringspolitiken. Den andra står däremot i strid med den första. Om Socialdemokraterna verkligen vill skapa fasta spelregler för näringslivet kan de ju inte samtidigt förordade selektiva insatser. Det var ju den politiken, tillsammans med straffbeskattningar av vårt näringsliv, som under 80-talet totalt misslyckades.

Fru talman! Socialdemokraternas näringspolitik under senare tid måste betraktas mer som politisk taktik än strävan att skapa fasta spelregler. De har ett budskap utanför riksdagen och ett annat här. De ägnar sig åt frieri till näringslivet utanför detta hus. Men det sätter inga spår i de beslut som fattas.

Den socialdemokratiska näringspolitiska talesmannen far land och rike kring och talar om en s-märkt tillväxtpolitik, vilken skulle åstadkommas genom direktavskrivningar vid investeringar. Skattelättnad genom direktavskrivning är endast en tidigareläggning av den normala avskrivningstid som gäller i dag. Det förutsätter relativt hyggliga vinster för att kunna utnyttjas. Det är dessutom en åtgärd av tillfällig karaktär som inte nämnvärt förbättrar tillväxten.

Tyvärr har Socialdemokraterna i näringsutskottet och i denna kammare sagt nej till alla tillväxtfrämjande åtgärder som vidtagits av regeringen under denna mandatperiod. På punkt efter punkt har Socialdemokraterna sagt nej till alla förslag som tillkommit för att förbättra konkurrenskraften för näringslivet. Än mer anmärkningsvärt är det förslag om skattehöjningar och återgång till hämmande regelsystem som partiet lagt fram under senare tid. Den politiken ger inga plustecken framför tillväxtsiffrorna, tvärtom.

Jag skall nu gå över till ett annat delområde. Det gäller geologisk undersökningsverksamhet, där Socialdemokraterna och Ny demokrati har förenat sig i ett förslag om anslagsökning.

1991 fastställde regeringen riktlinjer för geologisk undersökning, vilka kompletterades 1992. Med anledning av det statsfinansiella läget fick SGU minskade ekonomiska ramar i 1993 års budget. Det var också anledningen till vissa långsiktiga justeringar av verksamhetsmålen. De krav som nu har framställts om utökad kartering i vissa län kan man i och för sig ha förståelse för. Men det bör ankomma på SGU att inom ramen för anvisade medel göra de olika avvägningarna och ta ställning till vilka undersökningar som skall prioriteras.

Statens insatser inom mineralområdet har koncentrerats på basverksam-

het främst i form av grundläggande geologisk undersökningsverksamhet samtidigt med forskning och utveckling.

Beslutet som fattades 1992 innehöll vidare en avveckling av den statliga prospekteringsverksamheten och NSG. Mineralkontoret inrättades. Där har presumtiva gruvföretag möjligheter att få information om de intressanta områdena.

Det har på senare tid visat sig att en anhopning av utländska gruvföretag har sökt koncession för att undersöka olika områden, framför allt i Norrbotten och Västerbotten. Det har aldrig varit så stor efterfrågan på tillstånd som under det senaste året.

När detta infördes fick vi mycket kritik från Socialdemokraterna för att vi riskerade att prospekteringsverksamheten skulle komma att avstanna. Men det har visat sig vara precis tvärtom.

Man kan inte heller säga att statens tidigare prospekteringsengagemang var särskilt framånsrikt. Därför tycker jag inte att det finns någon som helst anledning att nu utöka anslaget.

Fru talman! Jag yrkar bifall till hemställan i betänkandet och avslag på Socialdemokraternas och Ny demokratis reservationer samt Vänsterpartiets meningsyttring. Jag yrkar också bifall till reservationerna 14, 15, 17 och 26.

Anf. 20 ROLF L NILSON (v) replik:

Fru talman! Olle Lindström gjorde samma misstag som Kjell Ericsson tidigare gjorde, vilket är förståeligt. Företrädare för regeringspartierna vill räkna sig till godo allt positivt som har hänt och vill skylla alla svårigheter, misslyckanden och försyndelser på tidigare regeringar. Det tillhör spelets regler. Men det är svårt att föra ett konstruktivt samtal om näringspolitik om man följer ett s.k. formulär 1 i debatten.

Det är viktigt att påpeka att vi alla givetvis är glada för att det sker en uppgång i svensk ekonomi och att det har börjat röra sig på hemmamarknaden. Det är bra för dem som bor och verkar i landet. Men jag tycker att vi skall vara ödmjuka när det gäller att tillgodoräkna oss de positiva effekterna. En billig svensk krona är otvivelaktigt viktig liksom en förbättrad internationell konjunktur.

Vi kan i dag se samma fenomen i Danmark och andra europeiska länder som i Sverige. Det är faktiskt inte socialdemokrater som regerar i Danmark, och det är en borgerlig regering i Tyskland t.ex. Det handlar alltså inte om att det är samma politik som drivs i dessa länder utan det är fråga om andra och starkare krafter.

De stora svängningarna tror jag måste motarbetas aktivt om man inte skall haka på dem. Man kan säga att den politik som regeringen har drivit inte har varit så misslyckad att den har kunnat motverka effekterna av en mycket billigare krona och en förbättrad internationell konjunktur.

Vad vi har påpekat är att man genom att låta den moderata ideologin styra näringslivet har tappat jobb, tempo och kompetens helt i onödan. VT-delegationen, som har nämnts ett par gånger, är ett typexempel på hur man klåfingrigt avbryter något som är på gång. När två tredjedelar av den period som programmet skulle gälla har gått, säger regeringen stopp. I stället för att vänta tills programmet är genomfört och studera utvärderingen, förklarar

regeringen att vi inte skall ha den typen av verksamhet. Strax före jul kom en utvärdering av vad man hade åstadkommit under de gångna två åren. Det visade sig att man hade varit ytterligt framgångsrik. Man hade skapat nya jobb, räddat gamla jobb från att försvinna samt tagit fram nya produkter och tjänster som inte hade kommit fram annars. Det gällde små och medelstora företag i en mycket svår situation såsom underleverantörer till bilindustrin. Detta var klåfingrigt i onödan.

Prot. 1993/94:87
13 april 1994

Näringspolitik

Anf. 21 OLLE LINDSTRÖM (m) replik:

Fru talman! Det är tacknämligt att Rolf L Nilson säger att näringspolitiken inte har varit så misslyckad. Det är ändå ett framsteg, i varje fall om man jämför med Socialdemokraternas syn på detta.

Rolf L Nilson säger vidare att vi måste vara ödmjuka inför uppgången i svensk ekonomi. Ja, visst är vi det. Men efter 80-talets definitiva nedgång och mer eller mindre rasering måste man ändå komma i håg att dessa förändringar inte har tillkommit av en slump. Det är ju de beslut som har fattats om skattelättnader, energiskatter och arbetsgivaravgifter som har gjort att näringslivet har fått tillbaka sin konkurrenskraft. Vem har åstadkommit detta om inte den nuvarande regeringen?

Det finns naturligtvis saker och ting som påverkar utvecklingen. Vi har nämnt deprecieringen av kronan. Men gjorda utredningar visar att knappt 50 % av konkurrensförbättringen har orsakats av deprecieringen. Därför tycker jag att man måste ta till sig detta och inte, som man gör från Vänsterpartiets sida, påstå att den moderata näringspolitiken har varit misslyckad och inneburit att man tappar arbetstillfällen och kompetens. Det är ett fullständigt felaktigt påstående. De forskningsbeslut som har fattats och de pengar som har satsats på forskning och utveckling visar väl att den moderata näringspolitiken och den borgerliga näringspolitiken innebär att man satsar just på kompetensen. Det borde Rolf L Nilson mycket väl känna till.

Dessutom ökade arbetslösheten oroväckande. Kurvorna pekade totalt neråt under 1989, 1990 och 1991 och även senare. Rolf L Nilson kan inte påstå att denna utveckling började efter 1991, eftersom den har pågått under många års tid. Det var politiken under 1980-talet som ledde till problemen.

Anf. 22 ROLF L NILSON (v) replik:

Fru talman! Jag till återkomma till VT-delegationen. Jag står fast vid vad jag sade tidigare. Jobb och kompetens försvann i onödan. En objektiv utredning, tillsatt av NUTEK, har granskat verksamheten. Utredningen var oerhört positiv och tyckte att satsningen var jättebra. Därför förstår jag inte hur man av ideologiska skäl klart kan avvisa denna typ av riktade insatser till branschsegment som har speciellt svåra villkor. Det är bra att insatserna är riktade och tidsbegränsade. Jag är litet rädd för de breda penseldrag som Socialdemokraterna målar med i sin partimotion. De vill ha stora övergripande näringspolitiska program. Det kan fungera, men jag tror mer på att man riktar in sig på vissa problemområden, tar dem var för sig, koncentrerar insatserna under en begränsad tid och sedan flyttar dem till något annat område.

VT-delegation var klåfingrig. Man kan inte säga att den följde något inter-

nationellt mönster. Det finns väl i princip inget land runt omkring, framför allt inget EU-land, som inte vidtar selektiva åtgärder, som inte har ett stort intresse från politikernas och regeringars sida för hur det går för industrin och som inte stöder den egna industrin med ibland bra och ibland dåliga medel och försöker hjälpa den framåt genom ett samspel med de anställda och företagsledarna.

Jag vill återkomma till vad jag har sagt vid flera tillfällen i dag. Det måste vara oerhört besvärande för en regering som leds av Moderaterna, som säger sig vara företagarnas parti, att mötas av denna kompakta misstro från svensk företagsamhet, en misstro som både näringsministern och regeringens politik har mött.

Anf. 23 OLLE LINDSTRÖM (m) replik:

Fru talman! När det gäller VT-delegationen har vi litet olika uppfattningar om vad staten och riksdagen skall göra och vad företagen och olika branscher skall göra. Vi kommer kanske inte längre på den punkten.

När Rolf L Nilson talar om misstron från näringslivet och från småföretagarna, undrar jag i vilken omgivning Rolf L Nilson tillbringar sin tid och varifrån han får sina informationer. Jag har en helt annan bild. Genom olika debatter och informationer från näringslivet har jag fått en annan uppfattning. Man tycker att det i dag förs en mycket bra näringspolitik. Den inhemska efterfrågan har varit låg under en tid, men de senaste dagarnas rapporter visar att även den ökar.

Anf. 24 MATS LINDBERG (s) replik:

Fru talman! Mycket har sagts om överhettningen och spekulatörsekonomin under 80-talet. Vi bör i alla fall vara överens om en sak, nämligen att vi alla bär ett ansvar för den spekulatörsekonomi som ledde till svårigheterna under slutet av 80-talet och början av 90-talet. Där bär även vi socialdemokrater ett ansvar. Men det var inte så många borgerliga ledamöter i denna kammare som stod upp och talade om åtstramning. Jag kan inte minnas att jag vid något tillfälle träffade på någon.

Prospekteringen i Sverige, Olle Lindström, har nästan halverats från den socialdemokratiska tiden fram till nu. Detta varnade vi för redan när dessa diskussioner togs upp. Man skall också vara medveten om – det är industrin, de fackliga organisationerna och alla experter inom gruvnäringen överens om – att vi behöver en prospekteringsnivå i storleken 250 till 300 miljoner kronor om året. I dag ligger den på en tredjedel av detta belopp. Då kan man inte, som Olle Lindström gör, stå i talarstolen och säga att man är mycket nöjd med den nuvarande prospekteringen. Det innebär i klartext att svensk gruvnäring kommer att läggas ner. Det kommer inte tillräckligt många nya uppslag, så att man kan bedriva en långsiktig prospektering och gruvdrift i Sverige. I motsats till Olle Lindström är jag oroad över situationen. Jag tycker att också Olle Lindström borde vara mycket oroad. Även gruvföretagen är oroad.

Olle Lindström nämnde en positiv sak, nämligen de beslut som vi gemensamt har fattat om förändringar i minerallagen, vilka har inneburit att fler

utländska intressenter har etablerat sig i gruvnäringen i Sverige. Det tycker jag är positivt, och i det fallet delar jag helt Olle Lindströms uppfattning.

Prot. 1993/94:87
13 april 1994

Näringspolitik

Anf. 25 OLLE LINDSTRÖM (m) replik:

Fru talman! Vi behöver kanske inte debattera spekulationsekonomin. Det har vi ju gjort så många gånger. Vi är överens om att spekulationsekonomin inte var bra och om att den ledde till problem för oss – problem som fortfarande finns. Vi får hoppas att vi alla har lärt av misstagen. Det är bra att Socialdemokraterna också tar på sig en del av ansvaret. Det har man inte alltid gjort.

Mats Lindberg är inte nöjd med prospekteringen. Han säger att vi har halverat den. Vidare säger han att det kanske bara är en tredjedel av de resurser som behövs som nu tillförs.

Ja, det är klart att det kan finnas olika uppfattningar här. Vi ser annorlunda på det här. Vi har tidigare sagt, och även fattat beslut från den utgångspunkten, att staten skall svara för baskarteringen och att det skall vara lika förhållanden för alla gruvföretag – det gäller både svenska och utländska företag – som vill prospektera i Sverige och som begär undersökningskoncessioner. De skall kunna få tillgång till det material som finns. Vi tycker att detta nu har åstadkommits.

Under den socialdemokratiska tiden satsade man mera på prospektering än på baskartering. Men fastän man satsade flera hundra miljoner per år var man inte särskilt framgångsrik. Felet var kanske att inga utländska gruvföretag ville göra undersökningar i Sverige, därför att staten gjorde selektiva insatser riktade till vissa svenska gruvföretag. Således var det inte fråga om konkurrens på lika villkor. Det var därför som de utländska gruvföretagen inte sökte sig till Sverige.

Genom att vi nu har en klar linje – staten står för baskarteringen och tillhandahåller material till den som vill ha sådant – kan vi skapa ett intresse här. Det är bra att vi är överens på den punkten.

I varje fall Länsstyrelsen i Norrbotten har aldrig tidigare fått in så många ansökningar som man nu får in, och jag tror att det gäller för Västerbotten också. Man vill kartlägga i det närmaste hela Norrbotten och göra undersökningar. Det är väldigt positivt.

Jag tror faktiskt, Mats Lindberg, att intresset inte skulle ha varit lika stort om vi hade fortsatt med selektivt stöd till vissa svenska gruvföretag. Nu klarar vi alltså det här.

Anf. 26 MATS LINDBERG (s) replik:

Fru talman! Olle Lindström blir kanske besviken när jag säger att jag tycker att det är viktigt att han läser på historien. Antalet utländska företag som bryter malm i Sverige är inte större än tidigare. Däremot är fler intresserade. Det beror på ett beslut som har fattats av riksdagen. Jag tror att beslutet fattades under 1992 – möjligen kan det ha skett hösten 1991. Det är detta som är orsaken till att det är som det är.

De selektiva stöden till gruvindustrin har varit öppna för alla intressenter, alltså inte bara för svenska utan också för utländska intressenter. Olle Lindström ger således en felaktig beskrivning.

Om det är de saker som ligger bakom viljan att ta bort selektiva stöd som också ligger bakom det som Olle Lindström tar upp, förstår jag att man också har avskaffat VT-delegationen. Man har alltså inte sett till konsekvenserna. Man har inte läst på och vet därför inte vad det handlar om. Det är mera allvarligt än att vi pratar litet grand runt detta med vem som bär ansvaret och om den ena eller den andra regeringsperioden.

Anf. 27 OLLE LINDSTRÖM (m) replik:

Fru talman! Mats Lindberg säger att vi i dag inte har fler utländska gruvföretag som har verksamhet i Sverige. Nej, och det är alldeles självklart att det inte kan förhålla sig på det sättet. Man har ju inte tidigare ens haft intresse för att göra undersökningar i Sverige eller för att begära tillstånd för prospektering. Därmed kan man inte tro att det skulle ha kommit in några sådana ansökningar.

Det har ju skett en förändring i och med besluten under 1992/93. Således är det bra om man börjar prospektera i Sverige. På det sättet finns det kanske om något år ändå något utländskt företag som vill producera också miner i Sverige.

Jag menar alltså att förändringen är klar och tydlig. Man kan också se orsakerna. Alla företag – det gäller särskilt utländska företag som vill etablera sig i Sverige – måste veta att det inte är selektiva insatser som gäller. Här är det i stället fråga om en bas som gäller för alla. Något mer är man inte intresserad av. Det framgår med all önskvärd tydlighet att man vill ha en baskartering. I övrigt klarar företagen det här själva.

Anf. 28 GUDRUN NORBERG (fp):

Fru talman! Den här debatten tycks vara männens egen uppvisning – absolut inget ont sagt om män. Av tolv debattörer är dock elva män. Men så handlar det också om uteslutande manliga ting, eller hur? Näringspolitiken är männens planhalva, eller?

Företagande har en lång manlig tradition. I nästan alla stora styrelserum blickar porträtten på väggarna ner på mig, undrande vad jag som kvinna har därinne att göra.

Dagens koncernstyrelser ser inte särskilt mycket bättre ut – ungefär som det såg ut här i riksdagen på 20-talet, med en och annan modig kvinna som avvikande uppstickare. Kanske är näringslivet 70 år efter sin tid från jämställdhetssynpunkt?

Men jag skall inte raljera. Visst är den moderna tidens inställning till kvinnligt företagande en helt annan jämfört med hur det var förr. De få kvinnor som sitter i styrelserummen i dag har ingen nedtryckt position. För egen del upplever jag att jag har samma ansvar, samma krav och samma inflytande som mina manliga kolleger.

Ser man på de höga chefsposterna är det dock ytterst få som innehas av kvinnor. Bland näringslivstopparna i Sverige finns det väl knappast mer än en kvinna som är kändis. Håll med om att den kvinnans kompetens och elegans är en skön komplettering i det manliga sällskapet!

Även om det finns få kvinnor i näringslivstoppen blir bilden en helt annan om man gläntar på dörren till chefsrummen snäppet under VD och företags-

ledare. Där finns många av oss kvinnor. Förhoppningsvis skall en stor del av dessa avdelningschefer, personalchefer, ekonomichefer, inköpschefer och allt vad man i dag är avancera upp till den högsta nivån så småningom.

I småföretag och egenföretag, och detta gäller väldigt många branscher, är kvinnorna inte sällsynta. Där möter man dem som egna företagare, och de utmärker sig som noggranna, ärliga, ambitiösa, arbetsamma, försiktiga och förnöjsamma. Hellre en långsam och försiktig expansion än stor skuldsättning. Hellre arbetar kvinnan själv 12–15 timmar om dygnet än anställer någon som hon inte vet om hon i längden kan ta arbetsgivaransvar för.

Här finns en stor dold samhällsresurs. Dagens välutbildade unga svenska kvinnor bär med sig stor kreativitet, utvecklingsförmåga, idérikedom och kunskap. Allt detta måste i större utsträckning tas till vara. Den stora privata företagssektorn i vårt land behöver den komplettering och den utvidgning som kvinnligt företagande medför.

Därför är det så angeläget att vår näringspolitik utformas så att såväl kvinnligt som manligt företagande får goda förutsättningar. Och det räcker inte med goda förutsättningar. Det måste också vara *lockande* för kvinnor att driva eget – inte minst nu när offentliga sektorns arbetstillfällen blir allt färre. Kvinnornas företag inom både varuproduktion och tjänsteproduktion behövs i ett samhälle som det är gott att leva i.

Herr talman! Jag vill slutligen helt kort ge uttryck för Folkpartiets syn på näringspolitiken och dess inriktning i allmänhet.

Aldrig tidigare i modern tid har Sverige haft så hög arbetslöshet som nu. Aldrig tidigare har småföretagande varit så omtalat och visats så stort allmänt intresse som nu. Aldrig har heller småföretagen haft så stora krav på sig att lösa arbetslöshetsproblemet.

Men, herr talman, det räcker inte att *tala* om småföretagande och visa sig intresserad. Det krävs *handling* och *vilja till handling* från politikernas sida, om företagandet i Sverige skall ha en chans att avhjälpa det gigantiska arbetslöshetsproblemet.

Det har varit regeringens viktigaste uppgift att klara den ekonomiska krisen och samtidigt skapa ett företagsvänligare klimat i Sverige för att få fart på hjulen, så att människor får jobb och inkomster alstras. Det har varit ett tufft arbete att, trots djup lågkonjunktur och flera olika kriser samtidigt, steg för steg bana vägen för ett konkurrenskraftigt företagande i vårt land.

Och regeringen har varit framgångsrik. I utloppet ur den omtalade mörka tunneln ser vi nu att så gott som alla viktiga kurvor går åt rätt håll. Export, orderingång, industriellt kapacitetsutnyttjande, produktion, varulager, antal lediga jobb, konkurser, bytesbalans, privat konsumtion och tillväxt. Allt utvecklas i rätt riktning, och som en följd av detta börjar arbetslösheten att minska.

Därför, herr talman, är det närmast beklämmande att läsa Socialdemokraternas reservation om näringspolitikens inriktning. Att regeringens politik för näringslivsutveckling skulle ha misslyckats, som ni skriver, är ju ett helt absurt påstående.

Jag måste faktiskt beröra Mats Lindbergs inledning, där han talade om konkurser och utslagning. Det har förts en lång debatt om den inledningen, som sköt högt över målet. Konkurserna som ökade i antal och arbetslösheten

som steg mycket kraftigt under 1990 och 1991 och de företagsnedläggningar och nedskärningar som skedde var ju ett av huvudskälen till att Socialdemokraterna förlorade valet 1991. Socialdemokratisk politik ledde till bankkrisen, till ekonomisk kris i landet, till hög inflation, samt till spekulationskurvan och finansvalparna – de fanns under den socialdemokratiska regeringstiden. Det här är arvet som vi fick överta.

Jag skall plocka några citat ur Socialdemokraternas reservation för att visa på det motsägelsefulla i deras uttalanden.

”Regeringen skulle vara mer aktiv”, sägs det. Ibland får regeringen kritik, ofta av Socialdemokraterna, för att den är *för* aktiv i att förbättra för näringslivet. Och om det är större aktivitet som krävs för att förbättra i näringslivet, så vill jag säga att det inte precis var utmärkande för den förra regeringen. Det har vi – eller, rättare sagt, företagarna – under de senaste åren fått skörda effekterna av.

Nu plötsligt talar Socialdemokraterna vänligt om lönsamhet i företagen. Så var det minsann inte tidigare. På 80-talet var lönsamhet ett fult ord, och företagens vinster skulle minimeras. Nu säger Socialdemokraterna i sin reservation att ”det krävs nu en väsentligt högre vinstnivå än den som gällde i slutet av 1980-talet.”

Ett så ogenomtänkt påstående! Jag vill peka på att om inte den socialdemokratiska regeringen fört en politik som innebar att lönsamheten sjönk till *intet* under 80-talet, hade inte den enorma utslagningen av företag skett under lågkonjunkturen som följde. Konkurserna är en direkt följd av för dålig lönsamhet, förlorad marknad och dålig konkurrenskraft. Så lönsamheten hade minsann behövts även då.

Dessutom inger inte socialdemokratiska uttalanden om god lönsamhet i näringslivet någon trovärdighet. Det är ju bara att titta på en tablå över hur Socialdemokraterna har röstat här i kammaren i snart tre år. Så gott som alla förslag, med innebörd att öka lönsamheten i företagen, har Socialdemokraterna röstat *emot*.

Ni hotar redan med nya skattehöjningar för företagen, om ni skulle få regeringsmakten. Ni vill åter försämra näringspolitiken och skulle säkert genomdriva olika pålagor och skatter som försämrar svenska företags expansionsförmåga.

Jag är övertygad om att exportföretagens allt bättre resultaträkningar mycket snart skulle sticka i ögonen på en socialdemokratisk regering. Därmed skulle den onda cirkeln vara i gång igen med nya pålagor, skatter och minskad konkurrenskraft som följd.

Ja, herr talman, reservationen i sin helhet är ett exempel på kvalificerat struntprat. Den innehåller ingenting kreativt och som vanligt inga egna förslag. Det enda förslaget är att begära ett *program*. Man tar sig för pannan och undrar verkligen om det är allvarligt menat. Så många stora ord av kritik – och inte en antydning om ett eget förslag!

Det enda i sak man säger är att programmet skall ha ett Europaperspektiv. Och det säger ett parti som inte kan samla sig till ett entydigt ja till EU! Det är häpnadsväckande.

Bevare Sverige för en ny socialdemokratisk regering!

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan, utom i de delar

som berörs av regeringspartiernas reservationer. Där yrkar jag bifall till reservationerna 15, 17 och 26.

Prot. 1993/94:87
13 april 1994

Näringspolitik

Anf. 29 ROLF L NILSON (v) replik:

Herr talman! Det är lätt att instämma i mycket av det som Gudrun Norberg inledde med när det gäller vikten av kvinnligt företagande. Här finns en reservation från Vänsterpartiet och Socialdemokraterna, där vi markerar att vi vill gå längre än vad regeringen gör för att stimulera kvinnligt företagande. Gudrun Norberg vet dessutom att Vänsterpartiet har gjort väldigt starka markeringar när det gäller att främja kvinnligt deltagande i ledningarna för de privata företagen. Det är väl känt.

Jag tycker att det är bra att den här frågan kommer upp, därför att det finns alldeles speciella problem som kvinnliga företagare möter när de skall etablera eller utveckla sina verksamheter – det gäller kontakt med kreditinstitut och det gäller uppläggning av verksamhet. Detta finns dokumenterat i samband med den regionalpolitiska propositionen och förarbetena till den, främst av Tora Friberg. Det finns också ett rikhaltigt material från USA, där man länge har jobbat med de frågorna.

Jag tycker att man borde vara lika kreativ från svenskt håll som man faktiskt har varit i amerikansk näringspolitik, där staten – eller staterna – inte är rädd för att lägga tassarna i blöt för att främja och stimulera. Sådant skall man ta efter, anser jag, när det är fråga om demokratiska värden och strävan efter jämställdhet. Tyvärr går den svenska regeringen och utskottets majoritet här inte tillräckligt långt.

Slutet av Gudrun Norbergs anförande var en lovsång till regeringens politik och ett våldsamt skällande på Socialdemokraterna. Det sista får väl Mats Lindberg bemöta, men det måste vara besvärande, när man lever med en sådan världsbild som Gudrun Norberg tycks göra, att titta i Veckans Affärer nr 13, där rubriken över näringsministern är "Ingens polare Per", dvs. ingen gillar honom, och att slå upp mittuppslaget av Dagens Industri för någon vecka sedan och finna att det står om Anders Sundström, företrädare för Socialdemokraterna i näringspolitiska frågor, att han är "näringslivets gunstling".

Anf. 30 GUDRUN NORBERG (fp) replik:

Herr talman! Det går an att tala väl om kvinnligt företagande, men man måste göra något aktivt också. Det har inte hänt särskilt mycket under många, många år. Det är först nu på senare år som jämställdhetsfrågor börjar aktualiseras alltmer.

Vi hade en liten debatt i näringsutskottet häromdagen om lönesituationen för kvinnor och om att företagen redovisar löneskillnader mellan kvinnor och män som har samma jobb.

Det är inte förrän på senare tid som man verkligen har börjat uppmärksamma skillnaderna. Jag tycker inte att Vänsterpartiet utmärkte sig på något sätt i dessa frågor när partiet var stödparti för den socialdemokratiska regeringen. Vad har ni egentligen åstadkommit? Jag kan inte se någonting påtagligt.

När det gäller debatten om huruvida den borgerliga regeringen är populär

hos företagarna vill jag säga att jag inte vet vilka kretsar Rolf L Nilson rör sig i. Jag möter väldigt många företagare. Jag måste säga att jag inte alls har den bild av deras uppfattning som Rolf L Nilson här ger uttryck för. Min bild är den motsatta.

Företagarna är oerhört rädda för att det skall bli ett regimskifte efter valet. Man ser framför sig osäkerhet, förändring och en återgång till den gamla näringspolitik som inte gynnade företagen på något sätt. Den gjorde att företagen slogs ut genom att konkurrenskraften minskade och marknader tappades.

Vi kan inte låta det gå tillbaka dit. Företagen är givetvis angelägna om att det skall föras en politik där man sänker skatter på så sätt att företagen blir lönsamma. Regeringen har sänkt skatter för företag med ca 40 miljarder. Det är självklart att det har en effekt. Det är självklart att företagarna ser detta.

Det är viktigt att vi får fortsätta denna politik. Det är viktigt för företagen att kunna expandera, och det är viktigt att företagen kan suga upp den enorma arbetslöshet som finns. Den enda förhoppningen är att vi får ett brett småföretagande, som kan göra att vi får ned arbetslösheten. Det är den förhoppning som vi alla har. Vi inser alla att det är ett måste.

Anf. 31 ROLF L NILSON (v) replik:

Herr talman! Jag har medvetet undvikit att hamna i en situation där utsagorna grundas på vilka kretsar man umgås i och vilka personer man talar med. Jag har valt två tidningar som inte kan beskyllas för att vara vänstervänliga eller allmänt regeringsfientliga motståndare till marknadsekonomi. Det är Veckans Affärer och Dagens Industri.

Budskapet är samstämmigt. Jag tycker att det är en hård dom över en misslyckad näringspolitik. Att inte få förtroende från fackföreningsrörelsen när man driver borgerlig politik är kanske ingenting som oroar borgarna. Men att inte få förtroende från företagsledningarna och företagsägarna måste väl ändå vara ett problem? Det måste vara oerhört märkligt att berömma sig själv för stora framgångar när man stöter på denna typ av reaktioner. Det är inte fråga om enstaka reaktionsyttringar utan faktiskt om en ganska samstämmig dom över näringspolitiken.

Det är bra att Gudrun Norberg tar upp frågor om kvinnligt företagande. Jag tycker inte att det finns anledning att skapa strid kring detta och säga vem som är bäst eller vem som är sämst, utan det är viktigt att lyfta fram frågorna och driva dem kraftfullt vidare.

Jag skulle vilja ta upp en annan sak som vi i Vänsterpartiet har betonat när det gäller anslag till småföretag. Visst skall det jobbas med nya material och ny teknik, och visst skall det tas fram nya produkter, men dessa produkter skall också förpackas. De skall designas. Design är ett område där Sverige och Norden har varit ledande av och till under historiens gång men som har kommit i skymundan. Jag tycker att det är viktigt att man i en näringspolitik gör en kraftfull satsning på design, och det blir allt viktigare. Man måste stimulera design och uppmuntra designers – dels allmänt, men också vad gäller det som kallas industridesign, dvs. formgivning av verkstadstekniska pro-

dukter och liknande. Det måste finnas en utställningslokal – ett skyltfönster – för detta.

Vi undviker medvetet så långt det är möjligt att göra lokalpolitiska utspel. Men jag tycker att Form/Design Center i Malmö, som nästan är det enda ställe där man har god kontakt med Europa och med allmänheten, borde få näringspolitiskt stöd så att det kan leva vidare.

Anf. 32 GUDRUN NORBERG (fp) replik:

Herr talman! Jag har för mig att man från vänsterhåll brukar kritisera regeringen för att gå SAF:s ärenden. Jag har inte hört ett ord om det i dag. I stället säger Rolf L Nilson att regeringen får en massa kritik i bl.a. Dagens Industri.

Jag läser faktiskt Dagens Industri dagligen. Jag vet i vilken omfattning den s.k. kritiken har förts fram. Det är bra om det finns kritik på vissa områden. Vi går inte företagens ärenden. Vi bedriver den näringspolitik som vi anser vara bra för näringslivet och för Sverige.

Visst finns det enskilda journalister som har synpunkter. Det finns enskilda företagare som har synpunkter. Det finns enskilda branscher som har synpunkter. Det tycker jag är riktigt. Vi skall ha en öppen debatt. Men kritiken i Dagens Industri är övervägande positiv vad gäller regeringens politik.

Anf. 33 MATS LINDBERG (s) replik:

Herr talman! Gudrun Norberg tar mycket stora ord i sin mun. Hon är inte trovärdig när hon säger att vi socialdemokrater inte har ett program för näringspolitik. Läs hela betänkandet, Gudrun Norberg! Om man bara läser vissa delar är det klart att man kan missa det som har med näringspolitiken att göra. Jag ber Gudrun Norberg att läsa hela betänkandet. Hon kommer att se ett system och en linje i den näringspolitiska delen av vår politik. Det är Folkpartiet och inte Socialdemokraterna som sitter i en regering som saknar helhet, Gudrun Norberg!

Jag måste erkänna att regeringen har lyckats mycket bra på några punkter. Det gäller frågor som har med arbetsrätt och skatter att göra. Man har betat av den lista som lades fram av SAF. Med det har man lyckats bra. Det skall regeringen ha en eloge för. Man tillfredsställer de grupper som har ställt dessa krav.

När det gäller trovärdigheten är det precis som Nilson säger. Förtroendet för näringsministern är litet både på de stora och på de små företagen. Det är ingenting att hymla med; det är på det sättet. Detta framkommer både vid träffar med industriföreträdare och i tidningar.

Jag delar Gudrun Norbergs syn på det kvinnliga företagandet. Det redogjorde jag också för i mitt inledande anförande. Det går ju bra att säga saker från kammarens talarstol. Förslag från Folkpartiet i den riktning som Gudrun Norberg talade om saknas.

Det finns fortfarande möjligheter att ge det kvinnliga företagandet en ordentlig framgång genom att rösta på det förslag som Socialdemokraterna och Vänsterpartiet lagt fram inför denna kammare. Det ger möjligheter för kvinnliga företagare att uppnå delar, för att inte säga allt, av det Gudrun Norberg talade sig varm för i talarstolen.

Prot. 1993/94:87
13 april 1994

Näringspolitik

Anf. 34 GUDRUN NORBERG (fp) replik:

Herr talman! Mats Lindberg insinuerar att jag inte skulle ha läst betänkan-
det. Det är ett fult påstående, Mats Lindberg. Läser man Socialdemokrater-
nas reservation om näringspolitiken – det har jag också gjort – ser man att
den upptar drygt en sida. Sedan säger Mats Lindberg att Folkpartiet inte har
redovisat sin näringspolitik. Den finns här.

Mats Lindberg för debatten med stor fräckhet. Han inledde den här debat-
ten i morse med att komma med vissa påstående. Det var en fräckhet utan
like där sanningshalten hade en underordnad betydelse. Det är tyvärr Mats
Lindbergs debatteknik. Jag förstår att det är förtretligt för det parti Mats
Lindberg företräder att regeringen har fört en så god och framgångsrik nä-
ringspolitik som den har gjort.

Den reservation om kvinnligt företagande som finns här säger varken det
ena eller det andra. Den innebär att man kommer med ett par miljoner ex-
tra. Vad är det när det i dag finns en riskkapitalmarknad och en kapitalmark-
nad med mängder med pengar? Det gäller att få dem ut i arbete. Det måste
andra saker till än den reservation som man har roat sig med att söka stöd
för hos Ny demokrati för att kunna knäppa regeringen på näsan. Det är inte
det som skapar kvinnligt företagande i Sverige. Det behövs en näringspolitik
som visar att vi kan ge kapital till dem som vill låna litet, att vi kan stötta på
olika sätt och skapa de nätverk och framför allt de goda förutsättningar som
krävs för att kvinnor skall kunna driva företag.

Anf. 35 MATS LINDBERG (s) replik:

Herr talman! Jag har aldrig tidigare blivit beskylld för att vara fräck, Gud-
run Norberg. Men någon gång skall ju vara den första, sägs det.

Vi socialdemokrater har under en lång tid strävat efter att föra in frågorna
om kvinnligt företagande i näringspolitiken. Gudrun Norberg säger att det
handlar om några få miljoner kronor. Det kanske är de miljoner kronor som
behövs för att detta skall kunna ge framgång. Det verkar som om man har
den inställningen att i talarstolen tala väldigt mycket om vad som är rätt och
fel. Däremot är man inte beredd att stödja en motion som, om jag uppfat-
tade det rätt, tar upp frågor som finns med på Gudrun Norbergs lista över
vad som bör göras.

Riskkapital är ett av de problem som finns i nya företag, både för män och
kvinnor. Jag tror att vi nu till sist efter många år är överens om att riskkapital-
bolagen inte blev det som vi hade tänkt att de skulle bli. Näringsministern
har ju ändrat sig på den punkten. Jag hoppas att de ledamöter som företrä-
der regeringen här i kammaren också inser att detta kanske inte var det allra
bästa systemet. Låt oss då ena oss om att vi satsar dessa pengar på kvinnligt
företagande, Gudrun Norberg! Då får vi i alla fall en något bättre situation
för det kvinnliga företagandet i Sverige, även om vi kanske inte blir nöjda
allihop.

Anf. 36 GUDRUN NORBERG (fp) replik:

Herr talman! I måndags hörde jag ett föredrag om hur kapitalmarknaden
och riskkapitalmarknaden ser ut i Sverige. Där redogjordes mycket tydligt
för alla låneformer som finns och hur mycket kapital som finns. Det påstods

att det inte någon gång i modern tid har funnits så mycket kapital på marknaden som det finns i dag. Det gäller även riskkapital.

Bankernas stora problem i dag är inte kreditförlusterna. Bankernas stora problem i dag är hur de skall kunna få i gång utlåningen. Detta gäller en del av det kapital som finns. Det kan man egentligen inte betrakta som riskkapital. Det finns också en mängd riskkapital. Det svåra är att få allt det här kapitalet i arbete. Det är en process som inte sker över en natt, men det är en process som går framåt. Vi har skapat förutsättningar för detta genom att vi har fått fram så mycket kapital och riskkapital på marknaden.

Kjell Ericsson var tidigare inne på att riskkapitalbolagen inte fungerade bra i början. Det har jag också kritiserat förut. De fungerade inte bra i början. Men det har förändrats och är nu betydligt bättre.

Jag kan inte se att socialdemokratisk politik tidigare var någon mönsterpolitik när det gällde kvinnligt företagande. Jag säger inte att vi har en mönsterpolitik för kvinnligt företagande, men det är viktigt att lyfta upp dessa frågor. Det är sällan som jag talar om jämställdhet och sådana saker här i kammaren. Det har fallit utanför det näringspolitiska arbetet. Men någon gång är det verkligen intressant att göra det. I dag valde jag att göra det.

Det är viktigt att någon gång också tala om vad kvinnligt företagande verkligen betyder. Det finns en enorm dold resurs i Sverige. Den måste vi ta vara på mycket bättre. Det finns kompetens, idériedom och utvecklingsmöjligheter på många sätt. Vi måste hjälpas åt att se till att kvinnor också blir framstående i näringslivet.

Anf. 37 BENGTT DALSTRÖM (nyd) replik:

Herr talman! Jag skall inte gå in i den debatt om kvinnligt företagande som Gudrun Norberg har tagit upp. Det kommer min kollega Bo G Jenevall att göra. Vi har ju konkreta förslag om det i det här betänkandet.

Jag vill säga något om konkurslagstiftningen och ställa en fråga till Gudrun Norberg. Det är ett litet gräl här mellan socialdemokrater och regeringspartierna om orsaken till detta. År 1992 gällde det stora pengar, och grunden till det lades av den socialdemokratiska politiken. Det ligger väl en hel del sanning i det.

Jag vill komma fram till att det är mycket stora leverantörsförluster. Det är självklart att kurvan går neråt. Men 1993 hade vi fortfarande förluster på ca 17 miljarder i leverantörsledet när det gäller just konkurser. Det föranleder mig att fråga Gudrun Norberg om hon är beredd att aktivera regeringens handläggning av denna fråga och att prioritera leverantörernas fordran i samband med konkurser. Den politiska handläggningen av detta har gått mycket trögt.

Insolvensutredningens förslag skulle först presenteras hösten 1993. Sedan sade man att det skulle komma våren 1994. Nu talar man om att det skall komma någon gång under 1994. Jag undrar om Gudrun Norberg är beredd att aktivera den här frågeställningen inför regeringen och lyfta upp detta ur det stora paketet om konkurserna.

Avslutningsvis konstaterar jag glatt att vänsterpartisten Rolf L Nilson börjar agitera för att vi skall tillämpa fler amerikanska idéer i näringspolitiken. Jag ser verkligen fram emot det.

Anf. 38 GUDRUN NORBERG (fp) replik:

Herr talman! Regeringen är aktiverad, Bengt Dalström. Man arbetar frenetiskt med den här frågan. Det är en ganska komplicerad fråga, och man måste vara noggrann. Jag håller helt med om att det är oerhört illa med de leverantörsförluster som sker.

Det förekommer i dag en mängd konkurser som är oetiska på många olika sätt. Jag är också den första att angripa detta, så på den punkten tror jag inte att vi har några delade uppfattningar.

Anf. 39 ROLAND LÉBEN (kds):

Herr talman! Jag vill först tacka Gudrun Norberg för hennes inlägg och instämma i det, speciellt i det hon lyfte fram om kvinnligt företagande.

Jag skall försöka att i mitt anförande inte upprepa så mycket av det som regeringspartiernas företrädare har sagt, utan ha en mer generell inriktning.

I en direktsändning i Rapport i vintras fick Socialdemokraternas partiledare frågan om man kunde säga att socialdemokratin är för företagen men mot företagarna. Ingvar Carlsson bekräftade att det ligger någonting i det.

Det är den här misstron mot kreativa människor som så ofta har präglat den socialdemokratiska politiken och som gång på gång visar sig i ett slags politisk klåfingrighet och övertro på att vi politiker kan uppträda som orakler och dirigenter av en selektiv näringspolitik, att vi, av alla människor i landet, skulle ha den fantastiska kompetensen att alltid kunna peka ut och veta bäst vad som är det mest fruktsamma att satsa på inför framtiden. Det är beklagligt, då socialdemokratin är en stark politisk rörelse, som också har utträttat åtskilligt bra för landet.

Det finns många exempel som visar att politikerna bör vara försiktiga och inte gå in och ta det ansvar som företagsledningarna skall ta. Reservationerna i det nu aktuella betänkandet visar återigen exempel på sådana tendenser. Politikernas viktigaste uppgift är ju att så långt det är möjligt sätta upp spelregler inom vilka näringslivet har utrymme att arbeta. Det handlar om etiska spelregler och ekonomiska spelregler, det handlar om arbetsrättsområdet och mycket mycket annat.

Ingen regering är fullkomlig, men vi ser nu – och det är glädjande – att det verkligen börjar att sjuda av liv i näringslivet. Den inriktning som regeringen har åstadkommit genom att skapa bra generella villkor kommer för lång tid att generera positiva effekter, och det är viktigt att detta inte slås sönder.

Rolf L Nilson efterlyser tydligare markeringar för en mer miljöanpassad inriktning av näringslivet. Att en sådan inriktning är önskvärd råder det inga delade meningar om. Vi ser ju att den inriktningen alltmer infinner sig.

Inte heller råder det delade meningar om behovet av att främja kvinnligt företagande och kooperativ verksamhet. Kjell Ericsson har redovisat regeringspartiernas samsyn i betänkandet, och jag vill inte upprepa det, utan nöjer mig med att konstatera att vi har kommit fram till förslag som är hållbara, långsiktiga och trovärdiga.

Att Ny demokrati gör gemensam sak med Socialdemokraterna i några frågor är i och för sig inte förvånande med tanke på den brist på långsiktighet som man inom Ny demokrati har visat prov på. Bengt Dalström sade att han kände sig djupt besviken över hur riksdagen hanterar näringspolitiken och

över möjligheterna att här diskutera frågorna. Han sade också att man inom Ny demokrati har svårt att förstå trögheten i hanteringen. Den ena stunden låter det som om det gällde att under stort ansvar lotsa ett fartyg genom svåra pass, och den andra stunden får man intryck av att det handlar om att åka speedboat och ha roligt på ett spegelblankt vatten. Nu skall man också snart börja diskutera politik inom partiet, enligt den nuvarande partiledaren.

Vi kristdemokrater kommer att fortsätta att med stor känsla av ansvar delta i politiken och söka lösningar för landets bästa.

Rolf L Nilson menade att regeringspartiernas företrädare i näringsutskottet inte ens har agerat när de har sett att regeringens politik varit dålig – det var så han uttryckte sig, om jag har antecknat rätt. Rolf L Nilson är naturligtvis fullt medveten om att vi på olika sätt har medverkat när förslagen har utarbetats, att politik är att ge och ta. Vi kristdemokrater har genom hårt arbete i regeringssamverkan fått betydligt mer gehör för vår politik än vad som skulle ha varit fallet om vi hade ställt oss bredvid, ägnat oss åt att ropa slagord och ställa krav som hela tiden avslås. Det här inser naturligtvis Rolf L Nilson, som är en erfaren och intelligent person.

Jag vill nöja mig med detta och i övrigt instämma i det som Kjell Ericsson har framfört som utskottsföreträdare i de här frågorna.

Jag yrkar bifall till reservationerna 13, 14, 15, 17 och 26 och i övrigt till utskottets hemställan.

Anf. 40 ROLF L NILSON (v) replik:

Herr talman! Jag tror att det är besvärande för Roland Lében att miljöanpassningen av svenskt näringsliv går så sakta.

Att vi i Vänsterpartiet anser att vi genom en meningsyttring måste göra en markering för en mer aktiv miljöanpassning av näringspolitik och näringsliv beror på att regeringen under den här perioden mest har producerat luftpaster. Man har gjort vackra uttalanden, som det i många fall är svårt att ha några invändningar mot, men det är fråga om vackra deklamationer med ganska litet av konkreta insatser för en utveckling av näringslivet i en mer miljöanpassad riktning. Jag tror att det helt enkelt beror på det sätt som regeringen har valt att jobba på. Man vill inte göra ingrepp, eller man vill göra så få ingrepp som möjligt. Vill man på det sättet hålla fingrarna borta från utvecklingen av näringslivet och produktionen, kan man heller inte mer än marginellt medverka till den nödvändiga miljöanpassningen.

Eftersom jag inte kunde ta replik på Bengt Dalströms inlägg, får jag väl nu ta upp det jag då ville säga om USA. Det borde inte förvåna någon som har följt de näringspolitiska debatterna här i riksdagen under de senaste fyra fem åren att jag kan välja en liberal men inte en nyliberal näringspolitik som ett föredöme i vissa fall – i andra fall har en sådan politik stora brister. Delar av den näringspolitik som man bedriver i USA, både på federal nivå och på delstatlig nivå, passar ju också mycket väl in i en vänsterpolitik. Det görs där starka markeringar.

Jag har här ett brev från Södertälje Företagarcenter i vilket man redovisar de satsningar på en Marshallplan för en bättre miljöteknik som Al Gore, USA:s vicepresident, står bakom. Det vore dumt att inte ha sådana förebilder och sträva i den riktningen. Vänstern har ju aldrig varit kritisk mot be-

folkningen i USA eller haft någon fientlig inställning till USA som land, utan vi har protesterat mot delar av USA:s utrikespolitik när det har varit befo-
gat.

Anf. 41 ROLAND LÉBEN (kds) replik:

Herr talman! Jag tror ändå att historien kommer att ge den nuvarande re-
geringen erkännande och kredit för att ha inlett en era i vilken miljöskulden
tas upp i budgetpropositionen, för miljöbalkens framtagande och för många
andra initiativ.

Rolf L Nilson talar om USA som förebild i fråga om miljön. Det finns fina
exempel och förebilder där, och jag tror att vi alltmer kommer att ta intryck
både därifrån och från andra länder.

Man skall ändå ibland vara försiktig när man hänvisar till andra länder.
Rolf L Nilson gjorde det tidigare i en replik på Olle Lindströms anförande.
Rolf L Nilson nämnde då att det inte fanns något EU-land som inte har se-
lektiva stödåtgärder. Vid andra tillfällen hänvisar han till samma länder som
avskräckande exempel på länder som driver en politik som medför arbetslös-
het.

Låt oss ta till oss av det goda i exemplen från andra länder. Där kan vi
säkert vara samstämmiga, Rolf L Nilson.

Anf. 42 ROLF L NILSON (v) replik:

Herr talman! Roland Lében tog i sitt anförande upp temat att företrädarna
för regeringspartierna inte hade agerat i utskottet när politiken var dålig eller
ledde fel. Jag säger inte detta som ett allmänt påstående rakt ut i luften. Det
är ett försök till en jämförelse mellan hur olika utskott agerar under olika
perioder.

Min minnesbild av näringsutskottets agerande under den förra regerings-
perioden är faktiskt att utskottet agerade mer självständigt i förhållande till
regeringen än vad den nuvarande majoriteten har gjort. Det var en kraftful-
lare och starkare vilja i utskottet då än vad jag har sett nu.

Jag tycker att det är bra när utskotten är bråkiga och har sina egna uppfatt-
ningar. Jag tror att det är bra för regeringspolitiken, även om mitt huvudsyfte
inte är att underlätta för regeringen att driva sin politik.

Anf. 43 ROLAND LÉBEN (kds) replik:

Herr talman! Jag kan av naturliga skäl inte jämföra med tidigare mandat-
perioder. Men jag har heller ingenting emot att utskottet utövar ett visst mått
av självständighet. Näringsutskottet har visat prov på självständighet,
många gånger i konstruktiv anda. Jag tycker inte att vi har någonting att
skämmas för i det avseendet.

Anf. 44 BENGT DALSTRÖM (nyd) replik:

Herr talman! Roland Lében uttalade sig om Ny demokrati. Han talade om
vår brist på långsiktighet i politiken. Om han bara hade läst vår stora motion
om näringspolitiken, hade han kunnat konstatera att vi har klart långsiktigt
deklarerade mål i en sammanhållen näringspolitik.

Jag tycker att efterslängen att vi först nu har börjat med politiken, under-

förstått i stället för att ägna oss åt de interna problemen, faktiskt var rätt onödig.

Prot. 1993/94:87
13 april 1994

Näringspolitik

Anf. 45 ROLAND LÉBEN (kds) replik:

Herr talman! Det kan hända att den efterslängen var onödig. Men det var faktiskt bara ett citat från partiledaren.

Beträffande långsiktigheten använder jag mig av ett generellt talesätt.

När man t.ex. har läst uttalanden från Ny demokratis representant om diskussionerna om husläkarreformen, framgår det att Ny demokrati har loordat den reform partiet var med om att genomföra. Hör hur det låter nu. Då kan det finnas fog för det jag har sagt. Det finns åtskilliga fler exempel som man kan rada upp.

Anf. 46 REYNOLDH FURUSTRAND (s):

Herr talman! Låt mig börja med att tacka Roland Lében för ett erkännande av socialdemokratisk politik sett i ett historiskt perspektiv. Annars skulle man kunna tro av denna debatt att om socialdemokratin hade fått fortsätta att regera hade vi hamnat i avgrunden. Gudrun Norberg avslutade sitt inlägg med att säga: "Bevare Sverige för en ny socialdemokratisk regering!"

Herr talman! Min parti- och utskottskollega Mats Lindberg har på ett utomordentligt sätt redogjort för hur vi socialdemokrater uppfattar regeringens brist på en offensiv näringspolitik. Låt mig emellertid göra några noteringar och kommentarer till vissa reservationer som vi socialdemokrater står för.

Både i dag och tidigare har vi socialdemokrater ofta beskyllts av en del av våra politiska motståndare för att vara näringslivsfientligt inställda. Men detta är en stor myt och felaktigt. Jag tror att jag kan påstå att historien om vårt lands utveckling visar att det är tack vare en framsynt inställning från såväl socialdemokratin som fackföreningsrörelsen som det har varit möjligt att mera rättvist både utveckla och fördela det vi gemensamt producerar. Självfallet blir en viktig utgångspunkt att understödja och underlätta för nödvändiga och fortgående strukturomvandlingar mot en alltmer högproduktiv varu- och tjänstesektor.

I dag ser vi en delad bild. Exportindustrin noterar fortsatta framgångar. Detta beror till stor del på en mycket försämrad krona, dvs. en intern depreciering på 30 %. I debatten har det talats om andra åtgärder som skulle ha underlättat precis lika mycket. Men det viktiga är att det är kronans fall, en misslyckad penningpolitik, som har lett till att det i dag går bättre än tidigare. Men det förödande är att samtidigt har hemmamarknaden nästan helt kollapsat.

Kjell Ericsson gjorde ett stort nummer av att vi nu noterar en stor uppgång. Det är väl i sig bra. Det är naturligtvis bra att det går bättre. Men det kunde ha gått väsentligt bättre.

Vi socialdemokrater har under vår oppositionstid lagt fram förslag som kunde ha förhindrat det ras vi har upplevt. Det är naturligtvis glädjande, Kjell Ericsson, att antalet konkurser har minskat med 23 %. Men antag att 1 000 företag till skulle kunna gå i konkurs i år. Det innebär att det skulle vara fråga om 230 färre konkurser. Det är fortfarande 770 som kommer att

gå i konkurs med tanke på den politik som bedrivs. Det är enkel matematik, Kjell Ericsson.

Det är nödvändigt att, som vi har framhållit i vår partimotion, ta ett samlat grepp för att lösa de problem som finns samt att skapa möjligheter för en bättre utveckling. Det innebär att fler politikområden – det har framhållits i debatten – måste samverka för att skapa en god och varaktig tillväxt som kan fördelas rättvist.

Herr talman! Felet med den nuvarande borgerliga politiken är en nästintill fanatisk tilltro till att marknaden skall sköta allt. Då löses problemet av sig självt. Man tror att med hjälp av skattesänkningar på kapitalinkomster, omfattande avregleringar utan konsekvensanalyser och privatisering och utförsäljning av gemensamma tillgångar, skall alla problem bli lösta.

Herr talman! Den borgerliga näringspolitiken, som den hittills har redovisats, kommer inte att minska en rekordstor arbetslöshet. Den kommer inte heller att utveckla och förnya vårt näringsliv.

Herr talman! Jag har sedan jag trädde in i denna kammare 1985 deltagit i ett antal debatter om näringspolitiken. Det har ofta vid dessa debatter framkommit mycket stor kritik – nästintill tjat – mot de löntagarfonder som vi socialdemokrater lät införa. Löntagarfonderna var avsedda att vid den tidpunkten justera övervinster i företag för att skapa förutsättningar för att samhällsmedborgarna skulle få en vettig pension på ålderns höst.

Dessa löntagarfonder blir nu ett stort gigantiskt nummer för den borgerliga regeringen. Avkastningen från dessa löntagarfonder skall bli en stor gottpåse i valrörelsen. Den skall delas ut på område efter område. Nu är det slut på tjatet om dessa förhatliga löntagarfonder. Nu skall de användas, men på ett helt annat sätt än vad de var tänkta för från början.

Herr talman! Precis som Mats Lindberg nämnde kommer det att krävas fasta spelregler. Det gäller på energipolitikens område. Det gäller på skattepolitikens område. En återgång till 1991 års skatteuppgörelse blir nödvändig. Det var en skatteuppgörelse vi gjorde med ett annat politiskt parti. Företrädare för Industriförbundet stod bakom denna skatteuppgörelse. Det är nödvändigt med rättvisa också i skattesystemet. Jag delar de uppfattningar som har redogjorts från talarstolen tidigare, dvs. att vad som nu har skett är en övervältring av skattekostnader på vanliga inkomsttagare.

Det krävs en god lönsamhet, som skall användas till produktiva investeringar och till insatser som höjer de anställdas kompetens och till utveckling av en bättre arbetsorganisation.

Det krävs en bättre kapitalförsörjning, och som tidigare sagts bör utvecklingsfonderna eller utvecklingsbolagen, som de numera kallas, få bättre utlåningsresurser. Detta har vi också givit uttryck för i en av de reservationer som Mats Lindberg har berört.

Herr talman! Uppfinnare och innovatörer bör enligt oss socialdemokrater få ett bättre stöd än det som föreslås i propositionen. Det gäller bl.a. en stärkt rådgivningsverksamhet vid produktråden, som bör byggas ut. Dessutom bör ett bättre stöd ges till Svenska Uppfinnareföreningens verksamhet. Detta har vi utvecklat i reservation nr 6, till vilken jag härmed yrkar bifall.

I reservation nr 7 pekar vi på att det behövs bättre och prioriterade åtgärder för att stödja och utveckla kvinnors företagande. Det var med tillfreds-

ställelse som jag noterade Gudrun Norbergs inlägg i den delen av debatten om näringspolitiken. Vi konstaterar att det finns stora utvecklingsmöjligheter bland kvinnliga företagare och att internationell statistik visar att det är kvinnliga företagare som ökar mest bland små och medelstora företag. Vi socialdemokrater är övertygade om att våra konkreta förslag om stöd till utbildning, kunskapsöverföring, rådgivning m.m. kommer att ge kvinnor bra förutsättningar att etablera sig som företagare.

Jag ber att få yrka bifall till reservation nr 7.

I reservationerna nr 9, 11 och 12 utvecklar vi socialdemokrater hur man bör öka insatserna på olika områden för små och medelstora företag. Vi vill speciellt framhålla behovet av att ge bättre stöd till svenska företag som skall konkurrera på den numera utvidgade europeiska marknaden. Vi anser det dessutom motiverat med en bättre kompetensutveckling både för enskilda arbetstagare och för småföretagare för att de skall kunna tillgodogöra sig möjligheterna på de nya teknikområden som växer fram.

Jag ber att få yrka bifall till reservationerna nr 9, 11 och 12.

Vi har i reservationerna nr 16 och 23 tagit upp frågor som berör stöd till Standardiseringskommissionens verksamhet och forskning och utveckling inom livsmedelsindustrin. Vi menar att båda dessa ändamål förtjänar en bättre behandling än vad som anges i propositionen.

Jag yrkar följaktligen bifall till reservationerna nr 16 och 23.

Låt mig så till sist, herr talman, med glädje konstatera att vi har fått en majoritet av utskottets ledamöter att lyfta fram den kooperativa företagsformen och stödet till kooperativ utveckling. Det finns i dag inom EU en mycket klar medvetenhet om den kooperativa företagsformens betydelse och framtidsutsikter. Riksrevisionsverket har på regeringens uppdrag utvärderat det statliga stödet till lokala kooperativa utvecklingscentra, LKU. Man har kommit fram till att lokala kooperativa utvecklingscentra gör en fantastisk insats.

LKU:s rådgivningstjänster tas till stor del i anspråk av icke traditionella företagare. Kunderna är i mycket stor utsträckning kvinnor, i vissa fall upp till 90 %. Till dem som efterfrågar dessa tjänster hör landsbygdsbefolkning och arbetshandikappade.

Lokala kooperativa utvecklingscentra bidrar till att skapa arbetstillfällen, ofta i glesbygd. En försiktig beräkning visar att LKU under 1992 bidragit till att skapa 300 nya kooperativa företag. Dessa har i sin tur givit inemot 1 300 nya arbetstillfällen.

Många av de arbetstillfällen som LKU bidrar till att skapa i kooperativa företag skulle troligtvis inte ha kommit till stånd i andra företagsformer. Riksrevisionsverkets bedömning är att LKU:s verksamhet från den synpunkten ger ganska bra valuta för insatta medel.

Herr talman! Det hade varit glädjande om näringsminister Per Westerberg hade kunnat delta i denna debatt. Jag har av ett pressmeddelande om hans engagemang denna vecka förstått att han har viktigare frågor att sköta. Han har bl.a. i dag träffat representanter för Träinformation AB och Träteknik på Ingenjörshuset här i Stockholm och talat om trävarubranschens möjligheter. Det är att beklaga, herr talman, att det inte finns mycket mer om sådana frågor i propositionen.

Jag såg i morse näringsministern på TV i en diskussion med vår företrädare i näringspolitiska frågor Anders Sundström debattera privatiseringen av statliga företag. Vi kommer efter behandlingen av detta betänkande här i kammaren att diskutera statlig företagsamhet.

Under diskussionen gjordes en telefonundersökning av vilka som är förespråkare för respektive motståndare till en fortsatt privatisering av statlig verksamhet. Ca 4 000 människor ringde under morgonen, och av dem var 67 % motståndare till och 33 % för en fortsatt privatisering. Det märkliga var, herr talman, näringsministerns kommentar till att bara 33 % var förespråkare för en privatisering. Han svarade att de som förespråkar en privatisering kanske är trötta på morgonen. Herr talman! Jag tycker att åtskilligt av den näringspolitik av borgerlig tappning som vi ser visar på mycket av trötthet.

Anf. 47 ROLAND LÉBEN (kds) replik:

Herr talman! Mitt erkännande av socialdemokratiens förtjänster är inte krystat, men det betyder inte att jag uppskattar den ekonomiska politik som fördes på 80-talet. I januari 1986 väckte kds genom Alf Svensson en ekonomisk-politisk motion som beskrev det scenario som då redan hade gillrats upp genom den socialdemokratiska politiken. Förslag till åtgärder anvisades för undvikande av ett scenario som olyckligtvis kom att förverkligas. Bland betydande orsaker till den djupa krisen kan man peka på socialdemokraternas oförmåga att samla sig till viktiga beslut om den ekonomiska politiken.

Beträffande LKU-verksamheterna gäller att man i nuläget inte vill ha mer medel. Civildepartementet har inte önskat mera medel. Jag har dubbelkontrollerat detta. Hade behovet och viljan att använda ett par miljoner extra verkligen funnits, hade vi kunnat enas om detta.

Avslutningsvis vill jag bara konstatera att jag visste att Ny demokrati tror på den typ av opinionsundersökningar där man betalar för att på ett 071-nummer få lämna sin meningsyttring men att jag inte trodde att socialdemokratin hade börjat använda sådana metoder. Många ansvarskännande människor har för länge sedan, av flera orsaker, spärrat möjligheterna att använda 071-nummer. Det känns litet främmande att börja tro på sådana här metoder.

Anf. 48 REYNOLDH FURUSTRAND (s) replik:

Herr talman! Det har sagts mycket under morgontimmarna om den ekonomiska politiken och orsakerna till de problem som vi har i vårt samhälle för närvarande. Mats Lindberg har mycket frikostigt tagit åt sig en del av den kritik som vi socialdemokrater naturligtvis måste tåla när det gäller slutet av 80-talet.

Men jag understryker vad Mats Lindberg sade: Det föreslogs från borgerligt håll mycket litet av åtgärder som skulle ha kunnat förhindra detta. Tvärtom klagade man över att det var för litet av avreglering. Den gick för långsamt och borde ha snabbats på. Det var budskapet från de borgerliga vid den tiden.

Den ekonomiska politik som fördes på 80-talet bär vi naturligtvis ett an-

svar för, men påstå inte att man från borgerligt håll ville bromsa utvecklingen! Tvärtom ville man spä på den ytterligare.

Det är vidare viktigt att konstatera att Civildepartementet säger att det finns tillräckligt med pengar till den lokala kooperativa utvecklingsverksamheten. Men detta får stå för Civildepartementets räkning. När vi träffar dem som verkar på lokala kooperativa centra ute i landet förstår vi att detta inte alls stämmer. Pengarna borde i stället kanaliseras åt ett annat håll.

Anf. 49 ROLAND LÉBEN (kds) replik:

Herr talman! Jag har fått ett annat intryck av LKU-verksamheten ute i landet. För övrigt är det naturligtvis riktigt, som Mats Lindberg säger, att det när det gäller oppositionens roll naturligtvis är fråga om en växelverkan.

För att få en bra regeringspolitik behöver man ha en bra opposition. Det är också viktigt att tänka på i dagens situation. Det finns givetvis ett gemensamt ansvar. Jag ville dock lyfta fram exempel på hur tydligt Alf Svensson beskrev just det framtida scenario som skulle undvikas och som senare tyvärr blev verklighet. Det går att läsa i riksdagens handlingar.

Anf. 50 REYNOLDH FURUSTRAND (s) replik:

Herr talman! Det finns ingen anledning att länge diskutera på vilket sätt vi skall använda medel för att stärka de lokala kooperativa utvecklingscentrumen och deras verksamhet. När vi läser den regionalpolitiska proposition som lades fram förra veckan ser vi att det är där som man vill öka anslagen och lägga pengarna. Det är man alltså inte motståndare till, men det är man när det gäller näringspolitiken rent allmänt.

Sedan till detta med att citera vad olika partiföreträdare och partiordförande säger. Jag kan villigt erkänna att inte heller jag tror på att det ligger någon vetenskap i den undersökning som gjordes i morse. Jag såg den som en indikation på vad folk faktiskt tycker i en speciell politisk sakfråga.

Alf Svensson gjorde scenarion över ekonomisk politik, och han får naturligtvis stå för sin uppfattning. Låt mig referera Alf Svenssons uppfattning om ekonomisk politik. Han skrev i en artikel i tidningen Dagen för några veckor sedan något som är ganska signifikativt för hur den ekonomisk-politiska debatten förs i kds tappning.

Han skrev följande: Den kristna etiken är bl.a. att uppoffra sig, att stå på den svages sida och att vara tolerant. Det är också utifrån den kristna etiken vi medverkar till att ta bort en samhällsekonomiskt skadlig dubbelbeskattning av riskkapital.

På vilket sätt skulle en dubbelbeskattning av riskkapital vara samhällsekonomiskt skadlig, Roland Lében?

Anf. 51 OLLE LINDSTRÖM (m) replik:

Herr talman! Reynoldh Furustrand känner sig förnärad över att det framkommit att Socialdemokraterna skulle föra en näringsfientlig politik eller ha en näringsfientlig inställning. Jag kan förstå det.

Jag vill inte beskylla Socialdemokraterna för att medvetet vara näringsfientliga. Men den näringspolitik som bedrivs kan i varje fall inte betraktas som näringsvänlig. Om vi går tillbaks till erfarenheterna från 80-talet vet vi

att det under vartenda ett av de socialdemokratiska regeringsåren skedde ständiga regleringar, ständiga skattehöjningar och ständiga försämringar för näringslivet.

De erfarenheterna har också näringslivet tagit till sig. Det är därför som man är rädd för en socialdemokratisk regering till hösten. Man säger t.ex. att man är orolig för att den politik som nu förs inte skulle kunna vara långsiktig. Reynoldh Furustrand säger här att Socialdemokraterna är för fasta spelregler, och det har också andra sagt förut i talarstolen.

Vad är det då för fasta spelregler? För det första har vi erfarenheterna från tidigare socialdemokratiska regeringsår. För det andra har vi de beslut som fattats i denna kammare under denna mandatperiod. På punkt efter punkt har man sagt nej till alla förbättringar för näringslivet, trots att man har vetat att konkurrenskraften försämrades kraftigt i slutet av 80-talet och början av 90-talet. För det tredje har förslag framlagts i den socialdemokratiska ekonomiska motionen i januari. Det är förslag om höjda skatter, återinförande av regleringar och annat.

Jag tror att Reynoldh Furustrand måste förstå att det i vart fall utifrån en borgerlig näringspolitik är ganska främmande att tro att vi inte skulle tala om för socialdemokratiska ledamöter i denna kammare vad som egentligen pågår. Ni har ett budskap från näringspolitiska företrädare och talesmän ute i landet i olika debatter och ett annat budskap i riksdagen, med olika former av nej-sägande. Det inger inget förtroende.

Reynoldh Furustrand sade också att hemmamarknaden hade kollapsat och talade om arbetslösheten. Det är naturligtvis viktigt att vi ser till att vi försöker förbättra läget. Det har faktiskt visat sig, framför allt de senaste månaderna, att arbetslösheten har gått ner, och i går kom ganska klara besked om att läget på hemmamarknaden också är på väg uppåt.

Anf. 52 REYNOLDH FURUSTRAND (s) replik:

Herr talman! Vi skulle kunna föra en ganska lång och intensiv debatt om grunder och orsaker till problem i ekonomin och i samhället, Olle Lindström. Jag skall inte föra in allför mycket.

Jag vill om inte annat påminna Olle Lindström om åren 1976–1982. Vi som har jobbat med politik under ett antal år – och det utgår jag ifrån att Olle Lindström har gjort – har mycket klart för oss vad som hände. Omläggningen av den dåvarande ekonomiska politiken ledde till ökad arbetslöshet och ökad utslagning. Det ledde till en vinstfördelning som inte var fördelaktig för samhället, utan för kapitalägare. Vi ser exakt samma mönster nu i 90-talets början.

Det vi socialdemokrater fick ta itu med när vi kom tillbaka till regeringsmakten 1982 var att restaurera ekonomin, att se till att företagen fick möjligheter att bli livskraftiga, att utveckla arbetsmarknaden samt skapa flera och varaktiga jobb. Det är de jobben som nu med i stort sett samma ekonomiska instrument håller på att forslas undan. Kom inte och tala om att det var den socialdemokratiska politiken på 80-talet som fördärvade allting, Olle Lindström! Då talar Olle Lindström inte sanning.

Verkligheten är den att skattesänkningar för närvarande inriktas på fel grupper. Att kapitalägare får stora skattesänkningar gynnar faktiskt inte

vare sig i det korta eller det långa perspektivet näringsverksamheten särskilt mycket. Om min kollega från Nyköping, Per Westerberg, får en skattesänkning på 7 miljoner kronor på sitt aktieinnehav blir det inte bättre näringslivsverksamhet i Nyköping, om man inte statsar pengarna på näringsverksamhet. Det är detta som är verkligheten, Olle Lindström.

Vi är inte motståndare till att företag skall få ha vinster. Vi tvångsbeskattar inte företag för vårt höga nöjes skull. Vi ser till att det sker en rättvis fördelning av de resurser som vi gemensamt producerar. Det är skillnaden mellan moderat och socialdemokratisk politik.

Anf. 53 OLLE LINDSTRÖM (m) replik:

Herr talman! Jag tror säkert att det begicks misstag även under åren 1976–1982, Reynoldh Furustrand. Men man skall också komma ihåg att det var tvunget med en företagsakut under den tiden på grund av vad som hände därförinnan. Nu skall vi kanske inte alltför mycket gå in på det som varit, utan vi skall titta framåt.

Det är därför jag menar att det är viktigt att också Socialdemokraterna ser till att det blir fasta spelregler och inte bara skriver det och säger det. I den politik som det redogörs för i utskottet och här i kammaren är det absolut inte fråga om några fasta spelregler.

Sedan tog Reynoldh Furustrand också upp frågan om skatterna. Det är alldeles självklart, att om man skall få riskkapital och kapital till nya projekt, nya företag och nya innovationer måste det till en gynnsam beskattning för att kapitalet skall komma fram. Det är just detta som den nuvarande regeringen har sett till att skapa.

Det är alldeles självklart att det också kommer fram pengar från företagare och kapitalägare, tillsammans med upplåning på olika sätt. Det är grunden för att kunna skapa nya arbetstillfällen och skapa nya företag. Det är detta som ni har sagt nej till. Ni säger faktiskt nej till arbetsskapande åtgärder. Det är det som är problemet med Socialdemokraterna.

Ni talar om att minska arbetslösheten, säger att regeringen gör för litet och att borgerligheten inte ägnar sig åt detta. Samtidigt säger ni nej till vartenda arbetskraftsskapande projekt och beslut som vi har föreslagit. Det är problemet, Reynoldh Furustrand.

Anf. 54 REYNOLDH FURUSTRAND (s) replik:

Herr talman! Jag kan lugna Olle Lindström på en punkt: Vi skall se till att det blir fasta spelregler och ett bättre näringsklimat. Men för det krävs en socialdemokratisk regeringsseger i höst, så att näringslivet, arbetsmarknaden, vet vad man har att rätta sig efter. Det är fullständigt meningslöst att åstadkomma skattelättnader för mig och Olle Lindström, som är höginkomsttagare, om inte näringslivet har någon möjlighet att utveckla den skattesänkning som vi då får.

Om det finns möjligheter för oss att köpa skattkamarväxlar eller andra papper som är bättre räntabelt än att sätta in våra pengar på börsen kommer kanske Olle Lindström, och t.o.m. jag, att välja den vägen av kapitalinvestering. Det är det allvarliga, Olle Lindström. De skattesänkningar som genomförts och som man gör ett stort bravurnummer av leder inte till att utveckla

näringslivet. Det krävs fasta spelregler på energiområdet, som jag sade tidigare, och på skatteområdet. Vi var överens med Folkpartiet om en skatteuppgörelse som innebär att man beskattade arbete och kapital likvärdigt. Det gör man inte längre. Vi socialdemokrater skall se till att det blir fasta spelregler när Socialdemokraterna vinner valet i höst. Det kan Olle Lindström och andra vara övertygade om.

Anf. 55 KJELL ERICSSON (c) replik:

Herr talman! Även Reynoldh Furustrand tar upp kronans depreciering som det allena saliggörande för att det går bra för Sverige i dag. Jag har bemött Mats Lindberg tidigare i denna fråga och talat om orsakerna. De är många fler än kronans depreciering, inte minst skattesänkningarna, som för småföretagen är 14 miljarder kronor. Jag upprepar: För småföretagen är skattesänkningarna 14 miljarder kronor. Det har stor betydelse, och det kommer att få ännu större betydelse, att småföretagaren kan ha kvar pengar i sitt eget företag för investering i stället för att använda dem till skatt. Det är ju så vi vill att de skall ha det också.

Men det verkar nästan som att socialdemokraterna är besvikna över att det börjar gå bra för Sverige nu. Man verkar missnöjd över att kurvorna börja peka uppåt. Jag förstår inte riktigt varför. Skall vi inte vara glada och tacksamma över att det äntligen har vänt och att Sverige kan producera och exportera mer och att nya arbetstillfällen ges? Är det inte bra? Är det inte positivt? Det verkar nästan som att Reynoldh Furustrand i stället är litet besviken över situationen, och det förstår jag inte riktigt.

Det sägs vidare att det inte händer så mycket i Sverige. Men det investeras väldigt mycket i Sverige i dag; jag har själv personlig kontakt med många företag. Det gäller inte bara de stora företagen Ericsson och Volvo utan företag som Svanbord och Svanskog, Lars Höglund i Töcksfors och Sjunne i Charlottenberg. Jag kan räkna upp en lång rad företag som investerat och nyanställt. Dessutom uppvisar företagen i dag en stor övertid, som förmodligen så småningom också övergår till arbetstillfällen. Det visar att vi är på rätt väg. Det skall vi vara tacksamma för.

Vid debatterna om näringspolitiken under de senaste åren har riskkapitalförsörjningen varit en stor fråga. I dag har det inte sagts så mycket om den, och det kan jag förstå. Det börjar nämligen att lösa sig på både det ena och det andra hållet. Nuvarande regering har faktiskt ökat riskkapitalet. Det statliga engagemanget har ökat från 4 miljarder till 12 miljarder kronor under de senaste åren. Det förhållandet har getts ett stort erkännande från alla dem som sysslar med dessa frågor. Utbudet i dag av riskkapital är stort, men det kan göras ännu bättre. Men det riskkapital som i dag finns har denna regering medverkat till.

En rad andra åtgärder, som inte har diskuterats i dag, har också vidtagits när det gäller forskning och utveckling. Förra året gjordes en stor satsning på forskning och utveckling, vilken fullföljs även detta år. Det är viktigt för långsiktigheten att vi ger både grundforskningen och den tillämpade forskningen större möjligheter. Det får man nu genom dessa satsningar.

Vi har också infrastruktursatsningar. Det har aldrig gjorts så stora satsningar på vägar, järnvägar och kommunikationer som i dag. Allt detta skall

leda till ett bättre näringsklimat, och det har det också gjort. Det gör att svenska företag har mycket goda förutsättningar att hävda sig i fortsättningen.

Prot. 1993/94:87
13 april 1994

Näringspolitik

Anf. 56 REYNOLDH FURUSTRAND (s) replik:

Herr talman! Låt mig besvara det sist sagda först. Satsningarna på infrastrukturella åtgärder hälsas naturligtvis med tillfredsställelse. Det var precis sådana förslag som vi socialdemokrater lade fram hösten 1990 och våren 1991, innan vi förlorade valet. Vi reserverade faktiskt medel för dessa infrastrukturella satsningar. På olika områden hade vi skjutit fram positionerna. En del av detta försöker man nu från borgerligt håll göra ett stort seger- och bravurnummer av. Det är precis som om ni hade föreslagit dessa satsningar som faktiskt förberetts sedan lång tid tidigare.

I mitt anförande, Kjell Ericsson, sade jag att kronans depreciering är grundorsaken till att det går bra för svenska företag. Detta är omvittnat av företagsledare och ekonomer, både i Sverige och utomlands. I kombination med andra effekter förstärks detta naturligtvis, men dessa effekter, Kjell Ericsson, har en verkan åt ett annat håll. I dag har vi en långtidsarbetslöshet som håller på att bli förödande. På vilket sätt bedriver Kjell Ericsson en bra näringspolitik, en politik som tar sikte på att människor inte blir långtidsarbetslösa? På vilket sätt bedriver Kjell Ericsson en näringspolitik som gör att unga människor får framtidstron tillbaka och som gör att de vill satsa på ett industriellt arbete? De är de grundläggande frågorna. Men med den politik som jag kan utläsa av regeringens proposition, som bär Per Westerbergs namn, finns inte den typen av näringspolitiskt långsiktigt tänkande; det är det beklagliga.

Den politik som har bedrivits har kostat oerhört mycket för svenska folket. Låt oss se till att rätta till detta, alla var och en på sitt sätt. Jag välkomnar Kjell Ericsson i en konstruktiv debatt här i dag.

Anf. 57 KJELL ERICSSON (c) replik:

Herr talman! Jag har alltid försökt att vara konstruktiv i mina debatter. Det är det som leder framåt. Det har avgörande betydelse att man kan driva frågor framåt som driver vårt land framåt och som ger det svenska näringslivet de bästa förutsättningarna att klara sig. Det är grunden till vår välfärd i vårt land. Vi kan väl vara överens om att ett fungerande näringsliv som genererar medel och resurser till allt det goda vi önskar är grunden. Genom den politik som nu förts vill vi åstadkomma denna goda grund, den goda jordmånen, för företagen i vårt land.

Jag återgår till frågan om infrastrukturen. För upplysnings skull kan jag säga att under det sista året av Socialdemokraternas mandatperiod vid makten utgjorde satsningarna på infrastrukturen 4 miljarder kronor. Förra året, med nuvarande regering, utgjorde satsningarna 13 miljarder. Det handlar alltså om en tredubbling, som innebär att väldigt mycket har åstadkommits vad gäller de stora vägarna, men också vad gäller de små vägarna. Ända ut på det finmaskiga glesbygdsvägnätet har det gjorts satsningar med dessa medel, och det är viktigt.

Arbetslösheten är ett oerhört väsentligt problem, som vi har jobbat hårt

med. Vi har vidtagit kortsiktiga åtgärder för arbetslösa, inte minst åtgärder avseende ungdomar genom ungdomspraktikplatser, ALU-projekt och utbildning. På det viset har vi sett till att ungdomarna kommer ut i arbetslivet för att få praktik och erfarenhet och för att få en bättre utbildning. Det har satsats mycket på utbildning, och det kommer att satsas mycket. Utbildning är ju en framtidsinvestering för våra ungdomar.

I det sammanhanget vill jag lyfta fram en sak. Vi utbildas i stor utsträckning i dag till att bli löntagare. Jag tycker vi kan vara överens om att i framtiden satsa mer på utbildning av entreprenörer. Det behövs nya företagare. De måste då få entreprenörsutbildning, både på gymnasienivå och på högskolenivå. Det är något som man mer bör lyfta fram. Jag har t.ex. nämnt regionalpolitiken i dag. Där tas dessa aspekter fram. Det är viktigt att ge unga människor chansen att utbilda sig till entreprenörer på gymnasieskolan och på högskolan.

Slutligen vill jag ta upp frågan om kvinnligt företagande. Gudrun Norberg beskrev det mycket bra. Det är bara för mig att instämma i allt det hon sade. Men det har gjorts många åtgärder från denna regerings sida via NUTEK som bistått med rådgivning och kompetenshöjande åtgärder. NUTEK har också uppdrag att redovisa och att komma med förslag om ytterligare åtgärder som bör genomföras vad gäller kvinnligt företagande.

Vad gäller regionalpolitiken finns ju mikrostödet på 20 000 kr för att starta småföretag. Det stödet har många kvinnor visat stort intresse för. Det generella småföretagarstödet på 15 % bidrar också till intresset – det finns så mycket på detta område. Regeringen har alltså vidtagit denna viktiga åtgärd, och viktiga åtgärder kommer även fortsättningsvis att vidtagas. Kvinnligt företagande är en oerhört angelägen fråga.

Anf. 58 REYNOLDH FURUSTRAND (s) replik:

Herr talman! Jag delar Kjell Ericssons uppfattning att det bör göras väsentligt mer för att höja kompetensen och kunskapen i vårt samhälle, både för dem som finns inom industrin i dag i olika befattningar och för dem som skall finnas där i framtiden. Det är då litet märkligt att vi inte har kunnat förena oss, så att vi socialdemokrater inte hade behövt reservera oss vad gäller kompetenshöjning och kunskap för företagare i vårt land. Vi socialdemokrater har faktiskt reserverat oss till förmån för det. Det hade vi sluppit om Kjell Ericsson före dagens debatt hade tänkt så som han nu redovisar i kamraren. Dessa frågor är viktiga.

Det är samma sak vad gäller kvinnligt företagande. I en reservation har vi socialdemokrater sagt att vi vill gå något längre och snabbare än regeringen. Jag upplever att Kjell Ericsson lurpassar. Jag vill också understryka att det finns oerhört mycket. Jag har i utvecklingsbolaget i mitt eget län sett hur man mer och mer "pushar" fram verksamheter som är riktade mot kvinnliga företagare. Men de säger att det inte räcker. Det stora och avgörande bekymret är möjligheterna för både kvinnliga och manliga företagare att få riskkapital. Det är ett problem som vi tidigare har pekat på i en reservation.

Jag tror att det behövs en ny näringspolitik, Kjell Ericsson. Vid mina resor runt om i landet – jag är väl en av dem som Olle Lindström riktar in sig på – träffar jag vid olika förekomster företagare, och jag får då klart för mig att

det behövs en näringspolitik som är fast och konsekvent, en näringspolitik som är inriktad på en Europamarknad, där Sverige är en viktig komponent i den stora, fantastiska utvecklingen. Jag tror att den näringspolitiken kommer efter höstens val.

Prot. 1993/94:87
13 april 1994

Näringspolitik

Anf. 59 JAN BACKMAN (m):

Herr talman! Jag avser att i detta inlägg göra några korta kommentarer till betänkandets avsnitt Forskning och utveckling inom livsmedelsindustrin.

Inledningsvis konstaterar jag med tillfredsställelse att utskottet bedömer att svensk livsmedelsindustri har goda förutsättningar att kunna hävda sig på en öppen Europamarknad och att den har potential att bli en framgångsrik exportnäring. Behovet av ökade forsknings- och utvecklingsinsatser poängteras, och i denna förändringsprocess bör enligt utskottets mening staten och industrin samarbeta.

Industrins egna insatser har varit mycket olika, bl.a. beroende på den höga andelen företag som verkar inom den skyddade sektorn av branschen. Det är rimligt att anta att man i en annan marknadssituation kan förvänta sig att fler företag når upp till den FoU-andel som de redan i dag konkurrensutsatta kan visa upp, t.ex. Svenska Nestlé AB, eller ungefär 3 % av förädlingsvärdet, enligt de mest aktuella siffrorna. Det kan jämföras med massa- och pappersindustrin, som är en annan bransch som drar nytta av Sveriges naturliga råvaror och där man sedan mitten på 80-talet har ökat sina FoU-insatser från i storleksordningen 2 till 4 % av förädlingsvärdet.

Min första kommentar gäller FoU-verksamhetens lokalisering inom livsmedelsindustrin och det råvarulevererande jordbruket. Det är viktigt att man i detta sammanhang utnyttjar de upparbetade samverkansformer mellan branschen och universitetsforskningen som finns etablerade i Skåne. Jordbruket och livsmedelsindustrin tillsammans har, inte minst i EG-perspektivet, här ett av sina kärnområden – detta trots att sysselsättningen har minskat mellan 1970 och 1992 från 40 100 till 14 600 i jordbruket, från 14 100 till 12 500 i den skyddade livsmedelsindustrin och från 7 300 till 5 800 i den konkurrensutsatta livsmedelsindustrin. Det krävs kraftfulla insatser i alla led för att bryta denna utveckling. Förhoppningsvis kan den från olika håll aktualiserade tanken på ett industriforskningsinstitut inom livsmedelsindustrin lokaliserat till Skåne förverkligas inom ramen för den nya forskningspolitiken.

Min andra kommentar gäller relevansen i universitetets livsmedelsforskning. I en artikel i tidskriften Livsmedelsteknik nr 3/1994 beskrivs några av de nya produkter som just nått fram till marknaden och som har sitt ursprung i forskningsinsatser vid Lunds universitet. Det första verkligt "funktionella" livsmedel som tagits fram i landet är hälsodrycken ProViva från Skånemejerier, och nya metoder för kvalitetsbedömning av jordbruksprodukter finns redan. En ny bantningsdryck, ett instrument för mjölk kvalitetsbestämning, en metod för framställning av ett nytt kommersiellt vegetabilieprotein, en ny teknik för industriell framställning av skalad potatis och ett sätt att ta fram tillsatsfria torkade äppelbitar som inte brunfärgas är på gång, och nya produkter kommer. Framställningen av dessa produkter utmärks av industri-samarbete, kvalificerad teknologi och tvärvetenskap. Ett tjugotal forskare

med ett tiotal specialiteter har samverkat. En central roll har Ideon Agro Food spelat genom att förmedla olika industrikontakter.

Min slutsats blir att detta fungerande forskningssamarbete, som redan har uppmärksammats av den nya teknikbrostiftelsen och där verksamheten vid Lantbruksuniversitetet i Alnarp självfallet också har en viktig roll att spela, måste få möjlighet att etablera sig som en tung samarbetspartner till NUTEK, SJFR och andra anslagsbeviljande instanser inom livsmedelsområdet. Härigenom skulle möjligheterna till exportframgångar och därmed tryggad framtid för de svenska livsmedelsföretagen, deras leverantörer och anställda kunna förverkligas.

Herr talman! Jag yrkar bifall till betänkandets hemställanspunkter utom vad gäller mom. 15, 16, 17, 24 och 40, där jag i stället yrkar bifall till reservationerna.

Anf. 60 ROLF L NILSON (v) replik:

Herr talman! Det är kanske fel att kalla det här replik. Jag skulle helt enkelt vilja instämma i Jan Backmans beskrivning och hans synpunkter på betydelsen av den forskning och utveckling som bedrivs vid Lunds universitet och de institut som han nämner. Det är beklagligt att Jan Backman inte tycker att han kan rösta för det ökade anslag till ett program för livsmedelsteknisk forskning som begärs i en reservation till betänkandet.

Anf. 61 BO G JENEVALL (nyd):

Herr talman! Tänk om vi kunde ägna oss mer åt sakfrågorna än åt partipolitik! Då tror jag faktiskt att våra väljare skulle bli väldigt glada.

Bengt Dalström, som är Ny demokratis huvudman i näringsutskottet, har utvecklat vår syn på ett mycket fint sätt. Jag tänker därför koncentrera mig på en del av det hela, som han har överlåtit till mig. Det gäller en motion som vi har väckt om riskkapital för kvinnligt företagande.

Riksdagen har ju beviljat en ansevärd summa till riskkapital för företagande, men 51 % av svenska folket får inte del av detta kapital. Varför får de inte det? Jo, det beror för det första på att de är kvinnor och för det andra på att de begär för litet kapital. Det är ganska konstigt.

Varför kan de inte få del av pengarna? Ja, det beror på en av felaktigheterna i skrivningen när riskkapitalbolagen tillsattes, i fråga om att de skulle börsnoteras. Genom att de här bolagen skall börsnoteras har de väldigt svårt att hantera mindre belopp och samtidigt få lönsamhet. Det tar nämligen lika lång tid att arbeta med ett mindre belopp som med ett större.

När vi nu har konstaterat detta och vet att en grupp inte får del av detta kapital borde vi göra någonting åt det.

Det är med ett stort intresse som jag har deltagit i arbetet i utskottet. Jag konstaterar att vi är ganska överens. Men då kommer partipolitiken in igen och sätter hinder i vägen för ett förnuftigt förslag.

Jag har haft förmånen att delta i arbetet i olika utskott, och jag tycker att ledamöterna i näringsutskottet är en samling människor med särskilt goda idéer och sunt förnuft. Om vi hade fått ägna oss åt sakfrågorna är jag övertygad om att vi skulle ha kommit fram till en annan slutsats i utskottet.

Dessutom är ju i alla fall en tredjedel av ledamöterna i riksdagen kvinnor.

Jag vill fråga: Var finns de kvinnliga ledamöterna i alla partier i den här frågan? Jag kan tala om att många av dem har varit i kontakt med mig och framfört att man borde genomföra det här. Jag har då sagt: Gå då till era partiledningar och se till att ni får stöd för det här så att vi kan genomdriva det. Men det bidde inte ens en tumme – trots att vi var mycket, mycket nära att få igenom detta.

I det sammanhanget vill jag hålla med om det som Gudrun Norberg tidigare sade när hon talade om vissa problem för kvinnorna i näringslivet. Men jag vill då fråga Gudrun Norberg varför hon inte arbetade mer för att den här motionen skulle bifallas. Även Kjell Ericsson instämde i sitt anförande i att kvinnorna har sådana problem.

När man talar om riskkapital – det gör många, och det har också gjorts från kammarens talarstol i dag – talar man mycket om Atle och Bure. Som kammaren vet har jag varit mycket engagerad i den frågan. Det är fullständigt felaktigt att tala om Atle och Bure! Ni vet mycket väl att Atle och Bure inte skall syssla med direkta investeringar. Enligt vad vi här i kammaren har bestämt skall de syssla med indirekta investeringar, och det är också precis vad de gör. Det blir tal om direktinvesteringar bara om det rör sig om litet större belopp och om investeringar av annan karaktär. Men det är alltid Atle och Bure man använder i debatten. Jag kan förstå att näringslivet gör det och att journalisterna gör det, men jag förstår inte att ni som borde veta bättre gör det!

Det är Atles och Bures dotterbolag som skall sköta den saken. Jag tycker faktiskt att ni är dåligt informerade om vad som egentligen sker. Framemot valrörelsen kommer ni nog att kunna konstatera att det har hänt och händer betydligt mer än vad ni tror. Men det är ett problem med de riktigt små satsningarna, och det är också därför som vi har förändrat de utvecklingsbolag som nu kommer att sjösättas. Jag hoppas också att den här debatten och det här betänkandet skall tränga igenom till de nya styrelserna och ledningarna, så att de verkligen tar itu med "den kvinnliga problematiken".

Så till ett annat område som inte har berörts i debatten. Jag saknar faktiskt en mer pragmatisk näringspolitik med avseende på den framtida kopplingen till EU, speciellt när det gäller företagen. Jag tycker att det skulle behövas litet större framsynthet för att så att säga lära de svenska företagen vad det är för förhållanden de skall ge sig in i rent tekniskt och – inte minst – marknadsmässigt. Där tror jag att man kan göra mycket mer när det gäller informationsteknologi.

Det gläder mig att regeringen har för avsikt att satsa en hel del pengar på att utveckla informationsteknologin. Jag hoppas då att man inte glömmer bort den delen när det gäller vårt inträde i EU. Jag var för ett par månader sedan i Bryssel och blev då varse att EU faktiskt har en undermålig informationsteknologi. Det gör det här ännu mer angeläget.

Eftersom vårt parti nyligen har varit väldigt mediefokuserat vill jag till sist framhålla att vår partistämma – till skillnad mot vad ni har läst i pressen – såvitt jag vet var den lugnaste partistämman som förekommit i något parti i Sverige under de senaste trettio åren. Medierna kan verkligen rapportera på ett underligt sätt!

Jag vill också understryka att vi inte har för avsikt att förändra partiets

riktning eller att förändra vår politik. Vi har precis samma fina partiprogram som vi har haft hela tiden. Vi bedriver en lika konsekvent politik nu som tidigare – även om en del kan ha en annan uppfattning på den punkten. Skillnaden är att det är slut med att lägga oss platt för regeringen. Vi för vår politik, vi för fram den, vi kommer att strida för den och vi kommer att gå de vägar som ger det resultat som vi vill uppnå.

För att undvika missförstånd vill jag också understryka att vi är ett borgerligt, icke-socialistiskt parti som arbetar med sakpolitik. Med det slutar jag, herr talman.

Anf. 62 BO NILSSON (s):

Herr talman! Svenska varvsföretag har under flera år varit strykpojke inom näringspolitiken. Såvitt jag förstår har rädslan för nya stora subventioner blockerat regeringskansliet och framför allt näringsminister Per Westerberg.

Några exempel som jag kan anföra är att Vägverket med statliga subventioner beställt flera stålbroar i Norge och Finland. Och för att ta ett exempel från fartygssektorn kan jag nämna att en vägverksfärja faktiskt har beställts i Egypten.

När man ser ut över varvsvärlden kan man konstatera att nästan alla länder lämnar någon form av stöd till sin varvsindustri men också till annan tyngre produktion. Som nämns i betänkandet avvecklade vi vårt stöd den 15 januari 1993. Sedan dess har svenska företag förlorat flera och stora order, och dessutom har tyvärr flera företag gått i konkurs.

Jag gläder mig emellertid åt att näringsutskottet tillstyrkt min motion. Äntligen, skulle jag vilja säga.

Utskottets skrivning på s. 54 är som jag ser det stark. Utskottet uttalar där att det noga bör provas "att under våren 1994 vidta åtgärder som kan förbättra konkurrenssituationen för svensk varvsnäring. EKN bör sålunda skyndsamt redovisa sitt uppdrag till regeringen."

Vidare säger utskottet att regeringen bör vidta åtgärder "som syftar till att varvsnäringen i Sverige får likvärdiga konkurrensförhållanden med varvsindustrin inom OECD".

När det gäller den förhandling som pågår inom OECD – Kjell Ericsson tog upp just den frågan i sitt anförande – vill jag säga att jag definitivt ställer upp på att man bör kunna avveckla subventionerna till varvsindustrin inom OECD-området. Hade man gjort det skulle jag inte ha skrivit motionen. Att avveckla subventionerna över hela linjen hade varit den bästa lösningen. Då hade det blivit konkurrens på lika villkor. Men så länge som det inte är det tycker jag att vi i Sverige bör ha samma möjligheter och samma regler som de andra länderna tillåter sig att ha.

Med näringsutskottets skrivning verkar nu emellertid allt bra. Men så börjar man ändå fundera. Det räcker inte med bra texter. Kommer näringsministern att ta uppdraget från riksdagen på allvar? Förra året när vi diskuterade det här i kammaren lovade näringsministern att följa ärendet. Om de andra länderna fortsatte med subventionerna var han möjligen beredd att vidta någon åtgärd. Mer än så blev det inte. Dessutom finns det tyvärr en

borgerlig reservation i det här ärendet. Detta är ett viktigt problem som väcker oro.

Herr talman! Nu har vi chansen att ge de varvsföretag som finns kvar i Sverige möjligheter att arbeta på samma villkor som våra konkurrentländers varvsföretag. Låt oss ta den chansen! Men då krävs att utskottets majoritet består även i kammarens beslut och att regeringen snabbt förverkligar riksdagens beslut. Jag hoppas på detta och yrkar bifall till utskottets förslag när det gäller stödet till svensk varvsindustri.

Anf. 63 LARS BÄCKSTRÖM (v):

Herr talman! Här kommer det ännu en glad ledamot! Precis som Bo Nilsson är jag glad över det här betänkandet på en punkt, nämligen när det gäller varvsfrågan. Det är glädjande efter alla de sorger och bedrövelser som har drabbat en bransch som jag känner väl från min hemstad Uddevalla.

Uddevallavarvet lades ned, men det finns fortfarande varvsindustri i Sverige. Det finns både varv och en underleverantörsindustri. Sedan Sverige under den tidigare regeringen avvecklat allt varvstöd har den här branschen fått kämpa under mycket svåra villkor. Konkurrenter i andra länder har haft ett försprång.

Med ett riksdagsbeslut i dag, som inkluderar ett bifall till Bo Nilssons motion och även till motionen från mig och Rolf Nilson, kan denna industri få rimliga konkurrensvillkor.

Herr talman! Det tar tid, men ibland går det i alla fall framåt. Det är glädjande. Detta är naturligtvis ett direkt stöd till varvsnäringen, men indirekt kan det också vara ett stöd till min hemregion Uddevalla. Det är viktigt. Uddevalla har drabbats hårt av varvsnedläggningen, men det finns fortfarande möjligheter på varvssidan. Det finns verkstadsföretag som kan göra insatser inom den befintliga varvsindustrin och på underleverantörssidan.

Herr talman! Det är beklagligt att näringsutskottets majoritet i detta läge inte har stött vårt andra yrkande om ett stöd till en förprojektering av ett nytt storvarv i Uddevalla. Vi har i vår motion inte begärt att riksdagen skall ta på sig stora åtaganden och subventioner när det gäller ett sådant storvarv. Det enda vi har begärt är att riksdagen skall säga att man ställer sig positiv till att stödja förprojekteringen – studierna – som skall kartlägga förutsättningarna. De konsulter som arbetar med projektet säger uttryckligen att de inte vill ha något generellt stöd. De vill bara ha stöd till förprojekteringen. Vi åtar oss alltså ett oerhört begränsat risktagande för att kunna vinna mycket i andra änden. Därför, herr talman, yrkar jag bifall till meningsyttringen från Vänsterpartiet under mom. 17.

Herr talman! För några veckor sedan diskuterade jag skatter med biträdande finansminister Lundgren, allmänt kallad skatteministern. Han sade att det gäller att se till att inte hela Sverige blir som Uddevalla. Jag blir sällan förvånad i debatterna, men då blev jag litet fundersam. Vad menade ministern med det? Jag tycker nämligen att Uddevalla är bra. Sedan insåg jag vad han menade. Han menade naturligtvis att hela Sverige inte skall få de oerhört allvarliga sysselsättningsproblem som finns i Uddevalla. Det var den insikten som ministern hade. Den insikten tycks ministern vara ensam om i regeringskretsen. Man gör ju ingenting åt en region där var femte person

Prot. 1993/94:87
13 april 1994

Näringspolitik

nu står utanför arbetsmarknaden – det är fakta. Det betyder att det bor en arbetslös i vart femte hus i mitt villaområde och i var femte lägenhet i Uddevalla. Detta är ett katastrofläge.

Jag har motionerat utifrån den insikt som statsrådet har om att Uddevalla har särskilda problem och behöver stöd. Uddevalla har även särskilda möjligheter. Uddevalla ligger marknadsmässigt bra till. Där finns en miljö och en kultur som talar till regionens fördel. Där finns kompetens och utbildad arbetskraft. Problemet är industrisysselsättningen. Det behövs en bra offentlig sektor, men vi kan inte bara leva på den offentliga sektorn. Vi behöver industrin.

De borgerliga ledamöterna i näringsutskottet har sagt att det nu går bra för industrin. Det beror inte på att det bedrivs en bra näringspolitik. Det beror på penningpolitiken. Man har bloddopat industrin med devalvering. Tänk på oss som inte har någon industri! I Uddevalla är man nu nere på 7 % industrisysselsatta. Vi behöver en återindustrialisering. Det behövs riskkapital för att kunna få i gång industrin igen. Detta inser inte näringsutskottets borgerliga ledamöter. Det är felet i den drivna politiken.

I min motion har vi kommit med vissa förslag. Vi har föreslagit en Fyrstadsfond. Vi har föreslagit att finanseringen skall ske på ett visst sätt. Jag är inte så prestigefylld att det måste bli exakt den finansieringsformen. Jag har lanserat en idé från Metall i vår region om att använda vissa fonder inom arbetsmarknadspolitik, men vi kan välja andra metoder.

Vi kan välja att de medel som Volvo har fått och nu skall betala tillbaka till staten skall användas till näringspolitiska satsningar i Fyrstadsregionen. Det vore rimligt. Stödet var ju avsett för regionen. Det var inte för att stärka Volvos likviditet som man levererade dessa pengar. Därför är det rimligt att riksdagen fattar beslut om att pengarna skall vikas för näringspolitiska satsningar i Uddevalla – Fyrstads-området.

Herr talman! Jag vill yrka bifall till yrkande 4 i motion 282 under mom. 6. Jag får sannolikt inte igenom det yrkandet. Då lovar jag att återkomma i denna fråga, så att vi får fram riskkapital till regionen; vi kommer ju nu att behandla regionalpolitiken.

Borgerliga ledamöter av utskottet! Besök era partivänner i Uddevalla! Det är en borgerligt styrd kommun, en moderatstyrd kommun med andra borgare vid rodret. Besök dem och fråga hur verkligheten ser ut där! Då förstår ni att jag har rätt. Jag kommer att få lika rätt som jag hade i fråga om varvet. Ni kommer att tvingas att gå med på dessa motionsyrkanden. Annars får ni höra sådana ord som man inte skall använda i denna kammare. Ni måste ändra er på samma sätt som nu har skett. Nu har vi ju fått fram en majoritet för varvsstödet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 5 §.)

Föredrogs

näringsutskottets betänkande

1993/94:NU16 Företag med statligt ägande (prop. 1993/94:100 delvis).

*Företag med
statligt ägande*

Anf. 64 BO FINNKVIST (s):

Herr talman! Näringsutskottets betänkande nr 16 behandlar statliga företag. Jag vill börja med att yrka bifall till reservationerna 1, 3 och 4. Jag avser att begära votering på reservation nr 1.

Trots uppgörelsen om ett moratorium för utförsäljning av statliga företag har den nuvarande regeringen fortsatt med utförsäljningen i oförminskad takt.

Om man nu i efterhand ser på det som har skett finner man att vi socialdemokrater helt klart hade rätt när vi befarade att de statliga företagen skulle realiserar av ideologiska skäl. Värdet på exempelvis SSAB och Celsius har nu fastställts av marknaden. Det visar sig att rabatterna uppgår till flera miljarder kronor. Det har vi tydligen råd med, trots ett fruktansvärt stort budgetunderskott. När det gäller att ge rabatter och skattelättnader till aktieägare saknas det inte pengar, enligt den nu förda borgerliga regeringspolitiken.

Vi kan tänka oss en viss utförsäljning, men den skall vara befogad av industriella orsaker. Vi tycker att sammanslagningen av Assi och Domän är bra. Vi har t.o.m. efterlyst den samordningen inom det statliga företagandet tidigare i år, men inte privatiseringen. Vi ser ingen mening med att sälja ut välskötta företag som ger vinst. Tvärtom, det tar bort kapital från andra satsningar på nya företag. Vi behöver nya företag, inte ägarbyten i befintliga företag. Det är knappast troligt att det skapar nya jobb.

Vi tycker att staten även fortsättningsvis bör ha en betydelsefull roll som ägare av företag inom både basindustrin och andra branscher. Ett statligt ägande är motiverat av bl.a. sysselsättnings- och regionalpolitiska skäl och behövs därutöver för att skydda viktiga naturtillgångar, såsom skog, mark och även vår vattenkraft. Dessutom måste det finnas statliga företag som en motvikt till det privata näringslivet.

Den borgerliga regeringens privatiseringsprogram, som drivits fram av ideologiska skäl, undergräver möjligheterna för staten att genom sina företag trygga goda levnadsförhållanden för medborgarna i olika delar av landet.

En utförsäljning av naturtillgångarna skulle vidare leda till en utarmning av landsbygden. Regeringen har dessutom inte insett den stora betydelse, inte minst från sysselsättningssynpunkt, som de statliga företagen har i framför allt de nordliga skogslänen.

En privatisering kommer att leda till att det långsiktiga ansvarstagande som hittills varit en ledstjärna för företagen ersätts av kortsiktiga affärsmässiga motiv.

Vi har också en reservation som behandlar avsättning av mark till naturvårdsändamål. Enligt vår uppfattning innebär en privatisering av det nybildade Assidomän en risk för ett minskat skydd för områden som är värdefulla från naturvårdssynpunkt. De riktlinjer som tidigare fastställts kan visa sig

otillräckliga, eftersom Assidomäns framtida agerande endast skall baseras på affärsmässiga överväganden. Även efter försäljningen av aktier i Assidomän kommer staten att vara majoritetsägare i bolaget. Enligt vår uppfattning skall detta inflytande utnyttjas så att bolaget tar initiativ till att ytterligare markområden skyndsamt avsätts till naturreservat på villkor som är rimliga med hänsyn till Naturvårdsfondens resurser.

I reservation nr 4 behandlar vi när servicen. Många butiker ute i landet är för sin överlevnad beroende av att vara ombud för olika statliga bolag, såsom Tipstjänst och Apoteksbolaget. Därmed är också många människor för sin försörjning av dagligvaror beroende av att butikerna får ha kvar sitt ombudskap på rimliga villkor.

Förändringar av flera slag påverkar förutsättningarna för butiker och även för aktuella bolag att upprätthålla en god servicenivå i glesbygd. Vår uppfattning är att det är angeläget att det görs en kartläggning av utvecklingstendenserna och deras effekter för medborgarnas när service. Härvid får uppmärksammas inte bara de tekniska förändringarna, utan även de omstruktureringar av verksamhet som håller på att ske när det gäller vissa av de berörda bolagen, såsom Tipstjänst, Apoteksbolaget och Posten. Vi anser att det är rimligt att de statliga företagen tar särskild hänsyn till förhållandena i glesbygd och allmänt beaktar effekterna för när servicen när villkoren för ombuden förändras.

Anf. 65 ROLF L NILSON (v):

Herr talman! Bo Finnkvist sade många kloka saker om statligt ägande. Jag skall så långt möjligt försöka undvika att upprepa vad han sade. Jag vill bara markera att jag instämmer i det mesta.

Sedan den här regeringen tillträdde har vi ansett oss föranledda att markera vikten av statligt ägande. Vi ser det inte som särskilt märkvärdigt utan snarare som ett naturligt och nyttigt inslag i det svenska näringslivet att staten är ägare till olika typer av företag.

Det kanske mest naturliga är att vi har ett statligt engagemang i det man brukar kalla för basnäringarna. Historiskt har det tillkommit genom att man har betraktat naturresurser och råvaror som ett slags gemensam egendom, ett nationellt intresse. Det är en syn som har drivits av dem som i dag är moderater, dvs. av tidigare konservativa politiker. De har haft en känsla för svenska tillgångar och svenska värden och för att de inte skall skingras hur som helst. Det synsättet har i viss mån fortfarande giltighet. Det gäller malmen, skogarna, älvarna och vattenkraften.

Det finns även andra branscher där det är rimligt och vettigt att staten är engagerad. Jag tänker framför allt på sådana branscher som brukar kallas för framtidsbranscher, där det finns spetsteknologi och där man förväntar sig en utveckling på världsmarknaden. Det kanske också görs stora satsningar på forskning med samhällseliga medel parallellt med att det sker en industriutveckling. Det finns många lyckosamma exempel på ett sådant växelspel mellan företag, forsknings- och utbildningsinsatser och statliga beställningar i svenskt näringsliv. ABB, Telia och Vattenfall är sådana exempel. Jag skulle helst vilja slippa nämna den svenska framgångsrika försvarsindustrin, som

också har haft garanterad avsättning för sina produkter och kompetenta beställare.

I de fall där det finns ett sådant samspel är det inte alls orimligt utan snarast naturligt att staten är med och äger företag.

I ekonomiska kriser har samhället fått vara något slags städgumma, en sista instans som får ta det sociala ansvaret även för industriproduktion. Det har inneburit att staten har tagit över en mängd företag som man kanske egentligen inte har planerat att ta över. Man har ställt upp och visat samhällsansvar. De sociala konsekvenserna hade blivit oacceptabla om staten inte hade gått in. Så var det under den förra borgerliga regeringsperioden då man genomförde en enorm socialisering. Så har det varit under den här regeringsperioden då Bo Lundgren mot sin vilja har tvingats socialisera banker. Det är bra att man har gjort det. Det är till nytta för samhällsekonomin.

En del av de företagen tycker jag att det är rimligt att staten säljer när de är städade och har förutsättningar att klara sig. Därigenom kammar man hem vinster till statskassan. Det finns ingen anledning att driva de företagen i statlig regi. Det finns ingen anledning att driva läskedrycks- eller korvfabriker i statlig regi. Det skall åtminstone inte vara huvudprincipen. Sådana företag bör säljas vid lämpligt tillfälle när företaget är moget och när marknaden är mogen att ta emot företaget.

Vi har invändningar mot den politik som regeringen har valt. När regeringen tillträdde satte den upp en lista med 35 företag i en salig blandning – Statens hundskola, LKAB, Nordbanken m.fl. Det var en pytt i panna av företag. Man sade att man ville ha fria händer för att sälja dessa företag. Tyvärr gav riksdagen regeringen fria händer att sälja. Ur demokratisk synvinkel tycker jag att det är tvivelaktigt. Det innebär att man i regeringens händer lägger ansvaret för en mycket, mycket stor gemensam förmögenhet som detta ägande innebär. Riksdagen kopplas bort från ansvaret och kontrollen av regeringen när det gäller processen för förändringen av ägandet. Vi menar att det mandat som regeringen har för försäljningen bör upphävas. När det gäller större förändringar av det statliga ägandet tycker vi att det är självklart att riksdagen skall fatta beslut. Det skall finnas ett bra beslutsunderlag, och sedan skall man säga ja eller nej.

Det finns en del att säga om de privatiseringar som har varit aktuella. Bo Finnkvist talade mycket om dem. Vi kan lämna Assidomän åt sidan. Det bolaget har man redan sålt. Affären är genomförd. Vi kom för sent. De synpunkter vi hade på hur försäljningen skulle gå till finns redovisade i betänkandet. Jag tänker därför inte upprepa dem.

Celsius sålde man för billigt. Troligen gjorde man detsamma med SSAB.

Nordbanken, som står på tur, tycker vi inte att det är speciellt angeläget att sälja. Jag har litet svårt att förstå socialdemokraterna som egentligen har gått emot alla försäljningar förutom försäljningen av Nordbanken där man tycks vara med på regeringens linje. Det skulle vara kul att få höra en förklaring till varför det är på det viset. Det kanske är gamla åtaganden.

När det gäller Pharmacia, som har nämnts, och Nordbanken, som också har nämnts, tycks marknaden inte vara beredd att ta emot de företagen nu. Det finns för litet kapital. Man stör handeln på börsen om man går ut i stor skala med stora statliga företag nu. De signalerna tycks ha gått fram till rege-

ringen, den verkar inte vara angelägen nu. Det är bra. Men det är just den här typen av effekter som ett ideologiskt motiverat utförsäljningsprogram kan föra med sig. Det finns en handel med företag som pågår naturligt på börsen och som kan störas om staten vräker ut en mängd stora företag och på så vis suger åt sig det kapital som är tillgängligt för handeln.

En annan oerhört viktig synpunkt är att det företagande som staten behåller drivs på ett bra sätt, att inte regering och riksdag lägger sig i den dagliga skötseln och håller på och detaljstyr. I slutet av förra regeringsperioden skapades det former för ett sådant hanterande med ett "mellanled" mellan politiken och företagen. Det tror jag var en bra lösning som borde ha fått utvecklas vidare. Det avskaffade den här regeringen också av ideologiska skäl.

Med detta stöder jag de socialdemokratiska motionerna. Jag vill inte gå längre än Bo Finnkvist gjorde, och förorsaka att vi får onödiga voteringar, utan jag instämmer i Bo Finnkvists bifallsyrkande och lämnar ifrån mig ordet.

Anf. 66 OLLE LINDSTRÖM (m):

Herr talman! Näringsutskottets betänkande 16 behandlar, förutom företag med statligt ägande, medel till AB Göta kanal och markavsättning och närservice.

Utskottet vidhåller sin tidigare uppfattning att statens främsta uppgift inom näringspolitiken är att ange generella ramar och regelsystem för företagens verksamhet. Därför skall programmet för privatisering av statliga företag fullföljas i den takt som marknaden tillåter.

De försäljningar som hitintills har gjorts har varit lyckade. Målsättningen om ägarspridning har uppnåtts. Den senaste, Assidomämförsäljningen, är egentligen över all förväntan. Försäljningen av statliga företag sker inte enbart i Sverige utan runt om i Europa. Den här politiken har haft till syfte att öka effektiviteten i respektive lands ekonomi och att öka effektiviteten i de berörda företagen, att minska statens skuldsättning samt sprida ägande och därigenom öka effektiviteten i hela det ekonomiska systemet.

Jag vill också än en gång påminna om riksdagens beslut om försäljning av ett flertal statliga företag. Det skulle ske genom att staten säljer dessa företag i första hand till enskilda medborgare och till anställda i respektive företag, men även till företag, institutioner och organisationer i Sverige och utomlands. Genom försäljningarna vill regeringen för det första skapa ägarlösningar som stärker varje enskilt företag och ökar konkurrenskraften. För det andra vill man ge en klar rollfördelning mellan stat och näringsliv. Staten skall skapa spelreglerna men inte själv delta i spelet. För det tredje vill man stimulera många människor att spara direkt i företagen.

Jag har naturligtvis tagit del av innehållet i reservationerna. Jag kan bara konstatera att socialdemokraterna fortfarande försvarar den sammanblandningsekonomi som för länge sedan borde vara borta. Förmågan att se fördelarna med ett till en bredare allmänhet spritt ägande saknas. Man inser inte hur viktigt det är för näringsliv och tillväxt att statens uppgifter renodlas.

I den första reservationen skriver socialdemokraterna att en utförsäljning av statens naturtillgångar skulle leda till en utarmning av landsbygden. Om det skulle finnas någon som helst substans i det påståendet borde utarm-

ningen redan ha skett i flertalet områden där det också finns mycket av privat ägande.

Även socialdemokraterna måste veta att det faktiskt inte är så här. Vad är det egentligen för skillnad mellan naturtillgångar som ägs av staten och naturtillgångar som ägs av privatpersoner, företag eller bolag? Jag kan inte tänka mig att t.ex. skog skulle vara sämre skött eller ha ett annat värde om den ägs av staten eller om den ägs av någon annan. Det viktiga är att den används rätt, att man producerar den, avverkar den och ser till att industrin får sin råvara. Det påverkar också vår handelsbalans högst väsentligt. Detta är en av våra absolut största exportprodukter.

Vidare sägs att regeringen inte har insett den stora betydelse, inte minst för sysselsättningen, som statliga företag har framför allt i skogslänen. Jag kommer faktiskt från ett skogslän. Jag bor mitt i ett område där det finns både statligt ägande och privat ägande, både stora bolag och mindre ägare. Jag kan inte se någon skillnad i handhavandet av de s.k. naturtillgångarna. Inte heller har jag sett någon skillnad när det gäller rationaliseringar, sysselsättning eller något annat. Det är exakt detsamma vare sig det gäller Domänverket, numera Assidomän, SCA, Modo eller någon annan.

I reservationerna tas också priset på aktierna upp. De har enligt socialdemokraterna sålts till för lågt pris. Från talarstolen har Bo Finnkvist sagt att man har realiserat, att man har rabatterat. Om den kritiken skulle vara riktig vill jag påminna om att Socialdemokraterna sålde aktier i SSAB för väsentligt lägre pris än vad som nu har satts. Det skedde redan 1986 första gången och 1989 andra gången. Nivån på aktievärdet har varit från 70 kr och uppåt. I dag är det nästan uppåt 300. Det har varierat upp och ned under den här tiden.

Innan man gick ut och sålde gjorde också olika institut en ordentlig prövning av var priset för aktien skulle ligga. De facto måste man konstatera att det här sägs att man har förlorat 2 miljarder inte bara på SSAB-aktien utan även på andra. Men då kan man fråga sig vad som skulle ha hänt om den socialdemokratiska näringspolitiken hade fått fortsätta. Hade det funnits något värde i SSAB att sälja? Hade man då fått in någonting? Jag tror inte att vi hade haft något intresse över huvud taget ute i näringslivet, hos aktieägare eller kapitalägare, för att placera pengar i SSAB-aktier i så fall. Då hade inte alls de här nivåerna varit på tal.

Det har vi sett tidigare under den helstatliga SSAB-eran. Det var bara röda siffror i 33 år. Det är först när det kom privata inslag genom att näringslivet blev delägare som det har rättats till och man har kommit på rätt köl.

Frågan om avsättning av mark för naturvårdsändamål har också tagits upp av socialdemokraterna i en reservation. På över 700 platser i landet har vi avsatt mark för naturvårdsändamål. 1,4 miljoner hektar mark ingår inte affären utan är avsatt för naturvårdsändamål. Dessutom har vi ett mycket stort antal naturreservat och nationalparker. Därmed tycker vi att behovet är tillgodosett.

Närservicen är en fråga som socialdemokraterna vidare tagit upp i en reservation. Både Konsumentverket och Glesbygdsdelegationen har uppgiften att följa utvecklingen. Det kan vara svårt att tvinga Tipstjänst till att ha spellokaler på alla platser i landet. Jag tror inte att vi har möjlighet att besluta

Prot. 1993/94:87
13 april 1994

*Företag med
statligt ägande*

om det. Naturligtvis har det stor betydelse för glesbygden. Det är alldeles självklart. Man får väl följa utvecklingen.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan och avslag på de socialdemokratiska reservationerna och Ny demokratis reservation.

Anf. 67 ROLF L NILSON (v) replik:

Herr talman! Jag bad tidigare Olle Lindström att lägga formuläret åt sidan och ta en ordentlig diskussion om själva sakfrågorna. Att det kan vara behövt visas av de exempel som Olle Lindström väljer.

Olle Lindström tar SSAB som exempel på misslyckat statligt ägande. Det är väl snarast ett utomordentligt exempel på hur statligt ägande har tillfört stålindustrin någonting. Man kan säga att det statliga engagemanget var förutsättningen för en omstrukturering, rationalisering och modernisering av SSAB och har gjort den till en av världens modernaste stålindustrier som det har gått att sälja.

En annan sak jag nämnde är Bo Lundgrens banksocialisering, den stora socialisering av fastighetsmarknaden och av industrier som den här regeringen har tvingats genomföra i spåren av bankkrisen. Det visar hur tomma paroller om stora privatiseringsprogram och ideologiska markeringar är när verkligheten tränger sig på.

Jag tycker att det är bra att staten tog sitt ansvar för bankerna, som var på dekis. Det är bra att staten går in och försöker rädda så mycket som möjligt av panterna, strama upp det hela och göra någonting av det som man har fått i sina händer. Det är inte problemfritt. Jag vet att det finns privata företagare som nu beklagar att Securum blev en konkurrent. Jag tror att man får ta sådana olägenheter.

När det gäller ägandet av skog har vi en gammal tradition i Sverige. Om man går väldigt långt tillbaka kan man säga att i princip all mark som inte uttryckligen hade några ägare var gemensam mark och skog.

I stora skogsländer som Canada och USA finns ett påtagligt statligt ägande. Det är inget märkvärdigt med det. Det är ingenting som man får kalla fötter för och vill sälja ut så snabbt som möjligt, utan det är helt naturligt. Det är en tillgång som man vårdar och utvecklar efter bästa förmåga. Det tycker jag är bra. Sådant har Sverige sysslat med tidigare, och det tycker jag att man skall fortsätta med.

Anf. 68 OLLE LINDSTRÖM (m) replik:

Herr talman! Rolf L Nilson säger att staten har rationaliserat och sett till att SSAB har blivit någonting som är av värde att sälja ut. Faktum är att det inte skedde under den helstatliga eran, utan det har skett först sedan det kom in flera ägare i SSAB. Därmed inte sagt att inte staten haft ett engagemang och tillsatt pengar under lång tid. Det var ganska långt tillbaka i tiden, men det var naturligtvis viktigt vid den tidpunkten.

Så säger Rolf L Nilson att man tvingats till banksocialisering, som han kallar det för. Det är alldeles rätt. Det var nödvändigt att göra att så, men ingen ville det. När man har rättat till hela det ekonomiska systemet, som kraschade under slutet av 80-talet och i början av 90-talet, skall man kunna sälja

ut också sådana företag. Jag förstår inte varför man inte skulle kunna göra det.

När det gäller ägande av skog säger Rolf Nilson att det är tradition i Sverige med gemensam skog. Men det hindrar inte att man förändrar ägandet för skogen. Den sköts precis lika bra och visar upp lika stora produktionssiffror med privat som med statligt ägande. Därför menar jag att det inte finns någon anledning att påstå att det på något sätt skulle innebära en utarmning av landsbygden och glesbygden eller att statligt ägande skulle vara säkrare när det gäller sysselsättning. Så har det inte varit, åtminstone inte efter vad jag har erfarit, och jag bor mitt i ett sådant område.

Man har i denna riksdag varit överens om att statliga företag skall leva under samma förhållanden som privata. Då finns det väl ingen anledning att staten skall fortsätta med att både sätta spelregler och vara domare.

Anf. 69 ROLF L NILSON (v) replik:

Herr talman! Visst kan man sälja ut – det sade jag i mitt inledningsanförande. Man kan göra det på ett ordnat sätt och efter diskussion. Men varför ge sig på naturtillgångarna? Det finns ju privatägd skog. Det finns stora privata skogsbolag. Problemet är att det är så få aktörer på den marknaden.

Olle Lindström tyckte inte om mitt exempel SSAB. Men låt oss ta Procordia som exempel. Staten fick samla upp en mängd företag under rubriken Statsföretag, tillsatte kompetent ledning och satte in pengar för att strukturera om, sålde, bytte och fick en oerhört livskraftig koncern. Det var bra. Sådant tycker jag att staten skall syssla med. Det är bra för samhället. Varför plocka upp en förlegad nyliberal lärobok och säga att vi nu plötsligt skall ha ett stort program för att sälja ut rubbet och lämna det till privata ägare, som ibland är duktiga men som misslyckas ibland? Det är inte så som det låter på Olle Lindström, att alla privata ägare är skickliga, ansvarstagande, kunliga och framåtsyftande. Det finns en minst lika stor risk för dåligt företagande när det sköts privat som när det sköts statligt, och det finns en större risk för bristande långsiktighet.

När man säljer talar man om ägarspridning. Det är möjligt att man lyckas med ägarspridning i första ledet med Assidomän. Men vad hindrar att någon av de privata storkoncernerna dammsuger marknaden på aktier och ökar sitt ägande, ökar koncentrationen, eller att utländska storbolag suger upp marknaden? Vi får i stället en ökad koncentration, inte en ökad ägandespridning. Vi kan t.o.m. hamna i den situationen att det Sverige privatiserar under moderaternas ledning köps upp av ett utländskt statligt företag. Det är ingen finess med det. Gör det lugnt och fint, plocka fram objekt som är lämpliga att privatisera, ta en politisk diskussion om det och fatta beslut i riksdagen! Det är vi med på alla. Men den här typen av program, där man inte har tagit hänsyn till verkligheten, är förlegad politik. Sverige är snart det enda land där man kör med sådant, och jag hoppas att det inte blir så länge till.

Anf. 70 OLLE LINDSTRÖM (m) replik:

Herr talman! Rolf L Nilson säger att man inte skall sälja ut naturtillgångar. Jag ställde en fråga i mitt anförande: Vad är det för skillnad på naturtillgångar som staten äger och på de naturtillgångar som andra äger och sköter?

Prot. 1993/94:87
13 april 1994

*Företag med
statligt ägande*

Det viktiga är ju att man använder de resurser som vi har. Det visar sig också genom exporten av skogsråvara, som uppgår till 50–56 miljarder kronor. Då spelar det inte så stor roll vem som är ägare. Huvudsaken är att det ger sysselsättning, ekonomi och utvecklingsmöjligheter för företagen.

När det gäller ägarspridning har det ju faktiskt, Rolf L Nilson, varit övertecknat vid de flesta av dessa försäljningar. Folk vill och har intresse av att köpa aktier i olika företag, givetvis inte bara i de statliga som det här fallet gäller.

Rolf L Nilson sade att man skulle ta det lugnt. Han är inte emot en försäljning, men han vill att man skall ta det lugnt. Det är just det som man har gjort. Man har anpassat försäljningen av de statliga företagen till det som marknaden tillåter. Det är ju det som vi har gjort under den här mandatperioden, och därför har det inte blivit så många försäljningar. Det är klart att det rör sig om stora tal, allra helst när det gäller bl.a. Assidomän. Men vi har alltså tagit det lugnt. Verkligheten är så, att man får anpassa utbudet till det som marknaden tillåter. Därför har vi vilat på en del försäljningar.

Anf. 71 BO FINNKVIST (s) replik:

Herr talman! Olle Lindström sade att utförsäljningarna av statliga företag hade varit lyckade, och det har de ju varit. Men för vem? I efterhand kan man konstatera att det hade gått att få ut mer pengar för dessa företag än vad som blev fallet. Nu är företagen värderade.

Olle Lindström tog upp SSAB som ett exempel. Större delen av nuvarande SSAB är ju företag som tidigare har varit privatägda. Dessa företag fick staten under 80-talet ta över. Sedan strukturerade man om svensk stålindustri. Om SSAB hade sålts före 1982, är jag säker på att det inte hade funnits en enda köpare, eftersom det inte fanns något värde i företaget. SSAB gick då med stora förluster. Detta fick staten under den socialdemokratiska regeringsperioden ordna upp genom att man skapade ett förvaltningsbolag, vilket vi också har efterlyst för styrning av de statliga företagen.

I den föregående debatten om näringspolitik efterlyste Olle Lindström fasta spelregler. Men man kan i dag få den uppfattningen att sådana saknas inom den statliga företagssektorn. Vad man med den nuvarande regeringspolitiken i dag vet om de statliga företagen är att de är till salu, och det gäller för alla företag som är uppräknade. Men man vet ingenting om när dessa företag skall säljas. De har en förvaltning som styr direkt under departementen. Detta förhållande kan inte vara bra för företagen. Vi har därför lagt fram förslag om att detta skall rättas till genom ett förvaltningsbolag.

När det gäller sysselsättning och sådana frågor har statligt ägande av Domäns skogar inneburit en trygghet i de glesare delarna av landet. Man kunde vara säker på att det bedrevs ett bra skogsbruk som var framåtsyftande.

Anf. 72 OLLE LINDSTRÖM (m) replik:

Herr talman! Bo Finnkvist sade att försäljningarna hade varit lyckade men att man borde ha kunnat få in mer pengar. När man bestämmer priset för en aktie gör man det utifrån den situation som råder vid det tillfället. När det gäller dessa försäljningar har ju regeringen tagit till sig den expertis som finns. Olika institutioner har fått ge anbud på ungefär hur mycket aktierna

kunde tänkas vara värda. I tre fyra fall blev värderingen ganska likvärdig. Därför kan det nog sägas att man hamnade så nära verkligheten som det var möjligt.

Jag vill än en gång säga att värdet på aktierna har ju inte tillkommit av en slump, varken när det gäller SSAB eller något annat bolag. Det har bedrivits en näringspolitik under den här mandatperioden som har bidragit till att det har blivit lönsamhet i näringslivet och att man har kunnat göra vinster. Även om socialdemokraterna säger sig ha ordnat upp SSAB en gång i tiden, visade ändå 80-talet att man inte gjorde några vinster – det var ju röda siffror överallt. Det är först nu som läget för SSAB har förbättrats med ca 1 miljard i vinst jämfört med året innan. Detta gav naturligtvis en skjuts på aktiens värde, att se ett företag med den framåtandan. Enbart sänkningen av energiskatten och arbetsgivaravgifterna, som socialdemokraterna röstade nej till, innebar ca 200 miljoner för SSAB. Det är sådant här som man också måste beakta när man talar om att vi har realiserat statliga tillgångar. Det är inte på det sättet.

När det återigen gäller fasta spelregler avsåg jag den näringspolitik som socialdemokraterna står för. Ni har ett budskap utanför detta hus och ett annat här inne. Det är inte fasta spelregler, och det är därför som näringslivet är oroligt för att det kan misslyckas i höst och att det kan bli en socialdemokratisk regering. Näringslivet, vare sig det är statligt eller privat, vill ha fasta spelregler, och det har inte socialdemokraterna visat prov på att de klarar av.

Anf. 73 BO FINNKVIST (s) replik:

Herr talman! Jag konstaterade i mitt förra inlägg att utförsäljningarna av statliga företag hade varit lyckade. Men det gällde för dem som har köpt företagen. Det är staten som har förlorat pengar.

När det gäller fasta spelregler tror jag att det är viktigt för dessa företag att de har en trygg ägare. Alla 35 företag kan inte säljas samtidigt. Därför vore det säkert fördelaktigt för företagen om man levde upp det uppgjorda moratoriet, så att det inte skedde så här snabba förändringar och utförsäljningar. Detta skapar en osäkerhet i företagen, och det är inte bra.

Det är litet magstarkt av Olle Lindström att säga att företagen går bra, vilket de inte gjorde under 80-talet. Under 80-talets rekonstruktion av de statliga företagen under socialdemokratisk ledning blev det ekonomiska resultatet bra. Det är detta som den borgerliga regeringen nu utnyttjar genom att sälja ut dessa företag. Men i höst, efter valet, med en förhoppningsvis annan politisk majoritet i denna kammare kan det bli en vettig politik även inom det här området. Det innebär att de statliga företagen kan behållas. Det är en bra företagsgrupp. Vi tycker också att de kan säljas ut om det är industriellt riktigt, men man skall inte göra det av ideologiska skäl.

Anf. 74 OLLE LINDSTRÖM (m) replik:

Herr talman! Bo Finnkvist talar om osäkerheten när man säljer ut företag. För att ta exemplet SSAB, så har det sålts ut aktier vid tre tillfällen, mycket försiktigt. Någon osäkerhet för företaget skulle det aldrig kunna bli. Tvärtom har man gjort det på ett sådant sätt som gjordes från början av so-

cialdemokraterna såväl 1986 och 1989 som 1992. Detta visar att man inte i något hänseende har gått fort fram. Det är likadant med Assidomän, där man inte säljer ut allt utan ser vad marknaden tillåter. På så sätt skapas säkerhet och fasta spelregler i företagen.

Men än en gång, Bo Finnkvist, måste fasta spelregler skapas genom en bra näringspolitik. Då kan man inte komma med ständiga förändringar såsom skattehöjningar och sådant som bara leder till försämrad tillväxt och risk för osäkerhet med valuta m.m.

Fasta spelregler är viktiga. Jag hoppas att vi kan vara överens om det även i framtiden, därför att det betyder så mycket för Sveriges totala ekonomi. Jag hoppas verkligen att socialdemokraterna tänker efter och inte genomför alla de 15 punkter som de redovisat om skattehöjningar och statliga regleringar.

Anf. 75 BENGT DALSTRÖM (nyd):

Herr talman! Vi i Ny demokrati vill med anledning av betänkandet yrka bifall till vår reservation, där vi säger att Privatiseringskommissionen bör intensifiera sitt arbete med privatiseringen av de öronmärkta statliga företagen i enlighet med mom. 1 i reservation 2.

I övrigt biträder vi utskottets förslag när det gäller statliga företags ansvar för närservicen. Jag vill bara fästa uppmärksamhet på ett särskilt yttrande i sammanhanget. Jag utgår från att regeringen i hanteringen av denna fråga kommer att tillgodose glesbygdsbutikernas behov av att även fortsättningsvis kunna erbjuda sina kunder de tjänster som man nu erbjuder som ombud för Tipstjänst, Apoteksbolaget, Systembolaget etc.

Jag yrkar alltså bifall till utskottets hemställan i övrigt.

Överläggningen var härmed avslutad.

Beslut

NU15 Näringspolitik

Mom. 1 (näringspolitikens inriktning)

1. utskottet
2. res. 1 (s)
3. res. 2 (nyd)
4. men. i motsvarande del (v)

Förberedande votering 1:

20 för res. 2

13 för men.

271 avstod

45 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Förberedande votering 2:

127 för res. 1

22 för res. 2

159 avstod

41 frånvarande
Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

150 för utskottet

123 för res. 1

35 avstod

41 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 71 m, 28 fp, 26 c, 24 kds, 1 -

För res. 1: 123 s

Avstod: 1 m, 22 nyd, 10 v, 2 -

Frånvarande: 15 s, 8 m, 5 fp, 5 c, 2 kds, 1 nyd, 4 v, 1 -

Mom. 2 (statens aktier i förvaltningsaktiebolagen Atle och Bure)

1. utskottet

2. res. 3 (s)

Votering:

173 för utskottet

135 för res. 3

41 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 72 m, 28 fp, 26 c, 24 kds, 22 nyd, 1 -

För res. 3: 123 s, 10 v, 2 -

Frånvarande: 15 s, 8 m, 5 fp, 5 c, 2 kds, 1 nyd, 4 v, 1 -

Mom. 5 (AP-fondens placeringsrätt)

1. utskottet

2. res. 5 (s)

Kammaren biföll utskottets hemställan med acklamation.

Mom. 6 (regionala riskkapitalsatsningar)

Yrkanden:

1. utskottet

2. utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till
mot. N282 yrk. 4 (v)

Votering:

292 för utskottet

13 för mot.

2 avstod

42 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 118 s, 72 m, 28 fp, 26 c, 24 kds, 22 nyd, 2 -

För mot.: 3 s, 9 v, 1 -

Avstod: 1 s, 1 v

Frånvarande: 16 s, 8 m, 5 fp, 5 c, 2 kds, 1 nyd, 4 v, 1 -

Mom. 7 (stöd till uppfinnare)

1. utskottet

2. res. 6 (s)

Votering:

173 för utskottet

134 för res. 6

42 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 72 m, 28 fp, 26 c, 24 kds, 22 nyd, 1 -

För res. 6: 122 s, 10 v, 2 -

Frånvarande: 16 s, 8 m, 5 fp, 5 c, 2 kds, 1 nyd, 4 v, 1 -

Mom. 8 (stöd till kvinnors företagande)

1. utskottet

2. res. 7 (s)

3. res. 8 (nyd)

Förberedande votering:

137 för res. 7

22 för res. 8

147 avstod

43 frånvarande

Kammaren biträdde res. 7.

Huvudvotering:

149 för utskottet

135 för res. 7

21 avstod

44 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 72 m, 27 fp, 26 c, 23 kds, 1 -

För res. 7: 123 s, 10 v, 2 -

Avstod: 1 kds, 20 nyd

Frånvarande: 15 s, 8 m, 6 fp, 5 c, 2 kds, 3 nyd, 4 v, 1 -

Mom. 9 (nätverk för småföretag)

1. utskottet

2. res. 9 (s)

Votering:

173 för utskottet

135 för res. 9

41 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 72 m, 28 fp, 26 c, 24 kds, 22 nyd, 1 -

För res. 9: 123 s, 10 v, 2 -

Frånvarande: 15 s, 8 m, 5 fp, 5 c, 2 kds, 1 nyd, 4 v, 1 -

Mom. 12 (kompetensutveckling för företagare)

1. utskottets hemställan med godkännande av utskottets motivering
 2. utskottets hemställan med godkännande av motiveringen i res. 11 (s)
- Kammaren biföll utskottets hemställan med godkännande av utskottets motivering med acklamation.

Mom. 15 (likabehandling av kooperativa företag)

1. utskottet
 2. res. 13 (m, fp, c, kds)
- Kammaren biföll utskottets hemställan med acklamation.

Mom. 16 (stöd till kooperativ utveckling)

1. utskottet
 2. res. 14 (m, fp, c, kds)
- Kammaren biföll utskottets hemställan med acklamation.

Mom. 17 (stöd till varvsindustrin)

1. utskottet
 2. res. 15 (m, fp, c, kds)
 3. men. i motsvarande del (v)
- Förberedande votering:
Men. ställdes mot res. 15 som biträdde med acklamation.
Huvudvotering:
157 för utskottet
150 för res. 15
42 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 122 s, 1 fp, 22 nyd, 10 v, 2 -
För res. 15: 1 s, 71 m, 27 fp, 26 c, 24 kds, 1 -
Frånvarande: 15 s, 9 m, 5 fp, 5 c, 2 kds, 1 nyd, 4 v, 1 -

Mom. 21 (Standardiseringskommissionen)

1. utskottet
 2. res. 16 (s)
- Votering:
171 för utskottet
131 för res. 16
47 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 72 m, 27 fp, 25 c, 24 kds, 22 nyd, 1 -
För res. 16: 118 s, 1 fp, 10 v, 2 -
Frånvarande: 20 s, 8 m, 5 fp, 6 c, 2 kds, 1 nyd, 4 v, 1 -

Mom. 24 (geologisk undersökningsverksamhet)

1. utskottet
2. res. 17 (m, fp, c, kds)

Votering:

161 för utskottet

147 för res. 17

41 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 122 s, 3 fp, 2 c, 22 nyd, 10 v, 2 -

För res. 17: 1 s, 72 m, 25 fp, 24 c, 24 kds, 1 -

Frånvarande: 15 s, 8 m, 5 fp, 5 c, 2 kds, 1 nyd, 4 v, 1 -

Christer Lindblom (fp) anmälde att han avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Mom. 25 (prospektering)

1. utskottet

2. res. 18 (s)

Votering:

170 för utskottet

135 för res. 18

44 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 72 m, 26 fp, 26 c, 24 kds, 21 nyd, 1 -

För res. 18: 122 s, 1 nyd, 10 v, 2 -

Frånvarande: 16 s, 8 m, 7 fp, 5 c, 2 kds, 1 nyd, 4 v, 1 -

Mom. 28 (allmän inriktning av teknisk forskning och utveckling)

1. utskottet

2. res. 20 (s)

Votering:

173 för utskottet

135 för res. 20

41 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 72 m, 28 fp, 26 c, 24 kds, 22 nyd, 1 -

För res. 20: 123 s, 10 v, 2 -

Frånvarande: 15 s, 8 m, 5 fp, 5 c, 2 kds, 1 nyd, 4 v, 1 -

Mom. 29 (kunskapsförsörjning för den träåvarubaserade industrin)

1. utskottet

2. res. 21 (s)

Kammaren biföll utskottets hemställan med acklamation.

Mom. 31 (VT-delegationen)

1. utskottet

2. res. 22 (s)

Votering:

173 för utskottet

135 för res. 22

41 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 72 m, 28 fp, 26 c, 24 kds, 22 nyd, 1 -

För res. 22: 123 s, 10 v, 2 -

Frånvarande: 15 s, 8 m, 5 fp, 5 c, 2 kds, 1 nyd, 4 v, 1 -

Mom. 32 (forskning och utveckling inom livsmedelsindustrin)

1. utskottet

2. res. 23 (s)

Votering:

173 för utskottet

135 för res. 23

41 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 72 m, 28 fp, 26 c, 24 kds, 22 nyd, 1 -

För res. 23: 123 s, 10 v, 2 -

Frånvarande: 15 s, 8 m, 5 fp, 5 c, 2 kds, 1 nyd, 4 v, 1 -

Mom. 33 (miljöteknik)

1. utskottet

2. men. i motsvarande del (v)

Votering:

294 för utskottet

12 för men.

43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 123 s, 72 m, 28 fp, 26 c, 23 kds, 21 nyd, 1 -

För men.: 10 v, 2 -

Frånvarande: 15 s, 8 m, 5 fp, 5 c, 3 kds, 2 nyd, 4 v, 1 -

Mom. 34 (produktutvecklingsstöd)

1. utskottet

2. res. 24 (s)

Votering:

173 för utskottet

135 för res. 24

41 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 72 m, 28 fp, 26 c, 24 kds, 22 nyd, 1 -

För res. 24: 123 s, 10 v, 2 -

Frånvarande: 15 s, 8 m, 5 fp, 5 c, 2 kds, 1 nyd, 4 v, 1 -

Mom. 40 (teknisk-vetenskaplig attachéverksamhet)

1. utskottet

2. res. 26 (m, fp, c, kds)

Votering:

159 för utskottet

149 för res. 26

41 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 123 s, 2 fp, 22 nyd, 10 v, 2 -

För res. 26: 72 m, 26 fp, 26 c, 24 kds, 1 -

Frånvarande: 15 s, 8 m, 5 fp, 5 c, 2 kds, 1 nyd, 4 v, 1 -

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

NU16 Företag med statligt ägande

Mom. 1 (privatisering av statligt ägda företag)

1. utskottet

2. res. 1 (s)

3. res. 2 (nyd)

Förberedande votering:

133 för res. 1

22 för res. 2

152 avstod

42 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

Kammaren biföll utskottets hemställan genom uppresning.

Mom. 2 (avsättning av mark till naturvårdsändamål)

1. utskottet

2. res. 3 (s)

Kammaren biföll utskottets hemställan med acklamation.

Mom. 4 (statliga företags ansvar för närservicen)

1. utskottet

2. res. 4 (s)

Kammaren biföll utskottets hemställan med acklamation.

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Beslut om samlad votering

På förslag av andre vice talmannen medgav kammaren att lagutskottets betänkanden LU12, LU16, LU17 och LU20 samt justitiekammarens betänkande JuU19 fick avgöras i ett sammanhang efter avslutad debatt.

Föredrogs
lagutskottets betänkande
1993/94:LU12 Stiftelser (prop. 1993/94:9).

Stiftelser

Anf. 76 PER ERIK GRANSTRÖM (s):

Herr talman! I lagutskottets betänkande nr 12 behandlas regeringens proposition om stiftelser. I propositionen framläggs ett förslag till stiftelselag som innehåller en utförlig civilrättslig reglering av stiftelseinstitutet.

Föreliggande förslag har varit föremål för behandling sedan 1975, då Stiftelseutredningen tillsattes. Noggranna överväganden i utredning och departement har föregått det ärende som vi nu behandlar. Stiftelserna har en stor omfattning i vårt samhälle, och det är därför inte tillfredsställande att vi haft det osäkra rättsläge som tidigare har rått. En tidsenligare civilrättslig reglering av stiftelserna är nödvändig och önskvärd.

Lagutskottet har under sin behandling av propositionen funnit att förslaget till stiftelselag i stort svarar mot de krav som kan förväntas och att förslaget utöver den civilrättsliga regleringen också skärper kontrollen över stiftelserna. Men vi socialdemokrater har haft anledning att på några punkter ge uttryck för avvikande uppfattningar, och till dessa återkommer jag senare.

Utskottet har dock funnit det anmärkningsvärt att propositionen saknar konkret förslag och inte anvisar hur anslagsberoende verksamheter skall hanteras i samband med lagens föreslagna ikraftträdande.

Vi socialdemokrater anser att det framför allt ur primärkommunal och landstingskommunal aspekt är angeläget att frågan får en lösning samtidigt med stiftelselagens ikraftträdande. Den uppfattningen har vi framfört i vår motion. Kulturutskottet har givit uttryck för motsvarande uppfattning.

Det känns därför bra att ett enigt lagutskott beslutat att föreslå riksdagen att ikraftträdandet av stiftelselagen senareläggs till den 1 januari 1996. Det gör det möjligt för regeringen att återkomma med ett förslag till rättslig reglering av anslagsberoende verksamheter, exempelvis kulturverksamheter, som inte bör bedrivas i förvaltningsform. En reglering kan då träda i kraft samtidigt med stiftelselagen.

I propositionen föreslås att en stiftelse inte skall få lämna penninglån eller ställa säkerhet till förmån för stiftare eller förvaltare – s.k. låneförbud. I skälen för förslaget sägs bl.a. att det många gånger torde ligga nära till hands att en sådan möjlighet skulle utnyttjas till skada för stiftelsen.

Vi socialdemokrater anser i likhet med utskottsmajoriteten att en generell möjlighet för stiftaren att disponera över låneförbudet och att ha möjlighet att ställa det åt sidan genom en föreskrift i stiftelseförförordnandet i alltför hög grad skulle urholka stiftelsebegreppet och dess grundläggande princip, dvs. att stiftelseförmögenheten skall vara avskild.

Däremot anser vi att det finns skäl som talar för att stiftelser bildade av kommun eller landstingskommun bör undantas från låneförbudsbestämmelserna. Det skulle bl.a. göra det möjligt att använda s.k. internbanker genom vilka temporära överskottslikvider kan placeras på ett för stiftelsen fördelaktigt sätt.

Vi anser att den risk för missbruk till skada för stiftelsen som tas upp i propositionen inte finns. I propositionen hänvisas också till bestämmelser i aktiebolagslagen. Vi tycker att det är på sin plats att påpeka att det finns undantag i 12 kap. 7 § som i stort överensstämmer med det vi förordar.

I reservation 1 har vi därför föreslagit att regeringen bör utforma förslag till undantagsreglering som gör undantag från låneförbudsbestämmelserna möjligt. Förslaget bör föreläggas riksdagen i god tid innan stiftelselagen träder i kraft.

I lagförslaget finns bestämmelser om ändring av föreskrifter i ett stiftelseförordnande som i sak motsvarar vad som gäller enligt permutationslagen. Huvudregeln är att permutationsåtgärden inte får vidtas utan tillstånd från Kammarkollegiet.

Vi socialdemokrater delar utskottsmajoritetens uppfattning om att bestämmelserna om permutation motiveras inte minst av respekten för stiftarens vilja. Vi tycker att garantier för att stiftelsen skall kunna bestå och fullgöra det i stiftelseförordnandet uttryckta ändamålet bör ges.

Vi har dock den uppfattningen att det råder ett annat förhållande för stiftelser bildade av kommuner och landsting. Till grund för denna stiftelsebildning ligger ett beslut av kommunen att inrätta stiftelsen. Kommunen har också bestämt de villkor och föreskrifter som skall gälla för stiftelsen.

Enligt vår mening finns det skäl som talar för att kommunen också i samma ordning bör kunna ändra och upphäva föreskrifter samt upplösa stiftelsen. I reservation 2 föreslår vi därför att stiftelser som bildats av kommun inte bör omfattas av bestämmelserna i 6 kap.

Lagförslaget reglerar också två former av stiftelser som inte faller under den allmänna definitionen av stiftelsebegreppet. Den ena formen är kollektivavtalsstiftelserna. För att en kollektivavtalsstiftelse skall föreligga krävs att det i stiftelseförordnandet är intaget ett kollektivavtal som träffats mellan en arbetsgivarorganisation och en central arbetstagarorganisation.

Tillsynsbestämmelserna behandlar kollektivavtalsstiftelserna speciellt. Stiftelserna är visserligen årsredovisningsskyldiga men skall inte vara föremål för återkommande kontroll. Det innebär också att de inte skall behöva betala någon tillsynsavgift.

Kollektivavtalsstiftelserna är däremot, liksom andra stiftelser, registreringsskyldiga. I propositionen förordas att de stiftelser som är registrerade i stiftelseregistret skall åläggas att erlägga en årlig registreringsavgift. Storleken på avgiften föreslås bli föremål för utredning i särskild ordning.

Vi socialdemokrater anser att det med hänsyn till kollektivavtalsstiftelsernas särskilda betydelse och karaktär finns anledning att särbehandla dessa i fråga om skyldighet att betala avgift för registerhållning. Vi är av den uppfattningen att de i princip bör undantas från avgiftsskyldighet. Med hänsyn till avgiftsfrågorna skall bli föremål för utredning vill vi markera vår uppfattning med en motivreservation.

I reservation 4 föreslår vi socialdemokrater att lagen om representation för samhället i vissa stiftelser skall fortsätta att gälla även efter det att stiftelselagen trätt i kraft.

I propositionen föreslås att nämnda lagstiftning skall upphöra. Denna uppfattning delas av utskottsmajoriteten. Motivet som framförs är att alla

stiftelser som berörs av styrelserepresentationslagen blir bokföringsskyldiga och skyldiga att upprätta årsredovisning. Årsredovisningen och revisionsberättelsen blir offentliga. Majoriteten menar att det i enlighet med detta blir möjligt för vem som helst att skaffa sig inblick i hur dessa stiftelser sköts.

Syftet med lagen om styrelserepresentation är att möjliggöra insyn för samhället i allmännyttiga stiftelser som har mer än 5 miljoner i tillgångar och som till följd av att de har allmännyttiga ändamål intar en gynnad ställning skattemässigt sett.

Vi socialdemokrater anser att det är en väsentlig skillnad vad gäller insyn mellan att sitta med i en styrelse och att enbart ha möjlighet att i efterhand ta del av årsredovisningar. Genom att ingå som ledamot i en styrelse finns möjlighet att kontinuerligt följa och medverka i beslut om stiftelsens skötsel. Det är skälet till vår uppfattning att behov av ett system med offentlig styrelserepresentation kvarstår även efter det att stiftelselagen har trätt i kraft.

Herr talman! Med de motiveringar som jag har framfört yrkar jag bifall till de socialdemokratiska reservationerna 1, 2 och 4.

Anf. 77 STIG RINDBORG (m):

Herr talman! Ärade ledamöter! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan i betänkandet. Hemställan redovisas på s. 25 i betänkandet.

Vi har som Per Erik Granström sade fått fram en lagstiftning efter årtionden av utredning. Vi ser fram emot att den skall fylla en uppgift. Det är väsentligt att den kompletteras med regler för anslagsstiftelser, och därför är vi överens om att skjuta på ikraftträdandet i förhållande till vad som tidigare var tänkt.

Det råder ingen tvekan om att det är väsentligt att en lag görs så generell som möjligt för alla parter och alla former av aktiviteter. Det gör att vi har svårt att förstå de reservationer som fogats till betänkandet.

Låneförbudet är till för att avskilja stiftelsens resurser så att ingen annan än stiftelsen skall kunna förfoga över dem. Att i det läget göra undantag för några instanser på det sätt som socialdemokraterna föreslår kan inte vara riktigt.

Vi upplever i dag att kommuner och landsting med sina bankinstitutioner får ta hand om pengar som är tillgängliga inom kommunen och inte avskilda. Dessa pengar skall vara avskilda precis på samma sätt som för de andra stiftelserna.

Samma argument kan göras gällande för andra verksamheter som har stiftelser och där det finns betryggande säkerheter. Om vi ser på kommunernas ekonomi i olika miljöer är kanske dessa säkerheter minst lika säkra som de som gäller i vissa kommuner.

Permutation är sedan långt tid tillbaka vedertagen. Detta har gällt utan att vi har haft någon lag om stiftelser. Permutation skall genomföras av en oberoende instans. Det tycker vi är väsentligt.

Vi har samma uppfattning om kollektivavtalsstiftelser och avgifter som i övrigt. Det skall vara generella regler.

Vi har haft offentlig styrelserepresentation i bankerna. Jag vet inte om den insynen har gagnat samhället, men vi ser resultatet. När man skall se på verk-

samheter är det väsentligt att man har krav på ordentlig redovisning. Det har vi här. Om något är fel skall det ske ett ingrepp från institutionen i fråga.

I korthet kan vi säga att vi i stort sett är överens om resultatet efter dessa årtionden. Det finns vissa nyanser här, och dem har vi pekat på bägge två. Jag yrkar bifall till hemställan i betänkandet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 10 §.)

7 § Fotografirättens integration i upphovsrättslagen, m.m.

Föredrogs
laguskottets betänkande
1993/94:LU16 Fotografirättens integration i upphovsrättslagen, m.m. (prop. 1993/94:109).

Anf. 78 GUNNAR THOLLANDER (s):

Herr talman! Vi skall nu behandla laguskottets betänkande 16. Det handlar om fotografirättens integration i upphovsrättslagen, m.m.

Med tanke på den debatt som fördes här i kammaren om fotografirätten den 4 juni förra året är det glädjande att vi nu har ett utskottsbetänkande på riksdagens bord där fotografer jämföras med andra konstutövare. Det tycker i alla fall jag och säkert vi som grupp också. Där får fotografier samma upphovsrättsliga skydd som andra konstverk. Det är också glädjande att det inte föreligger någon reservation i den delen. Ett enigt utskott erkänner fotografien som en konstart jämförd med andra konstarter.

Herr talman! Det finns några frågor där utskottet är oenigt. De har föranlett två socialdemokratiska reservationer till det här betänkandet. Jag vill säga några ord om dessa.

En fråga som behandlats i riksdagen vid ett flertal tillfällen är ersättningen till upphovsmannen vid vidareförsäljning av konst, s.k. "droit de suite". Orsaken är att kulturarbetarnas ekonomiska villkor inte är tillfredsställande trots att vissa insatser har gjorts från såväl stat och kommuner som landsting. De motioner som tagit upp frågan har avslagits av riksdagen med motiveringen att Upphovsrättsutredningens ställningstagande måste inväntas. Så har man sagt förut.

Nu vet vi att Upphovsrättsutredningen anser att det finns starka skäl, både rättspolitiska och andra, att inom lagens ram förbättra bildkonstnärernas ekonomiska villkor. Utredningen föreslog också ett ersättningssystem vid vidareförsäljning av konst där 5 % av försäljningspriset skulle tillfalla upphovsmannen. I proposition 1992/93:214 togs "droit de suite" upp när det gällde ändringar i upphovsrättslagen. Något förslag om lagstiftningsåtgärder lades inte fram med hänvisning till att det inom EG pågick en studie av en reglering av rätt för konstnärerna till ersättning vid yrkesmässig vidareförsäljning. Det betyder att EG-kommissionens förslag skulle inväntas.

Enligt vad laguskottet nu vet har frågan om EG:s ställningstagande till en harmonisering av reglerna om försäljning inte förts närmare en lösning un-

der de år som gått. Det verkar inte heller som om ett beslut i den riktningen kommer att fattas inom den närmaste tiden. Vi socialdemokrater är därför inte nöjda med utskottsmajoritetens skrivning om att vi ytterligare skall avvakta vad regeringen tänker göra. I vår reservation 1 föreslår vi därför att Upphovsrättsutredningens förslag bör genomföras. Vi vill att riksdagen skall ge regeringen detta till känna.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation 1.

Den andra frågan jag tänkte ta upp gäller avbildning av konstverk. Frågan handlar egentligen om 24 § i upphovsrättslagen. Den säger att envar får fritt avbilda konstverk som är stadigvarande anbragt på eller vid allmän plats utomhus. Även här har Upphovsrättsutredningen lagt fram ett förslag som säger att konstverken fritt skall kunna avbildas endast om de *inte* utgör huvudmotivet på bilden. Regeringen har anfört att det inte finns skäl att införa en särregel om fall när ett konstverk på eller vid allmän plats är huvudmotivet, t.ex. på vykort där detta är mycket vanligt. Den uppfattningen har också lagutskottets majoritet.

I reservation 2 framför vi socialdemokrater att regeringen snarast bör återkomma till riksdagen med lagförslag i enlighet med Upphovsrättsutredningens förslag att det inte längre skall vara fritt att avbilda ifrågavarande typ av konstverk om de utgör huvudmotivet för avbildningen.

Herr talman! Jag yrkar även bifall till reservation 2 i det här betänkandet.

Anf. 79 ELISABETH PERSSON (v):

Herr talman! Även jag och Vänsterpartiet ser med tillfredsställelse att fotografirättens integration i upphovsrättslagen nu kommit till stånd. När det gäller den frågan har jag inget annat att komma med än att yrka bifall till hemställan i betänkandet.

Precis som föregående talare vill jag uppehålla mig litet mer vid frågan om "droit de suite", dvs. vidareförsäljningsersättning eller ersättning till konstnären när hans verk vidareförsäljs.

Detta är en fråga som Vänsterpartiet har motionerat om i flera år. Jag tycker att argumentationen mot "droit de suite" har varit synnerligen bristfällig. Vi har ju fått höra i flera år nu att lagutskottets majoritet och regeringen inväntar ett ställningstagande i EG. Det har påståtts att det pågår ett arbete där för att harmonisera, dvs. komma fram till gemensamma förslag, när det gäller vidareförsäljningsersättningar. Men några andra argument mot att införa detta i Sverige har vi inte fått höra.

Jag, och många med mig, har hävdatt att detta är ett dåligt argument. Det s.k. arbetet inom EG har i det närmaste varit obefintligt. Det har varit mycket svårt att identifiera. Vi har också hävdatt att det flesta av EG:s, numera EU:s, medlemsländer har en reglering om ersättning vid vidareförsäljning av konst. Men det har inte hjälpt. Vi har fått leva med den här argumentationen.

Nu erkänner lagutskottets borgerliga majoritet att det nog inte är så mycket bevänt med detta. Det finns ingenting som talar för att man kommer att komma med förslag på området. I betänkandetexten markerar man också att det vore rimligt att vi i Sverige inför en sådan här möjlighet för att uppnå något slags rättslikhet.

Prot. 1993/94:87
13 april 1994

*Fotografirättens
integration i upphovsrättslagen,
m.m.*

Nio av de tolv EG-länderna har som sagt ersättning för vidareförsäljning av konst, och inom Norden finns detta i både Danmark och Island, medan Norge har ett något annorlunda system. Vi är alltså ganska ensamma om att sakna en sådan ersättning.

Man kunde tycka att det rimliga vore att utskottet föreslog bifall till de motioner som kräver ett införande av den här regeln, "droit de suite". Dess värre har lagutskottets borgerliga majoritet inte haft den politiska kraften att göra det, utan man hänvisar till att man utgår från att regeringen nu arbetar vidare med frågan och gör de erforderliga övervägandena.

Herr talman! Jag beklagar detta. Om vi hade fått reda på vad det är som gör att de borgerliga partierna här i riksdagen motsätter sig en "droit de suite"-princip i Sverige hade det åtminstone varit möjligt för oss att föra en vidare diskussion. Då hade vi kunnat diskutera de argument som eventuellt hade funnits mot ett sådant införande, men nu är detta tyvärr inte möjligt, eftersom det såvitt jag vet inte någonsin under alla de år som denna fråga har diskuterats i riksdagen har framkommit några sådana argument.

Jag beklagar detta, och jag ser det inte bara som en ovilja hos de borgerliga partierna utan också som en politisk svaghet att de inte ordentligt vill ta tag i den här frågan.

Jag yrkar bifall till reservation 1, som kräver ett bifall till de motioner som förespråkar en vidareförsäljningsersättning.

Jag vill, herr talman, litet kortfattat beröra ett problem som faktiskt har att göra med det jag nyss talade om. Det är det problem som kan uppstå när ett utskott skall behandla motioner vars politiska innehåll egentligen ligger inom ett annat utskotts område. Både frågan om vidareförsäljningsersättning och frågan om upphovsrätten till noter är ju egentligen kulturpolitiska problem. Tidigare har lagutskottet begärt in yttranden från kulturutskottet i vissa ärenden, exempelvis i fråga om fotografirätten och integrationen i upphovsrättslagen. Man har däremot inte gjort det i fråga om notproblemet i år och inte heller när det gäller "droit de suite".

Detta är litet beklagligt. Jag har all respekt för att lagutskottet inte har någon möjlighet att lägga kulturpolitiska aspekter på frågorna utan att man håller sig till det strikt civilrättsliga, men jag vill ändå påpeka att ärendena på så sätt ibland kanske riskerar att inte bli vederbörligt behandlade och uppmärksammade.

Jag vill ta problemet med noter och tillgången till noter som ett exempel. Detta har tagits upp i en motion av Per Olof Håkansson. Han har själv i motionen skrivit att han ser detta bl.a. som ett upphovsrättsligt problem. Utskottet behandlar frågan utifrån upphovsrättsliga aspekter och kommer fram till att så nog inte är fallet. Jag kan inte säga så mycket om detta.

Det stora problemet, herr talman, när det gäller tillgången på noter i landet kvarstår. Det är viktigt och angeläget att behandla det problemet. Vi får väl försöka återkomma i frågan genom att väcka motioner som kanske kan behandlas inom det utskott som är kompetent på området, dvs. i detta fall kulturutskottet.

Herr talman! Det här ärendet innebär att vi förändrar våra regler efter förhållandena i de övriga EU-länderna, och jag tycker att det beslut vi nu skall fatta är viktigt.

Konstnärligt skapande är viktigt, inte bara för den stimulans det ger, utan det är faktiskt också en viktig tillväxtfaktor. Konstnärligt skapande ökar nämligen den kreativa massan och den kreativa miljön, och näst universitet och flyg betraktas det som den viktigaste tillväxtfaktorn. Det gör naturligtvis att det är väldigt viktigt att ha ett livaktigt kulturliv. Det innebär att konstutövare också skall ha bra betalt, men det behöver inte innebära att man skall ha ett onödigt krångel.

När det gäller fotografier finns det ett par dilemman att ta hänsyn till. För det första: Vad är konst och vad är inte konst? För det andra: När man har köpt något, träffat ett avtal, skall det då gå att ändra i det efteråt? Denna fråga blir av alldeles specifik betydelse när det gäller upphovsrättsreglerna, eftersom de gäller i 50 år efter konstnärens bortgång. Om man plötsligt rör i ägarförhållanden med retroaktiv verkan på ett sätt som köparen aldrig har kunnat förutse, kommer konsumenten lätt i kläm. Man måste därför vara varsam när man hanterar de här ärendena.

Man skall också komma ihåg att glidningar i de här avtalen alltid är gynnsamma för de starka producentorganisationerna. Sådana glidningar kan innebära att man efter det att någon har köpt ett konstverk inför specialregler om att betalning skall ske än då och än då, betalning för det som vederbörande trodde att han redan hade köpt. Sådana glidningar är också alltid till nackdel för de obefintliga konsumentorganisationerna, dvs. för konsumenterna. Riksdagen har i det sammanhanget ett väldigt viktigt ansvar.

Man kan träffa avtal när det gäller konstnärliga verk, och om man i avtalen tydliggör vad som gäller går det före innehållet i lagen. Det är emellertid väldigt svårt för den lilla enskilda människan att skriva den typen av avtal, medan däremot de starka producentorganisationerna, fotograforganisationer och andra, är skickliga och kunniga i att tillgodose sina intressen.

Det är bra att den här lagen talar om att det finns två typer av fotografier. Det är fotografier som är konstnärliga verk, som har verkshöjd, och som ingen annan än just konstskaparen kan åstadkomma. Sedan finns schablonbilder, beställda bilder, som i allra sämsta fall närmast handlar om rent kopieringsförfarande. Här har man gjort en bra avvägning. Man ger det konstnärliga fotografiet fullt skydd, och de enklare bilderna av rutinkaraktär, som vem som helst kan åstadkomma, är mindre skyddade. Man väcker alltså inte liv i några förlorade rättigheter. Dock skapar man en viss retroaktivitet, eftersom man förlänger skyddet på bilder som inte har någon verkshöjd med 25 år. Men man återinför som sagt inga förlorade rättigheter, och jag tycker att det är vettigt. Man får dessutom en enkel hantering, eftersom man kan vänta till 50 år efter det att bilden togs med att ta upp diskussionen om bilden har någon verkshöjd eller inte.

Låt oss titta litet på reservationerna. I reservation 2 menar reservanterna att om man gör ett vykort av en staty skall skulptören få ersättning. I dessa sammanhang blir det alltid fråga om glidningar. Nästa steg blir att arkitekten som har ritat huset bakom statyn naturligtvis har lika stor rätt att få ersätt-

ning för sitt konstnärliga skapande. För att inte tala om landskapsarkitekten, som har satt blommorna runt statyn – naturligtvis skall också han ha ersättning för sitt konstnärliga skapande.

Den ena konsekvensen följer på den andra. Någonstans måste man då sätta gränsen, för annars hamnar man i en glidande skala där man aldrig vet var man slutar. Det finns konstnärligt skapande på så många sätt att det är omöjligt att sätta gränsen. Varför skulle inte landskapsarkitekten som satte dit blommorna ha ersättning för sitt konstnärliga skapande?

Jag ställer frågan därför att jag inte tror att någon kan svara att landskapsarkitekten inte skall ha någon ersättning för sitt konstnärliga skapande.

Jag tror att man bör tänka på vad Harry Schein har sagt. Krånglar man till saker för mycket och går för långt, får man bara en backlash där allt tappas. Jag tror att det finns en risk för att man gapar efter för mycket och riskerar att tappa hela stycket.

Vidare har vi frågan om "droit de suite". Det är återigen ett glidande och tagande av äganderätten hos konsumenten. T.ex. kan konsumentens far ha köpt tavlan, och den har hängt på väggen i 50 år. Plötsligt skall konsumenten börja betala till arvingarna eller till konstnären för en tavla som redan fadern trodde att han hade äganderätten till. Det stör mig. Men jag förstår att de som inte tycker om äganderätt inte är störda.

Det som däremot även en kommunist borde kunna förstå är att om det ges ersättning för "droit de suite" i Sverige, men en sådan inte ges i flera andra EG-länder, kommer naturligtvis konsthandeln inte att ske i Sverige utan i de länder där sådana avgifter inte utgår. Det kommer dessutom att leda till att konsthandeln kommer att ta hand om en liten del av försäljningen av äldre konst. I stället kommer handeln att ske under täcket på olika sätt – vilket är lätt med konstverk – eller så måste ett konstregister upprättas i statlig regi där alla tavlor och fotografier av verkshöjd registreras, ungefär som aktier. Där sker en registrering för tavlan, och i samband med betalningen för "droit de suite" måste det ske en omregistrering. Det är möjligt att göra, men jag tycker att det är att gå för långt. Därigenom skadas hela frågan om en god ersättning till konstnärerna. Det är dessutom stötande att konstnärerna skulle kunna göra stora vinster då Sverige går in i en lågkonjunktur. Då kommer stora konstsamlingar ut på marknaderna, och pengar väljer in till de konstnärer som har gjort de gamla målningar som finns i samlingarna. Det är konsekvensen.

Det finns en sak som har förtydligats och som jag tycker är viktigt. Vi har i förarbetet lagt till en förklaring om synbarheten. Det är väldigt viktigt när enskilda människor skall göra sig gällande mot starka producentorganisationer att det är tydligt vad som ingår i ett avtal – om det inte är fråga om ett skrivet specialavtal. Vi har t.ex. lugnat ner den oro museerna har framfört genom att påpeka att det redan från början är synbart att om ett museum beställer ett fotografi av ett museiföremål, skall det användas i broschyrer, på affischer, i egna kataloger, på vykort och för arkivändamål. Då blir det inte ytterligare oklarheter, trassel och bekymmer på den punkten.

Vidare var det frågan om beställda porträtt. Utskottet har följt propositionens förslag. Men vi moderater tycker att integritetsfrågan är viktig. Vi tror att det är viktigt att så småningom återkomma i frågan. Skyddet gäller bara

om man själv har betalt för den beställda bilden. Men om någon annan närstående, ett företag eller en organisation beställer en bild är det oklart om vilka rättigheter som gäller. Vi hoppas att det skall komma ett klarläggande från regeringen så småningom. Det står dock inte i utskottets skrivning.

Sedan var det frågan om upphovsmannakonton. Allmänt sägs det att de är på väg bort. Utskottet har inte framfört mer än att regeringen bör följa utvecklingen. Vi har i princip ingenting emot att man har samma rättigheter här som i andra sammanhang.

Jag tycker att det är viktigt för riksdagen att vara vaksam på detta område där det finns mycket starka producentorganisationer och mycket svaga konsumentorganisationer. Det ligger ett tungt ansvar på riksdagen att inte göra ändringar som uppenbart är till nackdel för konsumenterna. Det är bra att all konstnärlig produktion blir likställd. Det är utmärkt att konstnärlig verksamhet är lönsam. Men jag menar att detta kan uppnås utan att hela tiden glida, tänja och krångla.

Jag vill också påpeka att den digitala tekniken kommer att kräva ny lagstiftning. Vi förväntar oss att regeringen kommer med förslag. Där finns ett klart behov av sådan lagstiftning.

Herr talman! Jag vill yrka bifall till utskottets hemställan.

Anf. 81 ELISABETH PERSSON (v) replik:

Herr talman! Först vill jag allmänt föreslå att när lagutskottet nästa gång skall göra en studieresa skall utskottet resa till Danmark eller något annat av de EG-länder som har infört "droit de suite". Utskottet kan studera frågan, och sedan kanske t.o.m. Bertil Persson kan begripa hur det hela går till. Det handlar inte om att någon som en gång har köpt ett konstverk då och då i efterhand skall betala en avgift. Bertil Persson antydde att det även kunde gälla vid arv av konstverk. Det handlar inte alls om något sådant. Det handlar om att vid en offentlig vidareförsäljning av konst skall en avgift, förslagsvis 5 % av värdet på konstverket, gå tillbaka till konstnären. Sedan finns det förslag till regler om konstnären inte längre är i livet.

Bertil Persson behöver inte vara orolig. Det handlar inte om att någon skall komma hem och ta ut avgifter på tavlor som hänger på väggarna och därmed att konstnärerna skall berika sig på konsumentens bekostnad. Detta går att läsa sig till i utskottets betänkande. Jag kan återkomma efter denna debatt med mer papper till Bertil Persson.

Bertil Persson är vidare orolig för att ett system skall införas i Sverige som inte finns i flera andra EG-länder. Tre av de tolv EU-länderna har inte ett sådant system. Tre kan möjligen kallas för några men inte för flera. Två är ett par, tre är några och flera måste vara mer än tre. Det kan inte vara tal om flera andra EG-länder. Men det må vara en petitesse.

Det finns mycket att säga om detta. Om det bara är fråga om svårigheter att sätta sig in i systemet, tror jag att vi nästa år – om utskottet är intresserat – kan komma förbi denna svårighet. Jag tycker fortfarande inte att det har framkommit värddiga motargument till "droit de suite".

Prot. 1993/94:87
13 april 1994

*Fotografirättens
integration i upp-
hovsrättslagen,
m.m.*

Anf. 82 BERTIL PERSSON (m) replik:

Herr talman! Först och främst är jag ganska ofta i Danmark. Jag bor i Malmö, och jag är i Danmark stup i kvarten. Jag går dessutom ganska ofta på konstgallerier.

Elisabeth Persson vill ha en avgift på vidareförsäljning av konst. Det kräver att man håller reda på vilken konst som vidareförsäljs. Det är inget konstigt med det. Att avgiften tas ut som moms kommer inte att lugna konstnärerna förrän de har fått ersättning för varenda tavla.

Vi befinner oss hela tiden i en situation där gränsen tänjs till producenter-
nas förmån. Det finns bättre förståelse för "droit de suite" hos Centern och Folkpartiet än vad det finns hos Moderaterna. Men det finns fortfarande inte någon enighet i EU om "droit de suite". Det innebär att det finns länder där det är förmånligare att sälja konst än i andra länder. Huruvida man kallar tre för flera eller inte tycker jag är ett dumt argument.

Anf. 83 ELISABETH PERSSON (v) replik:

Herr talman! Bertil Persson tycker att det är ett dumt argument att fram-
hålla att i nio av de tolv EU-länderna klarar man av "droit de suite". Det må stå för Bertil Persson. Men det är faktiskt så. Det finns skillnader mellan systemen, men det rör sig om förhållandevis marginella saker.

Bertil Persson började sitt tidigare anförande, som huvudsakligen gällde fotografirätten, med att säga att han var glad över att vi förändrar våra regler så att de överensstämmer med EU-ländernas. Jag tror att det finns tillräckligt med erfarenheter ute i Europa av ett sådant här system för att även vi i Sverige skulle kunna klara det.

Jag tror inte att man, som Bertil Persson antydde, behöver vara rädd för att konstnärerna, om denna rätt införs, kommer att ligga som gamar över oss i riksdagen och i andra sammanhang för att utöka sina rättigheter. Man finner ingenting som tyder på att det blir på det viset när man studerar hur detta system fungerar annorstädes.

Det gläder mig att höra att Bertil Persson antyder att moderaterna är förhållandevis ensamma om att hysa räddhågsenhet inför att på detta sätt bereda konstnärerna någorlunda drägliga eller åtminstone förbättrade ekonomiska förhållanden. Det stärker min uppfattning att sista ordet i denna fråga ännu inte är sagt.

Anf. 84 BERTIL PERSSON (m) replik:

Herr talman! Det som vi moderater framför allt och mer än andra slår vakt om är faktiskt konsumentintressena på en marknad. Det är vanligen Vänsterpartiet som uppträder som konsumentföreträdare, men i det här fallet har Vänsterpartiet fallit in i en ren producentföreträdarroll. Jag tycker att konstnärligt arbete skall vara välbetalt. Det är en viktig angelägenhet i vårt samhälle, men jag tror att man är ute på en farlig väg när man ständigt tänjer gränser. När folk till slut tycker att det blir alldeles för tokigt kommer man då att riva bort hela systemet.

För min del tycker jag att det hade varit enklare att ha exempelvis, vilket jag har skrivit i en motion som inte har tillstyrkts av utskottet, en överlåtelseform och en upplåtelseform med skilda regler. Då skulle man betala rejält

vid den första upplåtelsen och skulle sedan betala successivt under en överlåtelseperiod när man disponerar konstverket. Det är dock svårt att finna rena regellösningar för ett sådant system.

Jag tycker att konstnären skall ha bra betalt, men man skall inte vara så finurlig att man lurar sig själv.

Anf. 85 GUNNAR THOLLANDER (s) replik:

Herr talman! Bertil Persson började med att säga att det är ett viktigt beslut som nu skall fattas i kammaren men att han var rädd för onödigt krångel. Jag tycker inte att man skall vara så rädd för detta.

Jag vill liksom Bertil Persson först ta upp reservation 2, som avser avbildning av konstverk. Jag har ingenting emot att landskapsarkitekter får betalt för sitt arbete, men man behöver inte krångla till detta i onödan. Det går lätt att skilja ut fall där man t.ex. gör ett vykort där ett konstverk avbildas. Även om det på kortet skulle finnas några blommor i anslutning till konstverket, tror jag inte att man kan missförstå syftet med framställningen av kortet.

Vi tycker att regeln om avbildning av konstverk är alldeles felaktig när det gäller sådana här fall. Jag tycker att vi i dag skulle kunna besluta om att rätta till detta, så att sådan avbildning inte utan vidare blir tillåten.

Vi är alla överens om vad som skall gälla beträffande en svepande översiktsbild, men när man på bilden fokuserar ett visst konstverk tycker jag att konstnären i fråga skall få ersättning.

Jag går så tillbaka till reservation 1. Såvitt jag förstår vill Bertil Persson inte ha någon "droit de suite". Jag vill rent ut fråga Bertil Persson om han då representerar majoriteten i utskottet eller om han bara talar i egen sak. Låt mig läsa innan till ur det avsnitt som vi reserverat oss emot:

Tiden är "enligt utskottets mening nu mogen för ett ställningstagande till frågan om en ordning med droit de suite bör införas även i Sverige." Det har ju talats mycket om att en sådan ordning finns i andra länder.

Det framhålls vidare: "Utskottet utgår från att regeringen nu arbetar vidare med frågan och gör de överväganden som är erforderliga."

Moderaterna är ju i högsta grad engagerade i regeringen, och det är då rätt märkligt att Bertil Persson ställer sig vid sidan om och säger att Folkpartiet och Centern möjligen är positiva till det här. Det är regeringens uppfattning som vi talar om. Vi vill med vår reservation 1 bara att frågans behandling påskyndas.

Anf. 86 BERTIL PERSSON (m) replik:

Herr talman! Man är ute på ett mycket sluttande plan när man kräver att särskild ersättning skall betalas om en skulptur avbildas. Första steget är avbildning på ett vykort, nästa blir avbildning i en bok och därefter kommer avbildning på ett omslag eller en affisch.

De här konstverken är gjorda för att stå utomhus och för att kunna beskådas av alla. Hela vår tillvaro är fylld av verk av konstnärligt skapande av arkitekter, trädgårdsarkitekter och konstnärer. Jag menar att man någonstans måste sätta en gräns för vad som är tillåtet att återge och inte återge, och jag tror att det är bättre att behålla den gräns som vi nu har än att gå

Prot. 1993/94:87
13 april 1994

*Fotografirättens
integration i upp-
hovsrättslagen,
m.m.*

vidare och sedan få en diskussion där arkitekters förhållande till huset jämförs med konstnärens till skulpturen.

Jag vill också liksom i min förra replik säga att jag har en mera negativ inställning till "droit de suite" än vad utskottet har. Jag borde ha klargjort det redan i mitt första anförande.

Anf. 87 GUNNAR THOLLANDER (s) replik:

Herr talman! Med anledning av det sista som Bertil Persson sade kan man fundera över vad som kommer att hända. Det framhålls i utskottsmajoritetens skrivning, som säkerligen kommer att antas genom kammarens beslut i dag, att regeringens beslut skall avvaktas. Men vi vet inte var Moderata samlingspartiet står i denna fråga, och det är oerhört viktigt. Vi är vana vid att utskottsmajoriteten framför sina synpunkter utan att man inom den har avvikande meningar. Vi vill veta var regeringen står, även om vi hoppas på stöd för reservation 1.

När det gäller vykort med avbildningar av konstverk talar i varje fall jag om verk som är placerade utomhus, och jag tycker att denna fråga är ganska enkel. Jag ironiserade litet om omkringstående blommor, men vad vi här talar om är konstnärens ersättning, och den frågan är ganska enkel att lösa. Nuvarande ordning är orättvis och bör rättas till.

Anf. 88 BERTIL PERSSON (m) replik:

Herr talman! Det är alldeles klart att riksdagen fattar beslut på grundval av det som utskottsmajoriteten har skrivit. Jag vill dock säga att jag då kommer att ha samma uppfattning som nu. Det är utskottets text som kommer att studeras av regeringen, och det är utskottsmajoriteten som står för den – sedan må jag ha en speciell uppfattning.

Jag måste vidare säga att jag inte förstår varför blommorna skulle göra så stor skillnad. Jag tycker inte att man skall ironisera över landskapsarkitekternas verksamhet. De bedriver en mycket seriös verksamhet, som har mycket stor betydelse för den miljö i vilken vi lever. Jag kan inte ställa mig bakom att just en skulptör är mer unik än en arkitekt, en landskapsarkitekt eller andra människor som på motsvarande sätt berikar vår miljö.

Anf. 89 BENGT HARDING OLSON (fp):

Herr talman! Jag har lyssnat på debatten om fotorätten inklusive "droit de suite", och det är en viktig debatt.

Det finns några synpunkter som jag skulle vilja tillägga. Jag gläder mig lika mycket som alla andra över att vi äntligen får en integrering av fotolagen i upphovsrättslagen. Vi är extra glada över att vi får en integrering som motsvarar den modell som vi borgerliga förra gången stod för i reservationen. Jag vill påstå att det hade blivit en stor upphetsning bland fotograferna om man följt den linje som Socialdemokraterna drev förra gången.

Det som har fått mig att särskilt ta till orda är diskussionen om "droit de suite". Det är en oerhört viktig fråga. Jag håller gärna med om att den har många bottnar och dimensioner. Det kan skenbart tyckas att det finns två dimensioner – en upphovsrättslig och en kulturpolitisk. Men dessa två saker är så ihopvävda att de faktiskt inte går att skilja. En väl fungerande upphovs-

rätt är ett av de bästa kulturpolitiska medel som man kan använda för konstnärer.

Det finns en mycket lång historia med "droit de suite". Jag kan förstå den otålighet som visas från många håll. Man frågar sig: Blir det ingenting av detta? På det kan jag svara att den som noggrant har följt ärendet tydligt kan se att det successivt går framåt. Det gäller både i riksdag och i regering. Det hoppas jag att alla har insett.

Det senaste som regeringen sade innan detta förslag presenterades stod i proposition 1992/93:214. Där säger departementschefen att om det inte kan bli någon EG-harmonisering finns inget annat att göra än att ta ett eget initiativ i svensk lagstiftning.

Vi väntade under cirka ett år på att det skulle bli någonting, men det blev alltså ingen harmonisering. Däremot tillkom ett och annat ytterligare land som sade sig vilja ha detta rent nationellt och som visade positiv inställning. Det föranleder också att utskottet säger – och jag vill påstå att det är en kraftfull skrivning – att frågan om "droit de suite" nu är mogen för ett ställningstagande.

Klarare än så kan det inte sägas. Nu finns materialet, och nu gäller det att ta ställning. Frågan är sedan hur ställningstagandet blir. Det har utskottsmajoriteten inte uttalat sig om.

Jag uppskattar Bertil Perssons ärlighet när vi får reda på att det mer är hans personliga uppfattning han för fram när han demonstrerar en kraftfullt negativ inställning till "droit de suite". Det har han rätt att göra, och det finns många som tycker som han. Det finns också många som tycker tvärtom, inklusive undertecknad och Folkpartiet.

Det finns många länder som anser att det är positivt med "droit de suite". Det finns många i denna kammare som anser det, och jag tror dessutom att hela kulturutskottet i stort sett tvärs över alla partigränser har den uppfattningen.

Jag inser svårigheterna med att reglera "droit de suite". Jag skulle själv vara mycket tveksam till att införa "droit de suite" om det inte var så att det finns en lång rad andra civiliserade icke-socialistiska länder som har lyckats lösa dessa problem.

Därför kan jag inte när det gäller frågan om att ta ställning till "droit de suite" se att man kan säga att det är tekniskt omöjligt att införa en sådan. Man kan säga att det är olämpligt och att man inte vill införa detta, och det får man då göra. Men tekniskt omöjligt är det inte.

Jag menar att vi bör ha en positiv inställning – och det är den inställning som utskottet har velat visa – till att denna fråga blir avgjord. Det mesta pekar på, som jag personligen bedömer det, att det kan bli en "droit de suite". Sedan får vi hoppas att det möjligen kan lugna några debattörer här i dag.

Anf. 90 GUNNAR THOLLANDER (s):

Herr talman! Det var litet andra tongångar från Bengt Harding Olson. Jag tycker att det var bra att få höra dem och få något av ett förtydligande av vad majoriteten står för. Jag tycker att det stämmer bättre med Bengt Harding Olsons uttalande. Men nog har vi socialdemokrater svårt att se de successiva steg framåt som detta leder till.

Prot. 1993/94:87
13 april 1994

*Fotografirättens
integration i upp-
hovsrättslagen,
m.m.*

Vi tycker att man förhalar. Man talar om Upphovsrätsutredningens förslag, EG, förändringar undan för undan, och nu säger man att man skall avvakta vad regeringen skall göra.

Vi tycker att det nu är dags att göra någonting. Vi anser att Upphovsrätsutredningens förslag således bör genomföras. Det är inte fråga om att successivt vänta på någonting. Det är att ta ett steg framåt till det som vi egentligen tycks vara ganska överens om bör införas även i Sverige.

Anf. 91 BENGT HARDING OLSON (fp):

Herr talman! Jag kan förstå otåligheten över att detta har tagit lång tid. Men vi bör se till vad som har hänt under de senaste åren. Jag läste innantill ur proposition 1992/93:214. Där säger faktiskt statsrådet att man skall avvakta vad EG skall göra.

Jag har aldrig uppfattat det som fel att avvakta en harmonisering på ett område som så tydligt är internationellt. Strävan måste rimligen vara att få lika regler. Detta är till fördel även för konstnärerna. Det är precis vad Reidunn Laurén säger.

Sedan tillägger hon, vilket jag tycker är mycket fördelaktigt: Skulle EG-kommissionen sedan den pågående studien färdigställts välja att inte ta något initiativ på området borde enligt föredraganden – dvs. Reidunn Laurén – frågan om en svensk nationell lagstiftning om "droit de suite" tas upp på nytt. Detta är ett mycket klart ställningstagande som man inte så ofta ser i en proposition. Det var vad hon då sade.

Vi har alltså kunnat konstatera att EG har försökt att harmonisera och utforma en EG-lagstiftning. Många länder har varit för detta, och några har varit stenhårt emot. Detta har gjort att det är svårt att komma fram på harmoniseringsvägen. Det har också betytt att förutom de 7 eller 8 EG-länder som från början hade regler om "droit de suite" har tillkommit något ytterligare. Det är mycket som pekar på att de andra EU-länderna, inklusive de nya, kommer att landa på en nationell lagstiftning som innebär "droit de suite".

Anf. 92 GUNNAR THOLLANDER (s):

Herr talman! Naturligtvis är även vi socialdemokrater för en harmonisering, Bengt Harding Olson. Det är det ingen tvekan om. Men det är inte för ro skull det står i lagutskottets text: "Såvitt lagutskottet har erfarit har frågan om EG:s ställningstagande till en harmonisering av regler om droit de suite inte förts närmare en lösning sedan utskottet för snart ett år sedan behandlade spørsmålet."

Det är inte vad vi tycker att Bengt Harding Olson talar om, nämligen successiva framsteg, utan här står man ganska så still och stampar. Frågan har inte förts närmare en lösning. Det verkar inte heller, skriver vi vidare, som att man fortsätter. Det kanske inte kommer en förändring under lång tid. Då tycker vi att vi i stället kan ta ett initiativ här i Sverige och göra någonting av detta, eftersom denna harmonisering tycks dröja.

Anf. 93 BENGT HARDING OLSON (fp):

Herr talman! Som statsrådet skrev i den förra propositionen hade vi hoppningen att man inom EU – eller EG, som det då hette – skulle komma

längre. Man har arbetat med detta och kommit en bit, men man har inte kommit ända fram.

Det fanns väl inte någon anledning att ifrågasätta att ge dem en chans att komma fram till en lösning? Vi sade t.o.m. detta flera gånger i debatten här i kammaren. Nu har de inte gjort det. Konsekvensen från lagutskottets sida är då alldeles logisk, nämligen att tiden är mogen för ett ställningstagande. Precis det säger vi i utskottet. Eftersom statsrådet Reidunn Laurén redan lovat att ta upp frågan, om det inte blir någon harmonisering under detta år, kommer hon självfallet att göra det utan att vi skrivit så. Nu har vi dessutom skrivit att tiden är mogen för ett ställningstagande till frågan. Jag menar då att vi inte kan komma längre än så här när det gäller frågans avgörande. Innehållet är nästa fråga, och det är inte vad denna debatt gäller. Så är ju inte majoritetsskrivningen formulerad.

Anf. 94 ELISABETH PERSSON (v):

Herr talman! Bengt Harding Olson pekar på framgångar och vill väl med det trösta oss som har motionerat i denna fråga i många år. Det tackar jag för. Men har Bengt Harding Olson aldrig haft en minsta lilla misstanke om att hänvisandet till arbetet inom EG och EU har varit en undanflykt och att det har varit ett sätt för den borgerliga regeringen, bestående av fyra olika partier och med en utskottsmajoritet som ser ut som den gör, att krypta bakom det hela, dvs. att man inte har velat ta i frågan?

Jag har i och för sig respekt för att det ibland kan vara svårt att komma överens. Men frågan är: Har Bengt Harding Olson aldrig misstänkt att det handlar om detta? Om man följt EU:s arbete i denna fråga har man kunnat finna att så värst mycket till arbete inte har försiggått; det har stått klart ganska länge. Det må väl vara som det är med det.

Det är hederligt av Bengt Harding Olson att peka på att betänkandetexten faktiskt inte är särskilt positiv. Det man säger är att tiden är inne för att fatta beslut, att det hela nu är moget och att det inte längre går att skylla på arbetet i EU osv. Men inte ett enda knäpp säger man om vad som skall ske. Det är beklagligt. De motionärer från Folkpartiet och Centerpartiet som agerat i detta ärende tidigare och alla andra som är intresserade av att problemet får en lösning måste därför rimligen rösta på reservation 1. Det är ju precis som Bengt Harding Olson säger: Det står ingenting i betänkandet om vad som kommer att ske, utan det handlar åter om ett uppskjutande.

Jag är tacksam för att Bengt Harding Olson bidragit till att klargöra detta, så att man inte påverkas av det till synes positiva i utskottsbetänkandet och övertolkar det. Det skall man alltså inte göra. Det här visar klart att utskottsmajoriteten anser att detta är en het potatis. Man har inte haft den politiska kraften att säga vare sig bu eller bä. I stället skjuter man upp frågan.

Anf. 95 BENGT HARDING OLSON (fp):

Herr talman! Nej, jag betraktar inte detta tillvägagångssätt som en undanflykt. Man kan visserligen aldrig veta hur andra människor tycker och tänker, men från utskottets sida är det definitivt inte fråga om någon undanflykt. Snarare är det rimligt och självklart, i varje fall för den absoluta majoriteten i denna kammare, att man alltid först prövar harmoniseringsfrågan.

Prot. 1993/94:87
13 april 1994

*Fotografirättens
integration i upp-
hovsrättslagen,
m.m.*

Än en gång vill jag understryka att vi inte vill harmonisera bara för harmoniseringens egen skull. Om det är något område som skall harmoniseras, till nytta för dem som berörs, nämligen konstnärerna, så är det när det gäller immaterialrätten. Det finns alltså starka krav på att först pröva en harmonisering, inte minst när vi har ett samarbete genom ett EES-avtal och står inför ett eventuellt EU-medlemskap m.m.

Det gläder mig att jag lyckats klargöra att det finns en positiv syn från regeringens sida när det gäller att ta upp denna fråga på nytt. Det är skrivet, och det finns stöd för det från utskottet. Men jag räknar inte med, herr talman, att Elisabeth Persson och jag skall kunna bli överens när det gäller synen på EU och synen på regeringen. Vi är säkerligen ense om att vi är totalt grundläggande oense. Jag litar på regeringen – även i denna fråga. Dessutom har jag en stor tro på att ett medlemskap i EU är det viktiga för Sverige, inklusive för konstnärerna och "droit de suite".

Anf. 96 ELISABETH PERSSON (v):

Herr talman! Det sista inlägget förstår jag inte. Vi kanske kan diskutera EU i ett annat sammanhang.

I många sammanhang är jag verkligen positiv till en harmonisering. I kulturpolitiska frågor finns starka skäl för en harmonisering, dvs. att skapa jämförbara eller lika villkor med de europeiska för svenska bildkonstnärer. Vi har väl kommit så pass långt att vi kan bli eniga om att vi båda eftersträvar en förbättring. Bengt Harding Olson har inte sagt det, men jag hoppas att det han sagt implicerar att han eftersträvar en förbättring för de svenska bildkonstnärerna och att ett införande av "droit de suite" skulle kunna vara ett steg i den riktningen.

I ett tidigare anförande uttalade Bengt Harding Olson sig mycket positivt om att civiliserade icke-socialistiska länder klarat av detta. Jag håller med honom. Jag tror också att vi skulle klara av både den eventuella byråkrati och de eventuella problem som skulle uppstå vid ett införande av vidareförsäljningsersättning. Jag har ingen aning om det i ociviliserade socialistiska länder, som ju skulle vara motsatsen, finns något system för "droit de suite". Jag har inte haft någon anledning att undersöka det. De erfarenheter som finns i Europa, i civiliserade eller icke-civiliserade länder, är goda, och de talar för att det är angeläget att vi också i Sverige får detta system.

Anf. 97 BENGT HARDING OLSON (fp):

Herr talman! Låt mig avslutningsvis bara säga att vi visst kan ha olika syn på olika samhällssystem och statskick – det är kanske inte den aktuella frågan nu. Men min replik föranleddes av det som diskuterades tidigare i debatten. Eftersom debatten mynnat ut i något av en deklaration av var de olika partierna står i detta sammanhang, vill jag säga att jag och Folkpartiet står alldeles bestämt för att verka för en "droit de suite". Vi tycker det är viktigt. Det handlar inte så mycket om pengarna i sig. Det handlar om en offensiv satsning på det som vi tror är viktigt, nämligen kulturpolitik. Då finns det anledning att koppla tillbaka till mina slutord till Bertil Perssons inledande ord, nämligen att det har betydelse för den ekonomiska tillväxten och ett bättre samhälle i största allmänhet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 10 §.)

Prot. 1993/94:87
13 april 1994

*Konkursrättsliga
frågor*

8 § Skärpta åtgärder mot immaterialrättsliga intrång

Föredrogs
lagutskottets betänkande
1993/94:LU17 Skärpta åtgärder mot immaterialrättsliga intrång (prop.
1993/94:122).

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades efter 10 §.)

9 § Konkursrättsliga frågor

Föredrogs
lagutskottets betänkande
1993/94:LU20 Konkursrättsliga frågor.

Anf. 98 STIG RINDBORG (m):

Herr talman! Ledamöter! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan, på s. 24, utom vad gäller de tre momenten 5, 6 och 7. På dessa punkter föreligger reservationer, som jag yrkar bifall till.

Under de gångna åren har det varit en stor ekonomisk aktivitet, nationellt och internationellt. Vi kan konstatera att den lagstiftning som gällt och som i mycket fortfarande gäller beträffande rekonstruktioner av företag har lämnat mycket övrigt att önska.

En rättslärdd gammal man, som har varit med och lagstiftat, sade till mig vid en diskussion om detta: När vi stiftade ackordslagen var inte ekonomin av den arten att vi tänkte på sådana här frågor.

36 motioner behandlas i detta betänkande. Det är väsentligt att reglerna är ändamålsenliga, när det gäller att se till att skapa rättvisa mellan de olika borgenärsgруппerna och i den allmänna konkurrenssituationen samt att göra det möjligt att beivra brottslighet. Det gäller, som jag ser det, att ta ett totalgrepp över mängden av regler och bestämmelser, och det finns ett oerhört omfattande underlag för att detta skall kunna åstadkommas.

Vi har i det särskilda yttrandet redovisat ett axplock av utredningar från senare år. Det är Insolvensutredningen, rapporten Företagande och konkurrens på lika villkor, rapporten från Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi, Domstolsutredningen och Riksrevisionsverkets pågående genomgång. En lagrådsremiss när det gäller företagsrekonstruktion ligger nu och skall behandlas under maj månad. Det gör att vi i utskottet är eniga om det angelägna i att det här verkligen kommer till stånd. Sedan är det bara fråga om hur det skall ske på bästa sätt.

Vi har den uppfattningen att alla dessa motioner skall hänskjutas till det

underlag i övrigt som finns, för att man skall kunna ta det samlade greppet och komma till rätta med dessa frågor.

Det är beklagligt att de socialdemokratiska ledamöterna och ledamoten från Ny demokrati inte delar vår inställning. Genom olika tillkännagivanden synes de snarast motverka önskan om det samlade greppet. Jag tror inte att det är vad Socialdemokraterna och Ny demokrati vill, utan jag tror att de delar min uppfattning om att ett samlat grepp måste tas för att man skall komma till rätta med de problem som finns.

Anf. 99 HANS STENBERG (s):

Herr talman! I det betänkande som vi nu debatterar behandlas en rad motioner om bl.a. företagsrekonstruktion, konkursförvaltning, bekvämlighetskonkurser och förmånsrättsordningen. Dessutom behandlas en del frågor som rör kampen mot den ekonomiska brottsligheten. Till skillnad från Stig Rindborg tycker jag att det är mycket bra att vi har lyckats få majoritet i utskottet för åtminstone några initiativ som syftar till att förbättra samhällets möjligheter att bekämpa den ekonomiska brottsligheten.

Jag vill därför inledningsvis yrka bifall till utskottets hemställan.

Jag skall nu motivera våra ställningstaganden på de olika områdena.

I betänkandet behandlas tre motioner som rör företagsrekonstruktion. I november 1992 lade Insolvensutredningen fram ett lagförslag på det området, och det bereds för närvarande. Som motionärerna påpekar, är det angeläget att vi får ett bättre instrument än den nuvarande ackordslagen som ett alternativ till konkurs. Därför är det viktigt att regeringen så snart som möjligt kommer med ett förslag till riksdagen om företagsrekonstruktion. Vi utgår från att regeringen under hösten kommer att lägga fram ett sådant förslag, som huvudsakligen är grundat på Insolvensutredningens betänkande. Därmed anser vi att riksdagen inte behöver vidta några särskilda åtgärder nu, även om man kan tycka att det har tagit lång tid att komma fram med förslaget.

När det gäller förutsättningarna vid en konkurs föreslås i motion L312 bl.a. att fristdagen vid en konkurs skall vara den dag styrelsen finner att kontrollbalansräkning visat att mer än hälften av aktiekapitalet är förbrukat. Liknande tankegångar har tidigare förts fram i en rapport av den s.k. Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi.

Vi är inte beredda att nu förorda en så stor förändring i konkursförutsättningarna som föreslås i motionen. Dessutom är det så att den rapport som jag nyss nämnde har överlämnats till Finansdepartementet och för närvarande övervägs där.

När det gäller konkursförvaltningen har det väckts flera motioner beträffande vilka som skall kunna utses till konkursförvaltare. Det har också väckts en motion som syftar till att stärka samhällets insyn i konkursförvaltningen.

Inom Riksrevisionsverket pågår en utredning om konkurshanteringssystemet som kommer att överlämnas till regeringskansliet inom kort. Rapporten Företagande och konkurrens på lika villkor innehåller också förslag på det här området som nu övervägs inom regeringen. Dessutom har Domstolsutredningen presenterat ett betänkande som rör konkurshantering.

Eftersom de här frågorna alltså övervägs i olika sammanhang från flera olika utgångspunkter finns det inte heller på de områdena någon anledning för riksdagen att fatta ett särskilt beslut i dag.

Frågor om bekvämlighetskonkurser tas upp i flera motioner. Bl.a. föreslås någon form av automatiskt näringsförbud eller konkursskarantän.

Jag vill understryka att vi delar motionärernas missnöje med hur konkursinstitutet missbrukas i många fall. Det förekommer bl.a. att gäldenärer använder sig av konkursinstitutet för att bli kvitt sina oprioriterade skulder, för att sedan kunna driva verksamheten vidare i stort sett som förut.

Med tanke på att frågan om bekvämlighetskonkurser tas upp i rapporten Företagande och konkurrens på lika villkor, som nu bereds inom regeringskansliet, anser vi ändå inte att riksdagen nu behöver vidta någon åtgärd med anledning av motionerna. Vi räknar med att det inom kort kommer förslag från regeringen.

I den socialdemokratiska partimotionen om åtgärder mot ekonomisk brottslighet föreslås ett antal åtgärder som berör konkurshanteringen. Där begärs bl.a. åtgärder för att effektivare utreda misstanke om ekonomisk brottslighet i samband med konkurs. Dessutom föreslås en utredning i syfte att ge konkursförvaltarna en mer aktiv roll när det gäller utredande av ekonomisk brottslighet. I motionen föreslås också en utredning av revisorernas roll. Det bör bl.a. ses över om revisorerna kan åläggas anmälningsplikt beträffande ekonomisk brottslighet.

Det är lätt att konstatera att den ekonomiska brottsligheten har ökat på ett mycket oroväckande sätt under senare år. Utbredningen av den här sortens brottslighet bryter ner samhällsmoralen och människors tro på samhället. I tider när de flesta medborgare får göra stora uppoffringar som en följd av den ekonomiska krisen upplevs det som oerhört orättvist att vissa personer skall slippa undan allt samhällsansvar.

En annan effekt av ekobrottsligheten är att det har blivit mycket svårt för seriösa företagare att bedriva verksamhet i vissa branscher. De blir helt enkelt utkonkurrerade av oseriösa företagare.

En annan aspekt, som är minst lika viktig, är att det i många av de branscher som är hårt utsatta för ekobrottslighet finns många ungdomar anställda. Många får sin första kontakt med arbetslivet i företag där de från första dagen får lära sig att fiffla och bryta mot samhällets regler. Risken är uppenbar att dessa ungdomar får en snedvriden syn på hur samhället fungerar.

Mot den här bakgrunden är det angeläget att så snabbt som möjligt sätta in åtgärder för att komma till rätta med dessa problem. Jag vill inte acceptera Stig Rindborgs resonemang att våra förslag skulle få motsatt effekt. Vi vill se det här som en signal till regeringen om att man måste ta krafttag och snabbt lägga fram förslag. Vi har sett alltför mycket av långbänk när det gäller de här förslagen.

De förslag som vi har lagt fram i våra motioner kan man i stort sett också finna i den s.k. Rubicon-promemorian; de stämmer väl överens. Det finns alltså förslag utarbetade på det här området.

Med tanke på de omfattande skadeverkningarna av den ekonomiska brottsligheten måste man i olika sammanhang förutsättningslöst pröva åtgär-

der som kan motverka ekonomisk brottslighet. Det finns färdiga utredningsresultat med förslag till åtgärder för att effektivisera konkursförvaltningen, förslag som innebär överväganden om en mer aktiv roll för konkursförvaltare och revisorer när det gäller handläggning av ekobrott. Riksdagen bör därför nu göra klart för regeringen att de här frågorna bör beredas snabbt och att de förslag som kräver lagstiftning snarast möjligt bör läggas på riksdagens bord.

I vår partimotion föreslår vi också att ett centralt register inrättas med uppgifter om konkursgäldenärer och om vilka som har stått bakom de bolag som försatts i konkurs. Riksskatteverket har tidigare föreslagit att man skall inrätta ett sådant register, men regeringen har underligt nog gjort den bedömningen att det inte är nödvändigt med ett centralt konkursregister.

Även om det skall bli lättare att komma in i handels- och föreningsregistren skulle det faktiskt underlätta avsevärt om uppgifterna fanns samlade på ett ställe. Med tanke på att de brottsbekämpande myndigheterna länge har efterlyst ett sådant register bör regeringen verka för att ett konkursregister inrättas och snarast förelägga riksdagen ett förslag till de nödvändiga lagstiftningsåtgärderna.

I den socialdemokratiska partimotionen föreslås också att en möjlighet införs att kungöra näringsförbud. Tidigt förra våren hade vi ett liknande ärende uppe, och då uppgavs det att regeringen under våren 1993 skulle fatta beslut om en författningsändring så att det skulle bli möjligt att kungöra näringsförbud. Nu har det gått ett år, och det har fortfarande inte hänt någonting på det området. Därför bör riksdagen ge regeringen till känna att regeringen snarast bör vidta sådana åtgärder att kungörelse av näringsförbud blir möjligt.

I betänkandet behandlas också en rad motioner som rör förmånsrättsordningen. Eftersom Insolvensutredningens förslag om en förändrad förmånsrättsordning nu bereds för en lagrådsremiss bör riksdagen inte vidta några åtgärder med anledning av de motionerna.

Slutligen behandlas i betänkandet några motioner om konkurser med internationell anknytning. Även där har regeringen aviserat att man tänker komma med en proposition. Därför är det inte heller där aktuellt med några särskilda åtgärder med anledning av motionerna.

Avslutningsvis vill jag än en gång säga att jag tycker att det känns bra att vi har lyckats samla en majoritet i utskottet för att vidta ett antal åtgärder mot den ekonomiska brottsligheten. Det är förvisso som Stig Rindborg säger – mycket mer behöver göras på det här området. Men det får inte bli så att vi inte gör någonting och blir totalt handlingsförlamade därför att så mycket behöver göras i kampen mot den ekonomiska brottsligheten.

Jag tycker att det är en viktig markering från riksdagens sida att vi nu vill se ett betydligt högre tempo i kampen mot den ekonomiska brottsligheten. Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Anf. 100 STIG RINDBORG (m) replik:

Herr talman! Jag vill bara helt kort understryka vikten av ett samlat grepp. Det är olyckligt att åstadkomma *en* lagstiftning vid *en* tidpunkt och en annan vid ett senare tillfälle. Det är anledningen till att vi i det särskilda yttrandet

har pekat på allt det material som finns utöver dessa 36 motioner. Vi räknar med att det nu tas ett samlat grepp om lagstiftningen på det här området. För den som skall lagstifta i olika enskildheter är det annars omöjligt att stifta bra lagar.

Prot. 1993/94:87
13 april 1994

*Konkursrättsliga
frågor*

Anf. 101 HANS STENBERG (s) replik:

Herr talman! Det är väl riktigt att det behövs ett samlat grepp. Men jag vill påpeka att vi på flera av punkterna inte föreslår ett omedelbart införande av ny lagstiftning, utan vi föreslår att man snabbt sätter i gång med det utredningsarbete som behövs för att just kunna ta ett samlat grepp.

Jag vill påstå att de borgerliga partiernas agerande i den här frågan leder till att man ytterligare förhalar kampen mot den ekonomiska brottsligheten. Vi måste få mera av aktiviteter och praktiska åtgärder och mindre av tal om hur viktigt det är att bekämpa den ekonomiska brottsligheten och tal om ett samlat grepp som i praktiken leder till handlingsförlamning. Vi måste ha åtgärder!

Anf. 102 STIG RINDBORG (m) replik:

Herr talman! Det är ju precis det jag säger!

Om vi skall se närmare på vem som har stått för aktiviteterna kan jag nämna att jag i början av 80-talet var på en hearing om hur man skulle kunna komma till rätta med den ekonomiska brottsligheten med hjälp av förvaltare. Det materialet finns med i det material som nu föreligger för behandling. Det finns färskare och bättre material än det som är tio år gammalt. Men aktiviteten är som sagt stor, och den har inte minskat sedan vi fick en borgerlig regering.

Anf. 103 HANS STENBERG (s) replik:

Herr talman! Jag vill bara göra kommentaren att jag förstår att Stig Rindborg hellre vill tala om början av 80-talet än om vad som regeringen i dag åstadkommer.

Anf. 104 LENNART HEDQUIST (m):

Herr talman! En av de motioner som behandlas i det här betänkandet gäller utvidgad giltighet av återtagandeförbehåll; det är en motion som jag har väckt. Jag ser att utskottet för sin del inte är berett att nu förorda någon utvidgad sakrättslig giltighet av återtagandeförbehållen. Man hänvisar till att frågan kan komma att ytterligare övervägas vid den beredning av bl.a. Kommissionslagskommitténs och Insolvensutredningens betänkanden som pågår i regeringskansliet. Jag får väl då närmast uttrycka förhoppningen att den beredning som pågår i regeringskansliet kommer att leda fram till att man inför utvidgat återtagandeförbehåll vid försäljning.

Den nu genomlidna lågkonjunkturen har på ett enligt min mening påtagligt sätt visat på behovet av en förändrad lagstiftning. Det är också intressant att notera att såväl Sveriges Industriförbund som Svensk handel förespråkar utvidgat återtagandeförbehåll. Det är organisationer som står företagen mycket nära och som har sett vad som hänt under den process som pågått under de senaste åren. Erfarenheterna visar att leverantörer som sålt varor

på kredit med återtagandeförbehåll sedan inte fått separationsrätt till varan vid utmätning hos köparen eller i dennes konkurs, eftersom köparen har haft rätt att förfoga över varan före betalning. I stället har säljaren då fått en oprioriterad fordran, som sedan mycket sällan har gett utdelning i köparens konkurs. I åtskilliga fall har följden då blivit att även säljaren försatts i konkurs, och sedan har det uppstått en dominoeffekt. Den dominoeffekten tror jag att vi alla har kunnat uppleva eller vara åskådare till på ett eller annat sätt.

Leverantörer har också omvittnat att konkursgäldenärer agerar oseriöst och strax före konkursen köper på sig onormalt stora lager. Efter att ha köpt ut tillgångarna ur konkursboet börjar de sedan om verksamheten med befintlig orderstock men utan leverantörsskulder. Ett sådant agerande leder självfallet till en snedvriden konkurrens.

Jag tycker att de invändningar som utskottet refererar mot återtagandeförbehåll mycket noga bör vägas mot de påtagliga fördelar som finns med ett utvidgat återtagandeförbehåll.

Utskottet säger bl.a. att tillfälligheter kanske skulle komma att avgöra vilka borgenärer som gynnas vid en gäldenärs insolvens om man inför ett utvidgat återtagandeförbehåll.

Man kan bara säga att tillfälligheternas inverkan redan i dag är giltiga när det gäller företagshypoteket – kanske i ännu högre grad. Det är ofta inte helt klart vilken egendom som omfattas av företagshypoteket. Varulager kan exempelvis tömmas snabbare än väntat på grund av en stor försäljning, medan inköp och produktion ligger efter. Den som bedriver verksamhet kan när som helst sälja tillgångarna och sedan eventuellt leasa tillbaka dem eller överlåta fordringar till factoringbolag.

Många av de argument som har tagits fram mot ett återtagandeförbehåll har knappast sådan tyngd att de uppväger de fördelar som skulle uppnås om ett utvidgat återtagandeförbehåll skulle införas.

Herr talman! Min förhoppning är alltså att regeringen ganska snart skall komma med ett förslag i den här frågan, gärna i samband med den helhetsbedömning som övriga talare har efterlyst.

Anf. 105 STIG RINDBORG (m):

Herr talman! Jag vill bara säga att denna redovisning visar hur angeläget det är att man tar ett samlat grepp.

Jag kan peka på en sak. Om jag levererar varor till ett företag skulle jag med Lennart Hedquists uppläggning ha rätt att hämta hem dem. Om jag däremot dagarna innan har levererat tjänster har jag inte mycket att hämta. De är redan levererade och går inte att plocka tillbaka.

Det är inte lätt att uppnå rättvisa i alla lägen. Men det gäller att få den totala bilden. Det är lättare om man ser allt på en gång.

Anf. 106 LENNART HEDQUIST (m):

Herr talman! Stig Rindborg anförde en av huvudinvändningarna mot ett utvidgat återtagandeförbehåll.

Det blir svårigheter beträffande tjänsteföretagen. Det går inte att med ett utvidgat återtagandeförbehåll uppnå de fördelar som kan uppnås för övriga

företag. Men man får ju överväga om det är relevant i sammanhanget. Är det inte viktigt att de små producerande företagen och de handelsföretag som levererar varor kan få en förbättrad ställning?

Jag tror att vi som har sett dominoeffekterna under de senaste åren i samband med konkurser har fått en tankeställare. Erfarenheterna från länder som har ett utvidgat återtagandeförbehåll visar att vi bör överväga en sådan lagstiftning i vårt land.

Anf. 107 STIG RINDBORG (m):

Herr talman! Jag vill bara säga att jag delar den uppfattningen. Samtidigt vill jag peka på de små konsult- och serviceföretag som har lidit oerhört och råkat ut för dominoeffekterna.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades efter 10 §.)

10 § Anslag till polisväsendet

Föredrogs

justitieutskottets betänkande

1993/94:JuU19 Anslag till polisväsendet (prop. 1993/94:100 delvis).

Anf. 108 LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Herr talman! I justitieutskottets betänkande nr 19 behandlas frågor om anslag till polisväsendet, men utskottet har också tagit ställning till ett stort antal motioner som bl.a. rör åtgärder mot ekonomisk brottslighet och en del andra lagstiftningsfrågor med anknytning till polisväsendet.

Jag vill börja med att säga några mer allmänna ord om polisväsendet för att sedan i huvudsak ägna mig åt åtgärderna mot den ekonomiska brottsligheten.

Det står fullständigt klart att det behövs en modern och effektiv polis i Sverige om vi skall ha framgång i det brottsbekämpande arbetet. Polisens roll och verksamhet i samhället är av stor betydelse för medborgarna. En välorganiserad och effektiv polis bidrar i hög grad till medborgarnas välfärd och känsla av trygghet och säkerhet. Dagens polisverksamhet präglas av såväl positiva som mindre positiva inslag. Ambitionerna är högt ställda, och vi har en i grunden välutbildad och välutrustad polis.

Det återstår emellertid en hel del innan vi kan säga att polisen fungerar så bra som vi vill att den skall fungera. Alltför få brott klaras upp. Polisen är inte tillräckligt synlig i vardagslivet. Organisationer och verksamhetsformer behöver anpassas bättre till en ny tids brottslighet och brottslingar. Den tekniska utvecklingen på en mängd områden ställer ökade krav på såväl polisens utrustning som arbetsmetoder.

Mot den bakgrunden är det bra att regeringen på socialdemokratiskt initiativ har tillsatt en polisutredning. Utredningens uppdrag är att både titta på den centrala polisorganisationen och utvärdera de förestående regionala

Prot. 1993/94:87

13 april 1994

*Anslag till
polisväsendet*

och lokala förändringarna, med anledning av det besparingsbeting på 500 miljoner kronor som riksdagen beslutade om för två år sedan.

Jag tror att det är nödvändigt att man tar detta samlade grepp över polisverksamheten som helhet i Sverige och inte låter detta driva vind för våg. Därför är det bra att denna polisutredning har tillsatts och att den har så vida direktiv som den har.

Jag skall inte närmare beröra polisfrågorna generellt utan går över till åtgärderna mot den ekonomiska brottsligheten. Detta är en fråga som har debatterats intensivt i riksdagen och i samhället i övrigt under de senaste åren. Regeringen har intagit en mycket passiv inställning. Vi från oppositionen har fått vara pådrivande när det gäller arbetet.

Den ekonomiska brottsligheten har i dag nått en sådan omfattning att man kan säga att den hotar grundvalarna för en sund marknadsekonomi och t.o.m. för det demokratiska samhällsskicket.

Skalbolagsaffärer, konkursbedrägerier, brottsligheter i samband med bank- och finanskrisen och momsbedrägerier är exempel på olika former av ekobrott som bedrivs i stor omfattning.

Den ekonomiska brottsligheten snedvrider konkurrensen och utgör därmed ett hot mot en sund marknadsekonomi. I flera branscher har brottsligheten blivit en del av förutsättningarna för näringsverksamhetens bedrivande. Den alltmer omfattande ekonomiska brottsligheten visar att affärsmoralen håller på att luckras upp på ett sätt som bara för ett knappt decennium sedan var otänkbart.

Avancerade brottslingar har ofta juridisk och ekonomisk expertis till sitt förfogande. Detta ställer allt större krav på utredare, åklagare och domare att följa och analysera komplicerade samband. Ett nytt inslag är den ökade brottsligheten med internationell anknytning. Myndigheterna är i dag dåligt rustade för att möta en sådan utveckling.

Det står klart att det finns många förlorare när det gäller den ekonomiska brottsligheten. Några skadas direkt och påtagligt. En del blir arbetslösa i samband med konkurser. Seriösa företagare mister sina företag eller dras själva in i brottsligheten. Myndigheternas arbete blir svårare och mera tungrott.

Den ekonomiska brottsligheten leder också till att det blir svårare att genomföra en rättvis fördelningspolitik. Hederliga medborgare får betala högre skatter och avgifter än vad som annars hade varit nödvändigt. Om människor upplever att vissa personer kan undandra sig att bidra till att finansiera vår gemensamma sektor finns det en uppenbar risk för att skattefiffel och svartarbete sprider sig. Härigenom hotas hela samhällssolidariteten.

Den långsiktiga utvecklingen är mycket illavarslande. Om inte kraftfulla åtgärder sätts in snarast kan vi snart nå en punkt då brottslighet och illojalitet blir en mer eller mindre integrerad och oupplöslig del av den ekonomiska livet. Ekonomisk brottslighet kan komma att bli en normal företeelse, ja rent av en affärsidé inom vissa branscher. De sociala värderingarna hotar att förskjutas bort från ett hederligt, lojalt och solidariskt beteende. Man säger: Kan de så kan jag.

Kampen mot den ekonomiska brottsligheten måste mot denna bakgrund vara ett högt prioriterat område i samhällets brottsbekämpning. Statens mål

och uttalanden när det gäller insatser mot den ekonomiska kriminaliteten måste kännas som ett stöd för alla som arbetar med dessa frågor.

Resurserna för den här brottsbekämpningen måste öka och garanteras på sikt. Om kampen mot den ekonomiska brottsligheten skall kunna bli framgångsrik krävs en rad konkreta åtgärder. Det krävs en central ledning och en kraftfull styrning från regeringens sida.

Förändringar måste ske inom alla områden. För det första måste man förebygga och förhindra brott genom lagstiftning och kontrollåtgärder. För det andra gäller det att upptäcka, anmäla och utreda de brott som begås. Det kräver en effektiv granskning från myndigheter och konkursförvaltare. Men det kräver också ökad uppmärksamhet från medborgarnas och organisationernas sida, inte minst de fackliga organisationerna.

Vidare kräver det tillräckliga personella resurser, juridisk, ekonomisk och teknisk kompetens, effektiv organisation och utvecklade arbetsmetoder. Det krävs en effektivare och mera lättillämpad lagstiftning.

Detta är en rad åtgärder som behövs för att vi skall kunna bli effektiva i kampen mot den ekonomiska brottsligheten och inte – så som det har varit under några år – ständigt förlora terräng i förhållande till den här typen av mycket grov och allvarlig kriminalitet.

Från oppositionens sida har vi gång på gång kritiserat regeringen för passivitet i den här frågan. Passiviteten har varit påtaglig. Regeringen inledde sin regeringsperiod med att ta bort den ekonomiska brottsligheten som prioriterat område för polisen i det brottsbekämpande arbetet. Justitieminister Gun Hellsvik förklarade att ekonomisk brottslighet bara drabbar samhället och inte enskilda. Det var motiveringen till att man tog bort prioriteringen för kampen mot den ekonomiska brottsligheten.

Under de gångna två åren har vi gång på gång krävt ökade insatser. Vi har då mötts av det entydiga beskedet att det inte behövs, det finns inte resurser och man behöver inte sätta in nya åtgärder.

Därför kan vi nu med tillfredsställelse konstatera att riksdagen har tagit ett kraftfullt initiativ för att göra någonting åt den här typen av brottslighet. På skatteutskottets, lagutskottets – vilket vi hörde tidigare – och på justitieutskottets område tar riksdagen initiativ i den här kampen där regeringen förhåller sig passiv. Sammanlagt kommer insatserna under ett år att öka med ungefär 128 miljoner kronor i form av bl.a. en effektivare skattekontroll. I betänkandet föreslås ett ökat anslag till Polisen med 52 miljoner kronor. Det finns en borgerlig reservation mot det. Det föreslås ökade anslag till kronofogdemyndigheterna. En informationskampanj skall riktas mot enskilda och organisationer för att höja medvetandet om den ekonomiska brottslighetens omfattning och konsekvenser.

På område efter område skärper nu riksdagen åtgärderna för att bekämpa den ekonomiska kriminaliteten. Men följdriktigt fortsätter de borgerliga partierna att vara motståndare. I varje fråga där riksdagsmajoriteten går fram med ökade insatser och skärpta åtgärder reserverar sig de borgerliga partierna. I detta betänkande gör de det när det gäller ett uttalande om att den ekonomiska brottsligheten skall prioriteras. Detta vänder sig den borgerliga fyrpartiregeringens representanter mot.

Man vänder sig mot tillskapandet av en bättre och slagkraftigare organisa-

Prot. 1993/94:87
13 april 1994

*Anslag till
polisväsendet*

tion för bekämpandet av ekonomisk brottslighet. Även här reserverar sig den borgerliga majoriteten. Man går också emot kravet på en översyn av lagstiftningen för att skärpa insatserna. Man går emot en utvidgning av lagen om åtgärder mot penningtvätt. Man går emot förslagen om ökade ekonomiska resurser till Polisen för anställande av kvalificerade utredare för att komma åt den ekonomiska brottsligheten. Det här bekräftar än en gång att de borgerliga partierna saknar intresse av och engagemang i kampen mot den ekonomiska brottsligheten. Det är jag den förste att beklaga.

Herr talman! Avslutningsvis vill jag yrka bifall till de socialdemokratiska reservationerna 4, 5, 7, 15 och 21 i betänkandet.

Anf. 109 KARL GUSTAF SJÖDIN (nyd):

Herr talman! I justitieutskottets betänkande nr 19 om anslag till polisväsendet ansluter sig Ny demokrati till Socialdemokraterna när det gäller satsningen på den ekonomiska brottsligheten. Vi gör det eftersom vi tycker att det är nödvändigt. Som föregående talare, Lars-Erik Lövdén, sade har det gjorts ganska litet på den fronten. Den svarta sektorn med ekonomisk brottslighet lär gälla över 100 miljarder. Det finns en hel del för statskassan att vinna.

Anledningen till att vi tycker att det är viktigt att man prioriterar bekämpandet av ekonomisk brottslighet och gör denna satsning är att det bör vara en insats från samhället. Dessa 52 miljoner säger sig Polisen kunna fördubbla och återleverera till statskassan. Det är detta som är finessen. Om man bara får resurser tror jag att man kan anställa folk och se till att den ekonomiska brottsligheten åtminstone stoppas upp litet grand. Det är en samhällsekonomisk vinst.

Herr talman! För övrigt finns det en viktig grund för den enskilda polismannens möjligheter att serva allmänheten, förebygga och beivra brott. Vad som anges i den s.k. portalparagrafen i polislagen är viktigt. Enligt Ny demokratis åsikt bör en förändring införas i polislagen 2 § som anger att: "Polisen skall upprätthålla allmän ordning och säkerhet. Det åligger polisen särskilt att 1. förebygga brott -- --" osv. i enlighet med nuvarande lydelse i polislagen.

Därmed skall man återgå till den s.k. generalklausulen i den förutvarande polisinstruktionen. Syftet med denna förändring i polislagen är att klart ange vad som är målet med polisens uppgifter, nämligen att främja rättvisa och trygghet och tillförsäkra allmänheten skydd och annan hjälp när den enskilde individen kränkts genom brottslig handling eller på annat sätt. En ändring i lagstiftningen i denna riktning är ämnad att påverka tolkningen av de övriga bestämmelserna i polislagen. Reglerna för polisens befogenheter skall med andra ord läsas mot polisens ingripandeskyldighet. Dessutom skulle utformningen uttryckligen sätta den brottsförebyggande verksamheten främst.

Herr talman! Beträffande organisationsfrågor bör man enligt Ny demokratis åsikt påskynda förändringar så att man i största möjliga mån gör ett enda polisdistrikt av ett län. Den administrativa överbyggnad som polismyndigheten i dag utgör inom länspolismyndigheten skulle därmed minska avsevärt. Inom länsmyndigheten skall det finnas polisområden som leds av en

operativ polischef ur polismanskåren. För att uppnå en stark lokal förankring är det vidare angeläget att inrätta lokala polisenämnder så att kommuninnevånarna får insyn i och möjlighet att påverka sin poliskår. Detta bör ske i större utsträckning än vad som nu är fallet.

Ny demokrati har också uppmärksammat en motion från Moderaterna som gäller gränskontrollen. För att förhindra eller i vart fall försvåra utförsel av stöldgods krävs ett effektivare utnyttjande av samhällets resurser. Det vore därför naturligt att utöka tulltjänstemännens åligganden och befogenheter till att omfatta ingripanden mot utförsel av stöldgods.

En tänkbar lösning vore att när det gäller gränskontroller jämställa tulltjänsteman med polisman. Tulltjänstemännen skulle då få samma befogenheter som polismän att ingripa vid exempelvis stöldbrott. Det kan t.ex. röra sig om stulna fordon som förs ut ur landet.

Herr talman! När det gäller trafikövervakningen i landet framtogs Rikspolisstyrelsen vissa befattningar. För att variationerna inte skall vara så olika vid polisens trafikövervakning i olika delar av landet förutsätts att Rikspolisstyrelsen ges en pådrivande roll innefattande det nationella ansvaret för åtgärdsprogrammets genomförande. Det innebär att den 1984 införda begränsningen i Rikspolisstyrelsens befattning med trafikövervakningen inte längre kan gälla. Vi föreslår att regeringen i stället meddelar föreskrifter med innebörden att Rikspolisstyrelsen på den nationella nivån skall svara för åtgärdsprogrammets genomförande och i sin tillsynsfunktion aktivt följa utvecklingen på den regionala nivån.

Det är uppenbart att dagens prioritering gjorts av politiker. Vägtrafikinstitutet, VTI, har i sin forskning fått fram att ju fortare man kör desto värre blir olyckorna, och politikerna har inte varit sena att följa dessa rön. Man har hållit nere hastighetsgränserna och samtidigt prioriterat hastighetsövervakning. Men olycksstatistiken har inte förbättrats nämnvärt. Det enda man lyckats med är att försämra den allmänna trafikmoralen och allmänhetens förtroende för polisen. Det är med andra ord hög tid att återskapa förtroendet för trafikpolisen, och en del i denna strävan är att omprioritera trafikpolisens övervakningsuppgifter.

Här förstår jag inte riktigt socialdemokraternas ställningstagande. Jag har ett särskilt yttrande från den socialdemokratiska gruppen i trafikutskottet där man föreslår exakt samma sak. Däremot har deras kamrater i justitieutskottet inte ställt upp när jag som representant för Ny demokrati krävt exakt samma saker. Jag vet inte riktigt vad den socialdemokratiska gruppen vill eller inte vill i den här frågan. Det kanske man kan få svar på.

Polisutbildningen är en oerhört viktig och central sak när det gäller polisverksamheten. För att säkerställa den utbildningsorganisation som är uppbyggd vid Polishögskolan är det viktigt att det kontinuerligt tillförs en jämn intagningskvot. Vi föreslår att denna nivå inte bör understiga 500 utbildningsplatser per år under resten av 1990-talet.

Regeringen bör också slutföra planerna på att låta övertalig polispersonal sägas upp med en rimlig avgångslön fram till ordinarie pensionsavgång. Detta som ett led i att kunna rekrytera fler ungdomar till polisutbildningen. Vad jag förstår förekommer litet olika syn på detta mellan departementen,

Prot. 1993/94:87
13 april 1994

*Anslag till
polisväsendet*

men jag hoppas att man kan lösa problemet för detta har en oerhört viktig funktion.

Det har nämligen skett en oerhört stor förändring inom polisarbetet. Man skall i dag övergå till att arbeta på ett helt annat sätt. Den gamla poliskår som har funnits har jobbat mer med uttryckningsverksamhet. Att jobba problemorienterat och att exempelvis vakthavande befäl får gå från sitt skrivbord och börja jobba ute på gatorna igen är en stor förändring. Därför innebär det en risk om inte den äldre stammen får avgå med en rimlig ersättning fram till sin ålderspension, så att vi får in nytt folk som lättare kan komma in i det förändringsarbete som sker inom polisen i dag.

Jag har uppmärksammat en folktopimotion som var uppe till behandling i kammaren i våras eller i höstas. Den gäller de s.k. maskerade demonstranterna. Ny demokrati håller helt med motionsskrivaren om att fria medborgare i ett demokratiskt samhälle öppet skall kunna manifesteras sina åsikter genom demonstrationer och då kunna påräkna polisens skydd. Att demonstrera för att ge uttryck för kritik, krav, protest, åsikt etc. är en grundlagsfäst rättighet. Det är bra. Vi skall vara rädda om och värna demonstrationsfriheten.

Det förekommer dock att demonstranter söker dölja sin identitet genom att vid demonstration bära stickade huvor, masker eller liknande. Detta strider enligt motionsskrivarens och Ny demokratis förmenande mot hela demonstrationsidén. Man kan på goda grunder misstänka att den som bär s.k. rånarhuva vid demonstration är ute i helt andra syften än att fredligt demonstrera för sina åsikter. Varför skulle man annars vilja dölja sitt ansikte? Därför bör demonstrationstillstånd kunna förenas med villkoret att deltagarna uppträder öppet, utan maskering.

När polisen ger tillstånd för demonstration anges vissa regler och krav för demonstrationens genomförande. Det kan röra sådant som tid, plats, marschvägar etc. Härvidlag bör även krav ställas på att deltagarna skall uppträda utan sådan maskering som är till för att dölja de demonstrerandes identitet.

Med hänsyn till att Läke-medelsverkets narkotikaförteckning upptar omkring 200 ämnen är det orimligt att fastställa farligheten hos varje ämne genom s.k. ad hoc-avgöranden i Högsta domstolen. Vid det senaste avgörandet i en farlighetsfråga, i april 1992, angav Högsta domstolen vilka kriterier som skall rymmas inom en tolkning av farlighetsbegreppet. Tillfälligheter, som hur en sakkunnig vid en personlig bedömning uppfattar ett ämne, kan få betydelse för praxisutvecklingen. Då det finns gott om narkotika i vår närhet och det sker ett ständigt inflöde av ny narkotika bör frågan få en samlad lösning. Det är därför lämpligt att riksdagen genom komplettering av narkotikastrafflagen uttryckligen anger vilka kriterier som skall gälla vid bedömningen av farligheten hos enskild narkotika.

Slutligen vill jag ta upp frågan om övervakningskameror. Enligt Rikspolisstyrelsen förövades under 1991 sammanlagt 331 rån mot post, bank och värde transporter. 220 av dessa rån var väpnade. Motsvarande siffror för 1992 var 401 rån, varav 256 väpnade. Antalet rån mot butiker var 397 under 1991, varav 231 väpnade. Motsvarande siffror under 1992 var 487 rån, varav 225 väpnade.

Trenden är i högsta grad oroande. Under år 1993 syntes antalet rån

komma att minska, vilket de faktiskt gjorde. Men detta lär ha haft sin grund i att flera rån klarats upp och att rånarna således avtjänade sina straff.

Vi läser nästan dagligen om rån mot butiker och banker, ofta med minst sagt obehagliga konsekvenser för de människor som funnits på eller i närheten av brottsplatsen. Att något måste göras inser alla. Men sedan tvekar vi. Vi har olika uppfattningar om brottspåföljder, hur vi skall värna brottsoffren m.m.

Det är nu dags att minska det personliga integritetsskyddet vid bevakning av allmän plats utanför butiker, bank- och postlokaler om detta förväntas leda till ett minskat antal rån av butiker, postkontor och banker. Lagen medger hastighetsövervakning av trafiken med övervakningskameror utan att integritetsskyddet åberopas. Samhällsintresset kan väl inte vara mindre när det gäller att förhindra brott i lokaler där det förvaras mycket pengar. Vad avser kravet på integritet är skillnaden mellan att filmas i trafiken eller utanför banken, posten eller butiken för oss inom Ny demokrati svår att se.

Länsstyrelserna prövar enligt lagen om övervakningskameror ansökningar om tillstånd att nyttja övervakningskameror. Ny demokrati har väl förankrade förslag i motionerna Ju619 och Ju810. Detta ger vi regeringen till känna.

Herr talman! Självklart står Ny demokrati bakom samtliga reservationer till detta betänkande. Men på grund av mängden vill jag begränsa mig till att yrka bifall till reservationerna 1, 9, 10, 11, 13, 20, 22 samt 23. För övrigt yrkar jag bifall till hemställan i justitieutskottets betänkande nr 19.

Anf. 110 BERITH ERIKSSON (v):

Herr talman! Den ekonomiska brottsligheten har varit föremål för en rad utredningar ända sedan slutet av 70-talet. Den har varit ett årligt återkommande debattämne här i kammaren, för min del sedan jag kom in i riksdagen 1988.

Jag vill börja med att säga att jag ställer mig bakom det Lars-Erik Lövdén sade i sitt anförande om den ekonomiska brottsligheten. Jag tänker inte upprepa det han har sagt.

Det är med tillfredsställelse som jag nu för andra året i rad kan konstatera att utskottet vågar gå längre än regeringen när det gäller insikten om nödvändigheten av ökade insatser för att komma till rätta med den ekonomiska brottsligheten.

Hur väl rustad rättsapparaten än är kommer man ändå alltid att få konstatera att brottslingarna ligger steget före. De har hittat nya hål i lagstiftningen och nya områden att operera på. Rättsväsendet måste hela tiden utvecklas och förbättras för att åtminstone hålla någorlunda jämna steg med brottsligheten. Men det är när rättsväsendet ligger ljusår efter brottslingarna och inte har medel och verktyg för att kunna hålla jämna steg som den allmänna moralupplösningen blir ett faktum. Om de stora och smarta på området klarar sig, anser även de små att det är legitimt att sko sig där det verkar vara möjligt. Bakom varje brott finns brottsoffer. Så är det även när det gäller den ekonomiska brottsligheten.

Det finns i dag en majoritet här i kammaren för att satsa medel på en informationskampanj om och mot ekonomisk brottslighet. I vanliga fall brukar

Prot. 1993/94:87
13 april 1994

*Anslag till
polisväsendet*

de borgerliga partierna ha en väldigt stor tilltro till informationskampanjer. Så stor brukar den tilltron vara att man ofta anser att det räcker med kampanjer. I detta fall har regeringsföreträdarna en reservation mot utskottsmajoritetens förslag.

Vi anser dock inte att det räcker med informationskampanjer, även om det är en viktig åtgärd. Jag kan glädja mig åt att det nu även finns en majoritet för att anslå ytterligare medel till Rikspolisstyrelsen för ökade insatser på ekobrottsområdet. Vi hade litet olika motionskrav men har alltså enat oss.

Herr talman! Riksdagen beslutade våren 1993 att anta en lag om åtgärder mot penningtvätt, en lag som trädde i kraft den 1 januari 1994 och som gäller banker, livförsäkringsbolag, värdepappersrörelser och annan verksamhet enligt lagen om kreditmarknadsbolag. I motioner och nu i en reservation av socialdemokraterna krävs att lagens område utvidgas till att även gälla andra områden där stora mängder pengar omsätts, som växlingskontor och guldhandel. Det är krav som även vi ställer upp på.

Enligt ett inslag i Ekot för någon månad sedan fanns det en viss besvikelse över denna lags otillräcklighet. Enligt den är det inte möjligt att under utredningstiden låsa pengar som man misstänker skall tvättas. Det är en uppgift som jag måste erkänna att jag inte haft möjlighet att forska vidare i men som man nog skall ta på allvar och undersöka hur man bör hantera.

När lagen infördes hade vi, liksom nu, motionskrav om att lagen skall straffsanktioneras. Utskottet motiverar avstyrkandet av vår motion med att EU-staterna överenskommit att man skall avvakta en utvidgning av lagen till dess att en utvärdering gjorts. Det är en märklig motivering, eftersom vi i Sverige inte alls har straffsanktionerat lagen. Nu har det kommit till min kännedom att en anmälan gjorts till EFTA-domstolen. En granskning av Sveriges efterlevnad av EU-direktivet kommer alltså att ske. Jag saknar socialdemokraterna i fråga om detta krav.

Vänsterpartiet har ett motionskrav om en nedskärning av anslaget till säpo med 200 miljoner. Säkerhetspolisen har under mina år i riksdagen fått sitt anslag ökat med procentuellt mycket större belopp än annan polisiär verksamhet.

Vi har i år samma motivering till vårt yrkande som tidigare, nämligen dels att det säkerhetspolitiska läget för Sverige har förändrats, dels att i denna budgetpost ligger anslaget till den specialstyrka som Vänsterpartiet anser att vi inte behöver.

Herr talman! Under rubriken Kyrkofrid i betänkandet döljer sig Vänsterpartiets motionskrav om ett lagstöd i polisförordningen och rättegångsbalken för att polisen skall ta kontakt med den ansvarige för kyrkolokalen och samarbeta med denna om hur problemen skall lösas. Under den socialdemokratiska regeringen var svaret på denna begäran att proportionalitetsprincipen var tillräcklig. Det utgick även en skrivelse om detta till polismyndigheten. Att detta inte är tillräckligt visar senast fallet Alsike kloster. På denna punkt saknar jag kds.

Så vill jag något kommentera reservation 15 om översyn av den straffrättsliga lagstiftningen. Även vi tycker att det är nödvändigt med en översyn, eftersom de olika straffskalorna, med nu ändrade straffskalor, inte riktigt står

i proportion till varandra. Man kan även se om det är möjligt att få in annan påföljd när det gäller en del brott.

Reservation 21 om kontraktsvård för rattfyllerister är helt i överensstämmelse med Vänsterpartiets tidigare yrkanden.

Till sist, herr talman, vill jag uttala min tillfredsställelse med att poliser från 20 länder nu är samlade i Oslo för att diskutera internationellt samarbete om bl.a. sexualbrott mot barn och handel med barnpornografi. Det finns en motion om detta fogad till betänkandet. Det är ett samarbete som tidigare knappast existerat. Ordföranden för arbetsgruppen för brott mot barn är en norsk polischef Ann-Kristin Olsen. Det hon främst nu efterlyser är utbildning. Hon säger att dessa brott skiljer sig från all annan kriminalitet och kräver särskilda kunskaper. Förbättrade lagar och effektivt samarbete med andra, som psykologer och socialarbetare, kräver hon också.

Även om det inte hör till dagens debatt, men väl till regeringens vända just nu, vill jag anföra vad Ann-Kristin Olsen påpekar: Sedan innehav av barnpornografi förbjöds i Norge för två år sedan hittar norska tullen inte längre barnpornografiska alster utan endast den tillåtna vuxenpornografien.

Hon fortsätter vidare: Även om barnpornografien säkert inte har försvunnit helt, har marknaden kraftigt begränsats.

Herr talman! Med detta yrkar jag bifall till Vänsterpartiets meningsyttring under mom. 13, 24 och 54. Vi kommer att rösta på reservationerna 4, 5, 7, 15 och 21.

Anf. 111 BRITTA BJELLE (fp):

Herr talman! Vi behandlar nu justitieuskottets betänkande Anslag till polisväsendet. Som redan har sagts bygger betänkandet på budgetpropositionen. I betänkandet behandlas också en hel del motioner. Till betänkandet har fogats ganska många reservationer. Jag tänker inte kommentera alla reservationer utan jag nöjer mig med ett urval.

När det gäller regeringens riktlinjer för polisverksamheten under budgetåret 1994/95 kan det kostateras att det övergripande målet skall vara att minska brottsligheten och öka tryggheten i samhället. Vid sidan av det brottsutredande arbetet skall polisen bedriva brottsförebyggande arbete.

Ett sätt att nå målet minskad brottslighet och ökad trygghet är att polisen på det lokala planet i ökad utsträckning bedriver sin verksamhet i form av närpolis. Med närpolisverksamhet avses att polisen organiseras i små lokalt anknutna arbetsenheter och i form av kvarterspoliser. Meningen är att närpolisverksamheten i första hand skall inriktas på brottsförebyggande och problemorienterat arbete. Poliserna skall vara synliga och tillgängliga bl.a. genom fotpatrullering. Närpolisen skall också kunna utreda mindre och okomplicerade brott. Meningen är att närpolisen tillsammans med enskilda kommuner och organisationer skall bedriva en verksamhet som förebygger brott och skapar trygghet på det lokala planet.

Utöver närpolisverksamhet finns i budgetpropositionen riktlinjer för den brottsutredande polisverksamheten, som bl.a. pekar på det angelägna i att den kvalificerade polisverksamheten utvecklas när det gäller metoder och organisation.

Beträffande trafikövervakning anges att aktivitet och synlighet måste öka,

Prot. 1993/94:87
13 april 1994

*Anslag till
polisväsendet*

liksom att särskild uppmärksamhet skall ägnas åt onykterhet i trafik och fortkörning. Trafikövervakningen skall dessutom i ökad utsträckning utföras av polis som har andra huvuduppgifter.

När det gäller effektiviseringar och rationaliseringar, inte minst med utgångspunkt från de redan beslutade besparingarna, skall länsstyrelserna liksom hittills ha huvudansvaret för att rationaliseringar inom polisväsendet genomförs.

I fråga om inriktningen mot olika slags brottslighet framgår det av budgetpropositionen att särskilda satsningar skall göras på våldsbrott, narkotikabrott och ekonomisk brottslighet.

Beträffande riktlinjerna för polisverksamheten är vi i justitieutskottet ense med regeringen. Däremot finns det många enskildheter där det råder oenighet inom utskottet. En av dessa frågor gäller hanteringen av den ekonomiska brottsligheten. Som framgått av Lars-Erik Lövdéns anförande föreslår socialdemokraterna och nydemokraterna tillsammans att det skall tillföras 50 miljoner kronor för personalförstärkningar inom polisens ekorotlar. Personalförstärkningarna skall ur deras synvinkel ses som extra prioritering av kampen mot den ekonomiska brottsligheten.

Vi i regeringspartierna vill precis som socialdemokraterna och nydemokraterna prioritera kampen mot den ekonomiska brottsligheten. Men vi menar att det inte alls är så enkelt som att enbart tillföra polisen extra resurser.

En kort tillbakablick på hanteringen av den ekonomiska brottsligheten visar att mycket redan har gjorts men att förändringar tar tid.

Justitieutskottet anordnade i mars 1991 en offentlig utfrågning om den ekonomiska brottsligheten. Vid denna utfrågning framkom det att under slutet av 80-talet hade situationen utvecklats mycket negativt när det gäller utredandet av ekobrotten. Den slutsats som vi drog efter utfrågningen var att det behövdes tillsättas en utredning som gjorde en översyn av åtgärderna mot den ekonomiska brottsligheten. I vårt betänkande anvisade vi bl.a. ett antal åtgärder som vi ansåg angelägna.

Regeringen tillsatte en sådan utredning med direktiv som hämtats från vårt betänkande. Riksåklagaren och Rikspolisstyrelsen fick utredningsuppdraget gemensamt. Den färdiga utredningen presenterades i januari 1992. Utredningen kom fram till ett antal konkreta förslag till förändringar. Bl.a. föreslogs en fullständig översyn av skattebrottslagen, eftersom den är både omodern och komplicerad att hantera. Även andra lagar pekades ut som svåra att arbeta med.

I utredningen pekades också på behovet av ett närmare samarbete mellan åklagare och polis samt en effektiv och förnyad form av förundersökningsrutiner. Bl.a. föreslogs att arbetsplaner skulle upprättas och att polis och åklagare skulle arbeta i fasta arbetsteam.

Eftersom den ekonomiska kriminaliteten i dag är både sofistikerad och välplanerad samtidigt som det i den verksamheten utnyttjas avancerade tekniska hjälpmedel, måste man effektivisera och modernisera ekoutredandet. Utredningen ansåg därför att det behövdes ändrade arbetsmetoder, central metodutveckling, mer utnyttjande av ekonomisk expertis och ökad kompetens hos både åklagare och polis. Såväl beträffande arbetsmetoder som me-

totutveckling och utbildning har alltså utredningen lagt fram konkreta förslag till åtgärder.

Utredningen föreslog också bättre kontakt och samordning med konkursförvaltaren och hans revisorer. I utredningen påpekas också att det är angeläget att förebygga ekobrott. Det kan göras genom att man ser över och förbättrar de författningar som reglerar näringsverksamhet liksom att man ser över uppbyggnaden av de skatterättsliga reglerna. Vidare är det enligt utredarna angeläget att de kontrollerande myndigheterna har resurser att fullgöra sina arbetsuppgifter.

Utöver min genomgång här innehåller utredningen ytterligare analys och förslag.

Denna utredning ledde sedan till att regeringen gav Riksåklagaren, Rikspolisstyrelsen och Riksskatteverket i uppdrag att utifrån rapporten och egna uppslag vidta åtgärder och sedan till regeringen redovisa vad som sedan gjorts. Myndigheterna inkom i maj 1993 med sina redovisningar. Av dessa framgick vilka åtgärder som myndigheterna hade vidtagit eller övervägde att vidta när det gäller att bekämpa den ekonomiska brottsligheten.

Riksåklagarens och Rikspolisstyrelsens utredningsarbete har i sin tur lett till att en rad andra utredningar tillsatts eller till att tilläggsdirektiv har givits till redan sittande utredningar. Man skall se över regelverk och framför allt sådant som har betydelse för utredning av ekobrott i avsikt att förändra lagstiftningen i brottsförebyggande syfte. Jag tänker här bara nämna några förändringar.

Det gäller en översyn av aktiebolagslagen, förändringar i lönegarantireglerna, ett nytt rekonstruktionsförfarande som ersättning för konkurser, en teknisk översyn av inkomstskattelagstiftningen, en översyn av redovisningslagstiftningen, en översyn av uppbördslagstiftningen samt en översyn av skattebrottslagen.

Regeringen har också beslutat om resursförstärkningar. Budgetåret 1993/94 avsatte regeringen 60 miljoner kronor för en särskild satsning på det kriminalpolitiska området. Av dessa 60 miljoner kronor avsåg 30 miljoner kronor bekämpning av ekobrott. För budgetåret 1994/95 anger regeringen att ytterligare 30 miljoner kronor skall användas för bekämpning av den ekonomiska brottsligheten. Regeringen föreslår också ökade resurser till åklagarväsendet motsvarande 30 nya ekoåklagare. Dessutom tillfördes åklagarväsendet 4 miljoner kronor extra våren 1993 för finansiering av en särskild utredningsgrupp, den s.k. RÅSOP, som skulle svara för förundersökningar när det gäller ekobrott riktade mot banker och finansinstitut. Och på våren året före beslutade riksdagen också om inrättandet av en finanspolis i Sverige, vars uppgift var att bedriva spaning för att bl.a. uppdaga brott i samband med s.k. tvättning av pengar som utgjort vinning av brottslig verksamhet.

För att få till stånd en effektivare skattekontroll tilldelades Skatteförvaltningen 45 miljoner kronor extra förra året och i årets budgetproposition ytterligare 100 miljoner kronor.

När det sedan gäller organisationsfrågor för att bl.a. förbättra effektiviteten av ekoutredningar uppdrog regeringen åt Rikspolisstyrelsen i juli 1992 att göra en översyn av den centrala polisorganisationen. Våren 1993 lämnade

Rikspolisstyrelsen över en sådan redovisning. Regeringen ville bredda Rikspolisstyrelsens utredning och uppdrag därför i maj 1993 åt en särskild utredare att komplettera Rikspolisstyrelsens egen översyn av den centrala polisorganisationen. Även den s.k. RPS-utredningen om ekobrottsbekämpningen berör samverkan mellan åklagare och polis på central nivå.

Det pågår också en organisationsöversyn för åklagarsväsendet. Riksåklagaren arbetar med uppdraget som skall vara avslutat i september 1994. Dessutom har det nyligen tillsatts en parlamentarisk utredning om Polisen, vars uppgift är att göra en fortsatt genomgång av den centrala polisorganisationen.

Utöver alla utredningar i organisationsfrågor pågår dessutom aktiviteter inom berörda myndigheter. På initiativ av Riksåklagaren bildades 1992 en arbetsgrupp bestående av representanter för Riksåklagaren, Riksskatteverket, kronofogdemyndigheterna, polismyndigheterna, konkursförvaltarna och revisorerna.

Arbetsgruppen har nyligen avlämnat en rapport som innehåller ett antal förslag för bättre rutiner vid brottsutredningar i samband med konkurser. Därutöver förekommer dessutom övergripande myndighetssamarbete beträffande handeln med skalbolag. Vidare finns ett antal samverkansprojekt på regional och lokal nivå som sysslar med konkreta fall av ekonomisk brottslighet.

Mot bakgrund av denna genomgång skulle en kort sammanfattning vara att det pågår arbete i brottsförebyggande syfte med vidgad kontrollverksamhet och förbättrat regelverk. Såväl åklagare som polis och skatteförvaltning har fått och får förstärkta resurser. Organisationsutredningar arbetar med att hitta bättre och effektivare arbetsformer. Åklagare och polis har i uppdrag att utveckla metoder, teknik och utbildning för att bättre hantera ekobrott. Allt detta är på gång. Vi i justitieutskottet har kontinuerligt följt utvecklingen genom en uppföljning av det som vi startade 1991. I februari 1993 hade vi ånyo en offentlig utfrågning i ärendet, och så sent som den 24 februari i år hade vi ytterligare en. Dessutom har utskottet självt gjort en utvärdering av projektet RÅSOP.

Utöver allt som är på gång har mycket redan hänt. Förra veckan besökte jag Skatteförvaltningen i Stockholm. Där berättades att den verksamhet som nu bedrivs inom såväl polis- som åklagarmyndighet är mycket bättre och effektivare och att samarbetet mellan skatteförvaltning, polis och åklagare fungerar mycket bättre än tidigare. De redovisade att de stora förändringarna ägt rum under det senaste året.

Men det tar tid innan alla de åtgärder som är vidtagna eller som är på väg att vidtas får effekt. Riksdagens revisorer har i februari i år presenterat en revisionsrapport som handlar om samhällets åtgärder mot ekonomisk brottslighet. Mycket av det som avhandlas i rapporten sammanfaller med vad såväl RÅ som RPS skrivit både i den gemensamma utredningen och i sina egna redovisningar till regeringen.

Men det intressanta är att revisorerna skriver: De nödvändiga insatserna mot den ekonomiska brottsligheten berör ett stort antal myndigheter och en mängd olika regelsystem. Området är komplext. Några snabba och enkla lösningar finns inte. En mängd olika åtgärder krävs såväl inom lagstiftning

som förvaltning. Revisorerna pekar sedan på vad som behövs. De säger bl.a. att det krävs en mångfald av åtgärder som spänner över ett brett fält, och att flera av åtgärderna kräver noggranna förberedelser. Med dessa citat har jag velat peka på att tidigare försummelser på detta område, som huvudsakligen ägt rum under socialdemokratisk regering, inte går att vända från den ena dagen till den andra. Det handlar inte om några enkla, snabba åtgärder såsom att pumpa in litet extra pengar till Polisen utan om ett gediget arbete som börjar med en justerad lagstiftning, ändrad organisation, höjd kompetens hos dem som arbetar med ekoutredningar, utbildning osv. Det arbetet är redan på gång. Därför vore ett tillkännagivande till regeringen i fråga om prioriteringar av den ekonomiska brottsligheten och organisationsfrågorna som att slå in öppna dörrar. På samma sätt menar jag att den socialdemokratiska reservationen om samordning och översyn av lagstiftningen är tillgodosedd.

I socialdemokraternas reservation 7 krävs att vi redan nu skall utvidga tillämpningsområdet för lagen om penningtvätt. Justitieutskottets majoritet har menat att eftersom EU-staterna är överens om att avvakta med en utvidgning av lagen till dess att erfarenheter vunnits om hur lagstiftningen fungerar i praktiken är det naturligt att vi i Sverige följer överenskommelsen. Vår lag om penningtvätt är ju en kopiering av den som finns inom EU.

Reservation 15 av socialdemokraterna handlar om en översyn av den straffrättsliga lagstiftningen. Mycket av det som står i reservationen som bl.a. handlar om påföljdssystemet råder det inga delade meningar om. När det däremot gäller frågan om att i brottsbalken flytta in specialrättsliga bestämmelser är det ett uppdrag som inte alls passar in i Straffsystemkommitténs arbete, vilket antyds i reservationen. Vi menar att Straffsystemkommittén måste få arbeta färdigt med det nya straffsystemet innan en sådan åtgärd vidtas som föreslås i reservation 5.

Avslutningsvis vill jag yrka bifall till reservationerna 2, 3 och 12 och i övrigt bifall till utskottets hemställan.

Anf. 112 KARL GUSTAF SJÖDIN (nyd) replik:

Herr talman! Vår utskottsordförande Britta Bjelle sade att det inte är så enkelt att ge Polisen mer resurser. Som representant för Ny demokrati vill jag säga att det får vi se. Vi tror nämligen att det kan vara bra att se det hela som en samhällsinvestering. Det kan i praktiken vara lönsamt, och det kan ha en förebyggande effekt.

Vid en utfrågning bedömde biträdande rikspolischefen Bengt Frih hur mycket pengar man ungefär behövde. Det motsvarar vad riksdagen nu kommer att anslå till Rikspolisstyrelsen utöver vad regeringen har medgett för denna satsning.

Vad som har hakat upp sig och vad som är på gång när det gäller organisationsfrågorna är frågan om förtida avgång av äldre personal. Syftet är att länsmyndigheterna skall få råd att utbilda nya poliser för att Polishögskolan skall kunna existera. Det är detta som vi vill att riksdagen skall ge regeringen till känna. Annars blir det kaos, brist och besvärligheter i den fortsatta utvecklingen och utbildningen inom Polisen.

Prot. 1993/94:87
13 april 1994

*Anslag till
polisväsendet*

Anf. 113 LARS-ERIK LÖVDÉN (s) replik:

Herr talman! Britta Bjelle lämnade en lång redovisning av det utredningsarbete som är på gång inom olika områden. Det kanske är just detta som är belysande. Det pågår ett omfattande utredningsarbete, men det händer ingenting.

Britta Bjelle och de borgerliga utskottsrepresentanterna är snart de enda som hävdar att det inte behövs nya resurser för att komma åt problemen.

Jag har ofta citerat Rolf Åbjörnsson, konkursförvaltaren och advokaten som har engagerat sig hårt i dessa frågor. Jag skall än en gång citera honom:

”Ekobrottsligheten är nästan ett konstitutionellt element i samhället. Det ökade antalet konkurser har gjort det mer synligt än tidigare. Likgiltighet, naivitet och godtrogenhet och moralupplösning genomsyrar allt i dag. Jag ser ett svart samhälle framför mig, ett kvittolöst samhälle.”

Han är inte ensam om kritiken att det inte står rätt till när det gäller samhällets insatser. Riksdagens revisorers rapport, som Britta Bjelle citerade, är en svidande vidräkning med regeringens passivitet. Rikspolisstyrelsen har gång på gång i anslagsframställningar krävt ökade resurser. Åklagarmyndigheter som sysslar med denna typ av ärenden är kritiska till att samhällets totala resurser inte ökar och att effektivare åtgärder inte vidtas.

Väldigt belysande för regeringens och regeringspartiernas passivitet är att Britta Bjelle nämner finanspolisen. Finanspolisen tillkom ju mot de borgerliga partiernas vilja här i riksdagen. Det var Vänsterpartiet, Socialdemokraterna och Ny demokrati som drev igenom inrättandet av finanspolisen genom att anslå 8 miljoner kronor. Ni var passiva även då.

Uppriktigt sagt förstår jag inte varför ni intar en sådan passiv attityd. Det finns ju mycket att vinna genom att höja ribban och öka insatserna, ekonomiskt i form av ökade skatteintäkter för samhället samt genom en högre samhällsmoral, bättre förhållanden i näringslivet och en bättre fungerande marknadsekonomi. På varje punkt finns det ett argument för att gå till offensiv mot denna kriminalitet, som beräknas omfatta ungefär 100 miljarder kronor om året. Det är obegripligt att ni är så passiva.

Anf. 114 BRITTA BJELLE (fp) replik:

Herr talman! Lars-Erik Lövdén använder den gamla metoden att om man upprepar en osanning tillräckligt många gånger så blir den en sanning. Han påstår att det råder passivitet från regeringens och de borgerliga politikernas sida.

En av de frågor som just Riksdagens revisorer särskilt pekar på är att man behöver bedriva en förebyggande verksamhet för att komma till rätta med den ekonomiska brottsligheten. Det är på samma sätt med den brottsligheten som med annan brottslighet. Det går inte att dämpa brottsskurvan med mindre än att polisen har ett nyare arbetssätt och bedriver ett förebyggande arbete.

När det gäller det förebyggande arbetet på ekosidan måste kontrollfunktionen och lagstiftningen justeras. Riksåklagaren och Rikspolisstyrelsen visar i sin utredning att det finns en mängd lagstiftning som är svårhanterlig för dem som utreder ekobrott. För att göra ekobrottsutredandet mer hanterligt måste lagstiftningen ändras. Därför har ett antal utredningar tillsatts. Men

som Lars-Erik Lövdén väl vet är det inte så enkelt att ändra lagstiftningen. Man måste utreda, och efter utredandet skall det ske ett remissförfarande för att det skall bli en bra produkt.

I fråga om kontrollfunktionen är det avsevärt enklare, och där har regeringen också avsatt extra resurser liksom på åklagarsidan. Riksdagens revisorer kommer inte med någon svidande vidräkning för att regeringen inte gör någonting, utan kontentan av rapporten är att det behövs samordnande funktioner för att man skall kunna komma till rätta med ekobrottsligheten. Revisorerna förklarar att ekobrottsligheten är så komplex att det behövs förberedelser och gediget arbete innan man kan komma till rätta med ekobrotten.

Prot. 1993/94:87
13 april 1994

*Anslag till
polisväsendet*

Anf. 115 LARS-ERIK LÖVDÉN (s) replik:

Herr talman! Om Britta Bjelle hade läst de socialdemokratiska motionerna 1992, 1993 och 1994 om ekobrotten, hade hon fått uppslaget att det krävs en samordnad organisation. Vi har de senaste tre åren föreslagit en samordnad organisation under central ledning för att bekämpa ekobrottsligheten. Men det har ni gått emot, och det gör ni uppenbarligen också i dag. Det råder passivitet från er sida.

Britta Bjelle sade att det krävs lagstiftningsåtgärder och att det tar tid att genomföra sådana. Det är jag väl medveten om, men denna regering har varit oerhört snabb när det gällt att genomföra lagstiftningsåtgärder som faktiskt försvårar för samhället att komma åt den ekonomiska brottsligheten. Avskaffandet av skatteflyktsklausulen, förändringarna i bevissäkrings- och betalningssäkringsmöjligheterna samt Rättssäkerhetskommitténs förslag, som minskar möjligheterna att bedriva skatterevision – ett förslag som Britta Bjelle själv har varit med om att utarbeta – är några exempel på förslag som ni har lagt fram i denna kammare och även delvis genomfört. De försvårar för samhället att ingripa mot den ekonomiska brottsligheten. I de sammanhangen har ni varit handlingskraftiga. Men ni har inte varit särskilt aktiva – och det är inte bara mitt eget omdöme, utan den uppfattningen har också de verksamma inom olika myndigheter såsom skatteförvaltningen, polisen och åklagarna – när det gällt att ingripa med kraft mot den ekonomiska brottsligheten.

Anf. 116 BRITTA BJELLE (fp) replik:

Herr talman! Jag var ordförande i Rättssäkerhetskommittén, vars utredning sedermera gick ut på remiss och ledde till ett förslag här i riksdagen. Socialdemokraternas representant i kommittén hade inte någon annan uppfattning än majoriteten under hela utredningsarbetet. Och vad mer är: av 40 remissinstanser tyckte 38 att förslaget i huvudsak var bra. Det handlar inte alls om att försvåra kampen mot den ekonomiska brottsligheten, utan det handlar om att skapa balans och rättssäkerhet för individen.

När det sedan gäller de kraftfulla åtgärder som Socialdemokraterna säger sig vilja vidta, kan jag inte underlåta att konstatera att det var under en socialdemokratisk regering som aktiviteten i utredandet av ekonomisk brottslighet avtog kraftigt. Effekterna av det som hade hänt under den perioden dök upp när den borgerliga regeringen tillträdde. Då hoppade socialdemo-

kraterna upp och påstod att den borgerliga regeringen inte visade någon aktivitet, fastän det faktiskt berodde på effekterna från den tidigare socialdemokratiska regeringen.

Jag har pekat på vad den nuvarande regeringen faktiskt har gjort. Den har givit mer pengar till skatteförvaltningen, till RÅSOP, till åklagarna och till polisen, vilka alla fått större resurser. Det är viktigt att på sikt tillföra ytterligare resurser. Men det är ingen idé att göra det i snabbare takt än metodutveckling, ändrade arbetsförhållanden samt en bättre samordning mellan åklagare och polis kan komma till stånd. En del av dessa åtgärder är genomförda, medan en del är föremål för ytterligare utredning. Inte minst socialdemokraterna var missnöjda med de organisationsutredningar som gjordes och ville ha ytterligare en utredning. När jag besökte skatteförvaltningen, framhöll man där att det under det senaste året hade skett oerhörda förbättringar i arbetssituationen. Det har även i andra sammanhang framgått att utredandet av ekobrott ute i landet går bättre och bättre.

Anf. 117 LENNART FRIDÉN (m):

Herr talman! Det betänkande som vi nu debatterar är ett mycket omfattande betänkande om några väsentliga frågor. Jag ställer mig bakom de yrkanden som här har ställts av Britta Bjelle.

Dess värre är det samtidigt ett betänkande, som är så diversifierat – det rör sig om allt från kyrkofrid till fyrverkerier – att en del frågor riskerar att hamna i skuggan av stora organisations- och anslagsfrågor. Jag hade för egen del gärna velat se en uppdelning av frågorna, och jag rekommenderar det till nästa gång. Jag har förgäves försökt att få justitieutskottet att samordna t.ex. frågorna om brottsförebyggande verksamhet i ett enda betänkande.

I dag gäller vår diskussion bl.a. den motion som jag strax skall säga några ord om. Häromveckan togs frågor upp rörande exempelvis kds-motionen om nationell brottspreventiv strategi och den socialdemokratiska motionen om lokalt brottsförebyggande arbete m.m. Det hade varit mycket förnuftigare att ha det här på ett och samma ställe.

Tidigare i dag, både i samband med behandlingen av lagutskottets betänkanden och nu i samband med justitieutskottets betänkande, har det talats ganska mycket om ekonomisk brottslighet. Jag vågar påstå att det finns mycket brottslighet som har väldigt stor ekonomisk betydelse utan att den för den skull förs till nämnda kategori.

Jag vill alltså säga några ord om min motion om behovet av ett samlat program mot klotter. Faktum är att det numera rör sig om en årlig kostnad inte på några miljoner eller tiotals miljoner kronor utan på hundratals miljoner. Det är fråga om en brottslighet som har både ekonomisk och ekologisk – för att inte tala om estetisk och etisk – skadeverkan.

Häromdagen fick jag i min hand ett exemplar av en tidning som ges ut av det minsta kommunala bostadsföretaget i Göteborg. En av huvudartiklarna i den här tidningen gäller det klotter som man utsattes för under hösten. Enbart för detta lilla företag kostade det 300 000 kr att åtgärda klottret. Det är således viktigt att se till att man kan arbeta i förebyggande syfte härvidlag.

Häromveckan kontaktades jag av de Stockholmspoliserna som leder arbetet med kampen mot klottrarna. De tog kontakt med mig bl.a. därför att de

hade läst om min motion och gärna ville ha med mig i en diskussion om de här frågorna.

Dessa poliser hävdar i likhet med mig att det måste komma till stånd ett omfattande samarbete mellan skolor, föräldraföreningar, ideella föreningar, sociala myndigheter och polisen. Även nämnda poliser efterlyser just ett samlat program och samlade tag här. Vad som behövs är alltså ett samlat program för förebyggande åtgärder och för ett samarbete mellan de i dag spridda krafter som har intresse av att göra något. Det visar sig t.ex. att man i sitt arbete plötsligt kom i kontakt med en av dem som arbetar på Statens kriminaltekniska laboratorium och som hade utarbetat vissa metoder för att spåra klottrare. Tidigare var detta obekant för de här personerna.

Vidare vill man gärna komma i kontakt t.ex. med fastighetsägarorganisationer, vars medlemmar hör till den mest drabbade gruppen, eller med de branscher – det gäller då bensinstationer, färghandlare osv. – som genom den alltför stora lättillgängligheten själva har blivit bestulna på sprejburkar som använts och som också därigenom indirekt medverkat till denna förödande miljöförstöring.

Stadsmuseet i Stockholm arbetar just nu med att skydda och bevara stadens fasader och efterlyser just åtgärder på detta område.

Vad klottrandet innebär för individen har undersökts av såväl Brottsförebyggande rådet som andra som sysslar med social forskning. För många är detta beteende första steget på en färd mot kriminalitet.

I alla samtal som jag för, och har fört, om detta har det ställts krav på just samordning, kraftsamling kring vissa åtgärder och, inte minst, förebyggande program. Det har dessutom talats om hur väsentligt det är att i det här sammanhanget också ta med skolans både etiska och estetiska fostran.

Det må vara mig ursäktat, herr talman, att jag efter att ha läst utskottets betänkande tycker att det är litet av goddag yxskaft över det hela. Det sägs att man inte skall ingripa mot misstänkta klottrare och att det inte behövs någon skärpning när det gäller straff på det här området. Men det är inte det som jag har efterlyst. För att vi skall kunna ingripa i tid – dvs. innan beteendet har gått över i brottslighet eller något i den vägen som leder vidare – måste vi utarbeta en strategi, ett program, för detta.

Herr talman! Med tanke på att jag anser att min motion inte har blivit hyggligt behandlad vare sig rent formellt eller sakligt dristar jag mig till att yrka bifall till densamma.

Anf. 118 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp):

Herr talman! Precis som föregående talare kan också jag känna en viss frustration över att en motion som man själv har skrivit inte blir behandlad på det sätt man önskar. Det finns inga argument. För övrigt finns en del att önska när det gäller själva behandlingen av motionen. Så var det för mig i höstas, då min motion behandlades som gällde förbud mot att bära mask vid demonstration. På grund av den frustration som jag då kände gjorde jag en spektakulär sak. Jag tog nämligen på mig en rånarhuva när jag stod här i talarstolen. Men det gjorde att i alla fall en och annan fick upp ögonen för problemet som sådant. Jag tror inte att jag vid det tillfället vid omröstningen hade fått stöd av 45 ledamöter – 14 ledamöter avstod från att rösta – om

jag inte hade gjort nämnda spektakulära demonstration. Samtliga partier var representerade. Jag tänker inte upprepa det i dag.

Den här gången har min motion blivit litet bättre behandlad och litet mer uppmärksammat. Det gäller här en motion som samtliga partier har under-tecknat. Det är en sexpartimotion. Endast Vänstern har ställt sig vid sidan av. Ändå tycker jag att utskottet har skött behandlingen av min motion med vänsterhänden.

Utskottet skriver att regeringsformen lägger hinder i vägen för en sådan begränsning av demonstrationsfriheten som motionen tar upp. Man nöjer sig med att hänvisa till betänkandet från i höstas. Men om man läser det blir man inte särskilt mycket klokare. Där säger utskottet nämligen också bara att regeringsformen lägger hinder i vägen.

Karl Gustaf Sjödin har avgett en reservation, reservation nr 20. Han har förstått problemet som sådant men har en i och för sig ganska blygsam begäran. I reservationen står det: "Utskottet anser att regeringen bör överväga om det med hänsyn till bestämmelserna i regeringsformen är möjligt att införa lagstiftning med detta innehåll och, om så befinns vara fallet, återkomma till riksdagen med ett förslag." Jag ställer mig bakom detta liksom reservation nr 20, vilken jag yrkar bifall till.

Jag måste dock ställa några frågor till utskottets talesmän här – ordföranden eller någon annan som har ställt sig bakom majoritetens skrivning.

En fråga gäller just det som jag har refererat och som gäller regeringsformen. Majoriteten skriver att regeringsformen lägger hinder i vägen för en begränsning av demonstrationsfriheten. Jag är inte riktigt klar över vad det här hindret innebär. Såvitt jag förstår är det här något som sker redan i dag. Det är ju inte så att man kan demonstrera hur som helst på gator och torg, utan man får lämna in en ansökan. Sedan gäller vissa restriktioner om tider, om platser – vilka gator eller torg som man skall gå på – och om hur det hela skall gå till.

Jag önskar alltså att man även skall ha möjlighet att, om det misstänks att en demonstration kan urarta, begära förbud mot att bära mask.

Hur lägger regeringsformen egentligen hinder i vägen i dag, om polisen skulle förbjuda mask? Besked här skulle vara en bra signal till polisen. Det är möjligt att göra det, men man vågar inte.

Nästa fråga: Vad händer om polisen gör på nämnda sätt och villkorar det med förbud mot att bära mask?

Anf. 119 BRITTA BJELLE (fp) replik:

Herr talman! Det är klart att man i dag kan lägga fast vissa restriktioner vid demonstrationer. Vad det handlar om här är om man för enskilda individer skall tala om på vilket sätt de skall agera vid demonstrationer, nämligen att de inte får vara maskerade.

Jag ser en hel del problem i fråga om själva hanteringen. När har man mask? När är det så, Karl Gustaf Sjödin, att man faktiskt döljer sitt ansikte på ett sådant sätt att det är detsamma som maskering? Skulle man fällas till ansvar för det, eller sker det enbart i samband med att man har en svart mask? Då övergår man ju ganska snart till en annan mask.

Vad jag försöker påvisa är att det finns mängder av sätt att dölja sitt an-

sikte utan att bära mask. Så t.ex. klär sig muslimska kvinnor så att man inte ser deras ansikten. Det här är någonting som vi måste klara ut, om det skall göras en sådan förändring i lagen som motionärerna önskar.

Jag tror att vi alla tycker att den svarta masken inte borde få förekomma i en demonstration, men vitsen med den är inte masken, utan vitsen är ju att dölja ansiktet. Om jag står och tittar på en demonstration och tycker att allting är oerhört fascinerande och jag samtidigt fryser, åker jag då dit för att jag virar sjalen kring en del av ansiktet?

Frågan är alltför svår att ta ställning till på det sätt som motionen är upplagd, och det är bakgrunden till att den kanske har blivit litet kortfattat behandlad.

Anf. 120 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik:

Herr talman! Det är klart att det alltid blir gränsdragningsproblem. Sådana har vi fullt av i lagstiftningen i dag. Polisen ställs dagligen inför att göra överväganden om att ingripa eller inte ingripa.

Jag är övertygad om att Polisen kan hantera detta. Det är ju stor skillnad mellan att Britta Bjelle står och ser på en demonstration och har en hatt eller någonting annat på sig, som eventuellt döljer en del av ansiktet, och att någon sätter på sig en sådan mask som jag visade förut. Den signal som jag vill att riksdagen skall ge klarar Polisen galant.

Dessutom är det ju inte fråga om något generellt beslut. Min avsikt med det här är att när man ansöker om tillstånd att demonstrera och Polisen har erfarenhet av – gång efter gång – att demonstrationen urartar på grund av att demonstranterna drar på sig rånarhuvor, då skall Polisen kunna föreskriva som villkor att ingen bär rånarhuva.

Jag upplever det som att det är finsnickerier när utskottets ordförande talar om andra klädesplagg och försöker visa på våra gränsdragningsproblem. Det är inte detta som är problemet.

Jag ställer fortfarande frågan: Vad händer, om Polisen i dag skulle skriva in villkoret att demonstranterna inte får använda rånarhuva? Om man samtidigt som man skriver in att demonstrationen skall gå då och då, på de och de gatorna och en massa andra instruktioner också skriver in detta villkor, vad skulle hända? Det är viktigt att Polisen får en signal här.

Jag vet inte, men det är möjligt att det är tillåtet att föreskriva ett sådant villkor, och det skulle vara intressant för Polisen att få veta.

Anf. 121 BRITTA BJELLE (fp) replik:

Herr talman! Jag, som tycker så väldigt mycket om Karl-Göran Biörsmark, har litet svårt med den här debatten, men jag kan inte låta bli att säga att hans sätt att resonera ändå är att förenkla frågan väldigt.

Låt oss säga att vi lagstiftade om förbud mot att bära rånarhuva. På nästan alla områden ligger de som vill vara kriminella långt långt före både polis och åklagare. Det är precis detta vi har debatterat i dag.

Om det införs en sådan enkel regel som att demonstranterna inte får bära rånarhuva, då gör de väl något annat, tar på sig en stickeluva eller något annat som kan användas för att dölja ansiktet. Vi kommer inte åt problemet.

Prot. 1993/94:87
13 april 1994

*Anslag till
polisväsendet*

Vi kommer åt just rånarhuvan, men den utvecklas direkt till något annat. Skall vi då gå vidare i lagstiftningen?

Det är ett för enkelt sätt att bara säga att om vi tar bort rånarhuvan så har man löst problemet, för det har man inte. Det är problemet, som jag ser det.

Anf. 122 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik:

Herr talman! Men, kära fru ordförande i utskottet, jag har aldrig påstått att man löser hela problemet med ett sådant här litet enkelt förslag – bara knäppa med fingret så är allting borta! Ingen lagstiftning har den effekten i dag, vad jag förstår.

Jag tycker faktiskt att Britta Bjelle har gett upp – de krafter som vi kämpar emot ligger alltid före, vi har inte en chans, osv. Men här har vi ändå vissa möjligheter att ge Polisen det redskap som den vill ha.

Lyssna på Polisen, på dem som skall ta fighten ute på gator och torg! Ge dem det redskap som de behöver för att hålla ordning och reda och säkra annans egendom, kanske t.o.m. liv och lem. Många skadas ju vid demonstrationerna som urartar.

Det är inget dramatiskt som jag föreslår. Jag tycker som sagt att det är litet uppgivet, när ordföranden i utskottet säger att de kriminella ligger före och att vi inte har en chans. Ta den här chansen!

Och jag har fortfarande inte fått svar på min fråga: Vad skulle hända, om Polisen vid tillståndsgivningen skrev in ett förbud mot att bära rånarhuva? Det skulle vara intressant att få det provat, men Polisen vågar inte komma med en sådan föreskrift, för den signal som har sänts ut är ju att det strider mot regeringsformen. Det blir naturligtvis omöjligt för Polisen att ställa ett sådant villkor, om signalen från riksdagen är att det strider mot regeringsformen.

Finns det någon möjlighet för Polisen att skriva in ett sådant villkor? Och vad skulle hända om det sker? Kan jag få svar på det?

Anf. 123 BERITH ERIKSSON (v) replik:

Herr talman! Vänsterpartiet har ställt sig utanför det här motionskravet. Vi anser inte heller att problemet är så enkelt som motionärerna gör gällande. Jag kan hålla med om att det är ett problem med demonstrationer som har ett annat syfte än att vara en fredlig demonstration. Sådana demonstrationer förekommer med eller utan rånarhuva eller annan mask.

Vad vi däremot har sett på senare tid är flera exempel på just fredliga demonstrationer, där demonstranterna inte har vågat visa ansiktet på grund av risken att förlora sitt arbete. Hur skulle sådana demonstranter hanteras, om vi hade ett lagrum som förbjöd deltagare i demonstrationer att dölja ansiktet?

Det finns redan ett lagrum som gäller uniformering vid demonstrationer, men det har visat sig att även det lagrummet är väldigt svårt att använda sig av. Det är mycket svårt att dra gränserna och beivra överträdelser.

Det är orsaken till att Vänsterpartiet ställer sig utanför motionskravet.

Anf. 124 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik:

Herr talman! När jag diskuterade med representanter för Vänsterpartiet om att skriva på motionen, funderade de länge. De var mycket tveksamma,

och till slut kom beskedet: Nej, vi ställer inte upp! Det får man respektera, men jag tycker fortfarande att argumentet som de anför inte är tillräckligt starkt.

Jag har också respekt för att det finns tillfällen då demonstranter kan känna ett visst obehag. Men precis som det har sagts tidigare, är det ju fråga om att Polisen skall göra en bedömning. Jag tror att Polisen har möjlighet att göra en avvägning. Om några sjuksköterskor går ut i en demonstration och eventuellt skulle vara rädda för att visa ansiktena för sin arbetsgivare, så är det en helt annan sak än en demonstration på Karl XII:s dödsdag eller i något annat sammanhang där man av erfarenhet vet att demonstrationen spårar ur.

Jag tycker att ni som argumenterar mot att ge Polisen möjlighet att ställa det villkor som jag talat om har en väldigt låg uppfattning om Polisens omdöme, för det är vad det är fråga om här. Det är fråga om Polisens omdöme när den skall säga ja eller nej.

Anf. 125 BERITH ERIKSSON (v) replik:

Herr talman! Det var ju också att ta till ytterligheter. En Karl XII-demonstration verkar spåra ur oavsett om demonstranterna har huvor eller inte på sig.

Vad det handlar om är om vi skall ha ett lagrum som kan användas av polisen. Att utan vidare tro att en enskild polis i Luleå och en enskild polis i Stockholm skulle använda det här lagrummet på samma sätt, tycker jag är att ge Polisen alltför stor befogenhet.

Frågan är ju om det lagrummet behövs. Jag kan inte se att det behövs. Demonstrationer som inte är fredligt menade måste man kunna stoppa på annat sätt än genom att införa en lag om huvor.

Anf. 126 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik:

Herr talman! Jag tror att Berith Eriksson har missat poängen med motionen och förslaget. Hon säger att demonstrationer kan spåra ur oavsett om man tillåter huvor eller inte. Visst kan de det. Poängen är att man av erfarenhet vet att vissa demonstrationer är mycket stökigare och bökigare än andra.

Jag är naturligtvis medveten om att demonstrationer kan urarta med eller utan rånarhuva. Poängen är att polisen inte kan identifiera en person med huva. De behöver ett redskap för att kunna se vem det är som slår in rutor, attackerar människor och bär sig olagligt åt.

Berith Eriksson säger att vi inte kan överlåta den bedömningen åt polisen. Jag har förstått att ni inte tilltror polisen detta omdöme. Det tycker jag är beklagligt.

Berith Eriksson säger slutligen att lagen inte behövs. Det kan vi som inte behöver gå ut och ta fighten på gator och torg säga! De som skall göra det vill ha lagen. Polisen ber om den.

Jag tycker att denna öppning skulle vara en viktig signal. Det är inget dramatiskt. Vi skall besluta oss för om vi stöder reservationen från Ny demokrati. Det handlar om att regeringen skall se över problemet, undersöka om det finns en lösning och återkomma till riksdagen med förslag. Det är allt vi begär. Det är en rimlig begäran.

Prot. 1993/94:87
13 april 1994

*Anslag till
polisväsendet*

Anf. 127 KARL GUSTAF SJÖDIN (nyd):

Herr talman! Nu börjar diskussionen bli riktigt intressant. Den som var uppmärksam och lyssnade på debatten i början inser att det vi talar om nu är det jag har efterlyst.

Jag var med på gatan på den tiden då den gamla polisinstruktionen fanns. Den ändrades tyvärr när polislagen kom.

En viktig grund för den enskilde polismannen är att han har möjlighet att förebygga och beivra brott. Detta bör anges i polislagens portalparagraf. Om det står i polislagen att polisen *skall* upprätthålla allmän ordning och säkerhet har man givit en klar anvisning om hur polisen skall agera.

Det är precis som Karl-Göran Biörsmark säger: förtroendet för polisen är stort. Poliser har stor kunskap och är professionella. De har inga som helst problem med att skilja på svarta luvor och sjalar som kvinnor bär. Det är inga som helst problem.

Det man vill komma åt är företeelser i samhället som vi måste skydda. Vi måste t.ex. värna om demonstrationsfriheten.

"Reglerna för polisens befogenheter" skall med andra ord läsas som "polisens ingripandeskyldighet". Jag vill till reservation 1 tillfoga ett påpekande om att riksdagen skall ge regeringen tillkänna att direktiven till Polisrättsutredningen skall utökas. Utredningen får se över dessa frågor. Man får undersöka om det är möjligt att skriva i polislagen att polisen *skall* upprätthålla allmän ordning och säkerhet. Den lagstiftning som finns innebär att det är upp till polisen att bedöma när man skall göra detta.

Polisen kan bedöma. Jag vet av egen erfarenhet att det går ganska bra. Dessutom är förtroendet för polisen stort i samhället. Det skall alltså inte vara några problem.

Jag ställde tidigare en fråga till Lars-Erik Lövdén om trafikutskottets yttrande om föreskriftsrätt för Rikspolisstyrelsen. Vet inte socialdemokraterna vad de vill? Ledamöter i ett utskott vill en sak och ledamöter i ett annat utskott vill tydligen en annan sak. Jag trodde att ni talade med varandra på era gruppmöten för att komma överens. Jag resonerar precis som de socialdemokratiska ledamöterna och vår representant i trafikutskottet i det särskilda yttrande de fogat till betänkandet.

Till Lennart Fridén vill jag säga att jag har pratat om klotter och om lille Kalle. Det är inte lätt att få utskottet att förstå dessa saker.

Om riksdagen bestämmer sig för att yrka bifall till reservation 1 och går med på att utöka direktiven till Polisrättsutredningen är det ingen större fara. Då får utredningen bedöma om man bör förtydliga lagen och skriva att polisen *skall* upprätthålla allmän ordning och säkerhet.

Anf. 128 LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Jag har fått en fråga av K G Sjödin om trafikpolisen. Rikspolisstyrelsen har i uppdrag att verka för ett genomförande av den reformering av polisens trafikövervakning som är på gång och att vara sammanhållande när det gäller uppföljning och utvärdering av reformen. Vi menar att man bör avvakta resultatet av det uppdraget.

Om det skulle visa sig nödvändigt att införa en föreskriftsrätt för att få en

bra trafikpolisverksamhet i landet får vi överväga detta, men vi tycker att man kan vänta och se om den valda metoden är tillräcklig.

När det gäller frågan om demonstrationsfrihet och maskerade demonstranter vill jag säga följande. Det är klart att regeringsformen lägger hinder i vägen för att införa den regel som motionärerna efterlyser och som efterlyses i reservationen.

Demonstrationsfriheten får ju bara inskränkas om polisen inte kan garantera allmän ordning och säkerhet. Polisen har en väldigt snäv marginal att använda sig av när det gäller att vägra demonstrationstillstånd.

Vi minns diskussionen från den 30 november då polisen ville vägra demonstrationstillstånd och även mötestillstånd. Det uppstod en debatt om man verkligen hade möjligheter till detta. Demonstrationsfriheten är alltså hårt grundlagsreglerad, och möjligheterna att inskränka den är ytterligt begränsade.

När det gäller möjligheten att införa en regel och förändra regeringsformen säger Britta Bjelle att det är svårt att se skillnad på mask och mask. Det är inte det enda problemet. Det kan kanske finnas tillfällen då det är motiverat att demonstrera utan att röja sin identitet. Det kan vara fråga om någon invandrargrupp som vill demonstrera mot regimens representanter i Sverige och hävda demokrati och mänskliga rättigheter i sitt hemland. Man kan vara rädd för att visa sin identitet för att man riskerar att drabbas av repressalier från regimens representation i Sverige.

Berith Eriksson nämnde sjuksköterskorna. SKTF bedriver för närvarande en omfattande kampanj om tystnaden inom offentlig sektor. Man visar exempel på anställda som har hotats av repressalier för att de har deltagit i demonstrationer. Även där kanske det kan finnas ett behov av att ibland dölja sin identitet.

Anf. 129 KARL GUSTAF SJÖDIN (nyd):

Herr talman! Förslagen finns i Trafikpolisutredningen. Lars-Erik Lövdén som sitter som lekman i Rikspolisstyrelsen borde veta att frågorna har diskuterats på mycket hög, central nivå. Det jag föreslår är det som man har begärt.

Vad gäller demonstrationsfriheten vill jag säga att det inte är några som helst problem att införa undantagsbestämmelser i regeringsformen. Ett exempel är den undantagsbestämmelse som gäller telefonavlyssning. Det går att diskutera dessa frågor om viljan finns. Det kan inte vara något problem. Regeringsformen sätter som tur är inte hinder i vägen för allting i det här landet.

Man vill sopa problemen under mattan genom att tala om kurder som vill demonstrera mot sitt hemland. Polisen skall naturligtvis inte ingripa i sådana fall. Vi syftar på kriminella och professionella bråkmakare som ger sig in i demonstrationer för att förstöra och skapa kaos och oordning på gatorna. Det är detta som Karl-Göran Biörsmark och vi vill komma åt. Jag tycker inte att dessa jämförelser hör hemma i den här diskussionen.

Anf. 130 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp):

Herr talman! Jag vill bara replikera till Lars-Erik Lövdén. De argument som Lars-Erik Lövdén tar upp här har jag bemött tidigare. Jag undrar om

Prot. 1993/94:87
13 april 1994

*Anslag till
polisväsendet*

han har lyssnat på vad jag har sagt. Om så inte skulle vara fallet tar jag upp dem en gång till.

Jag är övertygad om att polisen kan hantera detta. Jag vet också att det finns tillfällen när sådant här kan vara motiverat. Mitt förslag innebär inte något totalförbud. Vid de tillfällen när polisen önskar detta redskap skall man kunna använda sig av det.

Jag nämnde tidigare i min diskussion med Berith Eriksson att när det gäller t.ex. SKTF, som har uppträtt på det här sättet, är det främmande för polisen att ta till sådana restriktioner. Det borde ni inse. Jag tror faktiskt att ni gör det också. Ni ser att polisen kan hantera dessa saker.

Jag vet egentligen inte vad det är som hindrar er från att åtminstone låta regeringen titta på problemet. Om vi inte i den här debatten kan ge alla sakargument kan ju några få sätta sig ner och fundera över det. Det är väl inte så märkvärdigt. Det är detta som reservation 20 går ut på. Det är inte så att vi skall fatta ett beslut här i dag. Det kan vi inte göra heller. Det är ett uppdrag till regeringen att titta på detta. Det tycker jag kan vara rimligt.

Anf. 131 LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Herr talman! Jag anser att det är mycket svårt att göra skillnad på demonstration och demonstration, Karl-Göran Biörsmark. Vid den ena demonstrationen behöver man inte röja sin identitet men vid den andra behöver man göra det. Det är vad polisen åläggs att säga vid tillståndsprövningen om vi följer ert förslag. Jag tror att vi skulle hamna i en mycket omöjlig situation med en sådan typ av lagstiftningen och det ingripande i demonstrationsfriheten som den faktiskt innebär. Jag vill bestämt avråda från att börja tumma på demonstrationsfriheten.

Anf. 132 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp):

Herr talman! Jag är också tveksam till att gå in och tumma på demonstrationsfriheten. Samtidigt känner jag ett obehag över att det är andra krafter som tar över. Dessa krafter är egentligen inte ute efter att demonstrera fredligt för en sak. De har andra syften. Det vet vi som sitter här att de har. Det är polisen som skall hantera det. Jag är övertygad om att polisen har omdömet att göra detta.

När de tittar på en ansökan inför en demonstration på Karl XII:s dödsdag funderar de över hur grupperna skall gå och hur de skall kunna upprätthålla samhällsordningen vid demonstrationen. Detta innebär att demonstranterna får gå på vissa gator och inte på andra. Bara detta är ju en inskränkning, kan man säga. Demonstrationen får vara klockan två och inte klockan sju, för då är det mörkt. Det är också en inskränkning. Därför borde polisen också kunna få möjligheten att säga att de som går i demonstrationen inte får dölja sin identitet genom att bära en rånarhuva. Jag vill att regeringen tittar på detta.

Överläggningen var härmed avslutad.

LU12 Stiftelser

Mom. 1 (låneförbud)

1. utskottet

2. res. 1 (s)

Votering:

168 för utskottet

132 för res. 1

49 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 72 m, 26 fp, 25 c, 23 kds, 21 nyd, 1 -

För res. 1: 120 s, 1 fp, 9 v, 2 -

Frånvarande: 18 s, 8 m, 6 fp, 6 c, 3 kds, 2 nyd, 5 v, 1 -

Mom. 5 (permutation m.m.)

1. utskottet

2. res. 2 (s)

Votering:

170 för utskottet

133 för res. 2

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 72 m, 28 fp, 25 c, 23 kds, 21 nyd, 1 -

För res. 2: 122 s, 9 v, 2 -

Frånvarande: 16 s, 8 m, 5 fp, 6 c, 3 kds, 2 nyd, 5 v, 1 -

Mom. 9 (offentlig styrelserepresentation)

1. utskottet

2. res. 4 (s)

Votering:

170 för utskottet

132 för res. 4

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 72 m, 28 fp, 25 c, 23 kds, 21 nyd, 1 -

För res. 4: 121 s, 9 v, 2 -

Frånvarande: 17 s, 8 m, 5 fp, 6 c, 3 kds, 2 nyd, 5 v, 1 -

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

LU16 Fotografirättens integration i upphovsrättslagen, m.m.

Mom. 8 (droit de suite)

1. utskottet

2. res. 1 (s)

Votering:

168 för utskottet

134 för res. 1

1 avstod

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 72 m, 26 fp, 25 c, 23 kds, 21 nyd, 1 -

För res. 1: 122 s, 1 fp, 9 v, 2 -

Avstod: 1 fp

Frånvarande: 16 s, 8 m, 5 fp, 6 c, 3 kds, 2 nyd, 5 v, 1 -

Mom. 9 (avbildning av konstverk)

1. utskottet

2. res. 2 (s)

Votering:

174 för utskottet

128 för res. 2

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 72 m, 27 fp, 25 c, 23 kds, 21 nyd, 5 v, 1 -

För res. 2: 121 s, 1 fp, 4 v, 2 -

Frånvarande: 17 s, 8 m, 5 fp, 6 c, 3 kds, 2 nyd, 5 v, 1 -

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan

LU17 Skärpta åtgärder mot immaterialrättsliga intrång

Kammaren biföll utskottets hemställan.

LU20 Konkursrättsliga frågor

Mom. 5 (åtgärder mot ekonomisk brottslighet)

1. utskottet

2. res. 1 (m, fp, c, kds)

Votering:

157 för utskottet

146 för res. 1

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 122 s, 3 m, 21 nyd, 9 v, 2 -

För res. 1: 69 m, 28 fp, 25 c, 23 kds, 1 -

Frånvarande: 16 s, 8 m, 5 fp, 6 c, 3 kds, 2 nyd, 5 v, 1 -

Mom. 6 (centralt konkursregister)

1. utskottet

2. res. 2 (m, fp, c, kds)

Votering:

154 för utskottet

149 för res. 2

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 122 s, 1 m, 20 nyd, 9 v, 2 -

För res. 2: 71 m, 28 fp, 25 c, 23 kds, 1 nyd, 1 -

Frånvarande: 16 s, 8 m, 5 fp, 6 c, 3 kds, 2 nyd, 5 v, 1 -

Mom. 7 (kungörelse av näringsförbud)

1. utskottet

2. res. 3 (m, fp, c, kds)

Votering:

153 för utskottet

150 för res. 3

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 121 s, 21 nyd, 9 v, 2 -

För res. 3: 1 s, 72 m, 28 fp, 25 c, 23 kds, 1 -

Frånvarande: 16 s, 8 m, 5 fp, 6 c, 3 kds, 2 nyd, 5 v, 1 -

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

JuU19 Anslag till polisväsendet

Mom. 2 (ändring av polislagen)

1. utskottet

2. res. 1 (nyd)

Votering:

279 för utskottet

23 för res. 1

1 avstod

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 122 s, 71 m, 27 fp, 25 c, 22 kds, 9 v, 3 -

För res. 1: 1 m, 1 fp, 21 nyd

Avstod: 1 kds

Frånvarande: 16 s, 8 m, 5 fp, 6 c, 3 kds, 2 nyd, 5 v, 1 -

Mom. 5 (prioritering av den ekonomiska brottsligheten)

1. utskottet

2. res. 2 (m, fp, c, kds)

Votering:

153 för utskottet

150 för res. 2

46 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 122 s, 20 nyd, 9 v, 2 -
För res. 2: 72 m, 28 fp, 25 c, 23 kds, 1 nyd, 1 -
Frånvarande: 16 s, 8 m, 5 fp, 6 c, 3 kds, 2 nyd, 5 v, 1 -

Mom. 6 (polisorganisationen för bekämpande av ekonomisk brottslighet)

1. utskottet
2. res. 3 (m, fp, c, kds)

Votering:

154 för utskottet

149 för res. 3

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 122 s, 21 nyd, 9 v, 2 -

För res. 3: 72 m, 28 fp, 25 c, 23 kds, 1 -

Frånvarande: 16 s, 8 m, 5 fp, 6 c, 3 kds, 2 nyd, 5 v, 1 -

Mom. 8 (samordning av insatser)

1. utskottet
2. res. 4 (s)

Kammaren biföll utskottets hemställan med acklamation.

Mom. 9 (översyn av lagstiftning)

1. utskottet
2. res. 5 (s)

Votering:

170 för utskottet

133 för res. 5

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 72 m, 28 fp, 25 c, 23 kds, 21 nyd, 1 -

För res. 5: 122 s, 9 v, 2 -

Frånvarande: 16 s, 8 m, 5 fp, 6 c, 3 kds, 2 nyd, 5 v, 1 -

Mom. 12 (utvidgning av lagen om åtgärder mot penningtvätt)

1. utskottet
2. res. 7 (s)

Votering:

170 för utskottet

133 för res. 7

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 72 m, 28 fp, 25 c, 23 kds, 21 nyd, 1 -

För res. 7: 122 s, 9 v, 2 -
Frånvarande: 16 s, 8 m, 5 fp, 6 c, 3 kds, 2 nyd, 5 v, 1 -

Prot. 1993/94:87
13 april 1994

Mom. 13 (straffsanktioner)

1. utskottet

2. men. i motsvarande del (v)

Votering:

292 för utskottet

11 för men.

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 122 s, 72 m, 28 fp, 25 c, 23 kds, 21 nyd, 1 -

För men.: 9 v, 2 -

Frånvarande: 16 s, 8 m, 5 fp, 6 c, 3 kds, 2 nyd, 5 v, 1 -

Mom. 18 (övriga organisationsfrågor)

1. utskottet

2. res. 9 (nyd)

Votering:

281 för utskottet

21 för res. 9

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 122 s, 72 m, 28 fp, 25 c, 22 kds, 9 v, 3 -

För res. 9: 21 nyd

Frånvarande: 16 s, 8 m, 5 fp, 6 c, 4 kds, 2 nyd, 5 v, 1 -

Mom. 20 (gränskontroll m.m.)

1. utskottet

2. res. 10 (nyd)

Votering:

280 för utskottet

21 för res. 10

1 avstod

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 122 s, 71 m, 28 fp, 25 c, 23 kds, 8 v, 3 -

För res. 10: 21 nyd

Avstod: 1 v

Frånvarande: 16 s, 9 m, 5 fp, 6 c, 3 kds, 2 nyd, 5 v, 1 -

Mom. 21 (trafikpolisen)

1. utskottet

2. res. 11 (nyd)

Votering:

280 för utskottet
20 för res. 11
1 avstod
48 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 122 s, 71 m, 28 fp, 24 c, 23 kds, 9 v, 3 -
För res. 11: 20 nyd
Avstod: 1 nyd
Frånvarande: 16 s, 9 m, 5 fp, 7 c, 3 kds, 2 nyd, 5 v, 1 -

Mom. 23 (anslag till Rikspolisstyrelsen m.m.)

1. utskottet
2. res. 12 (m, fp, c, kds)
Votering:
155 för utskottet
148 för res. 12
46 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 122 s, 1 m, 21 nyd, 9 v, 2 -
För res. 12: 71 m, 28 fp, 25 c, 23 kds, 1 -
Frånvarande: 16 s, 8 m, 5 fp, 6 c, 3 kds, 2 nyd, 5 v, 1 -

Mom. 24 (anslag till Säkerhetspolisen)

1. utskottet
2. men. i motsvarande del (v)
Kammaren biföll utskottets hemställan med acklamation.

Mom. 31 (utbildningsplatser vid Polishögskolan)

1. utskottet
2. res. 13 (nyd)
Votering:
279 för utskottet
20 för res. 13
1 avstod
49 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 122 s, 69 m, 28 fp, 25 c, 23 kds, 9 v, 3 -
För res. 13: 20 nyd
Avstod: 1 nyd
Frånvarande: 16 s, 11 m, 5 fp, 6 c, 3 kds, 2 nyd, 5 v, 1 -

Mom. 35 (översyn av den straffrättsliga lagstiftningen)

1. utskottet
2. res. 15 (s)
Kammaren biföll utskottets hemställan med acklamation.

Mom. 44 (maskerade demonstranter)

1. utskottet

2. res. 20 (nyd)

Votering:

262 för utskottet

33 för res. 20

8 avstod

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 120 s, 69 m, 20 fp, 21 c, 20 kds, 9 v, 3 -

För res. 20: 1 s, 1 m, 5 fp, 4 c, 1 kds, 21 nyd

Avstod: 1 s, 2 m, 3 fp, 2 kds

Frånvarande: 16 s, 8 m, 5 fp, 6 c, 3 kds, 2 nyd, 5 v, 1 -

Mom. 47 (kontraktsvård för rattfyllerister)

1. utskottet

2. res. 21 (s)

Kammaren biföll utskottets hemställan med acklamation.

Mom. 48 (narkotikabrott)

1. utskottet

2. res. 22 (nyd)

Votering:

280 för utskottet

22 för res. 22

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 122 s, 72 m, 28 fp, 24 c, 22 kds, 9 v, 3 -

För res. 22: 1 c, 21 nyd

Frånvarande: 16 s, 8 m, 5 fp, 6 c, 4 kds, 2 nyd, 5 v, 1 -

Mom. 51 (tillstånd för övervakningskameror)

1. utskottet

2. res. 23 (nyd)

Votering:

275 för utskottet

26 för res. 23

1 avstod

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 120 s, 69 m, 26 fp, 25 c, 23 kds, 9 v, 3 -

För res. 23: 1 s, 2 m, 2 fp, 21 nyd

Avstod: 1 m

Frånvarande: 17 s, 8 m, 5 fp, 6 c, 3 kds, 2 nyd, 5 v, 1 -

Bengt Kronblad (s) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Mom. 54 (kyrkofrid)

1. utskottet

2. men. i motsvarande del (v)

Votering:

276 för utskottet

20 för men.

3 avstod

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 118 s, 71 m, 24 fp, 25 c, 15 kds, 21 nyd, 2 -

För men.: 2 s, 1 fp, 7 kds, 9 v, 1 -

Avstod: 2 fp, 1 kds

Frånvarande: 18 s, 9 m, 6 fp, 6 c, 3 kds, 2 nyd, 5 v, 1 -

Mom. 58 (klotter)

1. utskottets hemställan

2. utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till mot. Ju221 (m)

Kammaren biföll utskottets hemställan med acklamation.

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Beslut om uppskjuten votering

På förslag av tredje vice talmannen medgav kammaren att de på föredragningslistan återstående ärenden fick företas till avgörande vid arbetsplenum torsdagen den 14 april.

Ajournering

Kammaren beslöt kl. 18.00 att ajournera förhandlingarna till kl. 19.00 för middagsuppehåll.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 19.00.

Föredrogs
justitieutskottets betänkande
1993/94:JuU20 Anslag till rättshjälp, m.m. (prop. 1993/94:100 delvis).

*Anslag till
rättshjälp, m.m.*

Anf. 133 SIGRID BOLKÉUS (s):

Herr talman! Vi socialdemokrater har avstått från att komma med förslag om förändringar angående rättshjälpen. En kommitté arbetar med en översyn av rättshjälpslagen, och det finns all anledning att invänta redovisningen av uppdraget som enligt planerna skall komma i maj 1995.

Ett enigt utskott delar uppfattningen i vår och Centerns motion att bodelningsärenden skall tas upp i erforderlig omfattning i utredningsarbetet. Utskottet skriver också i betänkandet att regleringen av rättshjälp vid bodelning har brister samt utgår från att frågan blir föremål för avväganden inom ramen för denna översyn. Därmed är vi nöjda med motionsbehandlingen, trots att det står att motionen avstyrks.

Vi har samma reservation som i fjol. Den gäller ersättning till nämndemän. Den övre gränsen för ersättning till nämndemän anser vi skall höjas från 650 kr till 800 kr per dag fr.o.m. den 1 juli 1994. Ett mål på sikt bör vara att ersättning skall utgå med samma belopp som till kommunalt förtroendevalda. När Domstolsverket för ett par år sedan beräknade kostnaderna var summan ca 15 miljoner kronor. På grund av statens dåliga finanser föreslår vi denna delreform som kostar ca 2 miljoner kronor.

Herr talman! Jag yrkar bifall till de socialdemokratiska reservationerna.

Anf. 134 KARL GUSTAF SJÖDIN (nyd):

Herr talman! I justitieutskottets betänkande nr 20 har vi riktat särskild uppmärksamhet mot rättshjälpssystemet. Riksrevisionsverket har i en granskningsrapport över rättshjälpssystemets effektivitet uttalat sig om orsakerna till kostnadsutvecklingen. En viktig förklaring till kostnadsökningarna är, menar Riksrevisionsverket, utvecklingen av timkostnadsnormen, dvs. den beräkningsgrund som i allmänhet används för ersättningen till de juridiska ombuden. Normens ökning förklarar ungefär hälften av hela kostnadsökningen. Riksrevisionsverket har också konstaterat att den tid som ombuden debiterar för ett ärende har ökat.

En annan viktig förklaring till kostnadsökningarna är enligt Riksrevisionsverket att en kraftig ökning har skett av antalet ärenden där rättshjälp genom offentligt biträde behövs. Det beror dels på ändringar i lagstiftningen, dels på en kraftig ökning av antalet asylsökande. Riksrevisionsverket konstaterar att de som får allmän rättshjälp har en klar låginkomstprofil.

Ersättningen till ombud är i flertalet fall 5 000 kr. Riksrevisionsverket har också funnit att systemets konstruktion medför bristande kostnadsmedvetande och att billigare lösningar inte har uppmuntrats samt att det brister i uppföljningen av kostnadskontrollen. Riksrevisionsverkets kritik mot rättshjälpssystemet är allvarlig, särskilt om man ser till kostnadsökningarna. Något radikalt måste alltså göras för att minska statens kostnader för rättshjälpen.

Riksrevisionsverket har för sin del beskrivit tre möjligheter att minska kostnaderna för rättshjälp. De är en ytterligare avgränsning av rättshjälpens målgrupp, en överföring av ansvaret för den allmänna rättshjälp till privata försäkringsbolag och slutligen olika insatser för att minska kostnaderna.

Ny demokrati delar i allt väsentligt den kritik som Riksrevisionsverket fört fram. Priset för rättsligt biträde är uppenbarligen för högt, vilket möjligen kan förklaras av advokaternas och Advokatsamfundets dominerande ställning. Det förekommer inte någon konkurrens i fråga om pris och kompetens på den rättsliga tjänstemarknaden på det sätt som det gör i andra branscher. Att vara advokat eller att ge allmänheten rättsligt biträde innebär i allt väsentligt att leva i en skyddad värld, utan insyn och kontroll av sedvanliga marknadsmekanismer.

Det torde inte vara möjligt att snabbt genomföra ett system med pris- och kompetenskonkurrens som skulle kunna medföra sänkta kostnader för staten och för den rättssökande allmänheten. I avvaktan på en genomgripande förändring bör i vart fall timkostnadsnormen sänkas. En sådan sänkning kan också komma att sänka kostnaderna för rättsskyddet hos försäkringsbolagen, som kan anpassa kostnadsersättningen till en lägre timkostnadsnorm. Med hänsyn till de förändringar vi föreslår bör rättshjälpskostnaderna sänkas med 20 % eller 156 miljoner.

Herr talman! När det gäller advokatfrågor finns det en myt som säger att advokater i allmänhet skall kunna klara alla ärenden av rättslig natur. Advokattiteln fungerar som ett slags kvalifikationsnorm. Vid vissa slag av uppdrag föredras advokater, t.ex. uppdrag som offentlig försvarare. Advokaterna är näringsidkare i förhållande till klienten/konsumenten. Advokaterna får inte marknadsföra sina specialiteter. Inom många rättsområden krävs speciell kompetens. Om advokaterna tilläts marknadsföra sina specialiteter skulle det underlätta ett sakligt riktat val av rättsligt biträde för konsumenten och leda till lägre kostnader.

Enligt ett EU-direktiv skall det i princip råda fritt val av ombud vid domstol. Det tycks dock inte tillämpas i praktiken i EU-staterna.

Advokater är dyra och ger inte alltid goda råd. Det framgår av anmälningarna till Advokatsamfundet. Advokatverksamheten måste bli föremål för insyn. Prövning av advokatersättning och andra frågor som rör advokater bör inte handhas av advokaterna själva. Formerna för detta måste redas ut.

Som framgått är det inte bara den höga prissättningen som är ett problem, utan också kompetensen. Det finns faktiskt en hel del dåliga advokater och jurister som tillhandahåller allmänheten rättsligt biträde och rådgivning. Det är inte ovanligt att ju sämre en advokat är desto mer kan han tjäna som rättshjälpsbiträde eller som offentlig försvarare. Arbetsprestationer är svåra att mäta. En snabb och kompetent advokat får inte mer betalt, snarare mindre. Det händer att advokaterna jämför sina kostnadsräkningar hos domstolen och kommer överens om en lämplig nivå.

Det nuvarande rättshjälpsystemet och systemet med offentliga försvarare premierar inte duglighet. Timkostnadsnormen är för hög. Advokatverksamhet och annan juridisk verksamhet förekommer i en skyddad sektor, utan insyn och konkurrens.

Herr talman! I betänkandet tar man upp vad som gäller nämndemän i domstolarna. Nämndemännen skall vara folkets representanter i domstolarna men tillsätts märkligt nog på förslag av kommunalfullmäktige bland politiskt utsedda personer. Sammansättningen av nämndemannakåren är också i högsta grad diskutabel från sociala, åldersmässiga och könsmässiga synpunkter. Nämndemannauppdraget har låg status och är dåligt betalt. Det finns därför också en påtaglig risk att utnämningsproceduren leder till en snedvridning i fråga om folklig förankring. Frågan är med andra ord huruvida nämndemannainstitutet i själva verket motverkar sitt eget syfte.

Ett sätt att komma till rätta med problemet kan vara att nämndemännen väljs ut slumpvis bland svenska medborgare, att mandatperioderna är kortare, förslagvis ett år. Urvalet skulle, liksom i andra länder kunna ske i form av ett noga övervakat och kontrollerat lotteri från folkbokföringen.

Ny demokrati vill vidare ha en jämnare och bättre ålderssammansättning bland nämndemännen. En nämndeman bör inte vara äldre än 60 år.

Nämndemännen bör indelas och utses i tre jämstora åldersgrupper, exempelvis 18–30, 30–45 och 45–60 år. Domstolen skall sträva efter att hålla en jämn åldersfördelning då nämndemän kallas till tjänstgöring, dock inte i ungdomsmål då nämnden bör bestå av ungdomar under 21 år eller ha en majoritet av ungdomar. Domstolen skall dock alltid vinnlägga sig om att få så många yngre nämndemän som möjligt att tjänstgöra.

En utredning bör tillsättas med uppgift att se över nämndemannainstitutet. Denna utredning bör studera förhållandena i grannlandet Danmark och rekryteringen av nämndemän där.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationerna 1, 2 och 6.

Anf. 135 SIW PERSSON (fp):

Herr talman! I detta betänkande behandlas regeringens förslag om anslag till rättshjälp m.m. plus ett antal motioner som väcktes under den allmänna motionstiden.

Rättshjälpen omfattar allmän rättshjälp, rättshjälp åt misstänkt i brottmål, bl.a. offentlig försvarare, rättshjälp genom offentligt biträde samt rådgivning. Lagen om rättshjälp trädde i kraft den 1 juli 1973. Syftet med lagen var att man skulle hjälpa den enskilde som behövde ekonomiskt bistånd i rättsliga angelägenheter.

Många gånger under den tid som rättshjälpslagen varit i kraft har den ändrats bl.a. i syfte att minska statens kostnader. År 1988 genomfördes omfattande ändringar, där bl.a. möjligheterna till rättshjälp utvidgades genom att inkomstgränsen höjdes. Vidare sänktes rättshjälpsavgifterna. Samtidigt begränsades möjligheterna att få allmän rättshjälp i vissa särskilt kostnadskrävande ärendegrupper, bl.a. där man kunde räkna med att behovet av juridiskt biträde kunde tillgodoses genom den enskildes försäkringar.

Avsikten med 1988 års reform var att koncentrera samhällets begränsade resurser som står till buds för statligt rättsskydd till de områden där de bäst behövdes.

Riksrevisionsverket fick av regeringen i uppdrag att utvärdera 1988 års reform. Uppdraget redovisades i rapporten Rättshjälpens effektivitet – rege-

ringsuppdrag. I denna rapport analyserades också möjligheterna att minska statens kostnader för rättshjälp.

I budgetpropositionen 1992 föreslogs besparingsåtgärder med 40 miljoner kronor på rättshjälpsanslaget. De ändringar som beslutades av riksdagen in-
nebar bl.a. att de avgifter som de rättssökande själva skall betala genom-
gående höjdes och att återbetalningsskyldigheten för tilltalade i brottmål ut-
vidgades.

I årets budgetproposition påtalar regeringen att de lagändringar m.m. som genomförts på senare tid tyvärr inte kunnat bromsa kostnadsökningarna för rättshjälp. Därför har regeringen tillsatt en särskild utredning för att göra en översyn av rättshjälpslagen – Rättshjälpsutredningen.

Översynen skall i det närmaste vara totalomfattande och avse, förutom villkoren för och omfattningen av rättshjälp, regleringen av ersättningen för biträden enligt rättshjälpslagen och offentliga försvarare, den allmänna rättshjälps förhållanden till rättsskyddsförsäkringar, frågan om regleringen av offentliga biträden – som skall överföras till den materiella lagstiftningen där de materiella ärendekategorierna regleras – samt organisatoriska frågor på rättshjälpsområdet. Utredningen skall vara klar senast den 1 maj 1995.

När det gäller timkostnadsnormen säger regeringen i budgetpropositionen att de nuvarande beräkningsgrunderna för att fastställa timkostnadsnormen är relativt komplicerade och dessutom förenade med en del svagheter. Därför gav regeringen i maj i fjol Riksrevisionsverket i uppdrag att se över beräkningsgrunderna och undersöka förutsättningarna för att införa differentierade normer.

I oktober i fjol redovisade Riksrevisionsverket sitt uppdrag i rapporten Rättshjälp – till vilken kostnad? I rapporten diskuterades och analyserades bl.a. självkostnadskalkylen, möjligheterna till kostnadskontroll och alternativa beräkningsmodeller. Många av de förslag som i rapporten togs upp förutsätter enligt regeringen ett fortsatt utredningsarbete.

Med hänsyn till detta och med beaktande av att frågorna sammanhänger med de frågor som Rättshjälpsutredningen har att utreda beslutade regeringen den 2 december i fjol att rapporten skulle överlämnas till Rättshjälpsutredningen.

Frågor rörande bl.a. timkostnadsnormen är alltså föremål för överväganden inom ramen för Rättshjälpsutredningens arbete.

I två motioner från den allmänna motionstiden i år yrkas på införande av generösare möjligheter till rättshjälp i bodelningsärenden samt att frågan tas upp i Rättshjälpsutredningen. Utskottet har i sitt betänkande påtalat att gällande regler om rättshjälp vid bodelning har brister, men man utgår från att frågan blir föremål för överväganden inom ramen för översynen.

Under våren 1992 var frågan om nämndemannauppdragets karaktär av politiskt uppdrag föremål för riksdagens behandling. Då sade utskottet bl.a. att det genom lagstiftning 1975 i rättegångsbalken infördes en uttrycklig bestämelse enligt vilken en minoritet i kommunfullmäktige kan påkalla proportionellt val. Genom denna möjlighet förhindras ett majoritetsparti att till nämnden utse endast företrädare för det egna partiet.

Utskottet påpekar att det, genom att valet föregås av en nominering, är

möjligt att tillgodose vad riksdagen uttalat beträffande de personer som skall utöva uppdraget som nämndeman. Uppdraget innebär utövande av en domarfunktion, vid vilken största vikt måste fästas vid sådana personliga kvalifikationer som omdömesgillhet, rättrådighet och självständighet.

Regeringen tillsatte i april 1993 ytterligare en utredning, Domstolarna och domarnas ställning inför 2000-talet. Den skall kartlägga behovet av att stärka domarnas ställning och lämna förslag till inriktning av det fortsatta utredningsarbetet. Som exempel på frågor som är aktuella i sammanhanget nämns bl.a. nämndemännens ställning. Enligt direktiven skall utredningen förutsättningslöst granska det svenska nämndemannainstitutet.

När det gäller ersättningen till nämndmännen uttalade justitieutskottet förra året att man för sin del kunde instämma i de socialdemokratiska och centerpartistiska motionärernas krav på förbättrad ersättning till nämndmännen. Detta har utskottet påpekat också tidigare. Men utskottet måste dela justitieministerns uppfattning och med beklagande konstatera att det på grund av det rådande ekonomiska läget tyvärr saknas ekonomiskt utrymme för ens en försiktig höjning av nämndemännens ersättning.

De flesta av de frågor jag tagit upp är under utredning i någon form. Därför yrkar jag, herr talman, bifall till utskottets hemställan och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 136 BERITH ERIKSSON (v):

Herr talman! Till betänkandet om anslag till rättshjälp, m.m. har Vänsterpartiet en meningsyttring angående rättshjälp till funktionshindrade. Det är riktigt som sägs i betänkandet att Handikapputredningen tog upp frågan och ansåg att det var rimligt att handikappade skulle ha rättighet till rättshjälp i tvister angående socialförsäkringsfrågor och även i fall där kommun eller landsting inte följde de rättslagar som finns och den enskilde behövde föra rättslig talan mot sin kommun eller sitt landsting.

Utredningens förslag togs inte med i den proposition som följde på utredningen. Den snabbt ökande privatiseringen inom kommunernas omsorg i dag innebär att riskerna för att den enskildes integritet och rättssäkerhet hotas har ökat.

Vi har i olika motioner fört fram frågan om sanktionsmöjligheter mot de kommuner som inte lever upp till sina åtaganden. Vi har även ett motionskrav som gäller den enskildes möjligheter att kunna föra sin talan.

En annan av Vänsterpartiets motioner, som helt kom bort i den interna hanteringen och aldrig blev inlämnad – vilket jag bara kan beklaga – handlade om ersättning till nämndemän. Ett växande missnöje med dagens låga ersättning kan konstateras. Vår tolkning är att detta missnöje växer i takt med den stora ekonomiska egeninsats som blir följden när inte nämndemän får ersättning för sitt inkomstbortfall. Vi tycker att det är bortom all rim och reson att nämndemän skall tvingas betala för att kunna fullfölja sitt uppdrag eller att nämndemän tvingas att avgå av det skälet.

Genom att införa individuell rösträtt för nämndemän har ju riksdagen givet uttryck för att nämndemännens roll i rättskipningen är av stor vikt. Det måste rimligtvis också innebära att samhället tar ett ekonomiskt ansvar.

Sedan har jag en fråga till Karl Gustaf Sjödin. Jag känner igen Henning

Prot. 1993/94:87
13 april 1994

*Anslag till
rättshjälp, m.m.*

Sjöströms åsikter i det här sammanhanget. Han anser att äran att bli utsedd till nämndeman väger upp olägenheten med ett inkomstbortfall. Jag vill då fråga: Är detta också Karl Gustaf Sjödins uppfattning? Även om folk utväljs slumpvis, måste man bestämma hur det skall vara med den lagliga rätten till ekonomisk ersättning för inkomstbortfall, resekostnader osv.

Herr talman! Vi kommer att rösta för reservationerna 4 och 5.

Anf. 137 KARL GUSTAF SJÖDIN (nyd):

Herr talman! Jag blev litet ställd inför Berith Erikssons fråga. Jag har inte talat med Henning Sjöström om detta, och vad han anser om denna fråga vet jag naturligtvis inte. För egen del har jag inte tagit ställning, eftersom jag inte har haft någon anledning att fundera över detta, även om frågan ingår i det här ärendet. Jag måste i så fall be att få återkomma, Berith Eriksson.

Anf. 138 BERITH ERIKSSON (v):

Herr talman! Det var ju synd att Karl Gustaf Sjödin inte har tänkt så långt när det gäller den ekonomiska ersättningen. Det är nämligen det som diskussionen och reservationen handlar om.

Anf. 139 KARL GUSTAF SJÖDIN (nyd):

Herr talman! Som jag sade i mitt anförande angående bl.a. timkostnadsnormer behöver man se över de totala kostnaderna. Det är därför som vi förordar en utredning som skall se på vad som är rimligt och vilken ersättning som är det är skäligt att utge.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 14 april.)

12 § Anslag till åklagarväsendet

Föredrogs
justitieutskottets betänkande
1993/94:JuU23 Anslag till åklagarväsendet (prop. 1993/94:100 delvis).

Anf. 140 BENGT-OLA RYTTAR (s):

Herr talman! Den borgerliga regeringen startade sitt fögderi med att prioritera ner kampen mot den ekonomiska brottsligheten.

Det var naturligtvis ingen överraskning för dem som har följt utvecklingen. Före regeringsskiftet motsatte sig moderaterna alla förslag som gick ut på att bekämpa ekonomisk brottslighet. Detta har man fullföljt i regeringsställning.

Nu har vi socialdemokrater tvingat fram mera pengar för detta ändamål än vad regeringen hade tänkt sig. Lars-Erik Lövdén har på ett uttömmande sätt gett bakgrunden till detta tidigare i dag.

I och med detta betänkande görs det en viss satsning på åklagarsidan genom att medel anslås för att anställa ytterligare 30 åklagare. Men, herr tal-

man, regeringen är alltför passiv i fråga om de problem som föreligger när det gäller rekrytering av åklagare.

Åklagarna har halkat efter i löneutvecklingen i jämförelse med domare och poliser. För att undvika att åklagarna blir en flaskhals i brottsbekämpningen måste regeringen aktivt verka för att lösa detta problem.

Den ökande komplexiteten kräver också att utbildningsresurserna förstärks på ett sådant sätt att brottsligheten kan bekämpas på ett effektivt sätt, vilket även framgick av Lars-Erik Lövdéns anförande.

Herr talman! Sverige har i likhet med många andra industriländer drabbats av en bankkras som åsamkat samhället väldigt stor skada.

I andra länder vidtog regeringarna aktiva åtgärder för att lindra krisen, men så inte den svenska regeringen, som genom sin passivitet vältrat över hela kostnaden på skattebetalarna.

Förutom den stora ekonomiska skada som bankkrisen innebär, har den undergrävt förtroendet för rättssamhället.

Som en defensiv åtgärd inrättade regeringen bankakuten för att röja upp i moraset. Bankakuten har i alla fall haft det goda med sig att många fall av misstänkt ekonomisk brottslighet kommit fram i ljuset.

Ett särskilt organ – RÅSOP – har inrättats för att utreda denna kriminalitet. RÅSOP var tänkt som en extraordinär åtgärd som skulle verka under en kort tid och sedan upplösas.

I dag är det uppenbart för var och en att gruppen behöver mera tid till sitt förfogande. Tiden måste därför förlängas och resurser måste garanteras.

Herr talman! Därmed yrkar jag bifall till reservationerna 1 och 2 som är fogade till justitieutskottets betänkande 23.

Anf. 141 KARL GUSTAF SJÖDIN (nyd):

Herr talman! När det gäller frågan om hur åklagarväsendet bäst skall organiseras anser vi i Ny demokrati att det sunda förnufts princip bör gälla, dvs. man bör välja den organisationsform som är mest ändamålsenlig, effektiv och minst resurskrävande. Att åklagare skall koncentrera sina insatser på sådana ärenden som kräver åklagarkompetens är en självklarhet. Åklagarrollen bör därför renodlas. Förslag som kan leda till detta bör uppmuntras.

Herr talman! Beträffande åtalsunderlåtelse och förundersökningsbegrepp innebär detta att en åklagare inte behöver åtala under vissa i lag angivna speciella förutsättningar, trots att brott föreligger och att åtal får ske. Det är alltså inte fråga om att lägga ned en förundersökning eller att avskriva ett ärende på grund av brist på bevis, dvs. att brott ej styrkts.

Åtalsunderlåtelse bör komma till användning i större utsträckning för att man skall kunna frigöra resurser som kan användas för utredning och beivrande av allvarlig brottslighet, t.ex. våldsbrott, narkotikabrott och grova ekonomiska brott.

För närvarande finns det ett mycket stort antal konkurser där man i många fall kan misstänka att det har förekommit brottslighet. Dessutom sker det en mycket oroande brottsutveckling med tydliga internationella inslag och med allt grövre brott. Ytterligare resurser kan generellt avsättas. Alltså måste det göras prioriteringar. Befintliga resurser måste användas på ett så effektivt sätt som möjligt.

Prot. 1993/94:87
13 april 1994

*Anslag till
åklagarväsendet*

Erfarenheten visar att risken för upptäckt och lagföring sannolikt har stor brottsavhållande effekt när det gäller organiserade eller kalkylerande brottslingar som sysslar med att importera eller sälja narkotika eller med annan brottslighet, där den ekonomiska vinningen är det övergripande motivet för verksamheten. Ökade åklagarresurser för att bekämpa sådan allvarlig brottslighet kan därför ha en preventiv effekt på eventuellt brottsbenägna personer.

I statistiken över ärenden som avskrivits för att brott inte är styrkt – det rör sig om uppemot 100 000 per år – döljs sannolikt en hel del fall där åklagaren har valt åtalsunderlåtelse där utredningen med bättre resurser i stället hade kunnat drivas vidare.

Förundersökning kan också begränsas på ett annat sätt. Skälet mot att införa förundersökningsbegränsningsregler är närmast av juridisk-teknisk art, eftersom det kan vara svårt att genom författningsreglering bestämma hur en övergripande prioritering på utredningsstadiet skall ske i praktiken. Därför menar kritikerna mot förundersökningsbegränsningsregler att man i första hand bör välja andra åtgärder.

I motion 810 anger Ny demokrati vilka olika styrmedel för förändringar som bör vidtas. De traditionella medlen räcker dock inte till om man snabbt vill skapa bättre förutsättningar för åklagarna att rikta in sig på den allvarliga brottsligheten. Att staten anvisar ytterligare medel eller uttrycker en viljeriktning för bekämpande av viss brottslighet är en osäker metod som mestadels inte ger önskat resultat, vilket praktiken visar.

Avkriminalisering av bagatellbrott, ökad användning av summarisk straffprocess, ökad användning av åtalsunderlåtelse och ändring av brottsrekvisit och straffsatser är exempel på metoder som kan vara effektiva och som skapar utrymme för en bättre resursanvändning. För den svenske åklagaren gäller absolut åtalsplikt.

Herr talman! Enligt Ny demokratis åsikt är det dags för Sverige att anpassa sig till Europa och ersätta den absoluta åtalsplikten med en relativ åtalsplikt. Rättsligheten har ett uppenbart värde i sig, särskilt i kampen mot internationell brottslighet. Utgångsläget för närmandet till det gränslösa Europa bör då vara ett införande av relativ åtalsplikt, om inte särskilt starka skäl talar däremot. Några tillräckligt starka motargument finns faktiskt inte. Dessutom föreligger från effektivitetssynpunkt uppenbara fördelar med relativ åtalsplikt. En renodlad åklagarroll skapar också goda förutsättningar för ett system med relativ åtalsplikt. Med en relativ åtalsplikt har ju målsäganden alltid möjlighet att föra talan om han eller hon vill, så någon större risk för rättsförlust för målsäganden borde i princip inte föreligga.

Herr talman! Avslutningsvis yrkar jag därför bifall till reservation 3.

Anf. 142 BIRGIT HENRIKSSON (m):

Herr talman! I justitieutskottets betänkande 23 behandlas anslag till åklagarväsendet. Åklagarväsendet har tillsammans med övriga delar av rättsväsendet mycket viktiga uppgifter i samhällets kamp mot brottslighet. Liksom många andra delar av den offentliga sektorn har åklagarväsendet också ställts inför uppgiften att med begränsade resurser ändå klara av en växande arbetsmängd.

Ett mycket omfattande utredningsarbete har genomförts under senare tid för att kunna anpassa verksamheten till framtidens krav. Åklagarutredningen 90 redovisade sitt uppdrag i augusti 1992 – Statens offentliga utredning 1992:61 – Ett reformerat åklagarväsende. Frågor om avkriminalisering, åtalsplikt, förundersökningsförfarande och organisation behandlades bl.a. Betänkandet har nu remissbehandlats och bereds för närvarande inom Justitiedepartementet. Det var mot denna bakgrund som regeringen bl.a. gjorde bedömningen att åklagarväsendets grundläggande organisatoriska uppbyggnad på regional och lokal nivå för närvarande inte skall ändras. Riksåklagaren har även haft regeringens uppdrag att se över RÅ:s tillsynsverksamhet. Det har alltså, herr talman, skett en hel del på området.

Riksåklagaren har sedan den 1 juli 1992 decentraliserat budgetansvaret till regional nivå. I september redovisade Riksåklagaren på uppdrag av regeringen erfarenheterna och effekterna av decentraliseringen. Erfarenheterna visade sig vara positiva, och effektiviteten i verksamheten hade höjts.

Herr talman! I sin anslagsframställning för budgetåret 1994/95 liksom också i en senare upprättad promemoria kallad HD 1992/93 begärde Riksåklagaren att ramen skulle räknas upp med 24 miljoner kronor. 16,3 miljoner av dessa skulle direkt avsättas till 30 nya åklagartjänster. Detta skedde mot bakgrund av att man inom såväl RÅ-väsendet som inom Polisen och skatteförvaltningen började bli orolig över att just åklagarsidan tenderade att bli en flaskhals vid bekämpningen av den ekonomiska brottsligheten.

Regeringen liksom utskottet delade bedömningen. Av det skälet har ramen för åklagarmyndigheterna förstärkts med just de 16,3 miljoner som alltså medger 30 nya åklagartjänster. Behovet uppskattades till 30 tjänster, och man fick 30 tjänster, eftersom både regeringen och utskottet bedömde att frågan var av så stor vikt. Det är viktigt att bekämpningen av den ekonomiska brottsligheten inte stoppas upp av en alltför trång sektor. Vi vet alla att målen som regel är mycket tidskrävande. Det innebär att de binder en åklagare för mycket lång tid.

Herr talman! Såväl regeringen som utskottets borgerliga ledamöter ser mycket allvarligt på den ekonomiska brottsligheten. En hel rad åtgärder har vidtagits för att komma till rätta med den sortens brottslighet.

Utskottet har också vid ett par s.k. hearings följt utvecklingen mycket noga. I mars 1991 och så sent som i februari i år informerades utskottet om sakernas tillstånd. Ledamöterna fick också tillfälle att ställa frågor för att på det sättet ytterligare informera sig.

I Socialdemokraternas reservation 1, Resurser för RÅSOP, hävdas att man redan nu måste garantera att tillräckliga resurser tillförs RÅSOP-gruppen. Jag måste erkänna att jag inte förstår mig på reservationen. För mig verkar den vara att slå in öppna dörrar – en ren okynnesreservation om jag skall vara riktigt ärlig.

Vid den hearing som vi nyligen hade framgick tydligt att det inte var pengar som fattades för närvarande. Man hade fått de 30 åklagartjänster som man ansåg sig behöva. Det är därför jag kan yrka avslag på reservationen och bifall till hemställan i betänkandet i sin helhet. Jag yrkar även avslag på reservation 2.

Det har som sagt framkommit att det för närvarande inte är pengar som

fattas, utan svårigheten ligger i att få fram tillräckligt många kompetenta utredare. Detta gäller över hela fältet. Därför blev jag mycket förvånad när jag hörde Bengt-Ola Rytter säga att Moderaterna tidigare har motsatt sig alla förslag för att bekämpa den ekonomiska brottsligheten. Då har Bengt-Ola Rytter ett kort minne. Det var den tidigare borgerliga regeringen som byggde upp ekopolisarbeta osv.

Vid hearingarna fick vi också refererat att åderlåtningen av ekorotlarna som skedde under 80-talet har satt sina spår. Det sparades på polis och åklageri, polisutbildningen inskränktes av besparingsskäl och lönerna hölls så låga att stor kompetens försvann åt annat håll. Detta går inte så snabbt att reparera. Det tar lång tid att bygga upp kompetens.

Vad gäller bankkriserna trodde jag inte att Bengt-Ola Rytter var omedveten om att regeringen faktiskt går in och garanterar alla enskilda människors sparmedel. Detta, Bengt-Ola Rytter, är ändå att ta sitt ansvar.

När det gäller reservation 3, som jag yrkar avslag på, har jag redan redogjort för en hel del av det utredningsarbete som för närvarande pågår i Justitiedepartementet. Det är alltså alltför tidigt att nu ta ställning med tanke på de beredningsarbeten som pågår. I fråga om arbetena i detalj hänvisar jag till föregående års betänkande, där de finns redovisade.

Anf. 143 BENGTOLOA RYTTER (s) replik:

Herr talman! När det gäller RÅSOP är det uppenbart för var och en att den organisationen måste få arbeta längre tid än som från början avsågs. Om en organisation skall fungera bra, måste den veta vilka villkor som gäller. Den måste ha en viss trygghet i sin situation och veta vad den närmaste framtiden innebär. Därför är reservation 1 absolut ingen okynnesreservation utan tvärtom en viktig reservation.

I fråga om bankkrisen har jag inte angripit regeringen för att den inte skyddade enskilda insättares intressen utan för att den lät bankkrisen få sådana följder för skattebetalarna. Regeringen gjorde ingenting för att motverka fastighetsvärdens fall. Regeringen vidtog inga relativt enkla ändringar i bokföringslagen, vilket skulle ha inneburit att bruttosumman av förlusterna för skattebetalarna hade blivit åtskilligt mindre.

När det gäller regeringens benägenhet att bekämpa ekonomisk brottslighet är det väldigt enkelt att följa riksdagstrycket och konstatera den historia som Moderaterna har beträffande dessa aktiviteter. Passivitet och aktivt motstånd har kännetecknat moderat politik i fråga om ekobrottsligheten.

Anf. 144 BIRGIT HENRIKSSON (m) replik:

Herr talman! Ingenting säger att RÅSOP inte får fortsätta att arbeta. Jag vet inte varifrån Bengt-Ola Rytter har fått sin information. När man har fått i gång organisationen och den har börjat att fungera – man börjar nu se det första klara tecknet på att den har kommit i gång – är det självklart att man inte utan vidare avbryter arbetet.

Jag förstår inte vilket medel regeringen skulle ha tagit till beträffande fastighetsvärdena. Menar Bengt-Ola Rytter att regeringen skulle ha köpt upp fastigheterna och hållit överpriserna uppe? Vad skulle regeringen ha gjort? Jag förstår inte resonemanget. Regeringen garanterade småspararnas trygg-

het. Regeringen gick in såsom garant. Detta var regeringens uppgift, inte att hålla de höga fastighetspriserna uppe.

Prot. 1993/94:87
13 april 1994

Anf. 145 BENGT-OLA RYTTAR (s) replik:

Herr talman! Detta kanske inte är rätta ärendet för att diskutera bankkrisens lösning. Jag vill bara påpeka att man i USA och England vidtog åtgärder för att förhindra fastighetsvärdenas fall. Man gjorde därmed bankkrisen lindrigare i de länderna än den annars skulle ha blivit.

Det sägs ganska klart i utskottets betänkande att RÅSOP behöver längre tid. Vad vi menar med reservationen är att ge en alldeles klar signal att riksdagen har chansen att göra klart för regeringen att RÅSOP skall fortsätta den tid som behövs och garanteras medel härför. Gör riksdagen den klara markeringen, kommer RÅSOP såsom organisation att fungera bättre, vilket vi vill.

Anf. 146 BIRGIT HENRIKSSON (m) replik:

Herr talman! Vi kunde själva höra att man vid hearingen sade att RÅSOP för närvarande fungerar mycket bra. Man var från det hållet inte alls orolig för framtiden. Man visste att man skulle få fortsätta när man hade kommit i gång. Jag tycker, Bengt-Ola Rytter, att vi här diskuterar påvens skägg.

Det är riktigt att bankkrisen inte hör hit. Men jag vill helt kort påpeka att man varken i England eller i USA hade de våldsamma överspekulationer som vi var världsmästare på i Sverige. Därför var krisen också mycket svårare i Sverige.

Anf. 147 BERITH ERIKSSON (v):

Herr talman! Såsom en del av den majoritet som stod bakom RÅSOP:s tillkomst är vi naturligtvis angelägna om att en bra organisation – alla verkar överens om att den är bra – verkligen skall få fortsätta sitt arbete. Därför funderar jag litet över var Ny demokrati står i denna fråga.

Inte i någon reservation ställs något krav på pengar i absoluta tal. Men om löneutvecklingen är negativ och kompetenshöjning och utbildning krävs, kommer det naturligtvis i slutändan att fordras pengar. Det är ett stort problem. Det handlar om att försöka angripa problemet innan det har växt en över huvudet. Vi kommer att rösta på reservationerna 1 och 2 i detta betänkande.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 14 april.)

13 § Försök i vissa kommuner där väljarna skall kunna avge särskild personröst

Föredrogs

konstitutionsutskottets betänkande

1993/94:KU23 Försök i vissa kommuner där väljarna skall kunna avge särskild personröst (prop. 1993/94:129).

Försök i vissa kommuner där väljarna skall kunna avge särskild personröst

Anf. 148 LISBETH STAAF-IGELSTRÖM (s):

Herr talman! I detta betänkande från konstitutionsutskottet behandlas förslaget om försök i vissa kommuner – Helsingborg, Linköping, Solna, Vageryd, Vänersborg, Östersund och Övertorneå – där väljarna skall kunna avge särskild personröst vid val till kommunfullmäktige vid valet i september i år.

Personvalskommittén avlämnade sitt betänkande, Ökat personval, under våren 1993. Kommitténs huvudsakliga uppgifter var att, inom ramen för det nuvarande partivalssystemet, lägga fram förslag till ökat personvalsinslag samt att föreslå åtgärder som förhindrar att den fria nomineringsrätten missbrukas.

Personvalskommittén lade fram fyra modeller, som alla bygger på inslag från utländska system. För en modifierad dansk modell utarbetade kommittén mer detaljerade bestämmelser än för de övriga.

I propositionen redovisas att en överenskommelse har träffats mellan riksdagspartierna om att personröstning enligt den modifierade danska modell som Personvalskommittén har presenterat skall tillämpas första gången vid 1998 års val samt att en sådan personvalsreform bör föregås av en försöksverksamhet genom att det vid kommunfullmäktigevalet i några kommuner i år skall vara möjligt för väljarna att personrösta.

Syftet med försöksverksamheten är att vinna erfarenheter av valteknisk natur. Erfarenheterna från försöksverksamheten kommer att ha stor betydelse inför de allmänna valen år 1998, då systemet avses bli tillämpat fullt ut. Försöken måste därför utvärderas nog.

Utvärderingen bör närmast ta sikte på de tekniska, ekonomiska, organisatoriska och praktiska aspekterna. Ett annat viktigt moment är vilka effekter det nya systemet får i fråga om vilka personer som kommer att besätta de mandat som partierna tilldelas, bl.a. hur rangordningen mellan kandidaterna påverkas.

Konstitutionsutskottet framhåller vikten av att den utvärderande myndigheten förbereder utvärderingen på ett tidigt stadium och att utvärderingen omfattar valnämnders och valförrättares erfarenheter och iakttagelser inför och vid själva valtillfället.

Beträffande urvalet av försökskommuner har beaktats sådana aspekter som kommunernas geografiska placering, antal röstberättigade, valdeltagande, fullmäktiges sammansättning vid det senaste valet samt synpunkter från central och regional valadministration.

Vidare anser utskottet att det av ekonomiska och organisatoriska skäl är rimligt och ändamålsenligt att urvalet begränsas.

Utskottet föreslår en del förändringar i lagtextens utformning. I propositionen anges att lagen kommer att gälla under hela valperioden, vilket innebär både att vissa bestämmelser skall tillämpas om en ledamot avgår och att lagen skall tillämpas vid eventuella omval i de berörda kommunerna.

Lydelsen av 1 § bör enligt utskottets mening bättre anpassas till denna ordning.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan i betänkandet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 14 april.)

Föredrogs
konstitutionsutskottets betänkande
1993/94:KU29 Anslag till statschefen och regeringen (prop. 1993/94:100 delvis).

*Anslag till
statschefen och
regeringen*

Anf. 149 BENGT HURTIG (v):

Herr talman! I årets budget föreslår regeringen en rätt hygglig höjning av anslaget till den kungliga hovstaten. Det rör sig om en höjning på ungefär 5,4 miljoner kronor. Till en del motiveras höjningen med att ett anslag för flygtransporter på 4,8 miljoner kronor flyttas över till anslaget rörande hovstaten. Resten gäller övrig uppräknig.

Vi tycker att det i en tid då statsförvaltningen i övrigt skall bantas och utsättas för hårda besparingar vore rimligt att visa återhållsamhet också i fråga om det här anslaget. Visserligen föreslår också vi en höjning, men med 2 miljoner kronor mindre.

Vidare nämns det i regeringens proposition att en organisationsöversyn pågår när det gäller de kungliga hov- och slottsstaterna och att resultatet av denna översyn kommer att kunna föranleda en ändrad anslagsstruktur.

I de här sammanhangen borde det vara möjligt att ge en mera detaljerad redogörelse för hur anslaget till hovstaten används och för hur den här klumpsumman är uppdelad i mindre poster.

Vi har också diskuterat besparingar i övrigt beträffande regeringskansliet och menar att man borde se över möjligheterna att avveckla ett departement för att sedan fördela dess uppgifter på andra departement. Vi tror att det också skulle kunna betyda en besparing.

För att rationalisera kammarens arbete avstår jag emellertid från yrkande här.

Anf. 150 KENNETH ATTEFORS (nyd):

Herr talman! Jag skall inte kasta mig in i debatten. Jag går upp i talarstolen därför att Harriet Colliander, tyvärr, inte kunde vara här i kväll.

Vi har en reservation fogad till betänkandet. Vi vill nämligen minska medelstillsdelningen beträffande regeringskansliet med 33 700 000 kr, dvs. med 2 %. Med anledning härav yrkar jag bifall till vår reservation.

Anf. 151 INGVAR SVENSSON (kds):

Herr talman! Jag yrkar bara bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 14 april.)

15 § Riksdagen och dess myndigheter

Föredrogs
konstitutionsutskottets betänkande
1993/94:KU35 Riksdagen och dess myndigheter (prop. 1993/94:100 delvis).

Anf. 152 BENGT HURTIG (v):

Herr talman! I det här betänkandet behandlas bl.a. frågor kring det arbete som pågår för att effektivisera datanät och hanteringen av elektronisk post.

I utvecklingen på datateknikens område ser vi stora möjligheter att göra riksdagens information tillgänglig för en större allmänhet och att göra det lättare för riksdagsledamöterna att kommunicera med partioorganisationer och myndigheter.

Naturligtvis tycker vi att det är bra att förvaltningskontoret arbetar med de här frågorna och att saker kommer att hända. I en motion markerar vi intresset för detta. Vi tycker att det här arbetet bör påskyndas. Dessutom måste man försöka lösa de säkerhetsproblem som kan finnas i de här sammanhangen.

Anf. 153 SIMON LILIEDAHL (nyd):

Herr talman! Det är inte någon lätt match att analysera förvaltningskontorets kostnader som dessa framgår av konstitutionsutskottets betänkande 1993/94:KU35 om riksdagen och dess myndigheter.

I fråga om förvaltningskontorets kostnader är man, som dessa presenteras i bil. 16 till budgetpropositionen, mycket fåordig. Utifrån siffrorna här kan det bara konstateras att anslaget för budgeten 1994/95 överstiger anslaget för 1993/94 års budget med 5 %.

I propositionen står det att det i budgeten ingår medel för en fortsatt investering och reinvestering i ADB-systemet. De nya investeringarna i ADB-systemet skapar förutsättningar för en fortsatt rationalisering av riksdagens verksamhet. Liksom Bengt Hurtig tycker också vi att det är bra att systemen moderniseras. Så långt verkar det vara gott och väl.

Tyvärr får man ingen uppfattning om hur förvaltningskontorets kostnader för ADB och säkerhetssystem uppdelats på rena driftskostnader och investeringar i ADB-utrustning. Detta är otillfredsställande. Om det är någonting som jag tidigare i affärslivet fått respekt för så är det kostnaderna för introduktion av nya datasystem liksom för "hard ware" och "soft ware". De kostnaderna blir ofta dubbelt så höga som vad som budgeterats.

Jag har kunnat läsa mig till att man har investerat 12 miljoner kronor i ADB för 1990/91 och lika mycket för 1991/92 samt inte mindre än 44 miljoner kronor för 1992/93. För 1994/95 finns det inte några investeringssiffror alls. Men det är säkert fråga om betydande belopp.

Jag tycker således att situationen är mycket otillfredsställande och föreslår att förvaltningskontoret – samma sak har vi föreslagit för två år sedan – tar fram en treårsbudget eller gör ett slags presentation med siffror för att visa hur riksdagen har planerat denna datasatsning. Det får inte vara så att man för varje år sätter till ett visst antal miljoner, utan att tala om hur många. I

stället måste man se datainvesteringen under en följd av år så att det går att följa det hela.

Vidare föreslår jag att en liknande presentation görs beträffande säkerhetstjänsten, som också slukar stora investeringar. Osäkerheten i dessa siffror gör att det är svårt att kommentera resterande del av förvaltningskontorets kostnader.

Detta är bakgrunden till att vi i en motion föreslår att ett sparbeting om 5 % skall införas för budgetåret 1994/95.

Det är säkerligen för litet med 5 %. När man gör sådana här besparingsdrivar är det snarare 10 %, och det är lätt att uppnå om man inte tidigare har haft en kraftig besparingsplan att följa. Sparar man i statlig och kommunal verksamhet, för att inte tala om i alla svenska företag, så tycker jag att riksdagen skall föregå med gott exempel i dessa vargatider.

Jag är besviken över att inte övriga partier har velat följa med oss och föreslå ett sparbeting på 5 %. Det är tredje året som Harriet Colliander och jag har pekat på vikten av att även riksdagen sparar, och vi kommer att fortsätta med denna drive så länge vi är kvar i riksdagen. I gamla Rom sade man gutta cavat lapidem non vi sed saepe cadendo; droppen urholkar stenen, inte genom sin kraft utan genom att ofta falla.

Härmed yrkar jag bifall till Ny demokratis reservation nr 1 beträffande förvaltningskostnaderna, som vi vill reducera till 230 miljoner kronor.

Anf. 154 JOHN BOUVIN (nyd):

Herr talman, övriga riksdagsledamöter! Brottsplats riksdagen, kan man nästan säga i detta fall. Det gäller ersättning till Olof af Forselles. Det är på tiden att göra upp denna lilla affär. Nu får ni passa er, för nu kommer Henning Sjöström.

I maj 1981 stämde Henning Sjöström riksdagen. Han gick alltså in i Olof af Forselles-affären, det vet ni alla som är här. 1982 i juni sade Henning Sjöström av sig denna affär med en vädjan att Olof af Forselles skulle lägga ned åtalet. Men det gjorde han inte, utan han kämpade vidare till 1985, då han fick löfte av riksdagsledamoten Alf Wennerfors att man skulle greja till det här. Men det gjorde man aldrig, utan denna affär pågår fortfarande.

Nu kommer en av deltagarna kanske tillbaka, Henning Sjöström, även om han har passerat 70 år, som även Olof af Forselles fyllde i går. Det kan vara intressant att veta. I dag knackar kronofogden på Olof af Forselles dörr, på grund av att riksdagen inte har gjort rätt för sig.

Jag har gått igenom tre, fyra, fem A4-pärmar om denna affär, och jag kan tala om för er: Den stinker! Hur skall vi i denna riksdag få något förtroende, när vi inte sopar framför egen dörr? Det är bara en undran. Nu har ni chansen att i morgon bifalla Harriet Collianders reservation vid moment 12. Jag tycker att ni skall göra det, men vi får väl se, för jag tror att fegheten fortfarande sitter kvar. Man vill inte erkänna de misstag man har begått.

I samma betänkande behandlas frågan om uppmätning av Riksdagshuset, för att se hur det håller på att ramla sönder. Vi vill att en uppmätning skall göras med en tredimensionell metod, men det vägrar man att gå med på, för då kanske man ser att huset faller i bitar, för det gör det faktiskt. Det kan ta något år eller så, men det kommer.

Prot. 1993/94:87
13 april 1994

*Riksdagen och dess
myndigheter*

Inte ens det vill man göra, för – hemska tanke! – då kanske man ser att Olof af Forselles hade rätt. Men i morgon är det dags att se hur djärva ni är, om ni kan bifalla det yrkandet. Vi får väl se, men jag tvivlar. Ni gör nog inte ens detta.

Det är faktiskt ganska bedrövligt att se att man liksom bara låter det bero. Men vänta, Henning kommer kanske, och då får vi se vad han gör!

Härmed yrkar jag bifall till reservationen vid punkt 13 också.

Det var väl inte så mycket mer jag hade att säga. Ni får ha en vidare trevlig afton. Tack för mig!

Anf. 155 INGVAR SVENSSON (kds):

Herr talman! Ny demokrati har ju ganska gott om pengar på andra områden, så jag förstår inte varför man måste spara just på riksdagen.

Jag vill bara även här i korthet yrka bifall till utskottets förslag.

Anf. 156 JOHN BOUVIN (nyd):

Herr talman! Jag vill då säga att i och med att det yrkas bifall till utskottets förslag vill man inte se sanningen i vitögat. Jag vill ha det till protokollet.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 14 april.)

16 § Den statliga rationaliseringsverksamheten och revisionen

Föredrogs

finansutskottets betänkande

1993/94:FiU9 Den statliga rationaliseringsverksamheten och revisionen (prop. 1993/94:100 delvis).

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.

(Beslut skulle fattas den 14 april.)

17 § Riksgäldskontoret och kostnader för statsskuldens förvaltning

Föredrogs

finansutskottets betänkande

1993/94:FiU12 Riksgäldskontoret och kostnader för statsskuldens förvaltning (prop. 1993/94:100 delvis).

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.

(Beslut skulle fattas den 14 april.)

18 § Utvidgning av det nordiska dubbelbeskattningsavtalet om arv och gåva

Prot. 1993/94:87
13 april 1994

Föredrogs
skatteutskottets betänkande
1993/94:SkU36 Utvidgning av det nordiska dubbelbeskattningsavtalet om arv och gåva (prop. 1993/94:153).

*Bibliotek,
bildkonst,
konsthantverk
m.m.*

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 14 april.)

19 § Dubbelbeskattningsavtal mellan Sverige och Gambia

Föredrogs
skatteutskottets betänkande
1993/94:SkU37 Dubbelbeskattningsavtal mellan Sverige och Gambia (prop. 1993/94:154).

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 14 april.)

20 § Dubbelbeskattningsavtal mellan Sverige och Bolivia

Föredrogs
skatteutskottets betänkande
1993/94:SkU38 Dubbelbeskattningsavtal mellan Sverige och Bolivia (prop. 1993/94:155).

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 14 april.)

21 § Bibliotek, bildkonst, konsthantverk m.m.

Föredrogs
kulturutskottets betänkande
1993/94:KrU22 Bibliotek, bildkonst, konsthantverk m.m. (prop. 1993/94:100 delvis).

Anf. 157 INGEGERD SAHLSTRÖM (s):

Herr talman! Kulturarbetarna och konstnärerna är mycket betydelsefulla personer i samhället. Vi behöver alla det fria ordet, musiken, teatern, konsten och dansen. Vi behöver det originella och det egna skapandet. Kulturarbetarna/konstnärerna är de som på olika sätt ger oss impulser till eftertanke och förnyelse.

Om vi säger oss vilja värna om kulturen, anser jag att vi också måste värna om dess yrkesutövare. Vi måste ge kulturarbetarna/konstnärerna rimliga arbetsvillkor. I dag finns det gott om inkomstlösa konstnärer. Få yrkesgrupper i vårt land har, trots den svåra arbetslöshet som råder, så höga arbetslöshetssiffror som konstnärerna.

Situationen för bild- och formkonstnärerna är mer än katastrofal. Konstmarknaden är svag, och utsmykningsuppdragen lyser oftast med sin frånvaro. I de besparingstider som nu är sparar kommuner och landsting, och få uppdrag ges till bild- och formkonstnärerna.

Vi socialdemokrater anser att ett sätt att mildra den svåra situationen är att öka statens möjligheter till inköp av konst. Vi har därför föreslagit att anslaget gällande förvärv av konst till statens byggnader m.m. skall utökas med 4 miljoner kronor utöver regeringens förslag. För dessa 4 miljoner kronor skulle beställningar kunna göras så att äldre arbetsplatser, samlingslokaler m.m. runt omkring i landet skulle kunna prydas med nyförvärvade konstverk. På så sätt skulle dels konstnärerna få en inkomst, dels många människor kunna glädjas – eller oroas eller förundras – över ny konst i offentlig miljö.

Herr talman! Jag beklagar att inte utskottets borgerliga majoritet kunnat tillmötesgå vårt socialdemokratiska förslag om ett utökat anslag till förvärv av konst.

Positivt, herr talman, är dock att anslaget till konstnärlig utsmyckning i bostadsområdena återinförs i budgeten. Det är glädjande att vi socialdemokrater i förhandlingar har fått alla i riksdagen att inse vilken betydelse detta anslag hade och fortfarande har för att öka bild- och formkonstnärernas arbetsmöjligheter.

1992 beslöt majoriteten här i riksdagen – borgerligheten och Ny demokrati – att avveckla bidraget till konstnärlig utsmyckning i bostadsområdena. Jag kan konstatera att en tillnyktring har skett. Det är väl att avvecklingen av detta bidrag har stoppats.

Det måste spridas information om möjligheten till bidrag för konstnärlig utsmyckning i bostadsområdena. Det fanns tidigare ett förnämligt projekt som kallades Konst där vi bor. Genom upplysning i alla delar av landet väcktes intresset för och kunskapen om möjligheterna att få statligt stöd till utsmyckning i bostadsområdena. Ett stort antal arbetstillfällen skapades på detta vis.

Vi socialdemokrater menar att särskilda medel bör anslås för denna information. I dag tas ca 1 miljon kronor från utsmykningsanslaget för att upprätthålla denna informationsverksamhet. Det kan inte vi acceptera. De pengarna behövs för utsmykningsarbete. Vi föreslår därför att 2 miljoner kronor anslås till projektet Konst där vi bor.

Herr talman! I betänkandet behandlas också frågan om främjande av hemslöjden. För mig som socialdemokrat är en spridning av kultur i alla delar av landet av största vikt. Hemslöjden har gamla anor. Genom dess arbete bevaras och levandegörs en betydande del av vårt kulturarv. Hemslöjdskonstnärerna finns över hela Sverige. De utför ett värdefullt arbete. För att denna landsomfattande verksamhet skall kunna utvecklas bör ytterligare medel anslås.

Herr talman! Jag vill med anledning av det jag har framfört yrka bifall till de tre socialdemokratiska reservationerna i betänkandet.

Ett bifall till våra reservationer innebär ytterligare 7 miljoner kronor till gagn för landets konstnärliga yrkesutövare. Jag beklagar att vi socialdemokrater inte har fått majoriteten för våra förslag i utskottet. De 7 miljoner kronorna skulle kunna ge ett antal nu inkomstlösa kulturarbetare och konstnärer en utkomst den närmaste tiden.

Anf. 158 STINA GUSTAVSSON (c):

Herr talman! I det betänkande vi nu behandlar lyfter kulturutskottet på ett mycket förtjänstfullt sätt fram bevarandet av gamla handarbetstekniker. Utskottet har också tidigare under innevarande budgetår i samband med behandlingen av betänkande nr 25 framhållit vikten av att även verksamheter som inte traditionellt inbegrips i byggbranschens verksamhet tas till vara i samband med restaureringar och nyinvesteringar. Det bör vara lika naturligt att renovera ett konstverk eller en textil som själva byggnaden.

Jag delar den uppfattning som Ingegerd Sahlström gav uttryck för när det gäller att värna vårt kulturarv.

Herr talman! En motion kan också väcka till eftertanke. Det har t.ex. motionen om Handarbetets vänner gjort. När motionen skrevs hade Handarbetets vänner – Nordens största textilateljé – sagt upp åtta av sina tio hantverkare. Motionen uppmärksammades av bl.a. Kulturdepartementet, som agerade. Så kom ett flertal beställningar. Mer härom kan vi läsa i betänkandet.

I den rådande konjunkturen har många yrkesgrupper, precis som Ingegerd Sahlström angav, fått det besvärligt. Därför har regeringen föreslagit en fortsättning på Statens konstråds projekt Konst där vi bor. Jag tycker personligen att det är angeläget att bild- och formkonstnärer på detta sätt får möjlighet att medverka i utsmyckningen av bostadsområden i olika delar av landet.

Regeringsföreträdarna i kulturutskottet har inte mer pengar att anslå till Statens konstråd för informationsprojektet Konst där vi bor eller till förvärv av konst för statens byggnader och anslag till främjande av hemslojden. Det har däremot socialdemokraterna i sitt budgetförslag. Därför måste jag tyvärr, Ingegerd Sahlström, yrka avslag på de socialdemokratiska reservationerna. Jag yrkar likaså avslag på Ny demokratis reservationer som, om de bifalles, innebär mindre pengar och färre möjligheter till arbetstillfällen för bild- och formkonstnärer jämväl mindre bidrag till den regionala biblioteksverksamheten än vad utskottsmajoritetens förslag innebär.

Herr talman! Sammanfattningsvis yrkar jag bifall till hemställan i kulturutskottets betänkande nr 22 och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 159 INGEGERD SAHLSTRÖM (s):

Herr talman! Jag tror att Stina Gustavsson och jag i mycket har samma åsikter när det gäller att ge konstnärer och kulturarbetare möjligheter att använda sin yrkesskicklighet. Det är bara att beklaga att majoriteten i utskottet inte har haft de pengar vi har talat om. Vi socialdemokrater tycker att det är viktigt att satsa dessa 7 miljoner kronor på denna yrkeskår som är till så stor glädje för oss alla.

Prot. 1993/94:87
13 april 1994

*Bibliotek,
bildkonst,
konsthantverk
m.m.*

Det måste ringa en varningens klocka när vi ser vilken situation Handarbetets vänner befinner sig i. Vi vet att man har fått varsla åtta av tio hantverkare. Det måste stämma till eftertanke. Vi måste kunna bevara den yrkeskunskap och den yrkesskicklighet som de som arbetar på Handarbetets vänner besitter för framtiden. Det är utmärkt att Stina Gustavsson m.fl. har skrivit en motion i detta ärende. Men det hade varit väldigt trevligt om vi hade kunnat komma överens om att avsätta åtminstone 4 miljoner kronor extra till inköp av konst till statliga byggnader m.m. För dessa pengar hade man kunnat göra beställningar hos bl.a. Handarbetets vänner.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 14 april.)

22 § Köp av kollektivtrafik

Föredrogs
trafikutskottets betänkande
1993/94:TU21 Köp av kollektivtrafik (prop. 1993/94:100 delvis).

Anf. 160 ULRICA MESSING (s):

Herr talman! Att vi har tåg och flyg som går på regelbundna tider runt om i vårt land är viktigt. Det är så viktigt att vi genom politiska beslut har valt att subventionera de delar som inte själva förmår att bära sina kostnader. Delar av vår kollektiva verksamhet kommer antagligen aldrig att helt kunna bära sina egna utgifter. Det kommer inte att ske t.ex. i de områden som är glest befolkade eller otillgängliga för andra trafikslag.

Vi har alla ställt oss bakom att SJ skall vara hela svenska folkets järnväg. Det är viktigt för oss att kunna åka tåg och att tåget är ett verkligt alternativ till bilen. Tågen måste gå på tider som gör det möjligt för människor att åka med. Det är också viktigt att priserna är sådana, att folk tycker att det är intressant att resa med tåget.

Det kollektiva resandet är bra för vår miljö. Ju mer människor kan använda kollektiva färdmedel, desto bättre.

På långa sträckor vet vi att flyget är enklast och attraktivast att använda. Det är ett bra sätt att färdas långa och annars obekväma avstånd. Det är viktigt att också de små och medelstora flygplatserna runt om i vårt land ges möjligheter och förutsättningar att fortsätta vara aktiva.

I Norrlands inland, där resandeunderlaget inte är så stort som i andra delar av vårt land, är det svårt för trafiken att bära sig. Det anslag vi skall debattera nu är avsatt just för sådana sträckor.

Vi socialdemokrater ansluter oss i stort sett till propositionens förslag, men vi har två kompletteringar. Vi föreslår i vår motion att sovvagnstrafiken på sträckorna Gävle-Borlänge-Göteborg och Gävle-Borlänge-Malmö upphandlas under trafikåret 1994. Vi vet att natttågen på de här sträckorna inte kan bära sina egna kostnader i dag. Det är över huvud taget svårt för all sovvagnstrafik att lyckas med det. Det får inte plats lika mycket folk i sov-

vagnarna som det gör i sittvagnarna. Då får man inte heller in lika mycket pengar.

Sovvagnstrafiken på de här sträckorna är viktig för de regioner som tågen passerar. Människor pendlar veckovis till och från både arbeten och utbildningar. Företagare och besökande reser med bekvämlighet på nattågen till och från olika orter längs sträckan.

Sovvagnstrafiken är också viktig för närliggande regioner. Att det är enkelt och bekvämt är en förutsättning för att det skall vara attraktivt. Trots att sovvagnstrafiken är svår att få lönsam är den bekväm. Man vinner tid genom att resa på natten.

Trafikutskottet har under arbetsåret uppvaktats av folk som bor och arbetar längs sträckan Gävle–Borlänge–Göteborg. De som bor där är självfallet bekymrade över vad en förlust av sovvagnstrafiken kommer att innebära för dem. De ville ha besked från oss om vad vi tyckte om tågtrafiken. Det fick de. Till deras stora glädje var alla vi som samlats där från de olika partierna ense om att det var viktigt att tågen skulle gå.

Nu blev den enigheten inte så lång. Inte ens tågvännen Rune Thorén från Centern håller det löftet, trots att han vid uppvaktningen beklagade att det ens var nödvändigt att komma och uppvakta om en sådan självklar sak.

Vi menar fortfarande att sovvagnstrafiken är bra. Det är viktigt att den finns kvar för de regioner som den berör. Vi har i vår motion föreslagit att anslaget för köp av järnvägstrafik skall räknas upp med tio miljoner kronor. Det har vi gjort för att ge möjligheter att köra nattågen på sträckan Gävle–Göteborg–Malmö. Vi har också gjort det för att ge möjligheter till statlig upphandling även på andra sträckor, t.ex. på Mittlinjen Sundsvall–Östersund.

I vår motion avvisar vi också regeringens förslag om att efter ett år riva upp det femåriga avtal som träffats mellan SJ, statens förhandlare och två länstrafikbolag om trafiken på sträckan Nässjö–Falköping–Skövde. SJ har vid upphandling i konkurrens visat att de kan driva verksamheten billigast. Varför skall de då inte göra det? Är det inte så vi skall använda våra gemensamma pengar? Är det inte bra att vi kan få ut så mycket som möjligt till bra kvalitet av de uppdrag som vi vill ha utförda? Självklart är det så!

Vi tycker att förslaget om upphandling av flygtrafik mellan Östersund och Umeå är riktigt. Men vi tycker att den trafiksituation som nu råder, utan möjlighet till omstigning mellan de olika linjer och utan möjlighet till någon prissamordning, måste ses över och förändras. Vid nästa upphandling måste både omstigning och prissamordning bli möjlig mellan trafiken på sträckan Östersund–Umeå och övriga Norrlandslinjer.

En god infrastruktur är en förutsättning för en god näringslivsutveckling. Det är också en förutsättning för att folk skall kunna bo, verka och leva runt om i vårt land. Tillgången till fungerande kommunikationer är i hög grad en fråga om välfärd och rättvis fördelning. I arbetet med att bygga upp kollektiva färdssätt och en bättre och mer utvecklad infrastruktur måste vi göra flera politiska överväganden.

Det finns ett samhällsintresse kring det kollektiva resandet som står över de ekonomiska förutsättningarna i vissa delar. Det är intressen som gör att vi är beredda att gå in och subventionera detta resande.

Herr talman! Därför vill jag yrka bifall till vår reservation i betänkandet.

Anf. 161 KARL-ERIK PERSSON (v):

Herr talman! Till trafikutskottets betänkande nr 21 har Vänsterpartiet fogat en meningsyttring där vi vill öka anslaget till olönsam järnvägstrafik. Vi har också kritiserat regeringen för att den blandar in medel till olönsam flygtrafik under det här anslaget. Vi tycker att det är olyckligt. Risken finns att vissa kommuner kommer att prioritera flygtrafiken på järnvägstrafikens bekostnad. Därför hade det varit bättre om dessa anslag hade hållits isär. Då hade man också på ett enklare sätt kunnat se vad pengarna används till.

Detta är också ett bevis på det som vi har kritiserat regeringen för, nämligen bristen på samordning. Skall vi ha en fungerande kollektivtrafik i hela landet, måste vi framdeles titta på de olika trafikslagens möjligheter att förse människor med bra kollektivtrafik, precis som Ulrica Messing sade. Därför tycker vi att det är olyckligt att man blandar ihop olika anslag när man äntligen skall köpa upp tågtrafik. Det vore mera rättvist om vi fick se vad varje trafikslag kostar i sig själv och om det fanns ett system för att komma fram till samordningsvinster. Finns det möjligheter att få ut mer av de pengar vi satsar genom att vi samordnar de olika trafikslagen?

En av punkterna i 1988 års trafikuppgörelse var faktiskt att studera möjligheterna till samordning. Vi har inte sett någonting från Kommunikationsdepartementet på det området. Frågan är om vi hinner att få se något av dessa samordningar innan den här riksdagsperioden är slut. Jag tror för min del att det kommer att dröja. Det är olyckligt av flera skäl att man inte ser över möjligheten till samordning.

Herr talman! Visst är vi riksdagsledamöter flitiga. Den här debatten hade vi också i december månad. Jag tror att det är onödigt att nu åter upprepa exakt samma saker. Vän av ordning kan säkert leta fram ett snabbprotokoll och se vad som sades då. Ingenting har förändrats från den debatt vi hade då till den debatt vi har i dag. Det har alltså inte skett någon större förändring vare sig från regeringens sida eller på annat sätt. Vi står ungefär på samma ställe i dag.

Herr talman! Med det vill jag yrka bifall till den meningsyttring under mom. 1 som Vänsterpartiet har fogat till betänkandet.

Anf. 162 LARS BJÖRKMAN (m):

Herr talman! Precis som Karl-Erik Persson sade kommer det här att bli en upprepning av decemberdebatten. Det beror på att det är precis samma fråga som vi hanterar, med den enda skillnaden att det finns ett förslag i budgetpropositionen med samma innehåll som vi diskuterade någon gång i mitten av december.

Herr talman! Utskottets betänkande nr 21 avhandlar budgetpropositionens förslag om köp av interregional trafik på järnväg. Dessutom behandlar det upphandling av flygtrafiken på sträckan Östersund-Umeå helt i enlighet med det beslut som vi fattade vid decembersammanträdet. Här har regeringen föreslagit att en ersättning dessutom skall utgå till trafikhuvudmännen för köp av den kollektivtrafik som vi har bundit oss för. Anslaget till detta är ca 196 miljoner kronor.

Herr talman! Utskottet tillstyrker regeringens förslag att anslå bruttosumman 437 miljoner kronor för upphandling av den s.k. olönsamma interregio-

nala persontrafiken. Därmed fullföljer utskottet det redan fattade beslutet om beloppsramens storlek för det kommande budgetåret. Att nu frånga detta beslut skulle naturligtvis innebära att vi skulle dra på oss ökade kostnader. Detta kan knappast anses tillrådligt med hänsyn till den statsfinansiella situation som vi har.

Att som socialdemokraterna med ganska godtyckliga nerdragningar på administrationsanslagen för Banverk respektive Vägverk finansiera ytterligare tågtrafik kan naturligtvis vara ett attraktivt och något förenklat sätt att skapa ett utrymme. Men det vore kanske ändå på sin plats att man talade om vilka konsekvenser detta skulle få för de olika verken.

Utskottet avvisar socialdemokraternas förslag, som innebär en utökning av kostnadsramen, och jag yrkar avslag på denna reservation.

Också frågan om satsningen på nattågstrafiken, som även den har varit uppe till diskussion i debatten, togs upp i samband med decemberbeslutet. Vi talade redan då om att vi skall avvakta vilken effekt de ökade marknadsföringsåtgärder som har satts in kan få för SJ:s del uppe i Dalarna. Vi tror nog ändå att vi får en ökad beläggning och att det därmed blir möjligt för SJ att klara av att köra nattågen på samma sätt som hittills.

Uppvaktningar har skett både hos utskottet – som har nämnts tidigare i debatten – och hos departementet, och dessa har blivit väl bemötta. Ansvarigt statsråd har dessutom i en skrivelse till ett antal kommuner uppe i Dalarna sagt att han för sin del är beredd att pröva om de linjer som har åberopats kan komma att ingå i det trafikupphandlingsuppdrag som kommer att vara aktuellt inför 1995 års upphandling. Uppgiften att bedöma behovet av denna trafik kommer att läggas på den förhandlare som regeringen kommer att ge uppdraget att genomföra upphandlingen gentemot den trafikutövare som kommer att trafikera de berörda bandelarna.

Utskottet anser att det är viktigt att prövning av vilka järnvägslinjer och vilka verksamheter som staten ekonomiskt skall understödja genom att täcka underskott skall ske vid ett och samma tillfälle. Således kommer det i nästa upphandlingsomgång åter att vara möjligt att ställa vikten av en bibehållen nattågstrafik mot möjligheten att samtidigt klara av att täcka underskotten på övriga aktuella banavsnitt.

Utskottet vill också understryka den möjlighet som SJ i dag har, och som vi också har pekat på i betänkandet, att med hjälp av tillgängliga AMS-medel tidigarelägga beställningar av nya sovvnagnar. Det skulle i så fall kunna bli ett attraktivt komplement till det utbud man i dag kan erbjuda.

Ur det anslag om 437 miljoner kronor som är den yttre ramen skall enligt de avtal som redan finns 27 miljoner gå till Inlandsbanan AB för att täcka en del av den verksamhet som bedrivs där.

Herr talman! I detta förslag till beslut inryms vidare ett anslag om 9,3 miljoner kronor, avsett att täcka kostnader för upphandling av flygtrafiken mellan Östersund och Umeå. Som utskottets representant vill jag tillstyrka även detta förslag.

Jag vill vidare tillstyrka regeringens förslag att Vägverkets och Banverkets administrationskostnader skall täckas med de begärda beloppen, 475 miljoner respektive 312 miljoner. Samtidigt yrkar jag avslag på den s-reservation i vilken det finns ett yrkande om omfördelning av dessa anslag.

Prot. 1993/94:87
13 april 1994

*Köp av
kollektivtrafik*

Herr talman! Jag vill alltså yrka bifall till utskottets hemställan och avslag på reservationen.

Anf. 163 ULRICA MESSING (s) replik:

Herr talman! Lars Björkman tycker att vi förenklar då vi föreslår att man skall skapa utrymme genom att minska i administrationen. Så är det inte. Våra förslag till nedskärningar är mycket små, i jämförelse med den totala summa som administrationen omfattar. Den nedskärning av administrationen som vi föreslår betyder ändå väldigt mycket för den praktiska tågverksamhet som vi i stället vill satsa pengarna på. Vi tycker att det är viktigt att tågen går på de här sträckorna, och därför vill vi att pengar flyttas från administrationen till tågtrafiken.

Om vi, Lars Björkman, tycker att tågen skall gå på de sträckor som vi i dag debatterar, måste vi säga det nu. SJ måste få besked om detta. Skall sovvagnstrafiken gå på sträckan Gävle–Göteborg–Malmö måste SJ veta det nu, eftersom man i så fall måste bygga om sina asbestvagnar. Vi kan därför inte vänta på ytterligare upphandlingar eller nya diskussioner, utan vi måste bestämma oss i dag.

Det är bra att Lars Björkman är rädd om pengarna – det måste vi vara. Vi vet att vi lever under knappa förhållanden, och därför skulle det vara intressant om Lars Björkman ville kommentera de diskussioner som nu har förts om att regeringen vill låta den upphandling som faktiskt har skett mellan SJ och de intressenter som jag tidigare nämnde gå tillbaka.

Anf. 164 LARS BJÖRKMAN (m) replik:

Herr talman! Jag sade redan i mitt huvudanförande att jag tycker att det är en förenklad metod att bara helt ospecificerat skära ned ett administrationsanslag och därmed skapa utrymme för en verksamhet som man anser vara värdefull och viktig och därför vill slå vakt om. Vi måste ju samtidigt ta ansvar för vilka uppgifter vi har lagt på respektive verk, med de ramar för administrationskostnader som har anvisats via budgetpropositionen.

Med det resonemang som Ulrica Messing här gör sig till tolk för skulle man naturligtvis kunna använda tekniken ännu längre. Om det nu är så enkelt att skapa nya utrymmen och flytta pengar, varför då inte spara ytterligare på administrationskostnader, inte bara på de nu aktuella verken utan också på alla andra verk? På så sätt skulle man kunna konstatera att det finns utrymme för verksamheter som var och en av oss kan anse vara intressanta att utveckla vidare. Det är något av ett opportunistiskt knep att ospecificerat skära i de olika anslagen på det sättet.

Om Ulrica Messing är beredd att presentera vilka effekter hennes förslag får, skall vi naturligtvis lyssna till hennes argument för att se om förslagen är användbara. Men vi kan inte på förhand lova att de kommer att användas på just det här området. I första hand blir det naturligtvis fråga om en besparing, och i andra hand blir det fråga om att använda resurserna på ett nytt område.

Vad gäller möjligheten att utnyttja AMS-medlen till att bygga nya sovvagnar, eller t.o.m. bygga om sovvagnar som behöver renoveras, är det möjligt att man i dag har relativt begränsad tid för att klara en sådan åtgärd. Som

tidigare talare redan har nämnt, diskuterades frågan vid decembersammanträdet. Om SJ bryr sig om riksdagens beslut, har man haft alla möjligheter att utnyttja den tidsrymd som har gått från december och fram till i dag, dvs. ungefär fyra månader. Det är i varje fall tidsmässigt ett bättre utgångsläge än vad det skulle vara att starta efter det beslut som vi nu kommer att fatta.

Herr talman! Jag utgår från att Ulrica Messing är beredd att redogöra för några av de konsekvenser som administrationsbidragets neddragning medför. När vi får kunskap om de konsekvenserna skall jag tala om ifall jag tycker att de är godtagbara eller inte.

Anf. 165 ULRICA MESSING (s) replik:

Herr talman! Jag tycker att Lars Björkmans svar till mig här i debatten är mer positivt än vad diskussionerna i utskottet har varit. Nu säger Lars Björkman helt plötsligt att han är intresserad av att diskutera de konsekvenser som våra förslag till besparingar kan få. Det är bra. Det har inte utskottsmajoriteten varit intresserad av tidigare. Vi får kanske återkomma till det.

Den sovvagnsdiskussion som vi har haft uppe i debatten här i dag var inte aktuell när vi debatterade ärendet i december. Den har alltså tillkommit efter det. Det är därför viktigt att SJ i dag får besked om vad vi anser i frågan.

Anf. 166 LARS BJÖRKMAN (m) replik:

Herr talman! Jag hoppas att Ulrica Messing i morgon kommer att läsa protokollet från debatten. Hennes tolkning av mitt inlägg var kanske en aning lättvindig. Jag sade ganska ordagrant att vi självfallet är intresserade av att diskutera möjligheten till besparingar i fråga om alla administrativa kostnader, men vi kan inte på förhand binda oss för att resurserna kommer att kunna användas till just det här ändamålet. Först då vi vet vilka effekter olika besparingar får kan vi bestämma vilket utrymme som finns kvar för nattågstrafik och annan trafik.

Ulrica Messing påstår att nattågstrafiken inte skulle ha varit uppe till diskussion tidigare. Jag skulle då vilja påpeka att Ulrica Messing inte har tagit del av de handlingar som togs fram vid det tillfället i december månad.

Jag deltog i debatten även vid det tillfället, och det framgick av mitt anförande nu att vi hade exakt samma uppfattning med samma argumentering då som i dag i fråga om nattågstrafiken. Frågan är inte ny, och frågan har behandlats. Vi är konsekventa så till vida att vi först vill studera effekterna av åtgärderna för bearbetning av marknaden. Därefter vill vi bestämma om det finns möjligheter att ytterligare satsa på trafiken.

Jag vill också upprepa att departementschefen i ett brev till kommunerna i Kopparbergs län har skrivit att han är beredd att med stor uppmärksamhet följa frågan för att därefter avgöra om det i nästa upphandlingsomgång finns möjlighet att inrymma även sovvagnstrafik.

Anf. 167 HANS STENBERG (s):

Herr talman! Jag vill säga några ord med anledning av motion T510.

Tågtrafik med X 12-tåg bedrivs på Mittlinjen mellan Sundsvall och Östersund sedan juli 1992. Trafiken drivs i ett treårigt utvecklingsprojekt. Intres-

senter är kommunerna Östersund, Bräcke, Ånge och Sundsvall och länsstyrelser och trafik huvudmän i Västernorrlands och Jämtlands län samt SJ.

Trafiken tillgodoser ett regionalt pendlingsbehov och interregionala resor. Tågen har en sjuttioprocentig genomsnittsbeläggning. Det är som alla här vet en hög siffra. På pendelsträckorna är tågen fullsatta och har t.o.m. kapacitetsproblem. Sedan Mitthögskolan inrättades har enligt de uppgifter som har kommit från SJ antalet interregionala resor ökat markant. Men den ökningen sker från en låg nivå, och det dröjer ytterligare några år innan den kan generera ett ekonomiskt hållbart resultat för SJ. Länsstyrelserna har inte heller resurser för att finansiera en förlängning av projektet.

För de två länen Västernorrland och Jämtland är det absolut nödvändigt att trafiken på Mittlinjen kan upprätthållas. Mitthögskolans möjligheter att fungera som en högskola, både i Jämtland och i Västernorrland, skulle försvinnas oerhört om trafiken på Mittlinjen läggs ned. Dessutom skulle sträckan med all säkerhet ha ingått i upphandlingen av interregional persontrafik på järnväg, om det inte redan hade pågått ett projekt på sträckan. Mot den bakgrunden kan det inte vara rimligt att trafiken på den sträckan inte kan fortgå när projektet avslutas.

För att säkra trafikens överlevnad och utveckling bör den upphandlas av staten i samband med att projektet upphör. Trafiken har goda möjligheter att på sikt bli företagsekonomiskt lönsamt och trafiklösningen är tungt förankrad i båda länen.

Herr talman! Jag vill därför avsluta med att yrka bifall till den socialdemokratiska reservationen. Då kan det ges möjligheter till upphandling av trafik.

Anf. 168 RUNE THORÉN (c):

Herr talman! Jag hade inte anmält mig på talarlistan, men när Ulrica Messing åberopade att jag hade varit närvarande vid ett sammanträde tyckte jag att det vore oartigt att inte svara på detta.

Jag kände en stark sympati för hela Ulrica Messings anförande. Våra uppfattningar överensstämmer mycket väl. Men vi har ändå inom majoriteten respektive inom minoriteten litet olika syn på när man kan vara beredd att satsa pengar.

Jag uppmärksammade i Ulrica Messings anförande att hon var rädd om pengarna. Det är egentligen det som det handlar om. Jag och vi inom Centern tycker att de pengar som satsas när det är absolut nödvändigt är väl använda. SJ har dock vid olika tillfällen krävt bidrag inte bara för sovvagnstrafiken. Trafikutskottets ledamöter gjorde vid ett tillfälle ett besök i Halland och kunde då läsa i tidningen att SJ krävde bidrag för Västkustbanan. Så får det inte vara.

Mycket av resonemanget kommer igen när vi så småningom skall diskutera frågan om konkurrensen, något som vi är positiva till.

Ulrica Messings beskrivning av det sammanträde som hon hänvisade till var helt riktig. Jag står fortfarande kvar vid min uppfattning. Jag erkänner att jag skulle känna mig som en svikare om det skulle komma en dag när sovvagnstrafiken läggs ned. Det är min bestämda uppfattning att den inte skall läggas ned. Det besked som skall ges till SJ efter dagens sammanträde är naturligtvis att sovvagnstrafiken skall vara kvar.

Lars Björkman har redovisat att vi har den uppfattningen, och vi trycker också på hos regeringen om att detta skall klaras. Näringslivet, SJ och regeringen skall tillsammans kunna lösa den uppgiften. Om det visar sig vara nödvändigt kommer man kanske i sista hand och begär pengar för detta, men vi får inte anslå några medel i förväg för detta ändamål.

Jag kan ha förståelse för att det kan skilja litet grand i uppfattning mellan opposition och majoritet, men vi är helt överens om att sovvagnstrafiken är nödvändig och att den skall vara kvar.

Anf. 169 ULRICA MESSING (s):

Herr talman! Jag vill börja med att tacka för Rune Thoréns artighet. Jag uppskattar den, även om Rune Thorén i dag kanske inte lyckas få gehör för sina åsikter inom den majoritet som han tillhör. Jag skall ta kopior av protokollet från denna debatt och dela ut dem hemma. Det som Rune Thorén nu har sagt är precis det som människor som bor längs den aktuella sträckan vill höra. Tyvärr ger inte hela utskottet uttryck för samma uppfattningar.

Det som Rune Thorén säger är viktigt, men SJ måste få besked om att denna uppgift är så viktig att vi i dag är beredda att satsa pengar på den. Annars kommer det inte att finnas några sovvagnar att åka i. Då blir det inte fråga om att tågen kanske kommer att finnas kvar, utan det kommer i verkligheten inte att vara möjligt att driva sovvagnstrafik på sträckan, eftersom det inte finns några vagnar att ta i anspråk.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 14 april.)

23 § Funktionshindrades resemöjligheter

Föredrogs

trafikutskottets betänkande

1993/94:TU22 Funktionshindrades resemöjligheter (prop. 1993/94:100 delvis).

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.

(Beslut skulle fattas den 14 april.)

24 § Meteorologi, geoteknik m.m.

Föredrogs

trafikutskottets betänkande

1993/94:TU23 Meteorologi, geoteknik m.m. (prop. 1993/94:100 delvis).

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.

(Beslut skulle fattas den 14 april.)

Prot. 1993/94:87

13 april 1994

*Köp av
kollektivtrafik*

25 § Bordläggning

Anmäldes och bordlades

Proposition

1993/94:213 Godkännande av grundläggande principer för avtal rörande Arlandabanan

26 § Anmälan om interpellationer

Anmäldes att följande interpellationer framställdes

den 12 april

1993/94:130 av *Birgitta Dahl* (s) till socialministern om Sverige och FN:s barnkonvention:

Vi socialdemokrater har länge varnat för följderna för barnen av regeringens och de borgerliga kommunledningarnas politik.

I en rapport, som vi lade fram i september 1993 – Barnen – de stora förlorarna – redovisade vi att barnen drabbades mer än några andra av regeringens politik och kommunernas besparingar.

Värst drabbas de barn som är mest sårbara och behöver mest stöd för sin utveckling. Ur det som Bengt Westerberg brukar kalla valfrihetsrevolution håller det på att växa fram en sorts ”de bortvaldas segregation”, där barn växer upp i skilda världar, som beror på plånboken eller t.o.m. på språk, religion eller etnisk tillhörighet.

Den rapport som Socialstyrelsen nu publicerat visar att vi på alla punkter haft rätt i de varningar som regeringen och de borgerliga kommunpolitikerna inte velat lyssna till. Barnombudsmannen påpekar att rapporten visar att Sverige inte lever upp till sina åtaganden enligt FN:s barnkonvention. Den stadgar bl.a. att varje land är skyldigt att efter måttet av sin förmåga göra sitt yttersta för att tillgodose barnens behov.

Sverige var en av initiativtagarna till FN:s barnkonvention och en av de första stater som undertecknade barnkonventionen. Vi har därför ett särskilt ansvar att leva upp till våra åtaganden.

Mot bakgrund av ovanstående vill jag fråga socialminister Bengt Westerberg:

Vilka åtgärder tänker regeringen vidta för att säkerställa att Sverige lever upp till sina åtaganden enligt FN:s barnkonvention?

1993/94:131 av *Johan Lönnroth* (v) till statsministern om informationsteknologin:

”Det är i Europa och dess idéer som framtiden ligger”, skrev Carl Bildt i boken Hallänning, svensk, europé. Mot den bakgrunden framstår det som paradoxalt att hans första internationella elektroniska brev var ställt till USA:s president – det handlade om embargot mot Vietnam – samt till just Vietnam.

I statsministerns tal Människan – tekniken – framtiden vid IVA:s jubileumssymposium den 7 februari nämndes över huvud taget varken Europa eller den europeiska unionen. Det är begripligt mot bakgrund av att EU är på efterkälken när det gäller användningen av den moderna informationsteknologin. Statsministern hade inte kunnat koppla upp sig mot Jacques Delors eller Helmut Kohl via det system statsministern använder – Internet.

Statsministern försökte i sitt IVA-tal göra ideologi av den nya tekniken. Denna gång nämndes inte Marx produktivkrafter. I stället talades det om "kollektivismens successiva borttynande" och om den "marknadsekonomiska revolutionen". Statsministern hyllade också de "förfinade intelligensens och småskalighetens teknologier" som dominerar i stället för "den råa styrkan".

Men den nya informationsteknologins dialektik är alldeles för komplicerad för att rymmas inom ramen för sådana slagord. Internet har sitt ursprung i den federala statens beställningar och har inte haft någon kommersiell operatör bakom sig. Det har byggts på samarbete mellan engagerade människor och organisationer med små inslag av profitintressen. Internet har, som Lars Gustafsson påpekar (SvD Kultur den 10 april 1994), inte någon ägare eller styrelse.

Statsrådsberedningens s.k. Bulletin Board System har inrättats efter förebild från Vita huset. Det ligger då nära till hands att jämföra statsministerns tal den 4 februari med vice president Al Gores tal i samma ämne den 11 januari i Los Angeles. Gore betonade där det samhälleliga ansvaret för att inte privata intressen skall skapa monopol och förhindra allas tillgång till teknologi.

Al Gore sade också i sitt tal att skolorna var de fattigaste samhällsinstitutionerna när det gäller telekommunikationer och lovade att administrationen skulle "take action to avoid creating a society of information haves and have nots". Bildt talade mera vagt om att "bredda" användningen men gav inga exempel på hur detta skulle gå till.

Den "datoriserade tågfluggenerationen vill erövra hela världen", sade statsministern också, och det är lätt att instämma i det. Men den unga generationen är också djupt misstänksam mot den maktkoncentration som finns i såväl ekonomi och politik som informationsteknologi. I medievärlden är ett litet fåtal jättebolag helt dominerande.

Vänsterpartiet välkomnar – som bl.a. framgår av vår informationsteknologiska motion från allmänna motionstiden – ett ökat samhälleligt engagemang på detta område. Vi tycker också att det är bra att statsministern själv tagit ordförandeskapet i den kommission som skall leda arbetet. Men vi är kritiska till avsaknaden av offentlig debatt om målet med verksamheten och hävdar behovet av demokratisk insyn och medinflytande från riksdag och allmänhet.

I den nyligen framlagda propositionen Utbildning och forskning föreslås att medel ur Fond 92–94 skall avsättas till en stiftelse för att främja ökad användning av informationsteknologi. Enligt uppgifter i Computer Sweden från den 8 april har nu också Kommunikationsdepartementet vänt sig till sju internationella konsultgrupper med en förfrågan om de vill lämna anbud på leverans av en rapport till den 23 juni som skall "identifiera vad som konsti-

tuerar en informationsteknologisk infrastruktur av världsklass på medellång (ett till tre år) och lång sikt (fem till tio år)".

Regeringen avser tydligen att före valet och utan offentlig debatt låta en stiftelse, vars ledning den själv utsett, låsa fast den framtida IT-strategin på basis av idéer från internationella konsultbolag.

Mot denna bakgrund vill jag fråga statsministern:

1. Vilka initiativ avser statsministern ta för att den moderna informations-teknologin skall främja demokrati, mångfald och jämlik tillgång till information i Sverige och världen?
2. På vad sätt kommer allmänhet, riksdag och den kommande regeringen efter valet att få påverka den informationsteknologiska strategin?

27 § Kammaren åtskildes kl. 20.47.

Förhandlingarna leddes

av talmannen från sammanträdets början t.o.m. 4 § anf. 28 (delvis),
av förste vice talmannen därefter t.o.m. 5 § anf. 65 (delvis),
av andre vice talmannen därefter t.o.m. beslut om samlad votering,
av tredje vice talmannen därefter t.o.m. ajourneringen kl. 18.00 och
av förste vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

GUNNAR GRENFORS

/Barbro Nordström

Innehållsförteckning

Prot. 1993/94:87
13 april 1994

Onsdagen den 13 april

1 § Ny riksdagsledamot m.m.	1
2 § Hänvisning av ärenden till utskott	1
3 § Förnyad bordläggning	2
Meddelande om samlad votering	2
4 § Näringspolitik	2
Näringsutskottets betänkande NU15	
Debatt	
Mats Lindberg (s)	
Bengt Dalström (nyd)	
Rolf L Nilson (v)	
Kjell Ericsson (c)	
Olle Lindström (m)	
Gudrun Norberg (fp)	
Roland Lében (kds)	
Reynoldh Furustrand (s)	
Jan Backman (m)	
Bo G Jenevall (nyd)	
Bo Nilsson (s)	
Lars Bäckström (v)	
<i>Beslut fattades efter 5 §</i>	
5 § Företag med statligt ägande	55
Näringsutskottets betänkande NU16	
Debatt	
Bo Finnkvist (s)	
Rolf L Nilson (v)	
Olle Lindström (m)	
Bengt Dalström (nyd)	
Beslut	64
Näringsutskottets betänkande NU15	
Näringsutskottets betänkande NU16	
Beslut om samlad votering	70
6 § Stiftelser	71
Lagutskottets betänkande LU12	
Debatt	
Per Erik Granström (s)	
Stig Rindborg (m)	
<i>Beslut fattades efter 10 §</i>	
7 § Fotografirättens integration i upphovsrättslagen, m.m.	74
Lagutskottets betänkande LU16	
Debatt	
Gunnar Thollander (s)	

	Elisabeth Persson (v)	
	Bertil Persson (m)	
	Bengt Harding Olson (fp)	
	<i>Beslut fattades efter 10 §</i>	
8 §	Skärpta åtgärder mot immaterialrättsliga intrång	87
	Lagutskottets betänkande LU17	
	<i>Beslut fattades efter 10 §</i>	
9 §	Konkursrättsliga frågor	87
	Lagutskottets betänkande LU20	
	Debatt	
	Stig Rindborg (m)	
	Hans Stenberg (s)	
	Lennart Hedquist (m)	
	<i>Beslut fattades efter 10 §</i>	
10 §	Anslag till polisväsendet	93
	Justitieutskottets betänkande JuU19	
	Debatt	
	Lars-Erik Lövdén (s)	
	Karl Gustaf Sjödin (nyd)	
	Berith Eriksson (v)	
	Britta Bjelle (fp)	
	Lennart Fridén (m)	
	Karl-Göran Biörsmark (fp)	
Beslut		117
	Lagutskottets betänkande LU12	
	Lagutskottets betänkande LU16	
	Lagutskottets betänkande LU17	
	Lagutskottets betänkande LU20	
	Justitieutskottets betänkande JuU19	
Beslut om uppskjuten votering		124
Ajournering		124
Återupptagna förhandlingar		124
11 §	Anslag till rättshjälp, m.m.	125
	Justitieutskottets betänkande JuU20	
	Debatt	
	Sigrid Bolkéus (s)	
	Karl Gustaf Sjödin (nyd)	
	Siw Persson (fp)	
	Berith Eriksson (v)	
	<i>Beslut skulle fattas den 14 april</i>	
12 §	Anslag till åklagarväsendet	130
	Justitieutskottets betänkande JuU23	
	Debatt	
	Bengt-Ola Rytter (s)	
	Karl Gustaf Sjödin (nyd)	
	Birgit Henriksson (m)	
	<i>Beslut skulle fattas den 14 april</i>	

13 §	Försök i vissa kommuner där väljarna skall kunna avge särskild personröst	135
	Konstitutionsutskottets betänkande KU23	
	Debatt	
	Lisbeth Staaf-Igelström (s)	
	<i>Beslut skulle fattas den 14 april</i>	
14 §	Anslag till statschefen och regeringen	137
	Konstitutionsutskottets betänkande KU29	
	Debatt	
	Bengt Hurtig (v)	
	Kenneth Attefors (nyd)	
	Ingvar Svensson (kds)	
	<i>Beslut skulle fattas den 14 april</i>	
15 §	Riksdagen och dess myndigheter	138
	Konstitutionsutskottets betänkande KU35	
	Debatt	
	Bengt Hurtig (v)	
	Simon Liliedahl (nyd)	
	John Bouvin (nyd)	
	Ingvar Svensson (kds)	
	<i>Beslut skulle fattas den 14 april</i>	
16 §	Den statliga rationaliseringsverksamheten och revisionen	140
	Finansutskottets betänkande FiU9	
	<i>Beslut skulle fattas den 14 april</i>	
17 §	Riksgäldskontoret och kostnader för statsskuldens förvaltning	140
	Finansutskottets betänkande FiU12	
	<i>Beslut skulle fattas den 14 april</i>	
18 §	Utvidgning av det nordiska dubbelbeskattningsavtalet om arv och gåva	141
	Skatteutskottets betänkande SkU36	
	<i>Beslut skulle fattas den 14 april</i>	
19 §	Dubbelbeskattningsavtal mellan Sverige och Gambia	141
	Skatteutskottets betänkande SkU37	
	<i>Beslut skulle fattas den 14 april</i>	
20 §	Dubbelbeskattningsavtal mellan Sverige och Bolivia	141
	Skatteutskottets betänkande SkU38	
	<i>Beslut skulle fattas den 14 april</i>	
21 §	Bibliotek, bildkonst, konsthantverk m.m.	141
	Kulturutskottets betänkande KrU22	
	Debatt	
	Ingegerd Sahlström (s)	
	Stina Gustavsson (c)	
	<i>Beslut skulle fattas den 14 april</i>	
22 §	Köp av kollektivtrafik	144
	Trafikutskottets betänkande TU21	
	Debatt	
	Ulrica Messing (s)	
	Karl-Erik Persson (v)	

	Lars Björkman (m)	
	Hans Stenberg (s)	
	Rune Thorén (c)	
	<i>Beslut skulle fattas den 14 april</i>	
23 §	Funktionshinderades rese­möjligheter	151
	Trafikuskottets betänkande TU22	
	<i>Beslut skulle fattas den 14 april</i>	
24 §	Meteorologi, geoteknik m.m.	151
	Trafikuskottets betänkande TU23	
	<i>Beslut skulle fattas den 14 april</i>	
25 §	Bordläggning	152
26 §	Anmälan om interpellationer	
	1993/94:130 av Birgitta Dahl (s) om Sverige och FN:s barn- konvention	152
	1993/94:131 av Johan Lönnroth (v) om informationsteknologin	152

